

KRONIKA

X-LECIA

PAPIESKIEGO WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO W WARSZAWIE

Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie (skrót PWTW) został erygowany przez Stolicę Apostolską dnia 3 maja 1988 r. (Dekret N.866/87/12 Kongregacji Wychowania Katolickiego). Zgodnie z art. 15 ust. 2 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczypospolitą Polską oraz art. 23 ust. 2 z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 29, poz.154) Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencja Episkopatu Polski działająca z mocy upoważnienia udzielonego jej przez Stolicę Apostolską dekretem z dnia 23 czerwca 1989 r. nr 2486/89/RS uzgodniły, że Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie stanowi kościelną szkołę wyższą i posiada osobowość prawną oraz uprawnienia określone w umowie pomiędzy Rządem i Episkopatem z dnia 1 lipca 1999 r. W zakresie przyznawania uznanych przez państwo stopni i tytułów naukowych PWTW działa na podstawie decyzji Ministra Edukacji Naukowej z dnia 6 marca 2000 r. (Dz.U. Nr 63, poz. 727).

PWTW tworzą dwie Sekcje posiadające osobowość prawną:

1. Sekcja św. Jana Chrzciciela (ul. Dewajtis 3, 01-815 Warszawa),
2. Sekcja św. Andrzeja Boboli "Bobolanum" (ul. Rakowiecka 61, 02-532 Warszawa).

Krótką Historia

PWTW powstał z połączenia Akademickiego Studium Teologii Katolickiej i Wydziału Teologicznego Towarzystwa Jezusowego "Bobolanum".

Sekcja św. Jana Chrzciciela jest kontynuacją Akademickiego Studium Teologii Katolickiej. Historycznie łączy się z Akademią Duchowną powstałą w 1837 r. oraz z Wydziałem Teologicznym założonym 4 kwietnia 1920 r. na Uniwersytecie Warszawskim. Na mocy dekretu Kongregacji do spraw Seminariów i Uniwersytetów Akademickie Studium Teologii Katolickiej otrzymało w dniu 10 kwietnia 1962 r. prawo nadawania tytułów magistra i licencjata. Następnie, na mocy Statutów zatwierdzonych przez Kongregację Wychowania Katolickiego w dniu 4 marca 1977 r., Studium uzyskało prawo nadawania stopni naukowych doktora. Prymasowskie Studium Życia Wewnętrznego zostało powołane do życia dekretem Prymasa Polski dnia 15 sierpnia 1962 r. Na mocy Statutów, zatwierdzonych 4 grudnia 1967 r., zostało przyłączone jako Instytut do Akademickiego Studium Teologii Katolickiej. Dziekanami ASTK byli rektorzy Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie: ks. dr Władysław Miziołek i ks. prof. Kazimierz Romaniuk.

Sekcja św. Andrzeja Boboli "Bobolanum" jest historycznie powiązana z Akademią Połocką założoną w 1812 roku przez Zakon i rząd rosyjski. Akademia kierowała się ratio studiorum

Towarzystwa Jezusowego. Na mocy nadanego prawa przez papieża Juliusza III (*Sacrae religionis* z dnia 22 października 1552 r.) i potwierdzonego w 1814 r., wówczas gdy Towarzystwo Jezusowe zostało przywrócone przez papieża Piusa VII, studenci Akademii mogli uzyskać stopień licencjata i doktora. Odpowiednie zaś uwierzytelnienia, jeśli zachodziła potrzeba, nadawał Papieski Uniwersytet Gregoriański. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej nadała w dniu 27 lutego 1922 r. Teologicznemu Studium Towarzystwa Jezusowego w Polsce status szkoły wyższej i potwierdziła to 9 listopada 1929 r. Po wydaniu Konstytucji Apostolskiej *Deus scientiarum Dominus* święta Kongregacja do spraw Seminariorów i Uniwersytetów przyznała temuż Studium w Prowincjach Polskich, na określony czas, prawo nadawania tytułów magistra i licencjata oraz stopni doktora. Prawo nadane Wydziałowi zostało potwierdzone w 1934 r. Dnia 2 lutego 1973 r. Kongregacja Wychowania Katolickiego zatwierdziła na czas próby Statuty Wydziału. Zostały one opracowane według założeń Soboru Watykańskiego II i dokumentu *Normae quaedam*. Wydział uzyskał prawo nadawania stopni doktora habilitowanego. Wreszcie Statuty Wydziału "Bobolanum", uznane za zgodne z Konstytucją Apostolską *Sapientia Christiana*, zostały w dniu 26 września 1984 r. ostatecznie zatwierdzone, wraz ze wszystkimi poprzednimi prawami, jako Statuty otwartego Wydziału.

Studia

W PWTW mogą studiować osoby posiadające świadectwo dojrzałości oraz spełniające warunki określone w umowie i statutach uczelni. Studia w PWTW mogą podjąć: duchowni, alumni Wyższych Seminariorów Duchownych, z którymi w/w uczelnia zawarła umowę, zakonnicy i zakonnice po ślubach czasowych lub wieczystych, osoby świeckie.

Celem studiów na Wydziale jest nie tylko naukowe poznanie w sposób bezstronny i pogłębiony prawd objawionych oraz doktryny Kościoła lecz uzyskanie *sensus Ecclesiae* i szczerze umiłowanie prawd Bożych.

Studia w PWTW odbywają się w trzech cyklach:

1. Cykl I podstawowy trwający sześć lat. Dwa pierwsze lata poświęcone są filozofii i trzy następne teologii. Zakończeniem studiów jest uzyskanie dyplomu magistra (*gradus baccalaureatus*) teologii.

2. Cykl II specjalistyczny trwający dwa lata kończy się uzyskaniem tytułu licencjata.

3. Cykl III doktorancki trwający jeden rok kończy się otwarciem przewodu doktorskiego.

PWTW może przeprowadzać przewody habilitacyjne, nadawać stopnie i tytuły naukowe oraz doktoraty *honoris causa*. PWTW prowadzi następujące specjalizacje naukowe:

Sekcja św. Jana Chrzciciela: biblijno-pastoralna, teologii fundamentalnej, teologii pastoralnej, historii Kościoła, patrologii, teologia życia wewnętrznego.

Sekcja Bobolanum: teologii dogmatycznej, teologii katechetyczno-pastoralnej.

W ramach Sekcji św. Jana Chrzciciela PWTW istnieje kierunek akademickich studiów stacjonarnych dla alumnów Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie (cykl I A Seminaryjny – CIAS). Po pięciu latach studiów alumni zdają egzamin *ex universa theologia* i po przedstawieniu pracy dyplomowej uzyskują magisterium teologii.

W roku 1982 zostało powołane przy PWTW Sekcji św. Jana Chrzciciela Studium Teologii dla Świeckich. Obejmowało ono program trzyletnich studiów teologii ogólnej. W roku 1985 powstał kierunek akademickich zaocznych studiów teologicznych dla Świeckich (cykl I B Zaoczny – CIBZ). Absolwenci tego kierunku po zdaniu egzaminu *ex universa theologia* i przedstawieniu pracy dyplomowej mogli uzyskiwać magisterium teologii.

Nadto w ramach PWTW Sekcji św. Jana Chrzciciela studiowali studenci i słuchacze Prymasowskiego Instytutu Życia Wewnętrznego. Przy PWTW Sekcji św. Jana Chrzciciela istniało również Archidiecezjalne Kolegium Teologiczne (AKT) przygotowujące katechetów do nauki religii w szkole. W roku 2000 AKT zostało rozwiązane i w to miejsce powołane Wyższe Zawodowe Studia Katechetyczne (WZSK).

Do Sekcji św. Jana Chrzciciela PWTW zostały afiliowane lub podpisały umowę: Wyższe Seminarium Duchowne diecezji Łowickiej, Drohiczyńskiej, Siedleckiej i Warszawsko-Praskiej oraz Instytuty Teologiczne we Włocławku i Koninie, Siedlcach, Białymstoku i Wilnie.

Władze PWTW

Wielki Kanclerz : J.Em. Kard. Józef Glemp, Arcybiskup Warszawski, Prymas Polski

Wice-Wielki Kanclerz: Przełożony Generalny Towarzystwa Jezusowego Ks. Peter-Hans Kolvenbach SJ, który działał przez swojego delegata, Przełożonego Prowincji Wielkopolsko-Mazowieckiej Towarzystwa Jezusowego.

Władze akademickie

Stanowisko Dziekana i Prodziekana przypadają co trzy lata Kierownikowi Sekcji św. Jana Chrzciciela lub Kierownikowi Sekcji Bobolanum: bp prof. dr hab. Bronisław Dembowski (-1992); ks. prof. dr hab. Jan Charytański SJ (-1989); ks. prof. dr hab. Józef Kulisz SJ (1989-2001); ks. prof. dr hab. Ludwik Królik (1992-1999); ks. dr hab. Jan Miazek (2000-).

Urzędy akademickie

Dyrektor Studiów Zaocznych: ks. dr Jan Miazek (1982-1994); ks. dr Janusz Strojny (1994-1998); ks. dr Stanisław Warzeszak (1998-).

Dyrektor Archidiecezjalnego Kolegium Teologicznego: ks. dr Tadeusz Balewski (1994-2000).

Dyrektor Wyższych Zawodowych Studiów Katechetycznych: bp dr hab. Tadeusz Pikus (2000-).

Dyrektor PIŻW: ks. prof. Eugeniusz Weron SAC (-1993); ks. dr Andrzej Santorski (1993-).

Sekretarz PWTW: ks. dr Tadeusz Pikus (1988-1990); ks. mgr Józef Naumowicz (1990-1992; 1998-2000); Ks. dr Stanisław Warzeszak (1992-1995); ks. dr Piotr Klimek (1995-1998; 2000-).

Kierownik Sekretariatu: S. Reginalda Krajewska (1988-1998); mgr Gertruda Lipińska (1998-)

Tytuły i stopnie naukowe

Do roku 2000 w PWTW 2 pracowników naukowych uzyskało tytuły profesora, 7 habilitacje a 22 doktoraty. Ponadto w Sekcji św. Jana Chrzciciela PWTW 328 absolwentów otrzymało licencjaty. Studia ukończyło w latach 1989-2000 zdając egzamin *ex universa theologia* 513 alumnów WMSD w Warszawie (CIAS) i 694 studentów świeckich (CIBZ). Magisterium z teologii uzyskało do 2000 r. 696 absolwentów WMSD (CIAS) i 309 absolwentów CIBZ a w ramach PIŻW 40. W Wyższych Seminarium Duchownych afiliowanych magisterium uzyskało 271 absolwentów (WSD Łowicz – 59, WSD Drohiczyn – 21; WSD Siedlce – 191). W afiliowanych instytutach teologii magisterium otrzymało 482 absolwentów (Siedlce – 178; Białystok

80; Włocławek/Konin – 224). W sumie : 967 absolwentów seminariów i 831 absolwentów instytutów dla świeckich.

PRACOWNICY NAUKOWI PWTW

Wielki Kanclerz PWTW

Kard. Józef GLEMP, Prymas Polski*

doktor obojga praw

Urodzony 18 grudnia 1929 roku w Inowrocławiu, jako syn Kazimierza Glempa, powstańca wielkopolskiego, i Salomei z Kośmickich. Lata dziecięce i młodość spędził w miejscowości Rycerzewo koło Inowrocławia. Do wybuchu II wojny światowej ukończył cztery klasy szkoły powszechnej w Kościelcu Kujawskim, a podczas okupacji niemieckiej pracował przymusowo w niemieckim gospodarstwie rolnym. Po wyzwoleniu, w marcu 1945 roku, rozpoczął naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu, które ukończył w 1950 roku.

Po maturze wstąpił do Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie. Tam odbył dwuletnie studia filozoficzne, a studia teologiczne kontynuował w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu. Świecenia kapłańskie otrzymał 25 maja 1956 roku, w bazylice prymasowskiej w Gnieźnie, z rąk biskupa Franciszka Jedwabskiego, sufragana poznańskiego, który udzielił ich w zastępstwie internowanego wówczas kardynała Stefana Wyszyńskiego. Ks. Józef Glemp nie otrzymał zgody na podjęcie pracy w wyznaczonej przez władzę kościelną parafii i w związku z tym pomagał duszpastersko w rodzinnej parafii św. Jakuba w Mogilnie. Po zmianie sytuacji politycznej, w grudniu tegoż roku podjął obowiązki kapelana sióstr dominikanek w Mielżynie pod Gniezmem, przy zakładzie dla dzieci nieuleczalnie chorych, równocześnie poświęcając się pracy wychowawczej i nauczaniu religii w szkole w Ruchocinku i w domu dla nieletnich przestępców w Witkowie koło Gniezna; przez miesiąc pełnił też zadania administratora parafii w Brudzewie koło Witkowa. Następnie był kapelanem sióstr Sacré Coeur w Polskiej Wsi koło Pobiedzisk, prowadzących liceum ogólnokształcące dla dziewcząt. Stamtąd został przeniesiony do parafii Wniebowzięcia NMP w Wągrowcu, gdzie pełnił obowiązki wikariusza oraz prefekta w liceum pedagogicznym, a następnie do Miasteczka Krajeńskiego.

W latach 1958 - 1964 odbył studia specjalistyczne z zakresu prawa kanonicznego i świeckiego na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie, uzyskując doktorat obojga praw. Ukończył także kurs specjalistyczny w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, m.in. stylistyki łacińskiej (1963), oraz Studium Administracji Kościelnej przy Kongregacji Soboru (1962) i trzyletnie Studium Rotalne, uzyskując tytuł adwokata Roty Rzymskiej (1961-1964).

Po powrocie do rodzimej diecezji pełnił funkcję sekretarza w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie i notariusza w Kurii Metropolitalnej Gnieźnieńskiej i w Trybunale Metropolitalnym. Później został także mianowany obrońcą węzła małżeńskiego i konsultorem w Trybunale Prymasowskim dla spraw "dispensationis super matrimonio rato et non consummato". Prowadził wykłady dla księży archidiecezji gnieźnieńskiej w studium soborowym i był egzaminatorem prosynodalnym.

---

* Opracował ks. Andrzej F. Dziuba i ks. Mirosław Kreczmański.

1 grudnia 1967 roku rozpoczął pracę w Sekretariacie Prymasa Polski w Warszawie, stając się jednym z najbliższych współpracowników i domowników kard. Stefana Wyszyńskiego. Pracował w charakterze referenta do spraw prawnych i przez pewien czas pełnił obowiązki referenta prasowego Sekretariatu. Jako kapelan i sekretarz Prymasa towarzyszył mu podczas wielu uroczystości kościelnych na terenie Polski, a także w licznych podróżach do Rzymu - uczestniczył w audiencjach u papieża Pawła VI, mógł z bliska obserwować prace synodów biskupów w Rzymie i brał udział w wielu ważnych rozmowach z przedstawicielami rządu PRL. W 1975 roku został powołany na stanowisko sekretarza Komisji Episkopatu Polski do spraw instytucji polskich w Rzymie i został członkiem Komisji Episkopatu do spraw rewizji prawa kanonicznego. Pełnił także obowiązki kuratora Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża i Zgromadzenia Sióstr Najświętszego Imienia Jezus i był sędzią w procesie beatyfikacyjnym sługi Bożego ks. Władysława Kornilowicza. Służył też pomocą duszpasterską w kościele św. Marcina i w ośrodku duszpasterstwa akademickiego przy kościele św. Anny w Warszawie, był duszpasterzem warszawskich prawników. W 1972 roku otrzymał godność kapelana honorowego Jego Świątobliwości, a cztery lata później kanonika gremialnego Kapituły Prymasowskiej w Gnieźnie.

W latach 1972-1979, jako asystent prof. H. Kupiszewskiego, prowadził zajęcia z prawa rzymskiego, a później ćwiczenia z prawa małżeńskiego na Wydziale Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, a jako delegat Prymasa-Wielkiego Kanclerza Akademii Teologii Katolickiej uczestniczył w przewodach doktorskich i habilitacyjnych w tej uczelni. W marcu 1975 roku przeprowadził na wspomnianym Wydziale nostryfikację swego doktoratu. Jako pomoc dydaktyczną dla studentów opublikował w Wydawnictwie ATK, w 1974 roku, *Lexiculum prawa rzymskiego*, które było pierwszym tego typu opracowaniem na gruncie polskim. Napisał w tym czasie wiele artykułów z dziedziny prawa kanonicznego i historii Kościoła, zamieszczanych w krajowych i zagranicznych czasopismach i w pracach zbiorowych. Brał również udział w licznych spotkaniach i zjazdach kanonistów, tak polskich, jak i zagranicznych, np. w III Międzynarodowym Kongresie Prawa Kanonicznego w Pampelunie w 1976 roku. Od roku 1993 jest wykładowcą homiletyki w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie.

4 marca 1979 roku został mianowany biskupem ordynariuszem diecezji warmińskiej. Świecenia biskupie otrzymał w bazylice prymasowskiej w Gnieźnie, 21 kwietnia 1979 roku, z rąk kardynała Prymasa Stefana Wyszyńskiego, arcybiskupa metropolity krakowskiego Franciszka Macharskiego i biskupa Jana Obląka, ówczesnego sufragana warmińskiego. W Episkopacie Polski pełnił funkcję przewodniczącego Komisji *Iustitia et Pax*, a także był członkiem komisji: do spraw duszpasterstwa ludzi pracy, do spraw rewizji prawa kanonicznego i do spraw instytucji polskich w Rzymie. Ponadto pełnił funkcję współprzewodniczącego zespołu legislacyjnego powołanego przez Komisję Wspólną Przedstawicieli Rządu i Episkopatu i był członkiem stałej grupy roboczej Episkopatu Polski i Episkopatu Francji. Jako biskup ordynariusz diecezji warmińskiej erygował wiele parafii, ośrodków duszpasterskich i katechetycznych, wizytował parafie i troszczył się o rozwój życia konsekrowanego w diecezji, udzielając różnorodnej pomocy liczным zgromadzeniom zakonnym, a zwłaszcza związanym z tymi ziemiami siostrom katarzynkom i karmelitankom. Był propagatorem kultu bł. Doroty z Mątowów i świątobliwej Reginy Protmann, obecnie błogosławionej, jak również sługi Bożego Stanisława Hozjusza, biskupa warmińskiego z XVI wieku, kontynuując jego proces beatyfikacyjny, a także organizując uroczystości hożańskie w Olsztynie i we Fromborku, z udziałem Prymasa Wyszyńskiego i polskich biskupów, w sierpniu 1979 roku. Zainicjował również prace przygotowawcze do duszpasterskiego synodu diecezji warmińskiej, sprowadził relikwie św. Wojciecha i rozpoczął ich peregrynację w diecezji. W latach posługi biskupiej na Warmii odwiedził środowiska polonijne

w Detroit (USA), w Kanadzie, we Francji i w RFN i przewodniczył pielgrzymce swoich diecezjan do Rzymu, Asyżu, Monte Cassino i Capranica di Sutri.

7 lipca 1981 roku został mianowany przez papieża Jana Pawła II arcybiskupem metropolitą warszawskim i gnieźnieńskim, Prymasem Polski. Rządy w obu archidiecezjach kanonicznie objął 9 lipca tegoż roku, a uroczyste ingresy odbył: 13 września do bazyliki prymasowskiej w Gnieźnie i 24 września do archikatedry warszawskiej. Jako Prymas Polski został także opiekunem duszpasterstwa Polonii zagranicznej i ordynariuszem na terenie Polski dla Kościołów obrządku grekokatolickiego i ormiańskiego. Na publicznym konsystorzu w Watykanie, 2 lutego 1983 roku, otrzymał godność kardynała-prezbitera wraz z kościołem tytularnym Santa Maria in Trastevere (Najświętszej Maryi Panny na Zatybrzu). Towarzyszył Ojcu św. Janowi Pawłowi II podczas jego pielgrzymek do ojczyzny i brał udział w Światowych Dniach Młodzieży na Jasnej Górze i w Paryżu, a także w kilku papieskich pielgrzymkach, m.in. w Hiszpanii, we Francji, w Austrii, na Węgrzech, na Litwie i Łotwie, na Słowacji, w Niemczech i na Ukrainie.

Po reorganizacji struktur Kościoła w Polsce, w marcu 1992 roku, pozostał arcybiskupem metropolitą warszawskim, zachowując godność Prymasa Polski, jako kustosz relikwii św. Wojciecha, a także ordynariuszem wiernych obrządku wschodniego żyjących w Polsce i nie mających własnego ordynariusza. Od 1981 roku pełni funkcję przewodniczącego Rady Stałej (dawniej Rady Głównej) i Konferencji Episkopatu Polski. Był także przewodniczącym II Synodu Plenarnego w Polsce, trwającego w latach 1991-1999. Jest członkiem watykańskiej Kongregacji dla Kościołów Wschodnich (od 1983) i Papieskiej Rady do spraw Kultury (od 1993), a także Rady Konferencji Biskupów Europy (CCEE) oraz honorowym członkiem Papieskiej Międzynarodowej Akademii Maryjnej. W latach 1993-1998 był członkiem Papieskiej Rady *Iustitia et Pax*. Pełni także godność honorowego przewodniczącego międzynarodowych spotkań *Uomini e Religioni* (Ludzie i Religie), organizowanych przez rzymską Wspólnotę św. Idziego. Jest wielkim kanclerzem Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (dawną Akademią Teologii Katolickiej) i Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie oraz doktorem *honoris causa* następujących wyższych uczelni: Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (1983), Villanova University w Filadelfii (1985), Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1985), University of Santo Tomas w Manili na Filipinach (1988), Università degli Studi di Bari we Włoszech (1990), Seton Hall University w South Orange NY w USA (1991), Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (1992), Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie (1995), Loyola University w Chicago (1998) i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (2001). Ks. kardynał Józef Glemp otrzymał także godność baliwa wielkiego krzyża honoru i dewocji Suwerennego Rycerskiego Zakonu Szpitalników Świętego Jana Jerozolimskiego, zwanego Maltańskim (1994), i pełni funkcję wielkiego przeora Zwierzchnictwa Polskiego Zakonu Rycerskiego Grobu Bożego w Jerozolimie (od 1996). Posiada honorowe obywatelstwo wielu miast, m.in. Warszawy, Inowrocławia, Mogilna, Żnina, Darłowa i Miechowa oraz Castel Sant' Elia i Codroipo we Włoszech, a także wiele różnych odznaczeń. W listopadzie 2000 roku otrzymał w Pistoii (Włochy) pokojową nagrodę im. Giorgia La Piry (Premio della Pace "Giorgio La Pira" 2000) w uznaniu dla postawy w czasie stanu wojennego w Polsce.

Jako duchowy opiekun polskiej emigracji odwiedza środowiska polonijne w różnych krajach świata. Był z wizytą duszpasterską w Argentynie i Brazylii (1984), w Kanadzie (1986), w Belgii (1987), w Norwegii i Szwecji (1987), w Irlandii (1988), w Australii i Nowej Zelandii (1988), w Rumunii (1992), w Kazachstanie (1992, 2000), w Meksyku (1993), w Szwajcarii (1994, 2000), w Republice Południowej Afryki (1998), a także w Zachodniej i Wschodniej Syberii (1999). Kilkakrotnie gościł we Francji, w Wielkiej Brytanii, w USA, w Austrii, w Niemczech, w Hiszpanii, w ZSRR, a następnie w Rosji, a także w Czechach, Grecji, Finlandii, Portugalii, na Białorusi, na Węgrzech i na Malcie. Odwiedził polskich misjonarzy pracujących

w Algierii i na Wybrzeżu Kości Słoniowej (1987), a także polskie karmelitanki w północnej Norwegii (1996, 2000) i członków polskiej wyprawy polarnej w ośrodku badawczym za Kolem Podbiegunowym na Spitsbergenie (1996). W roku 1998 poprowadził ulicami Sankt Petersburga pierwszą od czasu rewolucji październikowej procesję Bożego Ciała. Jako członek kolegium kardynalskiego i watykańskich dykasterii często bywa w Rzymie, a także uczestniczy w synodach biskupów. Otacza troską Polskie Seminarium Duchowne w Paryżu i polskie instytucje w Wiecznym Mieście.

Przewodniczył wielu uroczystościom religijnym i patriotycznym w kraju i zagranicą, m.in. narodowej pielgrzymce do Fatimy, rozpoczynającej peregrynację figury Matki Bożej Fatimskiej przez polskie diecezje (1995); narodowym pielgrzymkom jubileuszowym do Ziemi Świętej i do Rzymu (2000); obchodom pięćdziesięciolecia bitwy pod Monte Cassino (1994), jubileuszy duszpasterstwa polskiego (we Francji, w Anglii i Walii, w Niemczech, w Austrii, w Szwajcarii, w USA i we Włoszech), pięćdziesięciolecia Ligi Katolickiej w USA, dwusetnej rocznicy powstania *Mazurka Dąbrowskiego* w Reggio Emilia we Włoszech, dwusetlecia Konstytucji 3 Maja, czterechsetlecia stołeczności Warszawy, dwusetlecia diecezji warszawskiej, pięćdziesięciolecia powstania w getcie warszawskim i powstania warszawskiego; oraz powtórnym pogrzebom: Ignacego Jana Paderewskiego, króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, generała Władysława Sikorskiego, prezydenta Ignacego Mościckiego, obchodom tysiąclecia śmierci św. Wojciecha w różnych polskich diecezjach i wielu uroczystościom w sanktuarium Maryjnym na Jasnej Górze; uczestniczył także w obchodach Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 w polskich metropoliach i diecezjach, a w lipcu tegoż roku dokonał poświęcenia polskiego cmentarza wojennego w Katyniu. Przypominając o niezrealizowanym postanowieniu twórców Konstytucji 3 maja, zainicjował budowę świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie jako wotum narodu polskiego za dar odzyskanej wolności.

Spotykał się z wieloma wybitnymi osobistościami życia politycznego, m.in. z królem Hiszpanii Juanem Carlosem, Belgii - Baudouinem, Norwegii - Olafem, Szwecji - Carlem Gustavem, z prezydentami: USA - George'em Bushem i George'em W. Bushem, Francji - Jacques Chirakiem i François Mitterandem, Portugalii - Mario Soaresem, Włoch - Sandro Pertinim i Oscarem Luigim Scalfaro, z premier Wielkiej Brytanii Margaret Thatcher i sekretarzem generalnym ONZ Javier Pérez de Cuéllarem, a także z Michailem Gorbaczowem oraz Matką Teresą z Kalkuty, Bratem Rogerem z Taizé, patriarchą Konstantynopola Bartłomiejem I, patriarchą Rosji Aleksym II i patriarchą Rumunii Teoktystem.

Publikacje

I. Książki

1. *De conceptu fictionis iuris apud Romanos*, Roma : Pontificia Universitas Lateranensis, 1974, ss. 78.
2. *Lexiculum prawa rzymskiego. Wybór tekstów łacińskich z tłumaczeniem polskim i objaśnieniami*, Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1974, ss. 217, 3 nlb.
3. *Przez sprawiedliwość ku miłości. Listy pasterskie, kazania i przemówienia w pierwszym roku pasterzowania na stolicy prymasowskiej*, Warszawa : Kuria Metropolitalna Warszawska, 1982.
4. *Kościół na drogach Ojczyzny. Wybór kazań i homilii z lat 1982-1985*, Poznań – Warszawa: Pallottinum 1985.

5. *Chcemy z tego sprawdzianu wyjść prawdomówni i wiarygodni. Myśl społeczna Kościoła w nauczaniu Prymasa Polski 1981-1983*, Warszawa [Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, brw].
6. *Kościół i Polonia. Wizyta duszpasterska w Brazylii i Argentynie 1984. Wspomnienia i kazania*, Poznań – Warszawa : Pallottinum 1986.
7. *Umocnieni nadzieją*, Instytut Prymasowski Ślubów Narodu 1987.
8. *W tęczy Franków orzeł i krzyż. Wizyta duszpasterska we Francji 1986*, [Poznań] : Pallottinum 1987.
9. *O Eucharystii. Wybór przemówień z okazji II Kongresu Eucharystycznego w Polsce*, [Warszawa]: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1987.
10. *Nauczanie pasterskie 1981-82 (vol. 1)*, Poznań: Pallottinum 1988.
11. „A wołanie moje niech do Ciebie przyjdzie”. Wybór homilii i przemówień 1981-1987, [Warszawa] : Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1988.
12. „Let my call come to you”. *A selection of homilies and addresses 1981-1987*, [Warszawa]: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1988.
13. *Boże, coś Polskę posłał nad Tamizę. Wizyta duszpasterska w Wielkiej Brytanii 21 II – 4 III 1985*, Poznań : Pallottinum, 1988.
14. *Nauczanie pasterskie 1985 (vol. 4)*, Poznań: Pallottinum 1989.
15. *Nauczanie społeczne 1981-1986*, Warszawa : Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych, 1989.
16. *Na dwóch wybrzeżach. Wizyta duszpasterska w Algierii (15-17 I 1987) i Wybrzeżu Kości Słoniowej (1-5 III 1987)*, Poznań : Pallottinum, 1990.
17. *U Przyjaciół Belgów. Wizyta duszpasterska w Belgii 20-26 II 1987*, Poznań: Pallottinum, 1990.
18. „I uwierzyli uczniowie”. *Homilie odpustowe na Jasnej Górze 1981-1989*, [Warszawa]: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1990.
19. *Zamyślenia Maryjne*, Warszawa : Instytut Prymasowski Ślubów Narodu, 1990.
20. *Nauczanie pasterskie 1987 (vol. 6)*, Poznań: Pallottinum, 1991.
21. *Słowo Boże nad Łyną. Wybór przemówień i homilii 1979-1981*, Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1991.
22. *Tysiąclecie wiary świętego Włodzimierza. Wizyty w Związku Radzieckim*, Poznań: Pallottinum, 1991.
23. *Gniezno – ciągła odnowa. Homilie i przemówienia wygłoszone w katedrze gnieźnieńskiej 1981-1991*, Gniezno : Prymasowskie Wydawnictwo „Gaudentinum”, [1991].
24. *Służyć Ewangelii słowem. Homilie i przemówienia w katedrze warszawskiej 1981-1991*, Warszawa 1991.
25. *Solidarietà. La Polonia che sogniamo*, Lucarini [Roma 1991].
26. *Na Skalce – na opoce. Homilie o świętym Stanisławie Biskupie i Męczenniku*, Warszawa Wydawnictwo im. Stefana kard. Wyszyńskiego „Soli Deo”, 1991.
27. *Niebo ściągają na ziemię. Homilie o świętych i świątobliwych*, Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha, 1991.

28. *Księża-poeci wobec nowej ewangelizacji. Poet–Priests vis–a–vis the new evangelization*, [Warszawa 1991].
29. *Między Ewangelią a Konstytucją. Wybór homilii*, Warszawa: „Soli Deo”, 1992.
30. *Na wyspie świętego Patryka. Wizyta duszpasterska w Irlandii 18-23 stycznia 1988. Wizyta duszpasterska w Wielkiej Brytanii 19-22 września 1989*, Poznań: Pallottinum, 1992.
31. *Idźmy do Betlejem*, Warszawa: „Soli Deo”, 1992.
32. *Wartości chrześcijańskie nabywane pod Kalwarią. Kazania pasyjne w kościele Świętego Krzyża w Warszawie Anno Domini 1993*, Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, [Warszawa 1993].
33. *Nauczanie pasterskie 1988* (vol. 7), Poznań : Pallottinum, 1994.
34. *W blaskach zmartwychwstania*, Warszawa: Fundacja im. Prymasa Tysiąclecia, 1994.
35. *Być znakiem miłości. Homilie i przemówienia dla siostr zakonnych*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1994.
36. *Testimone di verità. Laurea honoris causa in diritto al Card. Jozef Glemp*, Argo, [Lecce 1994].
37. *Rodzina drogą Kościoła*, Warszawa: Fundacja im. Prymasa Tysiąclecia, 1995.
38. *Boskie i cesarskie. Ewangelia wobec polityki. Kazania pasyjne w kościele Św. Krzyża w Warszawie Anno Domini 1995*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1995.
39. *„Idzie, idzie Bóg prawdziwy”. Kazania w uroczystość Bożego Ciała wygłoszone przed kościołem Świętej Anny w Warszawie 1982-1994*, Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, [Warszawa] 1995.
40. *Le chemins des pèlerins*, Paris: Éditions du Dialogue, Société d'Éditions Internationales, 1996.
41. *Od Kalwarii na drogi Europy. Kazania pasyjne w kościele Świętego Krzyża w Warszawie Anno Domini 1997*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1997.
42. *Święci idą przez Warszawę*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1997.
43. *Piętnaście lat posługi prymasowskiej*, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1997.
44. *Poles – We enter now the Twenty-First Century!*, Warsaw: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1998.
45. *Zachowanie tożsamości narodowej a solidarność międzyludzka. The Preservation of National Identity and Interhuman Solidarity*, [Warszawa] 1998.
46. *Modlimy się w kraju Helwetów. Wizyta duszpasterska w Szwajcarii 27 V – 1 VI 1994*, Pallottinum, [Poznań] 1998.
47. *Z krzyżem przez dzieje wierzącej Stolicy. Kazania pasyjne w kościele Świętego Krzyża w Warszawie Anno Domini 1998*, Warszawa : Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 1998.
48. *Odkrywać drogi Opatrzności Bożej. Kazania pasyjne w kościele Świętego Krzyża w Warszawie Roku Pańskiego 1999*, Poznań-Warszawa: Apostolicum - Pallottinum, 1999.
49. *La speranza a Varsavia si stringe alla Croce. Omelie del tempo di Passione in S. Croce a Varsavia*, Mimep – Docete, [Pessano 1999].
50. *Listy pasterskie Prymasa Polski 1981-1996*, Pallottinum, [Poznań] 1999.

51. „Sławny w męczenników gronie”. *Homilie i przemówienia o świętym Wojciechu*, Gaudentium, [Gniezno] 1999.

52. *Nauczanie pasterskie 1995* (vol. 14), Poznań: Pallottinum, 2000.

II. Artykuły

1. "Uroczystości beatyfikacyjne Ojca M. M. Kolbe", *Nasza Rodzina* 1971, nr 12, 12-15.
2. "Dzień polskich modlitw w Rzymie, 18 października 1971", *Nasza Rodzina* 1971, nr 12, 16-19.
3. "Błogosławiony Ojciec Kolbe. Dzień polskich modlitw w Rzymie, 18 października 1971", *DPZG* 23(1972) 23-29.
4. "Polskie sądownictwo kościelne w latach 1945-1970", *PK* 14(1971) nr 3-4, 169-225.
5. "Uroczystości beatyfikacyjne Ojca Maksymiliana Marii Kolbe, Rzym - 17 października 1971", *DPZG* 23(1972) 12-23.
6. "Niektóre zagadnienia związane z zastosowaniem motu proprio *Matrimonia mixta* do warunków krajowych", *PK* 15(1972) nr 1-2, 19-36.
7. "Ks. Edward van Blericq (1895-1946)", *PK* 15(1972) nr 3-4, 293-295.
8. "Ks. Aleksy Brasse (1901-1956)", *PK* 15(1972) nr 3-4, 295-297.
9. "Ks. Stanisław Janasik (1882-1942)", *PK* 15(1972) nr 3-4, 297-299.
10. "Ks. Kazimierz Głowiński (1862-1946)", *PK* 15(1972) nr 3-4, 290-300.
11. "Ks. Feliks Kozłowski - jałmużnik Gniezna", *Przewodnik Katolicki* 62(1972) 398-399.
12. "Zawieranie małżeństw mieszanych. Uwagi praktyczne dla duszpasterzy", *WAG* 27(1972) 3-6; *DPZG* 23(1972) 457-461.
13. "Ks. Teodor Taczak (1878-1941)", *PK* 16(1973) nr 1-2, 285-288.
14. "Bronił polskości Kopernika (ks. Ignacy Polkowski)", *Przewodnik Katolicki* 63(1973) 191-192.
15. "Oddany Bogu i Ojczyźnie (ks. Tadeusz Trzciniński)", *Przewodnik Katolicki* 63(1973) 420-421.
16. "Obecny stan prawny postępowania o dyspensę od małżeństwa niedopełnionego", *PK* 17(1974) nr 3-4, 117-130.
17. "Ks. Edmund Kardynał Dalbor (1869-1926)", *PK* 17(1974) nr 3-4, 229-240.
18. "Synod pastoralny u sąsiadów za Łabą", *Przewodnik Katolicki* 64(1974) nr 8, 4-5.
19. **Rec.:** *Encyklopedia Katolicka*, t. 1, Lublin 1973, w: *PK* 18 {1975} nr 1-2, 313-317.
20. "Współdziałanie w Kościele jako zagadnienie prawne po Soborze Watykańskim II", *SG* 1(1975) 211-227.
21. "Blericq Edward van ks.", w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 2, Lublin 1976 kol. 658-659.
22. "Brasse Aleksy ks.", w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 2, Lublin 1976 kol. 1044.
23. **Rec.:** A. GUTIEREZ, *Il matrimonio. Essenza - fine - amore coniugale, con particolare riferimento alla donna recisa*, Napoli 1974, w: *PK* 19(1976) nr 3-4, 270-275.
24. **Rec.:** E. J. OSMAŃCZYK, *Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ*, Warszawa 1974, w: *PK* 19(1976) nr 3-4, 276-280.

25. "Rektorzy Seminarium Duchownego w Gnieźnie po roku 1835 (ks. J. K. Dąbrowski, ks. A. Kidaszewski)", *SG* 2(1976) 345-376.
26. "Początki polskiej literatury o karności kościelnej- ks. Jan Opieliński 1858-1935", *PK* 20(1977) nr 3-4, 225-236.
27. **Rec.:** M.A. ŻUROWSKI, *Kanoniczne prawo małżeńskie okresu posoborowego*, Katowice 1976, w: *PK* 21(1978) nr 1-2, 232- 237.
28. **Rec.:** G. BARBERINI, *Stati socialisti e confessioni religiose*, Milano 1973, w: *PK* 21(1978) nr 1-2, 268-273.
29. **Rec.:** *Encyklopedia Katolicka*, t. 2, Lublin 1976, w: *PK* 21(1978) nr 1-2, 273-277.
30. "Sprawozdanie z III Międzynarodowego Kongresu Prawa Kanonicznego, Pamplona 10-15 X 1976", *PK* 21(1978) nr 1-2, 281-288.
31. "Problemy identyfikacji Kościoła lokalnego i partykularnego", *PK* 21(1978) nr 3-4, 23-39.
32. "Rektorzy Seminarium Duchownego w Gnieźnie po roku 1835 (ks. F. Frasunkiewicz)", *SG* 4(1978) 289-300.
33. "Kardynalski kapelus. Wspomnienia z okazji Jubileuszu kardynalstwa (kard. Stefan Wyszyński)", *WAW* 68(1978) 85-88.
34. "Opieliński Jan Nepomucen ks.", *PSB* 24(1979) 122—123.
35. "Bielewski Mieczysław", w: *Polscy kanoniści (wiek XIX i XX)*, Warszawa 1981, cz. I, 33-34.
36. "Janiszewski Jan Chryzostom", w: *tamże*, cz. I, 186-187.
37. "Kozłowski Feliks", w: *tamże*, cz. I, 248-250.
38. "Łagoda Jan", w: *Polscy kanoniści (wiek XIX i XX)*, Warszawa 1981 cz. II, 13.
39. "Łuczak Józef", w: *tamże*, cz. II, 14-15.
40. "Polkowski Ignacy", w: *tamże*, cz. II, 120-121.
41. "Trzeciński Tadeusz", w: *tamże*, cz. II, 219-221.
42. "Wartenberg Feliks", w: *tamże*, cz. II, 225-226.
43. "Blericq Edward van", w: *WSB*, Warszawa 1981, 58.
44. "Kowalski Kazimierz Józef", w: *WSB*, 368.
45. "Springer Maria", w: *WSB*, 688-689.
46. "Taczak Teodor", w: *WSB*, 759-760.
47. "Zabłocki Mateusz Jerzy", w: *WSB*, 855.
48. w: *Jan Paweł II, Prymas i Episkopat Polski o stanie wojennym. Kazania, listy, przemówienia i komunikaty*, opr. P. RAINA, Londyn: Oficyna Poetów i Malarzy, 1982.
49. "Kardynał Józef Glemp Prymas Polski o swym Poprzedniku na stolicy prymasowskiej", w: *Człowiek niezwykłej miary. Ojciec Święty Jan Paweł II o kardynale Stefanie Wyszyńskim. Kardynał Stefan Wyszyński o sobie. Kardynał Józef Glemp o kardynale Stefanie Wyszyńskim*, red.: M. PLASKACZ, A. RASTAWICKA, W. WOJDECKI, Warszawa 1984, 145-188.
50. "Służył cierpieniem i pracą", w: *Sługa Boży Stefan Kardynał Wyszyński (1901-1981). Co Kościół i Polska zawdzięczają Prymasowi Tysiąclecia?*, red. S. BUDZYŃSKI, I. BURCHACKA, A. MAZUREK, Warszawa 2000, 79-82.

III. Wybór publikacji o Ks. Prymasie

1. J. OBLĄK bp, "Komunikat o nominacji nowego biskupa warmińskiego", *WWD* 34(1979), 106-107.
2. "Ks. Prałat Dr Józef Glemp biskupem warmińskim", *WWD* 34(1979) 107-109.
3. w: *Działalność naukowa Wydziału Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w latach 1970-1979*, oprac. P. MACIAK, Warszawa: ATK 1981, ss. 17, 21, 36, 38, 42, 46, 66.
4. "Glemp Józef", w: *Polscy kanoniści (wiek XIX i XX)*, zebrane zbiorowo materiały opracował i ułożył Joachim Roman BAR, Warszawa : ATK 1981, cz. I, ss. 143.
5. "Ksiądz Arcybiskup Józef Glemp", *L'Osservatore Romano* 2(1981) nr 6, 8 (wydanie w języku polskim).
6. "Witamy Nowego Prymasa", *Niedziela* 24(1981) nr 7, 1.
7. "Nowy Arcypasterz Kościoła w Polsce", *Przewodnik Katolicki* 71(1981) nr 29, 2.
8. A. SIEMIANOWSKI, "Pod przewodnictwem nowego Pasterza", *W drodze* 9(1981) nr 9, 4-6.
9. G. KALWARCZYK, "Życiorys arcybiskupa Józefa Glempla, Prymasa Polski", *WAW* 71(1981) 226-229; *WAG* 36(1981) 195-197.
10. "Kanoniczne objęcie rządów przez arcybiskupa Józefa Glempla Prymasa Polski w Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Warszawskiej 9 VII 1981", *WAW* 71(1981).
11. A.F. DZIUBA, "Ksiądz arcybiskup Józef Glemp, Prymas Polski (szkic biograficzny)", *DPZG* 33(1982) 353-362, 373-374.
12. "Materiały dotyczące nadania doktoratu honoris causa JE Księdzu Arcybiskupowi Józefowi Glemplowi, Prymasowi Polski", *PK* 26(1983), 5-32.
13. A.F. DZIUBA, "Szkic biograficzny i bibliografia prac Ks. Arcybiskupa Józefa Glempla, Prymasa Polski", *PK* 26(1983) nr 1-2, 285-297.
14. A.F. DZIUBA, "Prymas Polski – Opiekun Emigracji", *Głos Katolicki* 28(1986) nr 46, 6.
15. *Józef Glemp Prymas Polski*, opracował zespół p kier. W. Siwińskiego, (Zeszyty dokumentacyjne Polskiej Agencji Prasowej, Seria biograficzna „Profile” z. 3-4/ 156-157), Warszawa 1990.
16. J. LEWANDOWSKI, *Przez sprawiedliwość ku miłości. Nauka społeczna kardynała Józefa Glempla*, Warszawa 1991.
17. A. GAŁKA, "Il Primate e la sua Chiesa", w: Józef GLEMP, *Solidarietà. La Polonia che sogniamo*, Lucarini [Roma 1991], s. IX-XXVI.
18. A.F. DZIUBA, "Le Primate do Pologne, Protecteur de l'emigration", *Głos Katolicki* 35(1993) nr 9, 4-5.
19. Z. KAMIŃSKA, *Problem cierpienia w nauczaniu Prymasa Józefa Glempla w latach 1981-1991*, Warszawa 1993 (maszynopis).
20. E. ROMANOWSKA, *Program wychowawczy biskupa warmińskiego Józefa Glempla w świetle nauczania i działalności pasterskiej w latach 1979-1981*, Olsztyn 1995 (maszynopis).
21. A.F. DZIUBA, M. KRECZMAŃSKI, *Życiorys Józefa Kardynała Glempla Prymasa Polski*, Warszawa 1998, ss. 53, 2 nlb.
22. A.F. DZIUBA, M. KRECZMAŃSKI, *Biography of His Eminence Cardinal Józef Glemp Primate of Poland*, Warsaw 1998, ss. 53, 2 nlb.

23. A.F. DZIUBA, M. KRECZMAŃSKI, "Biografia di S. E. Cardinale Józef Glemp Primate di Polonia", w: Józef GLEMP, *La speranza a Varsavia si stringe alla Croce*, Mimep-Docete [Pessano 1999], 181-196.
24. J.W. WOŚ, *I settanta anni del card. Józef Glemp, primate di Polonia*, Trento: Università degli Studi di Trento, 1999, ss. 12.

PROFESOROWIE I WYKŁADOWCY PWTW

Ks. Włodzimierz ARTYSZUK

dr teologii

Urodzony 23 stycznia 1958 r. w Białej Podlaskiej. Świadectwo maturalne uzyskał w 1978 r. po ukończeniu Technikum Kolejowego w Warszawie. W latach 1978-1984 odbył studia teologiczne w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Magistra teologii otrzymał w ASTK w 1984 r. W tym samym roku przyjął święcenia kapłańskie. Następnie odbył studia licencyjne na PWTW i uzyskał licencjat na podstawie pracy pt.: *Chrystologia integralna Waltera Kaspera*.

W roku akademickim 1990/1991 odbył studia doktoranckie na ATK w Warszawie. Pracę doktorską pt.: *Osoba ludzka w teologii ks. Wincentego Granata*, obronił w 1995 r. Promotorem pracy był ks. prof. dr hab. Lucjan Balter. Następnie przebywał na stypendium naukowym we Francji (rok akademicki 1996/97), gdzie studiował teologię dogmatyczną na Instytucie Katolickim w Paryżu. Wykłada teologię dogmatyczną na PWTW dla studentów zaocznych od 1997 r.

Ks. Zbigniew BADOWSKI

mgr teologii, dr prawa kanonicznego

Urodzony 26 października 1953 r. w Białobrzegach Rad. W latach 1972-1978 odbył studia w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. W ramach tych studiów po przedstawieniu pracy: *Niższe Seminarium Duchowne w latach 1925-1961* uzyskał na ASTK dn. 4 VI 1978 r. tytuł magistra teologii w zakresie historii Kościoła. W latach 1982-1985 odbył studia dzienne w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie na Wydziale Prawa Kanonicznego. Na podstawie pracy: *Podstawy prawne i działalność Chrześcijańskiego Związku Zawodowego Dźwignia 1906-1939* uzyskał dn. 26 VI 1985 r. tytuł magistra prawa kanonicznego. W latach 1986-1988 odbył kurs doktorancki na ATK. Po przedstawieniu i obronie rozprawy doktorskiej pt.: *Konsystorz Generalny Archidiecezji Warszawskiej w latach 1818-1863 – studium prawnohistoryczne* uzyskał w dn. 26 VI 1990 r. stopień naukowy doktora nauk prawnych.

Od roku 1998 prowadzi wykłady z prawa kanonicznego i wyznaniowego na PWTW. Pełni urząd sędziego w Sądzie Metropolitalnym Warszawskim. Jest członkiem Stowarzyszenia Kanonistów Polskich.

Publikacje

1. "Podstawy prawne i działalność Chrześcijańskiego Związku Zawodowego Dźwignia 1906-1939", *PK* 31(1988) nr 3-4, 223-270.

2. "Konsystorz Generalny Archidiecezji Warszawskiej w latach 1818-1863", *PK* 36(1993) nr 1-2, 161-214.
3. "Ks. E. Brzeziewicz (1858-1944 i Nuncjusz Apostolski Abp Achilles Ratti)", w: *Chrześcijaństwo*, Warszawa: ATK, t. 20, 33-54.
4. "Święty z Uniwersytetu Warszawskiego", *GN* 12 IX 1999.

Ks. Jerzy BAJDA

dr teologii, dr hab. teologii moralnej, profesor teologii

Urodzony 11 maja 1928 r. w Krakowie. Świadectwo maturalne otrzymał w 1949 r. w Bochni. Studia w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie ukończył w 1954 r. Kontynuował studia wyższe na Wydziale Prawa Kanonicznego w KUL od roku 1956. Doktorat teologii uzyskał w roku 1963 na podstawie pracy pt.: *Prawowitość państw pogańskich w nauce Pawła Włodkowica*. W roku 1964 rozpoczął wykłady w tarnowskim Instytucie Teologicznym podejmując równocześnie studia specjalistyczne w zakresie teologii moralnej na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie. Licencjat z teologii moralnej uzyskał w 1969 roku na podstawie pracy pt.: *Pojęcie powołania Chrześcijańskiego w Konstytucji Dogmatycznej „Lumen Gentium”*. Następnie został wykładowcą tegoż Wydziału, wykładając dla kleryków oraz dla księży na specjalizacji z teologii moralnej (w latach 1969-1974). W roku 1973 został wykładowcą ATK na Wydziale Teologicznym w charakterze adiunkta. W 1980 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego w zakresie teologii moralnej na podstawie pracy pt.: *Powołanie chrześcijańskie jako zasada teologii moralnej*. Tytuł docenta ATK uzyskał w roku 1981. Od 1976 r. rozpoczął współpracę z Instytutem Studiów nad Rodziną w Łomiankach. W roku 1993 otrzymał nominację na profesora ATK. W latach 1993-1996 wykładał na PWTW i WMSD. Należy do Rady Naukowej Instytutu Jana Pawła II w KUL oraz do redakcji kwartalnika *Ethos*.

Ks. Tadeusz BALEWSKI

dr teologii

Urodzony 8 marca 1950 r. w Czaplach. Dnia 15 czerwca 1975 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Od 1985 r. studiował stacjonarnie w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie uzyskał doktorat z teologii w zakresie katechetyki. Dnia 16 grudnia 1994 r. został mianowany przez Kard. Józefa Glempa dyrektorem Archidiecezjalnego Kolegium Teologicznego w Warszawie – PWTW Sekcja Św. Jana Chrzciciela. Wykładał przedmioty katechetyczne w ramach Archidiecezjalnego Kolegium Teologicznego.

Ks. Andrzej BANASZEK

dr teologii biblijnej

Urodzony 3 listopada 1957 r. w Tuszczu. Świadectwo maturalne uzyskał w roku 1977 po ukończeniu Technikum Kolejowego w Warszawie. W roku 1978 wstąpił, przerywając rozpoczęte studia na Wydziale Matematyki Uniwersytetu Warszawskiego, do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał w roku 1984. W tym samym roku przedstawił pracę magisterską (pt. *Nakazy misyjne w Ewangelii Mateusza 10,5b-6;28,19*) napisaną na Seminarium Nowego Testamentu w Akademickim Studium Teologii Katolickiej pod kierunkiem ks. dr. Romana Bartnickiego.

Następnie pełnił funkcję wikariusza w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Skiernewicach kontynuując studia teologiczne na ASTK, które zakończył licencjatem w roku 1987

również pod kierunkiem ks. doc. dr. hab. Romana Bartnickiego (praca pt.: *Wiara kobiety kanańskiej /Mt 15,21-28/ jako wyraz uniwersalizmu w Ewangelii Mateusza*). W latach 1985-87 pracował jako wikariusz w parafii Św. Apostołów Piotra i Pawła w Żychlinie. Od 1987 był wikariuszem w parafii MB. Królowej Polskich Męczenników w Warszawie, gdzie pracował do roku 1990 kontynuując naukę na kierunku biblijno-pastoralnym Wydziału Teologicznego ATK w Warszawie. W roku 1987 rozpoczął wykłady Teologii Nowego Testamentu na Studium Katechetycznym Archidiecezji Warszawskiej, które kontynuuje w przemianowanym Kolegium Katechetycznym. Studia doktoranckie odbył w latach 1990-91 również na ATK będąc jednocześnie wikariuszem parafii Bogurodzicy Maryi w Warszawie. Rozprawę doktorską pt. *Kierunki rozwoju relacji o wydarzeniu w Betanii (Mt 26,6-13; Mk 14,3-9; J 12,1-11)* napisał pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Michała Czajkowskiego przy Katedrze Introdukcji Biblijnej Wydziału Teologicznego ATK w Warszawie w roku 1993. W tym też roku został mianowany adiunktem w Papieskim Wydziale Teologicznym Sekcji Św. Jana Chrzciciela w Warszawie, gdzie wykłada, podobnie jak w Kolegium Katechetycznym: *Wybrane zagadnienia z teologii Nowego Testamentu*. W latach 1995-99, jako rezydent przy akademickim kościele św. Anny i duszpasterz akademicki, prowadził cotygodniowe konwersatoria biblijne. Podobne konserwatoria dla dorosłych prowadził przy parafii Św. Jakuba w Warszawie (1998-99), a od 1999 r. przy parafii św. Teresy od Dzieciątka Jezus, gdzie też obecnie rezyduje.

W roku 1996 został mianowany przez Prymasa Polski dyrektorem Katolickiego Ośrodka Apostolatu Biblijnego w Archidiecezji Warszawskiej i w związku z tym prowadzi liczne *Warsztaty biblijne* i współpracuje z *Österreichisches Katholisches Bibelwerk (AMB)*, *Katholisches Bibelwerk* i *Katholische Bibelföderation (KBF)*.

Brał udział w kilku sesjach naukowych, na których wygłosił referaty. W 1997 r. w Oświęcimiu na Sesji polsko-niemieckiej *Dzieciństwo i sacrum* wygłosił referat pt.: *Biblijny obraz dziecka i jego implikacje moralne*. Zaś w 1998 na Sesji Polskiego Związku Kobiet Katolickich – referat pt. *Duch Święty w Piśmie Świętym*.

Jest autorem 8 zeszytów biblijnych (= *Wybrane zagadnienia z Teologii Nowego Testamentu*) wydawanych dla studentów PWTW przez Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej.

W roku akademickim 1998/99, w ramach wykładów między uczelnianych zorganizowanych na Uniwersytecie Warszawskim, przeprowadził szereg wykładów z dziedziny zagadnień teologii Nowego Testamentu: Historyczne, kulturowe i religijne tło Nowego Testamentu; Dzieje tekstu biblijnego (źródła, autorzy, adresaci), Struktura i rodzaje literackie; Orędzie Jezusa; Koncepcje teologiczne hagiografów; Pierwotne chrześcijaństwo (Dz); Paweł, jego rola w transpozycji doświadczenia Wcielonego Słowa Bożego z judaizmu w kulturę hellenistyczną; Jan i problemy Kościoła mu współczesnego. Prowadzi też na PWTW: Seminarium naukowe z Nowego Testamentu i jest promotorem 5 prac magisterskich.

Od października 2000 r. jest adiunktem na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Radomiu i wykłada *Wstęp ogólny do Pisma Świętego i Teologię Dziejów Apostolskich i Listów Katolickich*.

Obecnie zajmuje się badaniami nad relacjami zachodzącymi między „ubogimi”, „dziećmi” i ich udziale w Królestwie Chrystusa w Ewangeliiach synoptycznych i literaturze międzytestamentalnej – jest to przedmiot badań związanych z pracą habilitacyjną.

Ponadto od roku 1996 zajmuje się organizacją corocznych olimpiad biblijnych z udziałem tamtejszych szkół podstawowych i gimnazjów w gminie Warszawa Bielany. Brał udział w komisjach *jury* Ogólnopolskich Konkursów Wiedzy Biblijnej oraz organizował wakacyjne

warsztaty biblijne dla dzieci i młodzieży. W roku 2000 został mianowany metodykiem katechetycznym w Archidiecezji Warszawskiej.

W roku 1996 był redaktorem odpowiedzialny za prowadzenie *Katolickiego Programu informacyjnego w WOT*, a od roku 1997 pełni funkcję dyrektora Biura do spraw transmisji Mszy św. w TV Polonia. Udzielił wielu wywiadów telewizyjnych i radiowych oraz brał udział w audycjach dotyczących zarówno wiedzy biblijnej, jak również dotyczących życia Kościoła i problemów egzystencji chrześcijańskiej (np. tajemnica śmierci; dar życia... itp.)

Publikacje

I. Książki

a. naukowe

1. *Listy św. Pawła. List do Hebrajczyków (Wybrane zagadnienia z Teologii Nowego Testamentu)*, Zeszyt 1, Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, Warszawa 1994. (A5 – 70 s.)
2. *Pisma Janowe (Wybrane zagadnienia z Teologii Nowego Testamentu)*, Zeszyt 2, Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, Warszawa 1995. (A5 – 80 s.)
3. *Ewangelia św. Marka (Wybrane zagadnienia z Teologii Nowego Testamentu)*, Zeszyt 3a, Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, Warszawa 1996. (A5 – 70 s.)
4. *Ewangelia św. Mateusza (Wybrane zagadnienia z Teologii Nowego Testamentu)*, Zeszyt 3b, Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, Warszawa 1996. (A5 – 177 s.)
5. *Ewangelia św. Łukasza (Wybrane zagadnienia z Teologii Nowego Testamentu)*, Zeszyt 3c, Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, Warszawa 1996. (A5 – 181 s.)
6. *Wybrane zagadnienia ze wstępu do Biblii*, Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, Warszawa 1996. (A5 – 54 s.)
7. *Dzieje Apostolskie. Listy katolickie (Wybrane zagadnienia z Teologii Nowego Testamentu)*, Zeszyt 4, Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, Warszawa 1997. (A5 – 120 s.)
8. *Wybrane metody pracy z Pismem Świętym (pomocze dla prowadzących kręgi biblijne)*, Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, Warszawa 1997. (A5 – 52 s.)
9. *Jeżeli chcesz pójść za mną...- Jak zostać uczniem Jezusa. (Materiały dla prowadzących kręgi biblijne)* Zeszyt 1, Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, Warszawa 1999. (A5 – 112 s.)

II. Artykuły

a. naukowe

10. "Zakres misji chrześcijańskich na postawie nakazów misyjnych Ewangelii Mateusza", w: *WST* 3(1985-90), 137-146.
11. "Relacja o wydarzeniu w Betanii w świetle analizy literacko-historycznej (Mt 26,6-13; Mk 14,3-9; Łk 7,36-50; J 12,1-11)", w: *Studia z biblistyki*, t. 7, Warszawa 1994, 162-240.
12. "Biblijny obraz dziecka i jego implikacje moralne", w: *Dzieciństwo i sacrum. Studia i szkice literackie*, red. J. PAPUZIŃSKA, G. LESZCZYŃSKI, Warszawa 1998, 25-36.

13. Autor tekstów haseł i artykułów (około 400) w: *Mulimedialny świat Biblii*, red. nauk. W. CHROSTOWSKI, (Publikacja na CD-Room, NAOS Studio Multimediów), Warszawa 1999.
14. "Rozwój opowiadania o błogosławieniu dzieci w świetle teologicznych koncepcji synoptyków (Mk 10,13-16; Mt 19,13-15; Łk 18,15-17)", w: *Pan moim światłem* (Księga Pamiątkowa dla Ks. Prof. J. Chmiela w 65. rocznicę urodzin) zebrał i opracował W. CHROSTOWSKI, Warszawa: UKSW 2000, 48-78.

b. popularyzacyjne

15. "Wielki Jubileusz Roku 2000", *Różaniec* nr 12 (570) Grudzień 1999, 4.
16. "Szukająca Miłość Miłosierna", *Różaniec* nr 4 (574) Kwiecień 2000, 20n.
17. "Weźmijcie Ducha Świętego", *Dzień Pański. Biuletyn liturgiczny* nr 30, z dn.11 czerwca 2000.

Ks. Krzysztof BARDSKI

lic. teologii, dr nauk biblijnych

Urodzony 28 stycznia 1962 r. w Warszawie jako syn Jerzego i Xenii z d. Pietrusińska. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Polsce i w Hiszpanii. W 1980 uzyskał świadectwo dojrzałości w VI L. O. im. T. Reytana w Warszawie. W latach 1980-81 studiował filologię angielską i niemiecką na Universidade Nova de Lisboa w Portugalii. Tamże uczęszczał na kursy języka i kultury hebrajskiej, języka i kultury arabskiej oraz sanskrytu i kultury hinduskiej. Studia przerwał w wyniku decyzji wstąpienia do seminarium duchownego. W 1987 r. uzyskał tytuł magistra teologii na ASTK (na podstawie pracy: *Św. Pacjan z Barcelony, życie i dzieło*, napisanej pod kierunkiem ks. doc. dr hab. M. Starowieyskiego) oraz przyjął święcenia prezbiteratu w Archidiecezji Warszawskiej. W rok później uzyskał licencjat teologii ze specjalnością patologiczną na ASTK (na podstawie pracy: *Sakramentologia św. Pacjana z Barcelony*, napisanej pod kier. ks. doc. dr hab. M. Starowieyskiego). W latach 1987-88 pracował jako wikariusz w parafii Anin. W 1988 r. został skierowany przez władze Archidiecezji Warszawskiej na studia na Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie. W 1990 r. uzyskał Diplôme d'Etudes françaises oraz Diplôme de Langue française (niveau III-2) na Institut Catholique de Paris. W 1991 r. otrzymał licencjat nauk biblijnych, w następnym zaś roku tytuł kandydata do doktoratu nauk biblijnych. W 1993 przebywał w Izraelu, gdzie uczęszczał na Ulpan w Jerozolimie (*kittah bet*) oraz do Instytutu Pierre de Ratisbonne i uczestniczył w pracach archeologicznych w Beth-Gimal. W roku akademickim 1993-1994 wykładał przedmioty biblijne na PWTW w Warszawie (Introdukcja biblijna, księgi mądrościowe i historyczne). Przez następne dwa lata (1994-1995) przebywał ponownie w Rzymie pracując nad doktoratem nauk biblijnych. Od października 1996 r. był zatrudniony na stanowisku asystenta na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, w wymiarze pełnego etatu. Równocześnie rozpoczął prowadzenie zajęć zleconych na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. W roku akademickim 1996-97 przeprowadził również serię wykładów na Studium Katechetycznym w Wilnie. Dnia 17 stycznia 1997 obronił z wynikiem *summa cum laude* doktorat z nauk biblijnych na Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie. Temat pracy doktorskiej, napisanej pod kier. prof. M. Gilbert, brzmiał: *Il Commentarius in Ecclesiasten di Girolamo. Dall'intenzione del testo alle tradizioni interpretative*. Od stycznia 1998 prowadził również zajęcia w Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrzznego. W tymże roku objął stanowisko adiunkta przy katedrze Filologii Biblijnej UKSW oraz na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie.

W latach 1996-2001 prowadził następujące zajęcia dydaktyczno-naukowe:

PWTW: Seminarium Duchowne: Listy Pawłowe, Język Grecki, Seminarium naukowe, Ćwiczenia z Nowego Testamentu (Ewangelie Synoptyczne i Listy Pawłowe). Dla świeckich: Listy Pawłowe, Księgi Mądrościowe, Symboliczna lektura Biblii.

ATK/UKSW: Księgi Historyczne, Księgi Prorockie i Mądrościowe, Historia Zbawienia, Archeologia Biblijna, Wykład monograficzny z egzegezy Księgi Koheleta, Księgi Syracydesa, Ksiąg Mądrościowych, Teologia Biblijna, Krytyka Tekstu, Egzegeza Księgi Koheleta, Język Hebrajski, Język Aramejski, Język grecki, Konwersatorium biblijne dla wydz. Nauk Historycznych i Społecznych, dla wydz. Prawa i dla Instytutu Studiów nad Rodziną.

W maju 2000 przebywał na stypendium naukowym w Paryżu, gdzie również prowadził cykl wykładów na Institut Catholique de Paris.

Był promotorem prac magisterskich: 3 na PIŻW. Recenzował kilkanaście prac magisterskich zarówno na UKSW, jak i na PWTW.

Należy do Stowarzyszenia Biblistów Polskich oraz do Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego, gdzie pełni funkcję prezesa sekcji Biblijno-homiletycznej.

Uczestniczy w corocznych krajowych biblijnych oraz patrystycznych, na których kilkakrotnie wygłaszał referaty. Na kongresie *Society of Biblical Literature* w 1998 wygłosił odczyt pt. *Patristic interpretation of the Scripture and modern biblical studies*. Ponadto we wrześniu 1998 r. uczestniczył jako wykładowca w Festiwalu Nauki organizowanym przez Uniwersytet Warszawski oraz w projekcie popularyzacyjno-kulturowym *Modlitwa katedr Polskich*.

Stale współpracuje z licznymi wydawnictwami jako konsultant w zakresie Biblii i teologii. W latach 1997-1999 uczestniczył w Redakcji Programów Katolickich WOT. Prowadził pogadanki biblijne na falach Radia Watykańskiego, programu 1 Polskiego Radia, Radia Bis, Radia Plus, Radia Józef, Siedleckiej Rozgłośni Radiowej, itd.

Kilkakrotnie prowadził pielgrzymki do Ziemi Świętej.

Od 1995 r. uczestniczy w pracach nad przekładem Biblii Edycji Św. Pawła. W ramach projektu przełożył Księgę Wyjścia i Mądrości oraz był konsultantem przy przekładach pozostałych ksiąg mądrościowych i historycznych. Od 1998 bierze udział w Ekumenicznym Przekładzie Biblii. Dokonał translacji Listu do Efezjan, Księgi Koheleta, Pieśni nad Pieśniami, Lamentacji i Księgi Mądrości oraz pracuje nad redakcją korpusu ksiąg prorockich.

Kierunki Prowadzonych dotychczas badań koncentrowały się na obszarach patrologii i biblistyki. W tekstach zarówno Ojców Kościoła, jak i autorów biblijnych szczególną uwagę poświęcił kwestiom natury literackiej, począwszy od filologicznej analizy tekstu, poprzez jego strukturę literacką, do hermeneutycznej analizy sensu tekstu, zwłaszcza w jego aspekcie dialogicznym tekst-czytelnik. Studia nad hermeneutyką biblijną Ojców Kościoła oraz starożytnego Judaizmu, a zwłaszcza poszukiwania w dziedzinie metodologii pracy nad tą problematyką, wydają się być obecnie centralnym kierunkiem jego badań.

Publikacje

I. Książki

a. naukowe

1. *Dzieje Apostolskie i Listy Pawłowe. Synteza zagadnień wprowadzających* (skrypt dla studentów PWTW), 1997, ss. 26.

2. *Il Commentarius in Ecclesiasten di Girolamo. Dall'intenzione del testo alle tradizioni interpretative* (Ekstrakt dysertacji doktorskiej na Papieskim Instytucie Biblijnym), Roma 1997, ss. 91.
3. *Archeologia biblijna* (Skrypt dla studentów ATK, cykl zaoczny), 1998, ss. 32.
4. *JH koinhV diavlektos. Podręcznik do nauki języka greckiego Nowego Testamentu*, Warszawa: Vocatio 1999; 2000 (wyd. 2 poprawione i uzupełnione), ss. 85.
5. *Abraham - tajemnica ojcostwa*, Ojcowie Żywi 16, Kraków: WAM 1999, ss. 392.
b. tłumaczenia
6. *Hieronim, Komentarz do Księgi Eklezjastesa*, tłum. i opr. Kraków: M 1995, ss. 173.
7. *Pacjan z Barcelony, Dzieła (Katecheza chrześcijańska, Zachęta do pokuty, Listy do Sympronia)*, Kraków: M 2000, ss. 142.
8. C. S. KEENER, *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, redakcja naukowa wydania polskiego K. BARDSKI, W. CHROSTOWSKI, Warszawa: Vocatio 2000, ss. 660.
9. *Ewangelia według św. Łukasza, Przekład ekumeniczny na 2000-lecie chrześcijaństwa* (Opracowanie wstępu oraz udział w zespole tłumaczącym i redagującym), Warszawa: Towarzystwo Biblijne w Polsce 2000.

II. Artykuły i recenzje

a. naukowe

12. "Stan badań nad św. Pacjanem", *CT* 56(1986)147-149.
13. "Exomologesis en S. Paciano de Barcelona", *Scripta Theologica* 21(1989) nr 1, 117-124.
14. "L'allegoria della storia nell'interpretazione ebraica di Qo 12, 1-8 trasmessa da Girolamo nel *Commentarius in Ecclesiasten*", *Cassiodorus* 2 (1996) 193-208.
15. "Vá, mangia e bevi! I piaceri della vita dell'Ecclesiaste nell'interpretazione di San Girolamo", *WST* 9(1996) 17-42.
16. "Yitrōn nelle traduzioni dell'Ecclesiaste di Girolamo", *WST* 10(1997) 31-36.
17. "Grzech Adama i Ewy w midraszowej tradycji Rabbi Eleazara", w: *Miłość jest z Boga*. Studium ofiarowane ks. prof. dr hab. J. ŁACHOWI, Warszawa: ATK 1997, 31-40.
18. "Il Commentarius in Ecclesiasten di Girolamo. Dall'intenzione del testo alle tradizioni interpretative" (Mod.: R. P. Maurice Gilbert, S. Jonas) (Streszczenie dysertacji doktorskiej na Papieskim Instytucie Biblijnym), *Acta Pontificii Instituti Biblici*, 10(1996-97) nr 3, 346-347.
19. "Od Ziemi do Ludów. Szerzenie się chrześcijaństwa w pierwszych wiekach", *CT* 57(1997) f. 1, 173-174.
20. "Patristic interpretation of the Scripture and Modern Biblical Studies. Methodological Suggestions", *Folia Orientalia* 34(1998) 23-29.
21. "Patrystyczna interpretacja Pisma Świętego a współczesna biblistyka. Propozycje metodologiczne", *WST* 11(1998) 117-123.
22. "Vanità delle vanità, tutto è vanità. Il hebel dell'Ecclesiaste nell'interpretazione di Girolamo", *CT* 68(1998) Fasciculus Specialis, 39-81.
23. "Księga Koheleta w przekładach św. Hieronima. Diachroniczne aspekty pracy translacyjnej", *CT* 69(1999) f. 1, 33-46.

24. "Trzykrotnie zapleciony sznur Eklezjastesa (Koh 4, 12b) i jego symbolika w tradycji Izraela i Kościoła", *Scriptura Sacra* 3 (1999) 5-44
25. "Struktura Księgi Koheleeta. Uwagi na marginesie przekładu", w: *Mów, Panie, bo słucha sługa twój*. Księga pamiątkowa dla ks. prof. Ryszarda Rubinkiewicza SDB w 60. Rocznicę urodzin, zebrał i opr. W. Chrostowski, Warszawa: ATK1999, 29-49.
26. "Kontemplacja Ojca w tajemnicy Syna. Figura Boga Ojca w symbolice relacji trynitarnych w interpretacji Księgi Rodzaju Ruperta z Deutz na tle egzegezy patrystycznej i średnio-wiecznej", w: *Ty, Panie, jesteś naszym Ojcem (Iz 64,7) Biblia o Bogu Ojcu, pr. zb. pod red. F. Mickiewicza, J. Warzechy*, Rozprawy i Studia Biblijne 5, Warszawa: ATK 1999, 230-259.
27. "Poemat pierwszy *Pieśni nad Pieśniami* (Pnp 1,2-2,7) w interpretacji tradycji chrześcijańskiej przekazanej przez Alkuina", *WST* 12(1999) 11-20 .
28. "Świątynia Salomona w Targumie do *Pieśni nad Pieśniami* 3,7-5,1", *CT* 70(2000) f. 2, 79-92.
  - b. tłumaczenia
30. D. FERNANDEZ, "Aktualność i wartości mariologii Ojców Kościoła", *CzST* 11(1983) 73-91.
31. "Ojcowie o pokucie" (V. Św. Jan Chryzostom. VI. Cyryllonas. VII. Modlitwy liturgiczne wschodu), *WAW* 66(1984) nr 5-6, 177-184.
32. F. BRÄNDLE, "Historia Józefa i jej wpływ na teologię świętojózefową według Ewangelii Mateusza", *AK* 78(1986) nr 465-466, 227-238.
33. J. A. CARRASCO, "Świętojózefowa teologia duchowości", *AK* 78(1986) nr 465-466, 239-249.
34. J. C. CARRILLO OJEDA, "Św. Józef w Nowej Hiszpanii XVII w.", *AK* 78(1986) nr 465-466, 304-309.
35. J. A. MORAN CLAVEL, "Bractwo wyrazem kultu", *AK* 78(1986) nr 465-466, 316-321.
36. *Muza Chrześcijańska*, t.II, Poezja łacińska starożytna i średniowieczna, opr. M., Ojcowie Żywi 10, Kraków 1992 (tłum. ss. 42, 71, 87, 98, 149, 150, 186, 187, 189, 193, 245)
37. *Pacjan z Barcelony, Wezwanie do pokuty*, tłum. i opr. *WST* 7(1994) 29-46.
38. *Muza Chrześcijańska*, t.III, Poezja grecka od II do XV w., opr. M. STAROWIEYSKI, Ojcowie Żywi 13, Kraków 1995 (tłum. ss. 171-179)
39. *R. Eleazar ben Hyrkanos, Midrasz o stworzeniu człowieka*, tłum. i opr. *W drodze* (1995) nr 263, 74-76.
  - c. recenzje
40. L. REGNAULT, *Les Pères du désert à travers leurs apophtegmes*, Solesmes 1987, Sablé-sur-Sarthe, ss. 235, w: *VoxP* 18(1990) 384-387.
41. "Tajemnica młodości i śmierci Jezusa", (recenzja krytyczna), *Słowo Dziennik Katolicki*, nr 86 (25 maja 1993) s. 4.
42. *Dwunastu. Pseudo Abdiasza Historie Apostolskie*, tł. [z jęz. łac.] E. Nowak, M. Starowieyski, oprac. M. Starowieyski, Kraków: WAM 1995, s. 469 [Ojcowie Żywi 11]; *Do Ziemi Świętej. Najstarsze opisy pielgrzymek do Ziemi Świętej (IV-VIII w.)*, tł. i opr. P. Iwaszkiewicz, Kraków: WAM 1996, s. 375 [Ojcowie Żywi 13]; Nerses Šnorhali, *Jezus, Syn jedyny*

- Ojca i inne poematy*, tł. i opr. M. Starowieyski, Kraków: WAM 1998, s. 222 [Ojcowie Żywi 14], w: *Scriptura Sacra* 3 (1999) 199-201.
43. Ks. M. STAROWIEYSKI, *Barwny świat apokryfów*, Poznań: Księgarnia św. Wojciecha 1998, ss. 47. [Xenia Posnanensia, series altera, wykł. 3], w: *Scriptura Sacra* 3(1999) 198-199.
44. Zeitschriften und Bücherschau: R. GRYSON u.a. *Comentaires de Jérôme sur le Prophète Isaie*, w: *ZAW* 111(1999) nr 3, 457-458.
45. P. BRIKS, *Podręczny słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*, w: *Studia Lovicensia* 1(1999) 293.

d. popularnonaukowe

46. "Miasto na zboczach Kaukazu", *PKat* 27 września 1998, nr 39, 20.
47. "Nie ma już żyda, ani poganina... Pojednanie w Starym i Nowym Testamencie", *Wiadomości KAI* 8(1999) nr 362, 17-18.
48. "Ziarnko goryczy", "Dlaczego stoisz taka spłoszona", "Gdy wszyscy się zawiodą na mnie" (wiersze) w rubryce "Prezentujemy", *Powściągliwość i Praca*, marzec 1999, nr 3 (581).
49. "Komu niepotrzebny jest lekarz?", *PKat* 6 czerwca 1999, nr 10 (681), 2.
50. "Przybliżyło się Królestwo Niebieskie", *PKat* 13 czerwca 1999, nr 11 (682), 2.
51. "Kto przyzna się do mnie przed ludźmi...", *PKat* 20 czerwca 1999, nr 12 (683), 2.
52. "tracić życie dla Jezusa", *PKat* 27 czerwca 1999, nr 13 (684), 2.
53. "Mądrość Bożego dziecka", *PKat* 4 lipca 1999, nr 14 (685), 2.
54. "Siewca z Nowego Świata", *PKat* 11 lipca 1999, nr 15 (686), 2.
55. "Czym różni się kąkol od pszenicy?", *PKat* 18 lipca 1999, nr 16 (687), 2.
56. "Gdzie szukać roli z ukrytym skarbem?", *PKat* 25 lipca 1999, nr 17 (688), 2.
57. "Nie potrzebują odchodzić...", *PKat* 1 sierpnia 1999, nr 18 (689), 2.
58. "Jezioro, drugi brzeg i nawałnica", *PKat* 8 sierpnia 1999, nr 19 (690), 2.
59. "Maryja - ikona Kościoła", *PKat* 15 sierpnia 1999, nr 20 (691), 2.
60. "Moc wędrującego Kościoła", *PKat* 22 sierpnia 1999, nr 21 (692), 2.
61. "Myślenie o tym, co Boże", *PKat* 29 sierpnia 1999, nr 22 (693), 2.
62. "Wspólnota i oblubienica", *PKat* 5 września 1999, nr 23 (694), 2.
63. "Siedemdziesiąt siedem razy", *PKat* 12 września 1999, nr 24 (695), 2.
64. "Bezrobotni Bożej winnicy", *PKat* 19 września 1999, nr 25 (696), 2.
65. "Czyn, jakim jest wiara", *PKat* 26 września 1999, nr 26 (697), 2.
66. "Obietnica czy przestroga?", *PKat* 3 października 1999, nr 27 (698), 2.
67. "Uczta może poczekać...", *PKat* 10 października 1999, nr 28 (699), 2.
68. "Czyj to obraz i napis?", *PKat* 17 października 1999, nr 29 (700), 2.
69. "Dwa oblicza jednego przykazania", *PKat* 24 października 1999, nr 30 (701), 2.
70. "Czyżbyś był moim bratem?", *PKat* 31 października 1999, nr 31 (702), 2.
71. "Chrystus spóźnia się", *PKat* 7 listopada 1999, nr 32 (703), 2.
72. "Zdewaluowany talent", *PKat* 14 listopada 1999, nr 33 (704), 2.
73. "Nagi i głodny Król...", *PKat* 21 listopada 1999, nr 34 (705), 2.
74. "by nie zastał was śpiących", *PKat* 28 listopada 1999, nr 35 (706), 2.
75. "Janowe zanurzenie w nadziei", *PKat* 5 grudnia 1999, nr 36 (707), 2.

76. "Chrystus przechodzi po kładce..." , *PKat* 12 grudnia 1999, nr 37 (708), 2.
77. "według twego słowa" , *PKat* 19-26 grudnia 1999, nr 38-39 (709-710), 4.
78. "Nadzieja starca Symeona" , *PKat* 19-26 grudnia 1999, nr 38-39 (709-710), 5.
79. "Słowo rozbiło swój namiot" , *PKat* 2 stycznia 2000, nr 1 (711), 2.
80. "Uświęcony żywioł" , *PKat* 9 stycznia 2000, nr 2 (712), 2.
81. "Okolo godziny dziesiątej" , *PKat* 16 stycznia 2000, nr 3 (713), 2.
82. "Palczka Ewangelii" , *PKat* 23 stycznia 2000, nr 4 (714), 2.
83. "Strategia szatana" , *PKat* 30 stycznia 2000, nr 5 (715), 2.
84. "Ora et labora" , *PKat* 6 lutego 2000, nr 6 (716), 2.
85. "Tajemnica wyrozumiałości" , *PKat* 13 lutego 2000, nr 7 (717), 2.
86. "Dziurawy dom Jezusa" , *PKat* 20 lutego 2000, nr 8 (718), 2.
87. "Bukłaki pełne miłości" , *PKat* 27 lutego 2000, nr 9 (719), 2.
88. "Trzydzieści dziewięć zakazów" , *PKat* 5 marca 2000, nr 10 (720), 2.
89. "Soczewka Wielkiego Postu" , *PKat* 12 marca 2000, nr 11 (721), 2.
90. "Czas stawiania namiotów" , *PKat* 19 marca 2000, nr 12 (722), 2.
91. "Zazdrosna miłość Jezusa" , *PKat* 26 marca 2000, nr 13 (723), 2.
92. "Jezusowe graffiti" , *PKat* 2 kwietnia 2000, nr 14 (724), 2.
93. "Pęknięte ziarenko" , *PKat* 9 kwietnia 2000, nr 15 (725), 2.
94. "Trzeci aktor" , *PKat* 16 kwietnia 2000, nr 16 (726), 2.
95. "Niepotrzebne wonności?" , *PKat* 23 kwietnia 2000, nr 17 (727), 2.
96. "Wierzący, którzy nie wierzą" , *PKat* 30 kwietnia 2000, nr 18 (728), 2.
97. "Niewierzący z radości?" , *PKat* 7 maja 2000, nr 19 (729), 2.
98. "Ryzyko Dobrego Pasterza" , *PKat* 14 maja 2000, nr 20 (730), 2.

Ks. Wojciech BARTKOWICZ

mgr prawa, lic teologii

Urodzony 18 października 1963 r. w Rawie Mazowieckiej. Świadectwo maturalne uzyskał w 1982 r. Od roku 1982 studiował na Wydziale Prawa i Administracji-najpierw Uniwersytetu Łódzkiego, a od roku 1985 Uniwersytetu Warszawskiego. W roku 1987 uzyskał tytuł magistra prawa, broniąc pracę magisterską pt.: *Kościół rzymskokatolicki wobec systemu rozdziału Kościoła od państwa*. Od 1988 r. odbywał studia w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. W 1993 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1990-1992 odbył kurs licencjacki na PWTW. W roku 1995 uzyskał tytuł licencjata teologii na podstawie pracy pt.: *Dynamiczny aspekt wolności w myśli filozoficznej i nauczaniu Karola Wojtyły - Jana Pawła II*, napisanej pod kierunkiem ks. dr Andrzeja Santorskiego. W latach 1995-1997 odbył kurs doktorancki na Wydziale Teologii (Sekcja Teologii Moralnej) KUL.

Od roku 1998 pełni funkcję prefekta w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym p.w. Św. Jana Chrzyciela w Warszawie. Prowadzi jednocześnie ćwiczenia i wykłady z teologii moralnej dla alumnów WMSD.

Ks. Roman BARTNICKI

Lic. nauk biblijnych, dr teologii, dr hab. teologii biblijnej, prof. nauk teologicznych

Urodzony 28 lutego 1943 r. w Rządzy k/Mińska Mazowieckiego. Ukończył L.O. w Mińsku Maz. i uzyskał świadectwo maturalne w 1960 r. W Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie studiował w latach 1960-1966, święcenia kapłańskie otrzymał 12 czerwca 1966 z rąk ks. Prymasa S. Wyszyńskiego. W 1968 w Akademickim Studium Teologii Katolickiej (późniejszy Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie) uzyskał kościelny stopień licencjata teologii na podstawie pracy: *Patrystyczna interpretacja terminu "he ktisis" w Rz 8,19. Studium z historii egzegezy*. W latach 1968-1972 studiował na sekcji biblijnej Wydziału Teologicznego KUL, gdzie uzyskał stopień naukowy doktora teologii w zakresie nauk biblijnych, broniąc 4 V 1972 r. rozprawy pt. *Uroczysty wjazd Chrystusa do Jerozolimy*. W latach 1972-1975 studiował w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie, uzyskując 6 VI 1975 r. licencjat nauk biblijnych. Habilitował się w Akademii Teologii Katolickiej na podstawie pracy: *Uczeń Jezusa jako głosiciel ewangelii. Tradycja i redakcja Mt 9,35-11,1*; kolokwium habilitacyjne odbyło się 28 V 1984. Tytuł naukowy profesora nauk teologicznych został mu nadany 30 V 1994 r.

Od 1 X 1975 r. do chwili obecnej wykłada w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Od 1 X 1976 r. prowadził zajęcia zlecone w ATK. W tejże uczelni z dniem 1 XI 1981 r. został mianowany adiunktem, 1 X 1985 r. mianowany na stanowisko docenta; 7 VI 1991 r. na stanowisko profesora nadzwyczajnego a 1 VIII 1997 r. mianowany na stanowisko profesora zwyczajnego. W latach 1984-1986 prowadził wykłady zlecone w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie.

W ATK pełnił liczne funkcje organizacyjne. Dnia 16 IX 1987 r. został powołany na 5 lat na kierownika Katedry Historii Homiletyki, dnia 7 IV 1992 r. mianowany kierownikiem Katedry Bibliistyki Nowego Testamentu, przemianowanej później na Katedrę Egzegezy Nowego Testamentu. W latach 1987-1990 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Teologicznego ATK. W latach 1990-1995 był dziekanem Wydziału Teologicznego. W roku akademickim 1995/96 pełnił funkcję prorektora ATK. W latach 1996-1999 był rektorem ATK. Od 1 X 1999 pełni funkcję rektora Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Był promotorem 5 doktoratów i 36 prac magisterskich. Recenzował dorobek 1 kandydata do stanowiska prof. zwyczajnego, 2 – do tytułu naukowego profesora, 1 – do stanowiska prof. nadzwyczajnego, 6 – do habilitacji; był też recenzentem 10 prac doktorskich i kilkudziesięciu magisterskich.

Od 1992 r. jest członkiem międzynarodowego stowarzyszenia naukowego *Studiorum Novi Testamenti Societas*. Od 1997 jest konsultorem Komisji Nauki Wiary (Sekcja Nauk Biblijnych) oraz konsultorem Rady Naukowej Konferencji Episkopatu Polski. W latach 1997 – 2000 był członkiem Prezydium Federacji Uniwersytetów Katolickich Europy (FUCE).

Publikacje

I. Książki

1. *Uczeń Jezusa jako głosiciel ewangelii. Tradycja i redakcja Mt 9,35-11,1*, Warszawa: ATK 1985, ss. 283 [Rec.: S. GRZYBEK, *RBL* 39(1986) 174-175; J. ŁACH, *CT* 56(1986) f. 4, 175-178].
2. *Biblia w liturgii dni powszednich. Krótkie komentarze do czytań mszalnych*, t. 1: *Okres Adwentu, Bożego Narodzenia, Wielkiego Postu i Wielkanocy*, Warszawa: ATK 1989, ss. 168.
3. *Biblia w liturgii dni powszednich. Krótkie komentarze do czytań mszalnych*, t. 2: *Okres zwykły (tydzień 1-17)*, Warszawa: ATK 1990, ss. 196.

4. *Biblia w liturgii dni powszednich. Krótkie komentarze do czytań mszalnych*, t. 3: *Okres zwykły (tydzień 18-34)*, Warszawa : ATK 1991, ss. 168.
5. *Ewangelie w analizie strukturalno-semiotycznej*, Warszawa: ATK 1992, ss. 96.
6. *Ewangelie synoptyczne. Geneza i interpretacja*, Warszawa: ATK 1993, ss. 315.
[Rec.: W. CHROSTOWSKI, *PKat* 80(1994) nr 4, 1.6 (z dn. 13-20 II 1994); J. KUDASIEWICZ, *RT* 42(1995) z. 1, 111-113].
7. *Przesłanie Ewangelii*, Warszawa : WAW 1996, ss. 400.
8. *Ewangelie synoptyczne. Geneza i interpretacja, wydanie drugie uzupełnione*, Warszawa: ATK 1996, ss. 456.

II. Artykuły naukowe, monografie

1. "Ewangelia dziecięstwa Jezusa w aspekcie kerygmatycznym", *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 13(1980) 203-231.
2. "Tajemnica Jezusa", w: *300 lat Seminarium Duchownego św. Jana Chrzciciela w Warszawie 1682-1982 (WST 1/1983)*, red. K. ROMANIUK, Warszawa: Wyd. Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1983, 136-154.
3. "Tradycja i redakcja Mt 9,35-10,5a", *WST* 2(1984), 21-34.
4. "Współczesne rozwiązania problemu synoptycznego i ich konfrontacja z badaniami nad Mt 10", *STV* 22(1984) nr 1, 179-194.
5. "Tekst Mt 10,17-18 jako wyraz polemiki z judaizmem i uniwersalizmu redaktora Ewangelii Mateusza", *STV* 23(1985) nr 2, 141-147.
6. "Eschatologiczne pocieszenie w Ewangelii Św. Mateusza 10,23", *WST* 3(1985-1990) 131-136.
7. "Der Bereich der Tätigkeit der Jünger nach Mt 10,5b-6", *Biblische Zeitschrift* 31(1987). 250-256.
8. "Das Trostwort an die Jünger in Mt 10,23", *Theologische Zeitschrift* 43(1987) 311-319.
9. "Redakcyjna praca Mateusza w Mt 9,35-11,1", *RBL* 40(1987) 280-288.
10. "Apostolat a charyzmat Pawła", *STV* 26(1988) nr 1, 147-163.
11. "Die Jünger Jesu in Mt 9,35-11,1", *CT* 58(1988) fasc. specialis, 39-56.
12. "Problem synoptyczny dawniej i dzisiaj", *STV* 27(1989) nr 1, 15-73.
13. "Najnowsze rozwiązania problemu synoptycznego", *RBL* 42(1989) 28-41.
14. "Powstanie Ewangelii synoptycznych według hipotezy dwóch Ewangelii w ujęciu Bernarda Orcharda", *CT* 59(1989) nr 3, 5-25.
15. "Eucharystia w Nowym Testamencie", *WST* 4(1991), 14-41.
16. "Człowiek w Biblii. Szkic antropologii biblijnej", *WST* 5(1992), 17-24.
17. "Problem żywej wiary (List św. Jakuba)", w: *Ewangelia św. Jana. Listy Powszechne. Apokalipsa*, red. J. FRANKOWSKI, R. BARTNICKI (Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych, t. 10), Warszawa : ATK 1992, 117-131.
18. "Walka z herezjami (List św. Judy)", w: *Ewangelia św. Jana. Listy powszechne. Apokalipsa, tamże*, 132-141.
19. "W trosce o czystość wiary (Drugi List św. Piotra)", w: *Ewangelia św. Jana. Listy Powszechne. Apokalipsa, tamże*, 142-155.

20. "Pochodzenie Ewangelii synoptycznych w świetle tradycji starożytnego Kościoła", *CT* 62(1992) nr 4, 25-43.
21. "Strukturalizm i semiotyka w badaniach nad Ewangelią", *RBL* 45(1992) 6-20.
22. "Badania nad ustną tradycją synoptyczną", *CT* 63(1993) nr 1, 21-52.
23. "Autorstwo Ewangelii według św. Mateusza w świetle świadectw starożytnego Kościoła i współczesnych dyskusji", *WST* 10(1997) 37-50.
24. "Redakcyjna działalność, koncepcja i cel teologiczny Mateusza w ujęciu egzegetów pracujących metodą historii redakcji", w: *W posłudze Słowa Pańskiego*. Księga pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr hab. Józefowi Kudasiewiczowi z okazji 70-lecia urodzin, red. S. BIELECKI, H. ORDON, H. WITCZYK, Kielce: Jedność 1997, 163-185.
25. "Nauka Jezusa o małżeństwie", w: *Miłość jest z Boga. Wokół zagadnień biblijno-moralnych*. Studium ofiarowane ks. prof. dr hab. Janowi Łachowi, red. M. WOJCIECHOWSKI, Warszawa: ATK 1997, 41-54.
26. "Eucharystia w Bożym planie zbawienia", *RBL* 50(1997) 2-16.
27. "Eucharystia w Bożym planie zbawienia (II)", *RBL* 50(1997) 119-127.
28. "Autorstwo Ewangelii według św. Marka", w: *Liturgia Domus Carissima*. Studium liturgiczne dedykowane Ks. prof. Bogusławowi Nadolskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin, red. A. DURAK, Warszawa: ATK 1998, 42-56.
29. "Właściwości literackie Ewangelii według św. Marka", w: *Słowo Boga i drogi człowieka*. Księga Pamiątkowa ku czci Ks. Biskupa Pelplińskiego prof. dr.hab. Jana Bernarda Szłagi, red. Z. MACHNIKOWSKI, Tczew-Pelplin: Bernardinum 1998, 95 – 108.

III. Artykuły popularno – naukowe

30. "Słowo Boże w ludzkim słowie", *W Drodze* 8(1980) nr 7, 56-65.
31. "Obraz Chrystusa Dobrego Pasterza wzorem kapłana", w: *W służbie ludowi Bożemu* (Powołanie człowieka t.6), red. B. BEJZE, Poznań: Pallottinum 1983, 531-542.
32. "Tajemnica wielka w Chrystusie i w Kościele (Ef 5,21-33)", w: *W służbie godności małżeństwa i rodziny. 10-lecie Instytutu Studiów nad Rodziną* ATK, red. K. MAJDAŃSKI, Łomianki: ISNaR 1985, 46-50.
33. "Ostatnia wieczerza a męka Jezusa", w: *Męka Jezusa Chrystusa*, red. F. GRYGLEWICZ, wyd. 3 poszerzone, Lublin: RWKUL 1986, 65-85.
34. "Przywiódł naród do Matki", w: *Sługa Boży Stefan kardynał Wyszyński (1901 – 1981)*, red. S. BUDZYŃSKI, I. BURCHACKA, A. MAZUREK, Warszawa: Adam 2000, 120 – 124

IV. Recenzje

35. Z. BANIA, S. KOBIELUS, *Jasna Góra*, wyd. 2, Warszawa 1983, w: *STV* 24(1986) nr 2, 265-266.
36. Alfons DEISSLER, *Wer bist du, Mensch? Die Antwort der Bibel*, Freiburg im B. 1985, w: *CT* 56(1986) nr 3, 196-199.
37. Carlo M. MARTINI, *Ich bin bei euch. Leben im Glauben nach dem Mathäusevangelium*, Freiburg im B 1985, w: *CT* 57(1987) nr 2, 185-187.
38. Robert H. GUNDRY, *Matthew. A Commentary on His Literary and Theological Art*, Grand Rapids 1982, w: *CT* 57(1987) nr 2, 187-189.

39. Eugen DREWERMANN, *Tiefenpsychologie und Exegese*, t. 1: *Traum, Mythos, Märchen, Sage und Legende*, Olten - Freiburg im B 1984, w: CT 57(1987) nr 2, 189-192.
40. Dieter EMEIS, *Jesus Christus - Lehrer des Lebens. Katechetische Christologie*, Freiburg im B 1985, w: CT 57(1987) nr 2, 192-193.
41. Joachim GNILKA, *Das Matthäusevangelium*. B. 1: *Kommentar zu Kap. 1,1-13,58*, (Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament t. I/1). Freiburg im B. 1986, w: CT 57(1987) nr 4, 175-181.
42. Jean CARMIGNAC, *La naissance des Évangiles Synoptiques*, Paris 1984, w: CT 58(1988) nr 1, 172-174.
43. Philippe ROLLAND, *Les premiers Évangiles. Un nouveau regard sur le problème synoptique*, (Lectio Divina, 116), Paris 1984, w: CT 58(1988) nr 1, 173-177.
44. Franciszek SIEG, *Listy do siedmiu Kościołów. Apokalipsa św. Jana 1-3 z komentarzem egzegetyczno-teologicznym*. (Seria Bobolanum, 12), Warszawa 1985, w: CT 58(1988) nr 1, 177-179.
45. Anton VÖGTLE, *Offenbarungsgeschehen und Wirkungsgeschichte*, (Neutestamentliche Beiträge), Freiburg im B. 1985, w: CT 58(1988) nr 1, 179-182.
46. Rudolf SCHNACKENBURG, *Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments*, B. 1: *Von Jesus zur Urkirche*, (Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament. Supplementband), Freiburg im B. 1986, w: CT 58(1988) nr 1, 82-184.
47. Rudolf PESCH, *Paulus ringt um die Lebensform der Kirche. Vier Briefe an die Gemeinde Gottes in Korinth. Paulus neu gesehen*, (Herderbücherei, t. 1291), Freiburg im B 1986, w: CT 58(1988) nr 1, 184-85.
48. Rudolf PESCH, *Paulus kämpft um sein Apostolat. Drei weitere Briefe an die Gemeinde Gottes in Korinth. Paulus neu gesehen*, (Herderbücherei, t. 1382), Freiburg im B 1987, w: CT 58(1988) nr 4, 161-162.
49. John A.T. ROBINSON, *Wann entstand das Neue Testament*, Paderborn 1986, w: CT 58(1988) nr 4, 162-163.
50. Franz MUSSNER, *Was lehrt Jesus über das Ende der Welt?* Freiburg im B. 1987, w: CT 58(1988) nr 4, 163-164.
51. Eugen BISER, *Glaubenswende* (Herderbücherei, t. 1392), Freiburg im B. 1987, w: CT 58(1988) nr 4, 164.
52. Romano GUARDINI, *Das Christusbild der paulinischen johanneischen Schriften*, Mainz 1987, w: CT 58(1988) nr 4, 165.
53. Heinz GEIST, *Menschensohn und Gemeinde. Eine redaktionskritische Untersuchung zur Menschensohnprädikation im Matthäusevangelium*, (Forschung zur Bibel, t. 57), Würzburg 1986, w: CT 58(1988) nr 4, 166-167.
54. Samuel Tobias LACHS, *A Rabbinic Commentary on the New Testament: The Gospels of Matthew, Mark and Luke*, New York 1987, w: CT 60(1990) nr 3, 181-182.
55. Miguel RODRIGUEZ RUIZ, *Der Missionsgedanke des Johannesevangeliums. Ein Beitrag zur johanneischen Soteriologie und Ekklesiologie*, (Forschung zur Bibel, t. 55), Würzburg 1987, w: CT 60(1990) nr 4, 171-172.
56. Ingrid KITZBERGER, *Bau der Gemeinde. Das paulinische Wortfeld "oikodome /ep/ oikodomein"*, (Forschung zur Bibel, t. 53), Würzburg 1986, w: CT 60(1990) nr 4, 172-174.
57. Wilhelm EGGER, *Methodenlehre zum Neuen Testament. Einführung in linguistische und historisch-kritische Methoden*, Freiburg im B. 1987, w: CT 61(1991) nr 1, 165-167.

58. Rudolf SCHNACKENBURG, *Die urchristlichen Verkündiger* (Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament - Supplementband), Freiburg im B. 1988, w: *CT* 61(1991) nr 1, 167-168.
59. K. KERTELGE (red.), *Der Prozeß gegen Jesus. Historische Rückfrage und Theologische Deutung*, (Quaestiones Disputatae, t. 112), Freiburg im B 1988, w: *CT* 61(1991) nr 2, 188.
60. Anton VÖGTLE, *Die Dynamik des Anfangs. Leben und Fragen der jungen Kirche*, Freiburg im B 1988, w: *CT* 61(1991) nr 2, 189-190.
61. Andrzej KOWALCZYK, *Wpływ typologii oraz tekstów Starego Testamentu na redakcję Ewangelii św. Mateusza*, Gdańsk 1993, w: *STV* 33(1995) nr 1, 189-192.
62. Ryszard RUMIANEK, *Wizje pomysłowości w Księdze Ezechiela*, Warszawa 1998, w: *WST* 11(1998), 359-360.
63. Waldemar WOJDECKI, *Polska myśl homiletyczna pod zaborem rosyjskim w latach 1818-1918*, Leszno k/Błonia 1998, w: *WST* 12(1999), 328-329.

V. Przekłady

64. K. LEHMAN, "Dojście do wiary w zmartwychwstałego Chrystusa dzisiaj. Na przykładzie opowiadania o Emaus", *Communio* 5(1985) nr 2, 23-31.
65. F. MUBNER, "Chrześcijańska tożsamość w świetle Nowego Testamentu", *Communio* 5(1985) nr 5, 9-19.
66. O. BÖCHER, "Niebiańskie Jeruzalem. Spostrzeżenia na temat eklezjologii i eschatologii Apokalipsy św. Jana", *RBL* 41(1988), 330-337.
67. R. MOSIS, "Czas kryzysu i fałszywe proroctwo według Ez 13", *CT* 59(1989) nr 1, 53-64.
68. H. FRANKEMÖLLE, "Apostoł Paweł i jego interpretacja śmierci Jezusa Chrystusa", *CT* 61(1991) nr 2, 5-16.

VI. Hasła encyklopedyczne

69. "Jakub brat Pański", w: *Encyklopedia katolicka*, t. 7, Lublin: TNKUL 1997, 702-703.
70. "Jakub Młodszy Apostoł", *tamże*, 706.
71. "Jakub Starszy Apostoł", *tamże*, 708.
72. "Jakuba List", *tamże*, 730-732.

VII. Prace redakcyjne

73. *300 lat Seminarium Duchownego św. Jana Chrzciciela w Warszawie 1682-1982* (*WST* 1/1983), Warszawa: Wyd. Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1983 (współredaktor).
74. *WST* 2(1984) i 3(1985-1990) - zastępca redaktora naczelnego.
75. *Ewangelia św. Jana. Listy Powszechne. Apokalipsa* (Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych, t. 10), red. J. FRANKOWSKI, współredaktor R. BARTNICKI, Warszawa: ATK 1992.
76. *Studia z Bibliistyki*, t. 7, Warszawa : ATK 1994.

Ks. Dariusz BARTOSZEWICZ

dr teologii biblijnej

Urodzony 2 listopada 1970 r. w Piasecznie. Jest absolwentem LIII Liceum Ogólnokształcącego p.w. św. Augustyna w Warszawie; egzamin dojrzałości zdał w roku 1989. W latach 1989 – 1996 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym p.w. św. Jana Chrzciciela w Warszawie i studiował filozofię i teologię w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie sekcja św. Jana Chrzciciela. Po ukończeniu studiów uzyskał tytuł magistra teologii na podstawie pracy: *Interpretacja napisu: mene, mene, tekel ufarsin – Dn 5, 25*, napisanej pod kierunkiem ks. dr hab. Stanisława Kura.

Po przyjęciu święceń kapłańskich kontynuował studia w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie uzyskując 28. maja 1997 r. tytuł licencjata teologii – na podstawie pracy: *Interpretacja napisu: mene, mene, tekel ufarsin – Dn 5, 25*, której promotorem był ks. dr hab. Stanisław Kur. W latach 1997 – 1999 odbył studia doktoranckie w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie; 25 maja 1999 r. obronił rozprawę doktorską pt.: *Huryckie reminiscencje w Pięcioksięgu i Dziele Deuteronomistycznym*, napisaną pod kierunkiem ks. dr hab. Stanisława Kura i uzyskał tytuł doktora teologii w specjalności biblijno – pastoralnej.

Od 1999 r. jest wykładowcą Starego Testamentu i teologii biblijnej w Papieskim Wydziale Teologicznym i na Wyższych Zawodowych Studiach Katechetycznych w Warszawie. Prowadzi badania naukowe w dziedzinie wpływu kultur narodów ościennych na Izraelitów w czasach Starego Testamentu. Jest członkiem Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego. Opublikował artykuł pt.: "Czy biblijni Chiwewici mogą być utożsamiani z Hurytami", *WST* 12(1999), 21-28.

O. Gabriel BARTOSZEWSKI, OFM^{Cap}.

dr prawa kanonicznego

(Zob. *WST* 2/1984, 191-193)

Ks. Grzegorz BERESZYŃSKI

dr teologii

Urodzony 9 czerwca 1964 r. w Kielcach. Świadeństwo dojrzałości uzyskał w 1983 r. W latach 1983-1989 studiował w WMSD w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął 20 V 1989 r. Tytuł magistra teologii w zakresie liturgiki otrzymał na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie w 1989 r. na podstawie pracy: *Teologia diakonatu w odnowionym obrzędzie święceń*. Licencjat uzyskał w PWTW w 1994 r. W tymże samym roku podjął studia specjalistyczne w zakresie liturgiki na KUL. W trakcie studiów na KUL (1994-1998) przebywał na stypendium naukowym na Uniwersytecie w Monachium. Stopień naukowy doktora teologii uzyskał na KUL w 1998 r. na podstawie rozprawy pt.: *Realizacja reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II w Archidiecezji Warszawskiej w latach 1963-1992*. Praca została wydana drukiem.

Od 1998 r. prowadzi wykłady z liturgiki i teologii pastoralnej w PWTW oraz w Archidiecezjalnym Kolegium Teologicznym w Warszawie. Brał udział w kongresach dotyczących zagadnień liturgicznych, na niektórych z nich wygłosił referaty, opublikowane następnie drukiem.

Ks. Jacek Piotr BEREZIŃSKI

dr teologii

Urodzony 20 marca 1945 r. w Dańkowie. Świadeństwo maturalne uzyskał w 1963 r. W latach 1963-1970 studiował w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Świę-

cenia kapłańskie otrzymał 24 V 1970 r. W ASTK dnia 19 września 1973 r. uzyskał tytuł licencjata teologii po napisaniu pracy pt.: *Podstawy etycznej oceny działalności zawodowej w świetle nauki Soboru Watykańskiego II*, pod kierunkiem ks. dr Bogusława Inlender. W latach 1973-1977 studiował teologię moralną na Wydziale Teologicznym KUL. Dnia 01 kwietnia 1974 r. pod kierunkiem ks. doc. S. Witka uzyskał magisterium teologii, a 26 VI 1977 r. po napisaniu rozprawy pt.: *Adam z Opatowa, teolog moralista XVII w.*, pod kierunkiem ks. doc. dr hab. F. Greniuka uzyskał stopień naukowy doktora teologii.

W latach 1977-1992 wykładowca teologii moralnej szczegółowej w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie i PWTW. W latach 1982-1991 wykładowca teologii moralnej ogólnej i szczegółowej w Studium Teologii dla Świeckich. W latach 1986-1988 wykładał na wakacyjnym kursie dla katechetek w Kurii Metropolitalnej Warszawskiej teologię moralną ogólną i szczegółową. Wykładał także przez wiele lat całość zagadnień teologiczno-moralnych w Studium Życia Rodzinnego.

Publikacje

1. "Etyka małżeńska i seksualna. Sprawozdanie z sympozjum na temat wybranych zagadnień etyki małżeńskiej i seksualnej", *CT* 49(1979) f. 1, 93-95.
2. "Nawrócenie – pokuta – sakrament pojednania. Sympozjum naukowe moralistów polskich", *CT* 51(1981) f. 3, 102-106.
3. "Moralność chrześcijańska i kultura ludzka. Sympozjum naukowe moralistów polskich", *CT* 52(1982) f. 3, 91-95.
4. "Adam z Opatowa na tle teologii moralnej swego wieku", *WST* 1(1983) 177-200.
5. "Grzech w świetle antropologii teologicznej. Spotkanie polskich teologów moralistów", *CT* 55(1985) f. 3, 81-88

Ks. Janusz BODZON

mgr prawa, dr prawa kanonicznego

Urodzony 17 czerwca 1960 r. w Warszawie. Świadcetwo maturalne otrzymał w 1979 r. i w tym samym roku podjął dalszą naukę na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, na kierunku prawno-sądowym. Pracę magisterską pt.: *Rękojmia i gwarancja jakości przy sprzedaży konsumenckiej*, napisał pod kierunkiem prof. dr hab. Tomasza Dybowski-go. Studia ukończył w 1985 r. i wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego p.w. św. Jana Chrzciciela w Warszawie. Świecenia kapłańskie otrzymał 24 maja 1990 r. Po święceniach podjął pracę duszpasterską kolejno w trzech parafiach: Biała Rawska, Ojrzaków i Konstancin. W 1993 r. podjął dalsze studia specjalistyczne w *Universidad de Navarra* w Pamplonie (Hiszpania). W czerwcu 1995 r. zakończył dwuletnie studium licencjackie i otrzymał tytuł licencjata prawa kanonicznego. Od października 1995 r. kontynuował na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Nawary, dalszą naukę i badania w ramach studium doktorskiego. Rozprawę doktorską napisał pt.: *El procedimiento de formación y emisión de los actos administrativos singulares en el Derecho Canonico*, którą przedstawił i obronił w dniu 20 czerwca 1997 r., otrzymując tytuł doktora prawa kanonicznego. Zgodnie z przepisami obowiązującymi na Uniwersytecie Nawary, wymagany pewien fragment pracy został opublikowany w *Cuadernos Doctorales* nr 15/ 1998, periodyku wydawanym przez Wydział Prawa Kanonicznego i Instytut Martina de Azpilicueta Uniwersytetu Nawary.

Od 1997 r. podejmuje wykłady i ćwiczenia z prawa kanonicznego w PWTW dla studentów zaocznych i alumnów WMSD.

Ks. Roman BORKOWSKI

dr teologii

Urodzony 18 lutego 1923 r. w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 2 VI 1985 r. Odbył studia na ASTK uzyskując tytuł magistra teologii. Następnie studiował w ATK, gdzie otrzymał doktorat teologii biblijnej.

Wykłada Wstęp do Pisma Świętego i wybrane zagadnienia z teologii Starego Testamentu w ramach Archidiecezjalnego Kolegium Teologicznego i Studiów nad Rodziną przy Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie.

Ks. Andrzej BUCZEL

dr filozofii w zakresie psychologii

(Zob. *WST* 7/1994, 317)

Ks. Czesław CEKIERA SDS

dr filozofii w zakresie psychologii, dr hab. psych. klinicz. i psychoprofil. prof. psychologii

Urodzony 4 sierpnia 1930 r. w Paczółtowicach. Ukończył Gimnazjum im. T. Kościuszki w Krzeszowicach (1945-1948). Świadczenie dojrzałości otrzymał w roku 1951. W 1948 r. wstąpił do Zgromadzenia Księża Salwatorianów. Po odbyciu jednorocznego nowicjatu kontynuował naukę w WSD w Mikołowie. Studia filozoficzne i teologiczne odbył w Instytucie Filozoficzno-Teologicznym - Studium Generale- OO. Dominikanów w Krakowie w latach 1951-1957 r. Dalsze studia rozpoczął na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, na Wydziale Filozofii - Sekcja Psychologii. Specjalizował się w zakresie psychologii klinicznej i wychowawczej. Po 4 latach studiów na KUL i po przedstawieniu pracy dyplomowej pt.: *Psychologiczno - społeczne uwarunkowania alkoholizmu młodzieży*, uzyskał magisterium we wrześniu 1961 r. Następnie odbył kurs doktorancki i podjął pracę dydaktyczną w Wyższym Seminarium Duchownym Księża Salwatorianów w Bagnie. W roku 1968 otrzymał tytuł doktora filozofii w zakresie psychologii. W latach 1974-1975 studiował programy profilaktyk i resocjalizacji z zakresu uzależnień (Anglia, Niemcy). W 1982 r. otrzymał habilitację a w 1992 profesurę.

Śluby wieczyste złożył 8 IX 1953 r. Święcenia kapłańskie przyjął w 1956 r. Od 1961 r. profesor w WSD Księża Salwatorianów w Bagnie (1969- rektor tego seminarium). W latach 1962-1964 prowadził badania psychologiczne w szpitalach psychiatrycznych nad samobójstwami. W latach 1970-1974 wykładał na ATK w Warszawie. Od roku 1975 pracuje na Wydziale Nauk Społecznych KUL. Od 1970 r. pracuje w Katolickiej Poradni Rodzinnej w parafii św. Aleksandra w Warszawie. W latach 1974-1978 przeprowadzał badania nad narkomanami w różnych ośrodkach. Od 1984 r. profesor WMSD w Warszawie. Wykładał także w seminarium Duchownym w Morogoro (Tanzania, 1995) Grodnie (Białoruś, 1996) W roku 1993 założył Katolicki Ośrodek Resocjalizacji dla Młodzieży Uzależnionej w Bielsku Białej, a od 1995 prowadził badania nad szkodliwością sekt. Opublikował ponad 300 książek i artykułów. Był promotorem 252 prac magisterskich i 10 rozpraw doktorskich.

Przewodniczący 14 Komisji Synodalnej na Plenarnym Synodzie Polski. Członek redakcji *Zdrowie Psychiczne*, zastępca redaktora naczelnego: *Zagadnienia Wychowawcze w aspekcie*

Zdrowia Psychicznego. Konsultant naukowy czasopisma *Problemy Alkoholizmu*. Członek Polskiego Towarzystwa Higieny Psychiczej, Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Towarzystwa Naukowego KUL, Stowarzyszenia Psychologów Chrześcijańskich.

Brał udział w wielu międzynarodowych kongresach z referatami. Organizował i prowadził kursy szkolenia i studia w zakresie uzależnień od środków psychotropowych. Sporadycznie występował w radiu w kraju i zagranicą.

Prowadził badania w następujących kierunkach: alkoholizm, samobójstwa, narkomania, uzależnienia od środków psychotropowych, przestępczość młodzieży, dewiacje seksualne, sekty, podkultury młodzieżowe, zaburzenia osobowości, choroby psychiczne, nerwice, profilaktyka, terapia, resocjalizacja, diagnoza, poradnictwo duszpasterskie i rodzinne.

Publikacje

Książki

1. *Etiologia i motywacja usiłowanych samobójstw*, Warszawa 1975.
2. *Toksykomania*, Warszawa 1985.
3. *Profilaktyka uzależnień, terapia osób uzależnionych*, Lublin 1992.
4. *Ryzyko uzależnień*, Lublin 1994.
5. *Niepojęte drogi Wiekuistego*, Warszawa 1996.
6. *New Age; Sataniści*, Lublin 1996.
7. *Mów nie! Nie bierz środków odurzających*, Warszawa 1997.
8. *Subkultury młodzieżowe*, Warszawa 1997.
9. *Psychologiczno-etyczne aspekty palenia*, Warszawa 2000.

Ks. Mirosław CHOLEWA

dr teologii

Urodzony 4 kwietnia 1957 r. w Warszawie. Świadectwo maturalne uzyskał w Technikum Elektrycznym - Mechanicznym w Warszawie w 1977 r. Studia teologiczne odbył w latach 1977 - 1983 w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym i uzyskał w roku 1983 tytuł magistra teologii na Akademickim Studium Teologii Katolickiej w Warszawie, po przedstawieniu pracy pt.: *Pojęcie herezji u Izydora z Sewilli, na podstawie dzieła "De haeresibus liber"*. Dalej kontynuował studia licencjackie na ASTK w Warszawie i w roku 1986 uzyskał tytuł licencjata teologii na podstawie pracy pt.: *Duchowość kapłańska w świetle polskich publikacji teologicznych okresu dwudziestolecia międzywojennego*. Następnie od 1986 do 1989 odbywał studia doktoranckie w Sekcji Dogmatycznej na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Równoległe uczestniczył w niektórych zajęciach na Sekcji Teologii Duchowości oraz Instytutu Ekumenicznego i Instytutu Biblijnego. Były to wykłady kursoryczne, monograficzne i seminaria naukowe, a także ogólnopolskie sympozja organizowane przez te Sekcje i Instytuty, np. sympozja mariologiczne, duchowościowe, wykłady ekumeniczne gości z zagranicy. W niektórych sympozjach włączał się jako współorganizator, np. w 1989 roku w sympozjum eklezjologicznym. Studia te zostały zwieńczone w 1990 roku doktoratem z teologii dogmatycznej po obronie pracy pt.: *Chrzest jako podstawa uświęcenia człowieka i świata w nauce Soboru Watykańskiego II*.

W roku akademickim 1989-1990 podjął wykłady z teologii laikatu, soteriologii i chrystologii na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, równoległe pomagając w organizacji

studiów dyrektorowi Studium Teologii dla świeckich PWTW. Od roku 1994 prowadzi także wykłady z teologii duchowości świeckich na PWTW, a także wykłady związane ze współczesnymi nurtami teologii i duchowości oraz zagadnienia związane z działalnością sekt i nowych ruchów religijnych na Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrznego. Od roku 1990 uczestniczył kilkakrotnie w sesjach dotyczących kierownictwa duchowego i dynamiki rekolekcji ignacjańskich, organizowanych przez Centrum Duchowości Księży Jezuitów w Częstochowie, a także w szkoleniach psychologicznych osób odpowiedzialnych za formację kleryków i osób zakonnych. W tym czasie uczestniczył również w sesjach naukowych dotyczących formacji ludzkiej i teologicznej w seminariach duchownych organizowanych przez WMSD w Warszawie.

W latach 1992 do 1996 jako sekretarz Zarządu Sekcji Ojców Duchownych Seminariów Diecezjalnych i Zakonnych współorganizował doroczne spotkania formacyjne Sekcji i wydawał materiały ze zjazdów w formie książkowej Biuletynu Sekcji. W latach 1995-1997 i ponownie od roku 2001 jako członek Rady Programowej współorganizował interdyscyplinarne zajęcia Szkoły Formacji Wychowawców Seminariów Diecezjalnych i Zakonnych. Od roku 1998 jest redaktorem założycielem pisma *Pastores* poświęconego formacji kapłańskiej. W latach 1993 – 1995 uczestniczył w pracach Zespołu organizującego formację stałą kapłanów Archidiecezji Warszawskiej. Od roku 1993 pełni funkcję asystenta kościelnego Odnowy w Duchu Świętym w Archidiecezji Warszawskiej i cenzora materiałów formacyjnych wydawanych przez Centrum Formacji *Wieczernik* w Magdalence. Od roku 1998 jest członkiem Komisji Teologicznej przy Krajowym Zespole Koordynatorów Odnowy w Duchu Świętym. W roku 2000 był odpowiedzialny za organizację II Ogólnopolskiego Kongresu Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich. Ponadto jest członkiem założycielem Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego i uczestnikiem prac Sekcji Dogmatyczno-Historycznej WTT.

Prowadzi badania naukowe przede wszystkim w dziedzinie teologii duchowości, kierownictwa duchowego, formacji duchowej i ludzkiej kandydatów do kapłaństwa, zjawisk związanych z nowymi ruchami religijnymi, teologii laikatu, pneumatologii, sakramentologii i eklezjologii. Działalność popularnonaukowa dotyczy głównie współpracy z wieloma czasopismami formacyjnymi i duchowymi jako autor artykułów, recenzji i wywiadów. Ponadto brał udział w programach telewizyjnych i radiowych związanych z zagadnieniami duchowymi, formacyjnymi, kapłańskimi oraz różnego typu zagrożeniami dla życia duchowego. Przez jeden rok był stałym współpracownikiem radia „Józef”, prowadząc co tydzień rozważania biblijne i modlitwę.

Recenzje 26 prac magisterskich i licencjackich pisanych na PWTW, recenzje ponad 30 książek i broszur dla Kurii Metropolitalnej w Warszawie, a także recenzje i noty książek publikowane w prasie katolickiej.

Publikacje

I. Książki

1. *Kierownictwo duchowe osób konsekrowanych*, red. M. CHOLEWA, Warszawa-Lublin: Sekcja Ojców Duchownych 1995, ss. 112.
2. *Dialog w kierownictwie duchowym*, red. M. CHOLEWA, Warszawa-Lublin: Sekcja Ojców Duchownych 1996, ss. 69.
3. *Trwać w sercu Kościoła*, red. M. CHOLEWA, G. GÓRNY, Kraków: M 1998, ss. 224.
4. *Kim jesteś Duchu Święty?*, red. M. CHOLEWA, Magdalenka: Centrum Formacji Odnowy w Duchu Świętym "Wieczernik" 1998, ss. 62.

II. Artykuły

a. naukowe

1. "Chrzest jako ontologiczny wymiar podstawy uświęcenia człowieka i świata, w nauce Soboru Watykańskiego II", *Wkość Białystok* 16(1990) nr 2, 61-77.
2. "Rola Chrztu dla posłannictwa chrześcijańskiego w nauce Soboru Watykańskiego II", *Wkość Białystok* 16(1990) nr 2, 77-95.
3. "Izydor z Sewilli: *De haeresibus liber*", *WST* 6(1993) 59-81.
4. "Duch Święty Duchem modlitwy i wspólnoty", w: *Jan Paweł II, Dominum et vivificantem*, red. A.L. SZAFRAŃSKI, Lublin: RWKUL 1994, 215-220.
5. "Duchowość kapłańska w polskich publikacjach teologicznych okresu dwudziestolecia międzywojennego", *WST* 10(1997), 57-69.

b. popularnonaukowe

6. "Poszukiwania nowego kształtu seminarium diecezjalnego", *AK* 85(1993) z. 3, 464-469.
7. "Stawanie się kierownikiem duchowym", w: *W kręgu kierownictwa duchowego*, t. 2, red. U. CHMIEL, Kraków: M 1994, 131-136.
8. "Jezus w pełni uzdrawia", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1995, nr 5, 5-12.
9. "Jesteśmy Ciałem Chrystusa, czyli co to znaczy kochać Kościół", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1995, nr 6, 5-11.
10. "Codzienna walka duchowa", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1996, nr 9, 15-21.
11. "Trud trwania", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1996, nr 11, 72-74.
12. "Zdrowa wspólnota", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1996, nr 13, 78-80; 1996, nr 14, 92-94, 1997, nr 15, 91-02.
13. "Wierność powołaniu", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1996, nr 14, 81-83.
14. "Z Maryją na drodze wiary", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1997, nr 15, 54-61.
15. "Eucharystia i wolność", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1997, nr 17, 70-75.
16. "W odpowiedzi mistrzom Reiki", w: *Reiki deszcz niebiańskiej energii?*, (Listowa Biblioteka t. 2), Kraków 1997, 43-62.
17. "Pokochać Kościół", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1998, nr 24, 40-44.
18. "W prostocie i pokorze", *Szum z nieba* 1997, nr 1, 10-11.
19. "Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi, tej ziemi", *Słowo* 16 V 1997, 1.
20. "Naród nie nawraca się gremialnie. Bóg przychodzi do konkretnych ludzi", *Życie* 31 V 1997.
21. "Kapłan z ludu wzięty", *Niedziela* 11 maja 1997, 1,3.
22. "Nowy rok Ducha Świętego", *PKat* 4 styczeń 1998, 17.
23. "Dobra Nowina o miłości Boga", *Dzwon* 1997, nr 4, 13.
24. "Poznajmy Ducha świętego", *Z Niepokalaną* 1997, nr 4(12), 14-15.
25. "Twardy pokarm, o przeżywaniu pustyni w życiu osobistym i we wspólnocie", *Zeszyty Odnowy w Duchu świętym*, 1998, nr 28, 60-64.
26. "Duch święty Duchem służby", *List* 1998, nr 8, 9-12.

27. "Dojrzały owoc miłości", *Szum z nieba* 1998, nr 5, 6-9.
28. "Duch święty czy duch zły", *Jezus żyje* 1998, nr 5, 26.
29. "Czy chcesz być uczniem Chrystusa?", *Ku wspólnocie* 1998, nr 2, 2-6.
30. "Budować ekumenizm, ale jak?", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1998, nr 29, 4-8.
31. "Ruchy katolickie wobec formacji duchowieństwa", *Dobry Pasterz* 22(1998) 85-88.
32. "Spotkanie z żywym Bogiem", *Szum z Nieba* 1999, nr 1, 9n.
33. "Hojne obdarowanie", *Szum z Nieba* 1999, nr 2, 8-9.
34. "Bądź wola Twoja, jako w niebie tak i na ziemi", *Dobry Pasterz* 23(1999), 121-125.
35. "Komisja Teologiczna odpowiada", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1999, nr 32, 96-99.
36. "Zawód ksiądz", *Niedziela* 19(1999) nr 184, 10-11.
37. "Owocnie przeżyć sakrament pojednania. Ale jak?", *Szum z nieba* 1999, nr 3, 22n.
38. "Komisja Teologiczna odpowiada", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1999, nr 33, 89-92.
39. "Ikona Ojca", *Pastores* 5(1999) nr 4, 179n.
40. "Modlić się jak dziecko", *Zeszyty Formacji Duchowej* 1999, nr 11, 89-95.
41. "W niebie jest miejsce dla każdego", *Różaniec* 1999, nr 11, 4-5.
42. "Rodzenie do wolności dzieci Bożych", *Niedziela Warszawska* 47(1999) nr 212, 1.6.
43. "Sakrament formacji sumień", *Pastores* 7(2000) nr 2, 123-130.

Ponadto redagowanie w latach 1993-96 *Biuletynu* Sekcji Ojców Duchownych Seminariów Diecezjalnych i Zakonnych; redagowanie od 1991 do 1997 roku *Biuletynu* Odnowy w Duchu Świętym *Ku wspólnocie*; redagowanie od 1998 roku pisma *Pastores* poświęconego formacji kapłańskiej.

Ks. Jerzy Arpad CHOWAŃCZAK

mgr filozofii, dr teologii

(Zob. *WST* 2/1984, 193n; 8/1995, 315n.)

Ks. Tadeusz DAJCZER

dr teologii, dr hab. teologii w zakresie religioznawstwa, prof. nauk teologicznych

Urodzony 10 sierpnia 1931 r. w Pruszkowie. Studiował na Akademii Teologii Katolickiej następnie w latach 1966-1972 odbył studia z religioznawstwa zakończone doktoratem na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. Od roku 1973 pracownik naukowy na Wydziale Teologicznym ATK. Stopień doktora habilitowanego i stanowisko docenta i profesora uzyskał w ATK. Tytuł naukowy profesora nauk teologicznych otrzymał w 1994 r. Pełnił funkcję kierownika Katedry Fenomenologii Religii ATK w Warszawie oraz kuratora specjalizacji religioznawstwa na Wydziale Teologii ATK.

Święcenia kapłańskie przyjął 7 sierpnia 1955 r. We współpracy z gronem kapłanów i świeckich założył Ruch Rodzin Nazaretańskich, istniejący w kilkudziesięciu krajach na wszystkich kontynentach.

Publikacje

1. *Inicjacje i ich wymiar kosmiczny u ludów Kalifornii*, Warszawa 1984.
2. *Buddyzm w swej specyfice i odrębności wobec chrześcijaństwa*, Warszawa 1993.
3. *Rozważania o wierze. Z zagadnień teologii duchowości*, Częstochowa 1995.

Bp Bronisław DEMBOWSKI

Dr filozofii, dr hab. filozofii chrześcijańskiej, prof. zw. filozofii

(Zob. *WST* 2/1984, 194-196; 9/1996, 7-14)

Bp Marian DUŚ

dr filozofii

Urodzony 25 czerwca 1938 r. w Róży k. Dębicy. W latach 1957-1959 studiował w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Następnie studiował nauki społeczne na Wydziale Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W roku 1963 uzyskał tytuł magistra filozofii. W latach 1964-1968 był alumnem Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Świecenia kapłańskie otrzymał 9 czerwca 1968 r. W latach 1970-1973 odbył studium doktoranckie na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i na podstawie rozprawy: *Postawy religijne mieszkańców nowego osiedla „Polna”*, uzyskał w roku 1973 stopień doktora filozofii w zakresie nauk społecznych.

Od 1971 do 1977 r. pracował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie pełniąc obowiązki prefekta alumnów. W latach 1973-1988 był wykładowcą Katolickiej Nauki Społecznej w WMSD i PWTW. W roku 1977 został skierowany do pracy duszpasterskiej i objął obowiązki proboszcza parafii Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Warszawie. Dwa lata później został dziekanem dekanatu piaseczyńskiego. W 1985 r. został ogłoszony biskupem pomocniczym Archidiecezji Warszawskiej. Świecenia biskupie przyjął 6 stycznia 1986 r. z rąk Kard. Józefa Glempa, Prymasa Polski. Współkonsekratorami byli bp Kazimierz Romaniuk i bp Władysław Miziołek.

Ks. Andrzej FILABER

mgr teologii, dr nauk humanistycznych, dr hab. sztuki muzycznej

Urodzony w Warszawie 2.03.1952 r. Maturę zdał w LO nr 47 im. S. Wyspiańskiego w Warszawie w 1969 r., dyplom ukończenia PSM II stopnia im. J. Elsnera w Warszawie w klasie organów uzyskał w roku 1970. Studia akademickie odbywał: na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (1969 – 1974), gdzie uzyskał magisterium teologii w zakresie muzykologii kościelnej (ATK, 1974 r. na podstawie pracy pt.: *Kolędy polskie w rękopisach XV i początku XVI wieku*), w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie (1974 – 1978), w Pontificio Istituto di Musica Sacra w Rzymie (1987 – 1988) w zakresie muzyki liturgicznej. Doktorat nauk humanistycznych w zakresie historii uzyskał na wydziale Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych ATK w 1989 r. na podstawie pracy pt. *Kolędy polskie w źródłach z lat 1522 - 1600. Studium muzykologiczne*. Habilitację w dziedzinie sztuki muzycznej (kwalifikacje II stopnia, temat: *Możliwości zastosowania muzyki chóralnej w liturgii po Soborze Watykańskim II*) uzyskał w 1994 r. na Wydziale Wychowania Muzycznego Akademii Muzycznej w Warszawie.

Pracuje na stanowisku dyrektora i wykładowcy Instytutu Szkolenia Organistów (od 1982 r., chorał gregoriański, historia muzyki sakralnej, liturgika, dyrygentura, prawodawstwo muzyki liturgicznej); był wykładowcą w Studium Muzyczno-Liturgicznym dla sióstr zakonnych (1985

– 1987, historia muzyki, liturgika), na *Bobolanum* w Seminarium OO. Jezuitów w Warszawie (1988 – 1990, śpiew liturgiczny), w PWTW - filia w Wilnie (od 1997 r., liturgika), w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Instytucie Wychowania Muzycznego w Bydgoszczy (od 1998 r., chorał gregoriański, organoznawstwo, historia muzyki, liturgika, prawodawstwo muzyki liturgicznej); był także konsultantem naukowym i wykładowcą w Studium Organistowskim w Toruniu (od 1996, chorał gregoriański, historia muzyki sakralnej, liturgika, prawodawstwo muzyki liturgicznej).

Jest członkiem *CEDAME* (Conférence Européenne des Associations de Musique d'Eglise), członkiem Zespołu Recenzentów półrocznika *Liturgia Sacra* Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, członkiem Zarządu Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych, prezesem ZG Związku Chórów Kościelnych *Caecilianum*, przewodniczącym Rady Artystycznej Fundacji *Festiwal Muzyki Sakralnej*, wiceprzewodniczącym Rady Naukowo – Artystycznej Polskiego Instytutu Muzycznego.

Brał udział w Kongresach *CEDAME* w Strasbourgu (1988), Luksemburgu (1989 i 1995), Rzymie (1990), Namur (1991), Fatimie (1992), Warszawie (1999), Nimes (2000).

Prowadzi badania nad polskimi śpiewami liturgicznymi w żywej tradycji Kościoła.

Wykonał ok. 300 koncertów głównie polskiej muzyki religijnej w większości krajów Europy, USA i Kanadzie z Chórem Archikatedry Warszawskiej, wieloma solistami i orkiestrami; zorganizował 240 koncertów w cyklu *Muzyka Religijna w Archikatedrze Warszawskiej* z udziałem wybitnych wirtuozów organowych, śpiewaków, orkiestr, chórów (od 1988 r.); współorganizował Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej w Warszawie (od 1991 r.) oraz Międzynarodowy Festiwal *Organy Archikatedry* (od 1994 r.); organizował także I Ogólnopolski Konkurs Chórów Kościelnych *Caecilianum 2001*.

Publikacje

I. Książki

1. *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, Warszawa 1997, ss. 228.

II. Artykuły

a. naukowe

2. "Kolędy polskie w rękopisach XV i początku XVI w." w: *Muzyka religijna w Polsce. Materiały i studia*, t. I, red. J. PIKULIK, Warszawa: ATK 1975, 15-57.
3. "Najstarsze kolędy polskie", w: *Muzyka w liturgii*, nr 2, red. R. POŚPIECH, Opole: Instytut Teologiczno-Pastoralny 1990, 2-4.
4. "Caecilianum w Polsce", w: *Liturgia Sacra* 1995, nr 1/2, 135-139.
5. "Możliwości zastosowania muzyki chóralnej w liturgii posoborowej", w: *Liturgia Sacra*, 1997, nr 1(9), 113-120.

b. popularnonaukowe:

6. *Ład* 1985, nr 16.
7. *WAW* 76(1986) nr 6-9; 84(1994) nr 11; 86(1996) nr 5.
8. *Ruch Muzyczny* 1989, nr 3; 1989, nr 4.
9. *PKat* 1989, nr 50; 1991, nr 23; 1992, nr 11; 1994, nr 29; 1994, nr 40; 1996, nr 51/52; 1999, nr 7.
10. *Słowo Powszechne* 22.05.1992;

11. "Dawna pieśń kościelna w odnowionej liturgii", w: *Śpiew wiernych w odnowionej liturgii*, Opole, Instytut Teologiczno-Pastoralny 1993, 39-40.
12. *Słowo - Dziennik Katolicki* 30.09.1993, 27.05.1994, 13.10.1994, 4.11.1994, 23.11.1994, 30.05.1996;
13. *Królowa Apostolów* 1995, nr 12.
14. "W kierunku pastoralnej troski o kulturę", w: *W trosce o kulturę*, red. B. BEJZE, Warszawa, *Civitas Christiana* 1996, 81-82.
15. *Gość Niedzielny* 1996, nr 1; 1996, nr 21; 1997, nr 23; 1997, nr 46; 1998, nr 7; 1999, nr 42.
16. *Warszawski Informator Kulturalny* 1996, nr 11.
17. *Niedziela* 1997, nr 15.
18. *Życie Muzyczne* 1998, nr 1/2.
19. *Liturgia Sacra* 1998, nr 1.

III. Fonografia (nagrania z Chórem Archikatedry Warszawskiej)

20. *Wesołą nowinę śpiewajcie*, Polskie Nagrania 1990, SX 2909.
21. *Msza Polska*, Polskie Nagrania 1991, SX 3035.
22. *Gaude Mater Polonia*, Polskie Nagrania 1991, PNCD 132.
23. *Gloria Tibi Trinitas*, Polskie Nagrania Edition 1994, ECD 059.
24. *Bóg się rodzi*, Polskie Nagrania 1995, PNCD 323.
25. *Credo*, Polskie Nagrania Edition 1997, ECD 083.
26. *Jesu, spes mea*, Polskie Nagrania Edition 1999, ECD 087.
27. *Cicha noc*, Polskie Nagrania Edition 1999, Z-ECD 115.

O. Jakub FILEK, OCD

dr teologii

(Zob. *WST* 2/1984, 196n)

Ks. Adam Janusz FRANKOWSKI

Mgr teologii, dr nauk biblijnych, dr hab. teologii biblijnej, prof. teologii

(Zob. *WST* 2/1984, 197-200)

Ks. Andrzej GAŁKA

dr teologii w zakresie Historii Kościoła

Urodzony 15 listopada 1948 r. w Skierniewicach. Świadectwo maturalne uzyskał w 1967 r. W latach 1967-1973 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Świecenia kapłańskie otrzymał w dnia 24 VI 1973 r. W latach 1975-1980 studiował w KUL, po napisaniu pracy pt.: *Rządy arcybiskupa Wincentego Ch. Popiela w diecezji płockiej* pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Zygmunta Zielińskiego uzyskał magisterium z Historii Kościoła w 1977 r. Praca ta została uznana za licencjacką w 1978 r. W roku 1981 po napisaniu pracy pt.: *Archidiecezja Warszawska za rządów arcybiskupa Wincentego Ch. Popiela* pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Zygmunta Zielińskiego uzyskał doktorat teologii w zakresie Historii Kościoła.

Od roku 1981 r. wykładowca, a od 1982 prowadzący seminarium naukowe z Historii Kościoła w ramach ASTK i PWTW, jak również prefekt w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym. Następnie dyrektor Archiwum Archidiecezji Warszawskiej. Od 2 kwietnia 1987 r. mianowany przez ks. kard. Józefa Glempa adiunktem ASTK, także od tego roku Członek Rady Kapłańskiej Archidiecezji Warszawskiej, również Sędzia w Trybunale Beatyfikacyjnym Sługi Bożego kard. Stefana Wyszyńskiego. W latach 1992-1993 wicektor Instytutu Polskiego w Rzymie. Proboszcz par. Izabelin i dziekan dekanatu laseckiego w 1993-1994. Od roku 1994 rektor kościoła Św. Marcina na Starym Mieście w Warszawie i kapelan KIK. Od roku 1996 krajowy duszpasterz niewidomych. W 1995 r. odznaczony przywilejem noszenia rakiety, mantoletu i pierścienia. Publikacje: Zob. *WST* 2(1984) 200.

Ks. Zbigniew GODLEWSKI

mgr socjologii, dr teologii biblijnej

Urodzony 31 lipca 1960 r. w Warszawie. Świadectwo maturalne otrzymał w 1979 r. W latach 1979-1985 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1985 r. W tym samym roku otrzymał tytuł magistra teologii biblijnej po przedstawieniu w ASTK pracy pt.: *Wizja ożywionych kości według Ez 37, 1-14*. Dnia 11 III 1987 r. uzyskał tytuł licencjata. W roku 1986 otrzymał tytuł magistra socjologii w KUL. Następnie w latach 1988-1990 odbył studia specjalistyczne z biblistyki i rok doktorancki w ATK w Warszawie. Dnia 25 X 1999 r. uzyskał stopień doktora teologii w zakresie teologii biblijno-pastoralnej po obronie pracy pt.: *Wpływ i rozwój Ezechielowej idei powrotu do życia w wizji o wysuszonych kościach (37, 1-14) w tekście Mt 27, 51b-53*, napisanej pod kierunkiem ks. dr hab. Ryszarda Rumianka.

Dyrektor Wydawnictwa Archidiecezji Warszawskiej, redaktor naczelny serii naukowej „Biblioteka Biblijna”. W latach 1985-1987 wikariusz w parafii Jazgarzew, następnie wikariusz parafii Tłuszcz. W latach 1988-1989 rezydent w parafii Raszyn. Od 1989-1990 rezydent w parafii Jana Kantego w Warszawie, 1991-1995 duszpasterz i organizator parafii w Burakowie, a od 1995 dyrektor i redaktor naczelny Wydawnictwa Archidiecezji Warszawskiej. Jednocześnie aż do momentu połączenia z „Gościem Niedzielnym” redaktor naczelny „Przeglądu Katolickiego”, a po połączeniu - krótko jego asystent kościelny, rezydent w parafii św. Jakuba w Warszawie. Współredaktor serii „Kościół warszawski wczoraj i dziś”, konsultant naukowy 17-tomowej „Encyklopedii Historii Świata” wydawanej przez Wyd. Delta-Larousse.

Publikacje

1. *Religijność mieszkańców małego miasta*. Warszawa 1988.
2. "Strategia retoryczna u Ez 37, 1-14. Próba analizy", *WST* 7(1994) 7-20.
3. "Mt 27, 51b-53 jako jednostka literacka", *WST* 12(1999) 45-62.
4. *Wpływ i rozwój Ezechielowej idei powrotu do życia w wizji o wysuszonych kościach (37, 1-14) w tekście Mt 27, 51b-53*, Warszawa : WAW 2000.

Ks. Jerzy GOŁĘBIEWSKI

dr teologii

Urodzony 19 kwietnia 1959 r. w Zaręczach, gm. Żabia Wola, woj. mazowieckie. Maturę uzyskał w 1979 r. po ukończeniu Technikum Kolejowego w Warszawie. Po maturze wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. W tymże Seminarium 22 maja 1985 r. obronił pracę magisterską z teologii nt.: *Datowanie wyjścia Izraela z Egiptu na*

obecnym etapie biblistyki. Po dwuletniej pracy parafialnej został skierowany na studia specjalistyczne z duchowości do Rzymu. W 1989 r. po otrzymaniu tytułu licencjata z teologii duchowości na Uniwersytecie Gregoriańskim, podjął studia doktoranckie zakończone obroną pracy pt.: *Il discernimento delle vocazioni sacerdotali e preparazione alla giusta scelta nel Magistero dopo il Concilio Vaticano II.* Po opublikowaniu jej otrzymał stopień doktora teologii duchowości na tymże Uniwersytecie 7 czerwca 1991 r. Nostryfikacja doktoratu nastąpiła w 1993 r. na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie.

Od października 1992 r. prowadził wykłady w poszczególnych sekcjach Papieskiego Wydziału Teologicznego: 1992-1993 - „Duchowość rodziny” w Instytucie Życia Rodzinnego w PWTW; 1992-1993 - „Wybrane zagadnienia z duchowości wspólnoty” w PWTW Sekcji Św. Jana Chrzyciela; 1992 - 1998 - „Teologia duchowości świeckich” w PWTW Sekcji Św. Jana Chrzyciela. Po roku wykładów 6 października 1993 r. otrzymał stanowisko adiunkta w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. W 1995 r. rozpoczął przygotowywanie rozprawy habilitacyjnej nt.: „Specyfika formacji kapłańskiej w ujęciu św. Jana z Awili”.

Był członkiem Metropolitalnego Zespołu Redakcji Dokumentu Synodalnego II Polskiego Synodu Plenarnego. W latach 1998-2000 był Sekretarzem Generalnym I Synodu Diecezji Warszawsko-Praskiej i Przewodniczącym Komisji ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego na tymże Synodzie. W ramach tej działalności zorganizował 8 Plenarnych Sympozjów Diecezjalnych II Polskiego Synodu Plenarnego i opracował z nich materiałów. Brał udział w redakcji materiałów, statutów i aneksów I Synodu Diecezji Warszawsko-Praskiej.

W pracy naukowej szczególnie koncentruje się na duchowości świeckich, duchowości zakonnej i formacji kapłańskiej. Poszukiwania dotyczące duchowości świeckich związane były z wykładami w PWTW i seminarium magisterskim na tymże wydziale. Od 1994 r. opracowuje skrypt na potrzeby studentów z zakresu wykładów, który aktualizowany był corocznie. W czasie czteroletniej pracy dydaktycznej w PWTW kierował w ramach seminarium magisterskiego pracami 29 studentów.

Badania dotyczące duchowości zakonnej związane są z szeregiem wykładów, konferencji i rekolekcji podejmowanych w zgromadzeniach zakonnych oraz ze zorganizowaniem dwóch sympozjów na temat życia zakonnego. Z tą działalnością związane jest również opracowanie materiałów, wydanych w formie skryptu w nakładzie 1000 egzemplarzy. Oprócz powyższych wykładów wygłaszał referaty na różnych sympozjach i sesjach II Synodu Plenarnego, Komisji Episkopatu ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instytutów Świeckich oraz I Sympozjum Ruchów, Wspólnot i Stowarzyszeń Diecezji Ełckiej.

Publikacje

I. Książki

1. *Uświęcająca obecność Ducha Świętego w życiu konsekrowanym. Materiały z sympozjum*, red. J. GOŁĘBIEWSKI, Warszawa 1998.
2. *Dar życia konsekrowanego. Rozważania w świetle Adhortacji Vita Consecrata*, Warszawa 1998.
3. *Na przełomie wieków. Konferencje dla siostr przełożonych żeńskich zgromadzeń zakonnych diecezji warszawsko-praskiej*, Warszawa 2000/2001.

II. Artykuły

4. "Ku odnowionej formacji kapłańskiej. Problematyka dyskusji Synodu Biskupów poświęconemu formacji kapłańskiej", *WST* 10(1997) 109-122.
5. "Natura charyzmatyczna życia konsekrowanego nieustannym darem Ducha Świętego", *Via Consecrata* 3(1998) 41-47.
6. "Życie Jej życiem, kochać Jej sercem. Rola Maryi w życiu wewnętrznym chrześcijanina", *Informator rykerstwa Niepokalanej* 6(1996) 185-189.

Opracowania materiałów wyżej wyszczególnionych.

Ks. Krzysztof GONET

mgr bibliotekoznawstwa

Urodzony 22 czerwca 1957 r. w Warszawie. Świadectwo maturalne otrzymał w 1976 r. W latach 1976-1981 studiował w Instytucie Bibliotekarstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego. Od trzeciego roku studiów otrzymał prawo do indywidualnego toku studiów na temat „Budownictwa bibliotecznego i organizacji procesów bibliotecznych”. W czerwcu 1981 roku otrzymał magistra bibliotekarstwa i informacji naukowej po napisaniu pracy pt.: *Procesy gromadzenia i opracowania zbiorów w nowym gmachu Biblioteki Narodowej. Projekt zmian organizacyjnych, metodycznych i zakresu działania* pisanej pod kierunkiem dr Anny Sitarskiej. W latach 1982-1987 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym. Święcenia kapłańskie otrzymał dnia 28 maja 1987 r. Jeszcze podczas studiów seminaryjnych zaczął uczyć się na seminarium doktoranckim w Instytucie Bibliotekarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie pod kierunkiem Prof. Barbary Bieńkowskiej przygotowuje rozprawę doktorską na temat: *Dzieje Warszawskiej Biblioteki Księżki Misjonarzy w Domu Św. Krzyża na Krakowskim Przedmieściu*.

Po dwóch latach pracy duszpasterskiej w parafii w Błoniu przeniesiony do pracy w Bibliotece Seminarium Duchownego w Warszawie. Od roku 1989 jako wice dyrektor a w latach 1995 – 1999 jako dyrektor Biblioteki. Od roku 1989 jest członkiem Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego. W latach 1990-1992 był prefektem alumnów Seminarium Duchownego. W latach 1990-1996 wykładowcą Seminarium Duchownego (wykłady z „proseminarium” i prowadzenie kilkudziesięciu prac proseminaryjnych). Od roku 1991 rozpoczął komputeryzację Biblioteki pozyskując na to fundusze z Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego. W czerwcu roku 1991 zorganizował w Warszawie ogólnopolską konferencję bibliotek kościelnych na temat komputeryzacji. W 1991 roku był inicjatorem i współzałożycielem Federacji Bibliotek Kościelnych w Polsce. W latach 1991-1998 był wiceprzewodniczącym Zarządu FIDES. W latach 1991 do 1992 był członkiem Rady Fundacji im. Prymasa Tysiąclecia wspierającej byt materialny Seminarium Duchownego. W roku 1992 włączył Seminarium Duchowne i Bibliotekę Seminaryjną do Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej NASK (I-etap: PLEARN, II-etap: INTERNET) i przeprowadził pierwsze szkolenia kleryków w korzystaniu z sieci komputerowych. W latach 1992-1999 zorganizował pracę zespołów ds. katalogowania starych druków Biblioteki Seminaryjnej oraz ds. dezynfekcji 30.000 książek z lat 1800-1945 pozyskując na to fundusze z Komitetu Badań Naukowych. W 1993 roku pełnił rolę konsultanta w Ogólnopolskim Konkursie Architektonicznym na nowy budynek Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. W 1994 r. przeprowadził Bibliotekę Seminaryjną i zorganizował jej pracę w nowej siedzibie na Bielanach. (Nowa organizacja pracy Biblioteki Seminaryjnej uwzględniała specjalny tryb pracy dla obsługi studentów zaocznych PWTW). W 1996 r. udaremnił próbę kradzieży XVII-wiecznych map ze zbioru starych druków Biblioteki Seminaryjnej – sprawa znalazła finał w sądzie. W roku 1998 brał udział w pracach projektowych przebudowy pomieszczeń przed przeprowadzką Biblioteki Seminaryjnej do siedziby na Krakowskim Przedmieściu.

Projekt ten nie został zrealizowany. W tym samym roku przeniósł czytelnię Biblioteki Seminarnej wraz z jej księgozbiorem podręcznym organizując pracę Biblioteki w okresie gdy Seminarium Duchowne pracowało w dwóch budynkach. W 1999 roku zakończył pracę w charakterze dyrektora Biblioteki Seminarnej i został pracownikiem Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES w Polsce jako dyrektor Biura ds. Rozwoju i Komputeryzacji. Od 2000 r jest wykładowcą w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego (konwersatorium „Biblioteki specjalne”).

Publikacje

I. Artykuły naukowe

1. **Recenzja:** "Skarbnice wiedzy", *Bibliotekarz* 47(1980) nr 6, 149-151.
2. "Metoda opisu warsztatu bibliotecznego dla potrzeb automatyzacji", *Przegląd Biblioteczny* 54(1986) z. 2, 147-170.
3. "Zmiany i ich konsekwencje jako kategoria pojęciowa analizy i projektowania - na przykładzie elementów systemu Biblioteki Narodowej", *Roczniki Biblioteki Narodowej* 21-22(1990) 285-310.
4. "Zastosowanie bibliotecznego oprogramowania komputerowego MAK w lokalnej sieci Biblioteki Seminarium Duchownego Św. Jana Chrzciciela w Warszawie", *Przegląd Biblioteczny* 1991, z. 3/4, 347-354
5. "Warszawska Biblioteka Księża Misjonarzy w Domu Głównym Zgromadzenia u Św. Krzyża na Krakowskim Przedmieściu. Zarys problematyki". w: *Wyniki i perspektywy*, red. nauk. B. Bienkowska, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 1992, (Z badań nad polskim księgozbiorem historycznymi, t. 14), 125-159.
6. "Komputeryzacja bibliotek i możliwość jej wpływu na procesy gromadzenia księgozbiórów w bibliotekach kościelnych. Zarys problematyki" (Referat na konferencji ABMK, Lublin 1-2. 10.1992), *Archiwa, Biblioteki w Toruniu* w dniu 25 maja 1993 r.
7. "Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES: Referat wygłoszony na Konferencji *Komputeryzacja bibliotek na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu*, w dniu 25 maja 1993.
8. [Głos w dyskusji:] "Zalety, wady i możliwości pakietu programowego MAK" - dyskusja twórców i użytkowników na konferencji w Białymstoku 26-28 X 1993; w: *Automatyzacja bibliotek publicznych. Praktyczne aspekty. Materiały z II Ogólnopolskiej Konferencji. Białystok 26-28 X 1993 r.*, red. Janusz NOWICKI, Warszawa: Wydaw. SBP 1993 (Nauka, Dydaktyka, Praktyka 5) s. 122-123.
9. "Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES: Stan komputeryzacji w czerwcu 1994", w: *Komputery w bibliotekach - Polska'94 I Forum SBP'94 materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Polskich :Komputery w bibliotekach - Polska'94 Chorzów 10-12.06.1994*, [pod red. Janusza NOWICKIEGO], Warszawa: Wydaw. SBP 1994 (Nauka, Dydaktyka, Praktyka 9) 77-82.
10. "Biblioteka księży misjonarzy u Św. Krzyża w Warszawie : zarys problematyki", *Nasza Przeszłość* 86(1996) 71-112.
11. "Opracowanie rzeczowe zbiorów w bibliotekach kościelnych w Polsce w świetle ankiety Ośrodka ABMK", *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 71(1999) 17-19.

II. Artykuły popularno-naukowe

12. "Książka jako dzieło sztuki", *Problemy Studenckiego Ruchu Naukowego* 10(1980) nr 4/50, 101-102.
13. "Głos w dyskusji nt. *Aktualne problemy zawodu bibliotekarskiego*, w Redakcji czasopisma *Bibliotekarz*", *Bibliotekarz* 47(1981) nr 6, 132.
14. "Komputer w bibliotece", *PKat* 79(1991) nr 22/363, 4.
15. "MAK na Bielanach", *Biblioteka w Szkole. Miesięcznik nauczycieli bibliotekarzy* 1992, nr 1, 9
16. "Trzy pytania" (rozmowa z ks. Krzysztofem Gonetem, z-cą dyrektora Biblioteki Seminarium Duchownego w Warszawie), *Bibliotekarz* 1992, nr 2, 13-14.
17. "Kandydaci do kapłaństwa: Kim są? Jacy będą? : głos w dyskusji", *WST* 7(1994) 316
18. Anna PERNAL, "Biblioteki bez granic", *Magazyn - Słowo Dziennik Katolicki* 2(1994) nr 7/18, 18-19 [artykuł napisany na podstawie rozmowy z Ks. Krzysztofem Gonetem przeprowadzonej przez autorkę w Bibliotece Seminarium].
19. "Nasza Federacja", *FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych* 1995, nr 1-2, 45-46.
20. "Regulamin udostępniania zbiorów specjalnych (starodruki, rękopisy, atlasy, zbiory rycin i map) w Bibliotece Seminarium Metropolitalnego Archidiecezji Warszawskiej - : projekt", *FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych* 1996, nr 1-2, 113-115.
21. "Z raportu Dyrektora Biblioteki Seminarium w Warszawie w sprawie kradzieży map z atlasów z XVII w. dokonanej w bibliotece w dniu 10 września 1996 roku", *FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych* 1996, nr 1-2, 110-112.
22. "Działy księgozbioru podręcznego w czytelni Biblioteki Seminarium w Warszawie", *FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych* 1997, nr 1-2, 205-215.
23. "Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES, stan obecny oraz plany na przyszłość : komunikat", w: *Materiały Seminarium "Kościół w Polsce a Internet. Nowa misja"*. Gliwice, 7-11-1997, Gliwice: [Kuria Gliwicka] 1997, 27.
24. "Rozdział XI – Biblioteka", w: *Statut Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego Św. Jana Chrzyciela w Warszawie* (nadany [...] w dniu 18.12.1997 r.), Warszawa 1997, 29-31.
25. "Wiara, biblioteki i Internet : Wypowiedź na Trzeciej Międzynarodowej Konferencji Technik Telekomunikacyjnych i Sieciowych *Comnet*. Warszawa (Pałac Kultury i Nauki) 18.06.1997", *FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych* 1997, nr 1-2, 200-204
26. "Kradzież XVII-wiecznych map", *Cenne, bezcenne, utracone* 1998, nr 2/8, 4-5.(04.'98)
27. "Nikifor za okładką", *Cenne, bezcenne/utracone* 1998, nr 2/8, 32. (04.'98)
28. "Wiara, biblioteki i Internet", w: *I Ogólnopolskie Seminarium "Internet jako narzędzie ewangelizacji"*, INE'98, Warszawa: Ogólnopolska Rada Ruchów Katolickich 1998, 8-11

Ks. Antoni Józef GOŚCIMSKI

mgr prawa cywilnego, dr prawa kanonicznego

Urodzony 3 kwietnia 1912 r. w Kobylnikach (majątek w parafii Góra, dawniej województwo kaliskie). Świadectwo maturalne uzyskał w maju 1930 r. w gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Od roku 1930 studiował na Wydziale Prawnym Uniwersytetu im. A.

Mickiewicza w Poznaniu, gdzie uzyskał magisterium w 1934 r. z prawa cywilnego na podstawie pracy: *Początki dowodu na piśmie*, z procedury cywilnej pod kierunkiem prof. Stelmachowskiego. Odbił roczną służbę wojskową w podchorążówce. Potem spełnił wymagane 5 lat aplikantury i został wpisany na listę adwokatów w Poznaniu. W latach 1945-1948 studiował w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku, gdzie otrzymał święcenia kapłańskie (13.VI.1948), oraz na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK (1961-1964). Tamże uzyskał magisterium prawa kanonicznego w 1964 r. na podstawie pracy: *Historia historiografii prawa kanonicznego w Polsce w latach 1918-1939*, (ss. 93), pod kierunkiem prof. J. Subery. Doktorat prawa kanonicznego otrzymał na ATK w 1968 r. po przedstawieniu pracy: *Bigamia w kanonicznym prawie karnym, kan. 2356* (ss. 218), napisanej pod kierunkiem prof. M. Myrchy. Streszczenie tej pracy zostało opublikowane w *Prawie Kanonicznym* 16 (1973) nr 3-4, 297-320.

Podejmował wykłady w latach 1968-1974 na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK, z zakresu procedury cywilnej i karnej, prawa państwowego i podstawowych pojęć prawnych. Prowadził także zajęcia w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie w latach 1973-1989 z prawa kanonicznego i wyznaniowego oraz seminaria z prawa kanonicznego.

Był członkiem Rady Prymasowskiej Budowy Kościołów oraz komitetu przygotowującego III Synod Archidiecezji Warszawskiej. Był także radcą prawnym w Kurii Warszawskiej.

Uczestniczył w corocznych zjazdach kanonistów: raz we Wrocławiu, pięć razy w Lublinie a także w zjeździe ogólnym Nauki Polskiej w Częstochowie, w Krakowie i Warszawie.

Publikacje

(do r. 1982 zob.: *WST* 2/1984, 200-201)

I. Książki i broszury

1. *Parafia Chrystusa Króla na Targówku w latach 1932-1987*, Warszawa 1989, ss. 63.
2. *Wspomnienia profesora Seminarium Duchownego (1973-1989)*, Warszawa-Targówek 2000, ss. 16 (mała poligrafia).
3. *Wspomnienia osobiste (1935-1977)*, Warszawa 2000, ss. 120 (mała poligrafia).
4. *Wspomnienia osobiste. Cz. II: (1980-1987)*, Warszawa 2001, ss. 105 (mała poligrafia).
5. *Parafia Chrystusa Króla na Targówku (1931-2001)*, Warszawa 2001, ss. 80. (wydanie drugie poszerzone).

II. Artykuły

6. "Nauka prawa kanonicznego w Seminarium św. Jana Chrzciciela po 1918 roku", *WST* 1(1983) 221-230.
7. "Pierwszy Krajowy Kongres Eucharystyczny w Polsce 1930 r.", w: *Teczka Dziekańska - Kuria Metropolitalna Warszawska*, 1985 nr 108, 35-39.
8. "Parafia Kościoła Rzymskokatolickiego", w: *Kalendarz Rodziny Katolickiej*, Warszawa 1985, 134-143.
9. "Ekumenizm w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego". *Biuletyn Ekumeniczny* 1985, nr 1, 23-27.

10. "Ks. Tadeusz Kaulbersz (1901-1982)", *WAW* 75(1985) nr 12, 327-330.
11. "Glotz Antoni (1792-1877)", w: *Słownik Biograficzny Adwokatów Polskich*, Warszawa 1985, t. 1, 529-530.
12. "Twórca i ustawodawca II i III Synodu Warszawskiego", *WST* 3(1985-1990) 95-103
13. "Polski Synod Plenarny w 1936 r.", w: *Teczka Dziekańska - Kuria Metropolitalna Warszawska*, 1986, nr 12, 37-42.
14. "Drugi Synod Plenarny w Polsce", w: *Kalendarz Rodziny Katolickiej*, Warszawa 1989, 37-42.
15. "Sobory Powszechne", w: *Kalendarz Rodziny Katolickiej*, Warszawa 1990, 37-42.
16. "Matka Najświętsza w liturgii mszalnej", w: *Kalendarz Rodziny Katolickiej*, Warszawa 1990, 54-58.
17. "Nauka prawa kanonicznego w Seminarium św. Jana Chrzciciela w Warszawie, w latach 1945-1989", *WST* 8(1995), 305-314.

Ks. Józef GÓRZYŃSKI

dr teologii

Urodzony 5 marca 1959 r. w Żelechowie. Szkołę średnią (Technikum Samochodowe) ukończył w Grodzisku Maz., gdzie w roku 1979 otrzymał świadectwo dojrzałości. W tym też roku wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Przed otrzymaniem święceń kapłańskich w 1985 roku obronił na Akademickim Studium Teologii Katolickiej w Warszawie (obecnie PWTW) pracę magisterską pt. *Kapłan wobec Eucharystii w świetle wskazań Jana Pawła II zawartych w liście do wszystkich Biskupów Kościoła o Tajemnicy i Kulcie Eucharystii*, na podstawie której w dniu 24.05.1985 r. otrzymał tytuł magistra teologii. Po dwóch latach pracy duszpasterskiej w parafii Grójec został skierowany na studia specjalistyczne na Papieskim Instytucie Liturgicznym św. Anzelma w Rzymie, które ukończył obroną pracy licencjackiej pt. *La Beata Maria Vergine nel Mistero Pasquale di Cristo secondo l'euologia del „Tempus Paschale” della „Collectio Missarum de Beata Maria Virgine”* otrzymując kościelny stopień licencjata w dniu 18.12.1991 roku. Na tym samym Instytucie ukończył kurs doktorancki i rozpoczął pisanie pracy doktorskiej. W międzyczasie, został skierowany do pracy w charakterze prefekta w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Pełniąc tę funkcję rozpoczął wykłady z liturgiki na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Za przyzwoleniem Księdza Prymasa, rozpoczęła w Rzymie pracę doktorską ukończył na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (obecnie UKSW). Pracę tę, noszącą tytuł: *Matka Boża w misterium paschalnym w świetle formularzy okresu paschalnego „Collectio Missarum de Beata Maria Virgine”* obronił, otrzymując na jej podstawie w dniu 20.01.1997 roku stopień naukowy doktora teologii ze specjalizacją z liturgiki.

Od 1998 roku prowadzi seminarium naukowe z liturgiki, kierując pisaniem kilkunastu prac magisterskich. Jest Kierownikiem Sekcji Pastoralnej Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego im. Bł. Ks. Romana Archutowskiego. Od 1999 roku jest Przewodniczącym Komisji Teologicznej przy Krajowym Zespole Koordynatorów Odnowy w Duchu Świętym.

Od wielu lat bierze udział w prowadzeniu kursu przygotowawczego i stałej formacji Nadzwyczajnych Szafarzy Komunii Świętej w Archidiecezji Warszawskiej. Prowadzi diecezjalny kurs formacyjny dla fotografów i operatorów kamer. Regularnie i okazjonalnie prowadzi spotkania popularyzujące wiedzę z dziedziny liturgii oraz prezentujące nowe dokumenty Kościoła

z tej dziedziny w środowiskach duchownych, zakonnych i świeckich. Uczestniczył w szeregu audycji radiowych i telewizyjnych, popularyzując wiedzę z zakresu liturgii.

Publikacje

I. Książki

1. *Matka Boża w misterium paschalnym*, Warszawa: WAW 1999, ss. 312.

II. Artykuły i recenzje

2. "Praca kapłana nad kształtowaniem formacji eucharystycznej własnej i wiernych", *Collegium Polonorum* 10(1989/90) 63-89.
3. "Praktyki chrzcielne w czasach Jezusa a chrzest pierwotnego Kościoła", *Collegium Polonorum* 11(1991/92) 95-115.
4. "Maria fide aperta genuit Salvatorem eius resurrectionem credendo expectavit et est credentium mater", *WST* 7(1994) 103-132.
5. "Udział wiernych świeckich w pastoralnej posłudze prezbiterów", *CT* 65(1995) nr 1, 139-144.
6. "Nowy obrzęd egzorcyzmów", *CT* 70(2000) nr 3, 186-190.

III. Artykuły popularne i wywiady

7. "Liturgia Godzin modlitwą Chrystusa i Kościoła", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 1998, nr 24, 82-84.
8. "Bóg się rodzi", *Najwyższy Czas* 10(1999) nr 51-52/500-501 (18-25 grudnia 1999).
9. "W radosnym oczekiwaniu", *Niedziela warszawska* 43(2000) nr 49/266 (3 grudnia 2000).

IV. Sprawozdania

10. "Kurs dla formatorów Wyższych Seminariów Duchownych (Rzym, 25 czerwca – 26 lipca 1997 roku)", *WST* 11(1998) 401-410.

Ks. Zbigniew Paweł GROCHAL

dr filozofii

Urodzony 4 marca 1946 r. w Żywcu. Maturę w Liceum Ogólnokształcącym w Żywcu uzyskał w 1965 roku. Podjął studia w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1965 – 1970 równocześnie na dwóch fakultetach: historii sztuki i filozofii. W tej samej uczelni uzyskał magisterium z filozofii po przedstawieniu pracy pt.: *Spory o Renesans (i filozofię renesansową) w historiografii europejskiej XIX – XX wieku*. Promotorem tej pracy był prof. dr hab. Zbigniew Kuderowicz. W 1970 r. rozpoczął studia doktoranckie w Uniwersytecie Warszawskim na Wydziale Filozofii (specjalizacja z historii estetyki). Doktoryzował się na tejże uczelni na podstawie rozprawy pt.: *Posłannictwo poety w ujęciu M. K. Sarbiewskiego (1595-1640)*. Pracę napisał pod kierunkiem prof. dr hab. Alicji Kuczyńskiej a jednym z recenzentów był prof. dr hab. Mieczysław Gogacz z ATK. Komisja ds. przewodu doktorskiego wniosła o przyznanie mi nagrody Ministra Nauki, Techniki i Szkolnictwa Wyższego. W roku 1980 opublikował w *Studiach Fi-*

lozoficznych, piśmie KN Filozoficznych PAN dwa teksty: „Rivista Rosminiana” oraz „Aktualność tradycji”.

Przebieg pracy akademickiej przedstawiał się następująco: w 1974 r. pracował na zasadzie umowy – zlecenia w Uniwersytecie Warszawskim na Wydziale Filozofii, gdzie prowadził zajęcia w zakresie wstępu do wiedzy o sztuce, estetyki i historii filozofii. W latach 1975 – 1981 pracował jako nauczyciel akademicki na etacie naukowo – dydaktycznym w Uniwersytecie Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie najpierw jako starszy asystent a następnie adiunkt w Zakładzie Etyki i Estetyki a później w Zakładzie Historii Myśli Społecznej Instytutu Filozofii. W czasie wykonywania obowiązków nauczyciela akademickiego prowadził następujące zajęcia: historia estetyki, introdukcja wiedzy o sztuce, etyka (z dziejów systemów), oraz historia filozofii. W latach 1984 – 1986 pracował jako wykładowca a później jako starszy wykładowca w Instytucie Nauk Społecznych (w Zakładzie Filozofii) Akademii Ekonomicznej w Katowicach. Na tej uczelni prowadził zajęcia wyłącznie z historii filozofii oraz wykład monograficzny dla studentów tejże Akademii i Uniwersytetu Śląskiego pt. „Miejsce hermeneutyki w panoramie współczesnych kierunków filozoficznych”. Na zamówienie dyrekcji Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego wykonał tzw. „wewnętrzna” recenzję książki Andrzeja Zachariasza pt.: „Człowiek a poznanie humanistyczne w myśli filozoficznej Dilthey’a”.

W 1986 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Warszawie. Jako alumn przez cztery lata studiował teologię w Papieskim Wydziale Teologicznym, Sekcja św. Jana Chrzciciela w Warszawie. W 1990 roku został wyświęcony na kapłana Archidiecezji Warszawskiej przez Kard. Józefa Glempa.

W 1995 r. w wydawnictwie OO. Franciszkanów w Niepokalanowie wydał książkę pt.: *Chrześcijański Horacy – M.K. Sarbiewski i jego estetyka*. W tym samym roku wygłosił komunikat naukowy na sesji w czterechsetlecie urodzin Sarbiewskiego: „Posłannictwo poety - filozofa w ujęciu Macieja Kazimierza Sarbiewskiego”, który zamieszczony został w pracy zbiorowej *Nauka z poezji M.K. Sarbiewskiego SJ* [ss. 125-133 (resum. ss. 236-237)] wydanej w wydawnictwie Bobolanum. Na zaproszenie dyrektora studiów Seminarium XX. Werbistów – O. dr M. Studnika SVD wygłosiłem w ramach prezentacji katolickich ośrodków akademickich w zakresie filozofii, wykład pt.: „*Filozofia obywatelska* i etyka społeczna Sarbiewskiego (próba rekonstrukcji z jego dorobku pozapoetyckiego)”.

W latach 1992 – 1995 prowadził wykłady z historii filozofii w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie (sekcja św. Jana Chrzciciela). W roku akademickim 1995/1996 prowadził w PWTW, sekcja Bobolanum wykłady z estetyki. W tym czasie był recenzentem pracy magisterskiej Iriny Tatarowej *Koncepcja sztuki w myśli Włodzimierza Sołowiowa*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Stefana Moysy SJ. W roku akademickim 1996/1997 podjął w Papieskim Wydziale Teologicznym (Kolegium Katechetyczne) wykłady z antropologii filozoficznej, które prowadzę dotychczas. Nadto w roku akademickim 2000/2001 ponownie podjął wykład z „Wybranych zagadnień historii filozofii”.

Przedmiotem jego zainteresowania i badań są zagadnienia związane z tematyką sacrum w sztuce (zagadnienie percepcji wartości artystycznych i estetycznych w pastoralistyce).

Publikacje

1. "Filozofia za granicą: Rivista Rosminiana", *Studia Filozoficzne* 1980, nr 3 (172), 155-161.
2. "Aktualność tradycji: VIVARIUM w roku 1978", *Studia Filozoficzne* 1980, nr 4 (173), 179-188.

3. *Chrześcijański Horacy Maciej Kazimierz Sarbiewski TJ i jego estetyka*, Niepokalanów 1994.
4. "Posłannictwo poety filozofa w ujęciu Macieja Kazimierza Sarbiewskiego", w: *Nauka z poezji Macieja Kazimierza Sarbiewskiego SJ*, red. J. BOLEWSKI, J.Z. LICHAŃSKI, P. URBAŃSKI, Warszawa 1995, 125-133, oraz 236-237.

Grzegorz GROCHOWSKI

dr teologii

Urodzony 10 listopada 1964 r. w Dzierżoniowie. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1983 r. W latach 1983-1988 odbył studia teologiczne w KUL, otrzymując tytuł magistra teologii. W 1988 r. rozpoczął studia doktoranckie w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL. Dnia 12 czerwca 1990 r. otrzymał tytuł licencjata z zakresu teologii pastoralnej zaś w czerwcu 1996 r. na podstawie rozprawy pt.: *Posłannictwo świeckich w ewangelizacji świata (studium pastoralno-katechetyczne w wymiarze modelowym, realizacyjnym i postulatycznym)* pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Mieczysława Majewskiego otrzymał stopień doktora teologii. W latach 1995-1997 pracował jako wykładowca w Instytucie Teologicznym w Sandomierzu, gdzie prowadził zajęcia z zakresu katechetyki oraz metodyki pisania prac naukowych. Od 1996 r. jest wykładowcą w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Marianów w Lublinie. Prowadzi warsztaty metodyczne dla katechetów i regularnie współpracuje z Archidiecezją Warszawską w zakresie permanentnej formacji katechetów świeckich. Pełni funkcję redaktora w Wydawnictwie Diecezjalnym w Sandomierzu, gdzie przygotowuje pomoce metodyczne służące nauczaniu religii w szkole. Współpracuje również z miesięcznikiem „Katecheta”. Współredaguje biuletyn katechetyczny archidiecezji gdańskiej. Od 1998 roku związany jest z Gdańskim Instytutem Teologicznym - gdańską filią KUL i Wydziałem Katechetycznym Kurii Gdańskiej. Od roku akademickiego 1998/1999 współpracuje z Papieskim Wydziałem Teologicznym w Warszawie.

Ks. Bogusław INLENDER

dr teologii, dr hab. teologii moralnej

(Zob. *WST* 2/1984, 201n; 11/1998, 473-480)

Ks. Michał JANOCHA

mgr teologii, dr historii sztuki

Urodzony 27 października 1959 r. w Warszawie. Absolwent Liceum Ogólnokształcącego im. Stefana Batorego w Warszawie (matura 1978). W latach 1978-1982 studiował historię sztuki na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W 1983 uzyskał dyplom magistra na podstawie pracy *Budowle sakralne projektu Władysława Pienkowskiego z lat 1935-1982* napisanej na seminarium prof. Andrzeja K. Olszewskiego. W latach 1982-1987 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym św. Jana Chrzciciela w Warszawie. W 1987 przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1988-1990 pracował w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej (organizował m.in. wystawę *Missa in arte polona* w 1989). W 1993 otrzymał tytuł doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy *Ikonografia mszy świętej w średniowiecznej i nowożytnej sztuce polskiej* napisanej na seminarium ks. prof. Janusza St. Pasierba. Od 1992 wykłada w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (obecnie Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) w katedrze Historii sztuki nowożytnej i ikonografii (od 1995 adiunkt). Prowadzi wykłady z historii europejskiej plastyki nowożytnej, historii nowożytnych doktryn artystycznych oraz ikonografii bizantyńsko-ruskiej. Ponadto wykłada historię sztuki w Wyż-

szym Metropolitalnym Seminarium Duchownym św. Jana Chrzciciela w Warszawie (od 1998, wykłady fakultatywne: teologia ikony, sztuka i liturgia), w Kolegium Filozoficzno-Teologicznym Dominikanów przy Papieskiej Akademii Teologicznej w Warszawie (od 1997), w Wyższym Seminarium Duchownym diecezji Kamieniecko-Podolskiej w Gródku Chmielnickim na Ukrainie - filia Uniwersytetu Laterańskiego (wykłady z historii sztuki ze szczególnym uwzględnieniem sztuki chrześcijańskiego Wschodu), w Wyższym Seminarium Duchownym diecezji Łowickiej i Warszawsko-Praskiej (od 2000), na Papieskim Wydziale Teologicznym (od 1999, wykłady monograficzne z historii sztuki), w Studium Zaocznym przy Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego (od 2000 wykłady monograficzne z historii kultury chrześcijańskiego Wschodu) oraz w Stołecznym Centrum Edukacji Kulturalnej im. Komisji Edukacji Narodowej w Warszawie (od 1997, wykłady monograficzne).

Jest członkiem Stowarzyszenia Historyków Sztuki (od 1983), Rady Prymasowskiej Budowy Kościołów w Archidiecezji Warszawskiej oraz Komisji Artystyczno-Architektonicznej Archidiecezji Warszawskiej. Jest konsultorem Rady Episkopatu Polski d.s. Kultury.

Uczestniczy jako prelegent w sympozjach naukowych, m.in.: w Ogólnopolskich Sesjach Stowarzyszenia Historyków Sztuki: (Poznań, listopad 1995, *Sztuka około 1400*; Warszawa, październik 1997, *Sztuka pograniczy Rzeczypospolitej*; Warszawa, listopad 1998, *Ars longa. Sesja poświęcona pamięci prof. J. Białostockiego*; Wrocław, listopad 1999, *Sztuka a dialog wyznań w XVI i XVII wieku*). Bierze udział w konferencjach organizowanych przez Katedrę Historii Języka Polskiego i Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Łódzkiego: *Inspiracje chrześcijańskie w kulturze Europy* (1999), *Idee chrześcijańskie w życiu Europejczyka. Język. Piśmiennictwo. Sztuki plastyczne. Obyczaje* (2000), oraz przez Wyższą Szkołę Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi: *Język w komunikacji* (1999); *Ikona a świat współczesny* (2000).

Uczestniczył również w międzynarodowych konferencjach organizowanych m. in. przez: Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu (*Oblicza Wschodu w kulturze polskiej*, 1998), Instytut Sztuki PAN (*Sztuka i władza*, 1998); Polski Ośrodek Joanny d'Arc i Charlesa Péguy w Warszawie (*Europa-źródła nadziei*, 1999); Instytut Sztuki KUL (*Obraz i Kult*, 1999); Zakład Estetyki Instytutu Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego (*Estetyka im-materii*, 1999); Akademię Kultury w Sankt Petersburgu (*Sztuka i kult w kulturze chrześcijańskiej Wschodu i Zachodu*, 1999); Bibliotekę Narodową w Sankt Petersburgu (*Święta Góra Athos*, 2000); Instytut Polski w Rzymie (*Polonika artystyczne w zbiorach watykańskich*, 2000); Kurię Metropolitalną Archidiecezji Przemysko-Warszawskiej Obrządku Greckokatolickiego, (Przemyśl 2000, *Miejsce i rola Kościoła Greckokatolickiego w Kościele Powszechnym. Teologia - Historia - Sztuka*); Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Wydział Nauk Humanistycznych – filologia polska, Katedra Historii Sztuki, Katedra Etyki, (*Istota i rola wyobraźni w literaturze, sztuce i etyce*, 2000).

W latach 1997-2000 kontynuował pracę badawczą w archiwach i muzeach watykańskich rozpoczętą i prowadzoną przez wiele lat przez ś. p. ks. prof. Janusza Pasierba, poświęconą polnikom artystycznym w zbiorach watykańskich (książka wydana w 2000 r.)

Aktualnie prowadzi badania naukowe w następujących kierunkach: Ikonografia malarstwa ikonowego ze szczególnym uwzględnieniem terenów dawnej Rzeczypospolitej oraz ikonografia liturgiczna w sztuce polskiej – msza święta w ikonografii, szczególnie hagiograficznej. Od 1999 współpracuje w inwentaryzacji zabytków polskiego dziedzictwa kulturowego na Ukrainie (ze studentami UKSW) (realizacja programu Wspólnoty Polskiej i Ministerstwa Kultury).

W 1984 został współzałożycielem i redaktorem kwartalnika dla dzieci „Ziarenko” (do 1989), a w 1990 współzałożycielem miesięcznika społeczno-religijnego *Credo* wydawanego przez Polski Związek Niewidomych (do 1999, w latach 1990-92 redaktor naczelny). Współpracuje z Klubem Inteligencji Katolickiej, z Polskim Radiem, Radiem Plus i Telewizją Puls.

Publikacje

I. Książki

a. naukowe

1. *Missa in Arte. Msza Święta w średniowiecznej i nowożytnej sztuce polskiej*. Katalog wystawy zorganizowanej pod patronatem Prymasa Polski oraz Ministra Kultury i Sztuki. Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, wrzesień / październik 1993, red. i wstęp M. JANOCHA Warszawa: Akces 1993, ss. 68.
2. *Missa in arte polona. Ikonografia mszy świętej w średniowiecznej i nowożytnej sztuce polskiej*, Warszawa: Krupski i s-ka 1998, ss.195.
3. J. ST. PASIERB, M. JANOCHA, *Polonika artystyczne w zbiorach watykańskich*, Warszawa: Krupski i s-ka 2000, ss. 496.

b. popularnonaukowe:

4. *Albrecht Dürer. Życie Maryi*; red. A. GOGUT, Warszawa: Ovo 1991, ss. 64.

II. Artykuły i recenzje

a. naukowe

5. "Odnaleźć źródło". Wstęp do katalogu II Triennale Plastyki *Sacrum*, Częstochowa 94 pt. *Wiara - Sztuka*, Częstochowa: Galeria sztuki Współczesnej BWA 1994, 19-20.
6. "Rozumienie i przeżywanie mszy świętej w polskim średniowieczu w świetle świadectw ikonograficznych", *Saeculum Christianum* 3 (1996) nr 1, 65-84.
7. "Ewolucja liturgii mszalnej w XIV i XV wieku w Polsce w świetle świadectw ikonograficznych", w: *Sztuka około 1400*, t. 2, red. T. HRANKOWSKA, Warszawa: Arx Regia 1996, 297-317.
8. Recenzja: *The Sacred Image. East and West*. [Congress on Medieval studies... Kalamazzoo, Mich. 1991], ed. L. BRUBAKER, R. OSTERHOUT, Illinois Byzantine Studies IV, University of Illinois Press, Urbana-Chicago 1995, w: *Biuletyn Historii Sztuki* 60(1998) nr 1-2, 251-252.
9. "Ryt podniesienia hostii i kielicha w polskiej ikonografii", *Saeculum Christianum* 5 (1998) nr 1, 103-130.
10. "Między Wschodem i Zachodem. Przemiany nowożytnego malarstwa ikonowego na Kresach Wschodnich na przykładzie tematu Przemienienia Pańskiego i Zstąpienia do Otchłani", w: *Sztuka pograniczy Rzeczypospolitej w okresie nowożytnym od XVI do XVIII wieku*, red. A. J. BARANOWSKI, Warszawa: Arx Regia 1998, 251-275.
11. "Wstęp i posłowie" w: J. ST. PASIERB, *Człowiek i jego świat w sztuce religijnej renesansu*, wydanie II, Pelplin: Bernardinum 1998.
12. "Czarcia głowica z Kołbacza – propozycja interpretacji ikonograficznej", w: *Kościół i sztuka Pobrzeża Bałtyku*, (z serii: Studia Borussico-Baltica Toruniensia. Historiae artium 3), red. D. MURAWSKA Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1998, 123-141.
13. "Msza święta na obrazkach wotywnych", *Saeculum Christianum* 5 (1998) nr 2, 103-115.
14. "Komunia święta w polskiej ikonografii", *Saeculum Christianum* 6 (1999) nr 1, 87-103.

15. "Spotkanie Wschodu i Zachodu. Boże Narodzenie w polskim i ruskim malarstwie nowożytnym na kresach Rzeczypospolitej", w: *Oblicza Wschodu w kulturze polskiej*, red. G. KOTLARSKI, M. FIGURA, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie 1999, 467-479.
  16. "O polskim udziale w międzynarodowej wystawie sztuki sakralnej w Watykanie w 1950 r.", *Saeculum Christianum* 6 (1999) nr 2, 225-239.
  17. "O niezrealizowanym pomniku Jana III Sobieskiego w Rzymie", *Barok. Historia – literatura – sztuka* nr VI/2 (12) 1999, 159-167.
  18. "Wykopaliska archeologiczne ojca Maksymiliana Ryłły w zbiorach watykańskich", *WST* 12(1999), 63-69.
  19. "Rzekome kartony Tadeusza Kuntze-Konicza w Muzeach Watykańskich", *Saeculum Christianum* 7 (2000) nr 1, 183-198.
  20. "Cztery żywioły w malarstwie ikonowym", w: *Kultura współczesna. Teoria – interpretacje – krytyka. Wydanie specjalne. Estetyka (im)materii* nr 1-2 (23-24) 2000.
  21. "Na marginesie lektury książki Klausa Gambera", *Christianitas* nr 3/4 (2000), 331-334.
  22. "Ofiarowanie Chrystusa w ukraińskim i białoruskim malarstwie ikonowym", *Saeculum Christianum* 7 (2000) nr 2, 147-163.
  23. "Obraz i ikona. O spotkaniu dwóch języków w malarstwie sakralnym na kresach Rzeczypospolitej w XVI-XVIII w. na przykładzie tematu Chrztu Chrystusa i Zesłania Ducha Świętego", w: *Inspiracje chrześcijańskie w kulturze Europy*, część II, red. E. WOŹNIAK, Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie 2000, 297-322.
  24. "Unia Brzeska a malarstwo ikonowe XVII wieku. Dialog wyznań czy dialog kultur ?" w: *Sztuka i dialog wyznań w XVI i XVII wieku*, red. J. HARASIMOWICZ, Warszawa: Stowarzyszenie Historyków Sztuki 2000, 399-415.
  25. "Epifania w ikonografii postbizantyńskiej", w: *Obraz Boga Ojca w kulturze*, red. M. OŁDAKOWSKA-KUFLOWA, U. M. MAZURCZAK, Lublin: RW KUL 2000, 365-395 + tab. 1-16.
  26. "Ukraina, Białoruś", w: J. ROSIKOŃ, *Madonny Europy*, Warszawa: Rosikon Press 1998, 257-258, 268 (wersja angielska Warszawa: Rosikon Press 2000, 255-268).
- b. popularnonaukowe
27. "Pątniczy szlak – przewodnik po trasie PPW i WAPD", *Młodzież katolicka* 1985, nr 5, 20-47.
  28. "Potrójny znak czasu", *Przegląd katolicki* 1989, nr 49.
  29. "Świadectwo sztuki", *Nasze Sprawy* 1993, nr 3.
  30. "Wystawa w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 10.
  31. "Kapłan i artysta - Jerzy Wolff", *Nasze Sprawy* 1994, nr 3.
  32. "A Trinity of Triumphal Art", *The City Voice* 1994, nr 9.
  33. "Noli me tangere". w: *Wstępujący na wzgórze. Wspomnienia o ks. Januszu St. Pasierbie*, red. M. WILCZEK, Pelplin: Bernardinum 1995, 233-238.
  34. "Szczęście małe, szczęście wielkie", *Pastores* 8 (2000) nr 3, 162-164.
  35. "Szczęśliwe oczy wasze, że widzą", *Pastores*, 11 (2001) nr 2, 106-112.
  36. "Całun Turyński – dziełem sztuki ?", *Jezus żyje*, nr 9, 1999, 28.

37. *Credo* 1990 nr 1-5; 1991 nr 1, 3, 4, 8, 10; 1992 nr 1, 2, 4, 5, 7-11; 1993 nr 3, 6, 8, 10, 11; 1994 nr 1, 2, 9, 10, 12; 1995 nr 2, 3, 4; 1996 nr 1; 1997 nr 3, 4, 5; 1998 nr 1, 4, 12; 1999 nr 2, 3.

Bp Piotr JARECKI

lic. teologii, dr nauk społecznych

Urodzony 22 sierpnia 1955 r. w Sierpcu. W latach 1974-1976 studiował filozofię w Wyższym Seminarium Duchownym w Płocku, 1976-1980 studiował teologię w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. W latach 1980-1982 odbył kurs licencjacji w Akademickim Studium Teologii katolickiej w Warszawie; w latach 1982-1988 kontynuował studia specjalistyczne na Wydziale Nauk Społecznych Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Święcenia kapłańskie otrzymał 1 czerwca 1980 r. Dnia 16 kwietnia 1994 r. został mianowany biskupem pomocniczym Archidiecezji Warszawskiej jako biskup tytularny Avisa. Sakrę biskupią otrzymał 23 kwietnia 1994 roku z rąk kard. Józefa Glempa.

W latach 1980-1982 był wikariuszem parafii MB Anielskiej w Skolimowie; w latach 1988-1994 pracował na stanowisku referenta w Sekretariacie Prymasa Polski. Jednocześnie był wykładowcą katolickiej nauki społecznej w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym i na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie (1988-1995). Od marca do czerwca 1994 r. był zastępcą sekretarza generalnego Konferencji Episkopatu Polski. Jest członkiem Papieskiej Rady *Iustitia et Pax*, krajowym asystentem kościelnym Akcji Katolickiej, członkiem Komisji Rewizyjnej Konferencji Episkopatu, członkiem Rady Społecznej Episkopatu Polski i Rady ds. Mediów, przewodniczącym Wydziału Duszpasterstwa i Spraw Sakramentalnych Kurii Metropolitalnej Warszawskiej.

Publikacje

1. *La dottrina sociale della Chiesa di fronte al fenomeno della lotta*, Roma 1988.
2. *Okruchy wielkanocnej radości. Myśli na każdy dzień Okresu Wielkanocnego*, Olsztyn 1990².
3. *Rozmowy o Akcji Katolickiej*, Warszawa 1997.
4. *Tożsamość, świadomość, królestwo*, Warszawa 1997.
5. *Modlitwa serca*, Warszawa 1998.
6. *Od zashuchania do działania*, Warszawa 1999.
7. *Wnikanie w Miłość*, Warszawa 2000.

Ks. Mirosław JAWORSKI

lic. teologii

Urodzony 5 stycznia 1961 r. w Warszawie. Egzamin maturalny zdał w 1980 r. W latach 1980-1986 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. W roku 1986 uzyskał magisterium z teologii na podstawie pracy: *Społeczno-polityczna działalność duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej w 1918-1921*.

W latach 1987-1991 studiował historię Kościoła w Akademii Teologii Katolickiej uzyskując tam licencjat. Następnie przebywał na Uniwersytecie w Monachium, gdzie ukończył roczny

kurs doktorancki (1991-1992). Aktualnie pozostaje doktorantem w ATK. Podejmował wykłady zlecone w PWTW dla studentów zaocznych.

Ks. Sylwester JEŻ

dr teologii

Urodzony 30 grudnia 1960 r. w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 8 czerwca 1986 r. Magisterium teologii otrzymał na ASTK. Odbił studia stacjonarne na KUL gdzie uzyskał doktorat z teologii w zakresie katechetyki. Współpracuje z Papieskim Wydziałem Teologicznym w Warszawie prowadząc wykłady i seminaria z zakresu katechetyki. Organizuje ogniska katechetyczne i permanentną formację katechetów. Jest założycielem i dyrektorem katolickich szkół średnich przy parafii św. Stanisława Bp. M. W Warszawie.

Ks. Janusz KACZMAREK

dr teologii

Urodzony 4 VIII 1967 r. w Warszawie. Egzamin dojrzałości zdał w XIV Liceum Ogólnokształcącym im. K. Gottwalda (obecnie St. Staszica) w Warszawie w roku 1985. W latach 1985-92 studiował filozofię i teologię w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie i w 1992 r. uzyskał tytuł magistra teologii na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie na podstawie pracy: *Formacja przyjaciół we wspólnotach Wiary i Światła* napisanej pod kierunkiem ks. dr Jerzego Chowańczaka. W latach 1993-97 studiował w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie uzyskując licencjat nauk biblijnych. W trakcie studiów napisał pracę seminaryjną na temat *La festa delle Capanne e l'acqua viva: una rilettura cristiana in Gv 7,37-39 e Ap 7,14b-17* pod kierunkiem prof. Ugo Vanni s.j. i pracę licencjacką na temat *Analisi esegetica del Padre nostro (Mt 6,9-13)*, którą prowadził prof. Klemens Stock s.j. W roku 1998 odbył trzymiesięczną podróż naukową do Palestyny, gdzie uczestniczył w wyprawach archeologiczno-geograficznych organizowanych przez Ecole Biblique w Jerozolimie. W latach 1997-2000 przygotowywał rozprawę doktorską pt.: *Il mistero del grande giorno dell'ira dell'agnello: messaggio teologico del sesto sigillo dell'Apocalisse (Ap 6,12-7,17)*, pod kierunkiem prof. Ugo Vanni, którą obronił 17 V 2000 r. na Wydziale Teologicznym Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie.

Od 1998 roku wykłada Nowy Testament na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie i w wyższych seminariach duchownych w Warszawie i Łowiczu. Prowadzi badania naukowe w zakresie teologii szkoły Janowej oraz wzajemnych relacji różnych kręgów teologicznych literatury nowotestamentalnej. Jestem członkiem Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego.

Publikacje

1. "Trynitologia Apokalipsy", *WST* 12(1999) 71-84.
2. "Nowe wydanie Biblii księdza Jakuba Wujka", *Polish Culture* 1(1999) 17.
3. "«Pochyliwszy się pisał palcem na ziemi» - Pleonazmy narracyjne i personalizacja w J 7,53-8,11", *Studia Lovicensia* 2(2000), 99-103.
4. "Analiza intertekstualna Apokalipsy. Metodologia i przykłady zastosowania", *WST* 13(2000) 103-118.

5. *Il mistero del grande giorno dell'ira dell'agnello; messaggio teologico del sesto sigillo dell'Apocalisse (Ap 6,12-7,17)*, Dissertazione per il Dottorato (Estratto) – Pontificia Università Gregoriana, Roma 2000.
6. "Haggada Paschalna", *PKat* 17(2000) 11.

Ks. Zbigniew KAPLAŃSKI

mgr teologii

Urodzony 20 maja 1957 r. w Warszawie. Świadectwo maturalne uzyskał w Liceum Ogólnokształcącym im. Ludowego Lotnictwa Polskiego w roku 1975. Studiował matematykę i psychologię na Uniwersytecie Warszawskim w latach 1975-1978. W tym czasie był członkiem zarządu Oddziału Żoliborskiego PTTK i współredagował wydawane do użytku wewnętrznego przewodniki turystyczne. W roku 1978 ukończył Studium Życia Rodzinnego prowadzone przez Wydział Duszpasterstwa Rodzin Kurii Metropolitalnej Warszawskiej. Pracował jako nauczyciel matematyki, informatyki i przygotowania do życia w rodzinie w latach 1977-1981 w szkołach średnich Warszawy. W latach 1979-1981 był wychowawcą internatu w Zakładzie dla Niewidomych w Laskach pod Warszawą. W czerwcu 1981 roku zgłosił się do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie, gdzie po pięciu latach studiów uzyskał tytuł magistra teologii w zakresie teologii pastoralnej, na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem ks. dr Jana Miazka. Świecenia kapłańskie otrzymał z rąk Kardynała Józefa Glempa 8 VI 1986 r.

Pracował jako wikariusz kolejno w parafiach : św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Mrozach (1986-1987); Błogosławionych Wyznawców Polskich na Marymoncie w Warszawie (1987-1990); św. Bartłomieja w Rybiu (1990-1993); św. Jakuba na Ochocie w Warszawie (1993-1996) (tam pomagał w duszpasterstwie akademickim opiekując się młodzieżą mieszkającą w trzech akademikach). W latach 1987 – 1993 pełnił funkcję kapelana Zakładu Poprawczego w Mrozach. Od roku 1990 do 1996 uczył religii w Liceum Ogólnokształcącym im. Juliusza Słowackiego w Warszawie. Od roku 1996 jest rektorem kościoła Matki Bożej Anielskiej w Zakładzie dla Niewidomych w Laskach.

Od roku 1994 prowadzi zajęcia z katechetyki i monograficzne z teologii pastoralnej w WMSD. W roku 1995 otrzymał nominację na kapelana Kolegium Katechetycznego (obecnie Wyższe Zawodowe Studia Katechetyczne), gdzie poza troską duszpasterską prowadzi zajęcia z teologii moralnej i teologii duchowości. Od roku 1996 prowadził zajęcia z pedagogiki i dydaktyki na Studium Teologii dla Świeckich.

W czasie pobytu w seminarium zredagował pod kierunkiem ojca duchownego, ks. dra Jana Sikorskiego broszurkę *Ante Orationem*. Był autorem rubryki „Duszpasterz odpowiada” w *Słowie – Dziennik Katolicki*, potem w *Przeglądzie katolickim*, wielu komentarzy liturgicznych publikowanych w broszurce duszpasterskiej *Dzień Pański* (wyd. Pauliści w Częstochowie), opracował dwukrotnie cykl konferencji dla pieszej pielgrzymki na Jasną Górę, pisał również dla miesięcznika *Pastores* i dla czasopism harcerskich.

Od wielu lat prowadzi liczne rekolekcje zwłaszcza dla młodzieży, w tym przygotowującej się do stanu duchownego. Podczas wakacji odwiedza obozy harcerskie przygotowując obozowe dni skupienia dla harcerzy i kadry.

Ks. Wiesław KĄDZIELA

Mgr sztuki

Urodzony 6 grudnia 1943 r. w Warszawie. W latach 1962-1967 studiował w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Warszawie i uzyskał w 1967 r. tytuł magistra sztuki. Następnie studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 28 maja 1972 r.

Wikariusz w par. Wilanów. Wykładowca i prefekt alumnów Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego. Członek redakcji Mszy Świętej w Polskim Radiu. Od 1987 r. rektor kościoła poseminaryjnego Wniebowzięcia NMP w Warszawie. Autor wielu pieśni liturgicznych i kościelnych. Publikacje: Zob. *WST* 2/1984, 202n.

Bp Stanisław KĘDZIORA

dr teologii

Urodził się 6 grudnia 1934 r. w Seligowie. W latach 1953-1958 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym otrzymując święcenia kapłańskie 3 sierpnia 1958 roku. W latach 1961-1964 studiował w KUL teologię dogmatyczną, uzyskując doktorat teologii dogmatycznej. Sakrę biskupią otrzymał 25 marca 1987 roku w Łowiczu z rąk kard. Józefa Glempa.

W latach 1958-1961 - wikariusz w parafii Brwinów, 1964-1965 ponownie po studiach wikariusz w parafii Brwinów. Od 1965-1971 prefekt Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie i wykładowca teologii dogmatycznej, 1971-1982 - wicerektor tegoż seminarium i wykładowca teologii dogmatycznej. W latach 1982-1987 proboszcz parafii Wszystkich Świętych w Warszawie i wykładowca w seminarium, również w 1986-1987 dziekan dekanatu Warszawa-Śródmieście. W latach 1987-1992 biskup pomocniczy archidiecezji warszawskiej, od 1992 biskup pomocniczy diecezji warszawsko-praskiej, biskup tytularny Tucci, wikariusz generalny diecezji warszawsko-praskiej, przewodniczący Wydziału Administracji Ogólnej i Nauki Katolickiej Diecezji Warszawsko-Praskiej w Kurii Diecezjalnej, członek Wychowania Katolickiego Episkopatu Polski, członek Komisji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego.

Ks. Marek KILISZEK

dr filozofii

Urodzony 13 kwietnia 1943 roku w Warszawie. Świadectwo maturalne uzyskał w 1962 r. W latach 1962-1968 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Magisterium z filozofii uzyskał w 1976 r. w KUL na podstawie pracy pt.: *Filozoficzne uwarunkowania logiki religii J. Bocheńskiego*, napisanej pod kierunkiem prof. Zofii J. Zdybickiej. Doktorat z filozofii uzyskał w KUL w 1981 r. po przedstawieniu rozprawy pt.: *Analityczna filozofia religii I.T. Ramseya*. Promotorem rozprawy była prof. Zofia J. Zdybicka.

Od 1976 r. pracuje na stanowisku wykładowcy wstępu do filozofii, metafizyki i filozofii religii, a od 1982 r. także filozofii Boga. Od 1982 r. wyklada filozofię także w KUL i WSD Księży Werbistów. W 1982 został mianowany zastępcą profesora w ASTK. Od 1988 r. prowadzi wykłady i seminarium naukowe z filozofii w PWTW. Pracuje na stanowisku proboszcza parafii Archidiecezji Warszawskiej.

Ks. Piotr KLIMEK

dr teologii biblijnej

Urodzony 26 marca 1961 w Milanówku. Uzyskał świadectwo maturalne w 1979 roku w XXIII Liceum Ogólnokształcącym im. M. Curie – Skłodowskiej w Warszawie. W latach 1981 – 1987 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, otrzymując święcenia kapłańskie 28 V 1987 r. W tym samym roku uzyskał na Akademickim Studium Teologii Katolickiej tytuł magistra teologii z zakresu biblistyki na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem ks. dra Ryszarda Rumianka: *Natura powołania prorockiego Jeremiasza w świetle Jr 1,4-10 i 20,7-9*. Następnie podejmuje studia na kursie licencjackim Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie ukończone w 1989 r. obroną pracy pt.: *Symbolika grzechu w Jr 2*, napisanej również pod kierunkiem ks. dra Ryszarda Rumianka. Studia doktoranckie odbył w tej samej Uczelni w roku 1990, publiczne kolokwium doktorskie miało miejsce w 1995 r. Rada Wydziału PWTW przyznała stopień doktora teologii w zakresie biblijno-pastoralnym na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem ks. dra hab. Stanisława Kura *Bóg Jeremiasza. Analiza obrazu Boga w wypowiedziach proroka*.

Od 1995 r. jest wykładowcą PWTW prowadząc zajęcia z introdukcji biblijnej, egzegezy Starego Testamentu i teologii biblijnej w szkołach podległych tej Uczelni: Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, Wyższym Seminarium Duchownym w Łowiczu i w Diecezji Warszawsko-Praskiej, w Studium Teologii dla Świeckich PWTW, Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrzznego przy PWTW. Jest promotorem 12 prac magisterskich.

Publikacje

I. Artykuły naukowe

1. "Jahwe nadzieją jego w Jr 17,7", *WST* 8(1995), 21-25.
2. "Objawienie Boga w Jr 9,22-23", *WST* 10(1997), 151-156.
3. "Tęsknota za domem w Piśmie Świętym", *Roczniki Naukowe Caritas* 1(1997), 135-151.
4. (wraz z M. Starowieyskim) "Commentari patristici ai libri del Antico Testamento (I). Commentari patristici ai libri dei Profeti Maggiori", w: *Mélanges d'histoire byzantine offerts a Oktawiusz Jurewicz a l'occasion de son soixante-dixieme anniversaire*, red. W. Ceran, Byzantina Lodziensia 3, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 1998, 10-28.
5. "Modlitwa o ubóstwo ducha (Prz 30,8-9)", *Roczniki Naukowe Caritas* 2(1998), 127-140.
6. "Izraelski sposób myślenia a lektura Pisma Świętego", *WST* 11(1998), 109-116.
7. "Proces marginalizacji według Biblii", *Roczniki Naukowe Caritas* 3(1999), 129-145.
8. "'Rok łaski' i 'Dzień pomsty' w Iz 61,2a", *Studia Loviciensia* 1(1999), 17-23.
9. "Ebedmelek a teologia Jr 38,9 (LXX Jr 45,9)", *WST* 12(1999), 85-90.

II. Recenzje

10. A. SPREAFICO, *Esodo: memoria e promessa. Interpretazione profetiche*, Supplementi alla Rivista Biblica 14, Bologna 1985, w: *WST* 9(1996) 325n.
11. W. MCKANE, *A Critical and Exegetical Commentary on Jeremiah*, t.2, The International Critical Commentary, Edinburgh 1996, w: *WST* 9(1996) 326n.
12. R. KRAWCZYK, *Sztuka życia według Biblii. W kręgu starotestamentalnej filozofii życia*, Wydawnictwo Sióstr Loretanek, Warszawa 1997, w: *WST* 11(1998) 343n.

13. E. ZAWISZEWSKI, *Historia Zbawienia*, Pelplin 1993; *Instytucje Biblijne*, Pelplin 1995; *Księgi proroków*, Pelplin 1995, *Pięcioksiąg i księgi historyczne*, Pelplin 1996; *Księgi dydaktyczne Starego Testamentu*, Pelplin 1997, w: *WST* 11(1998) 344n.
14. J. ZAŁĘSKI, *Chrześcijanin wobec władzy świeckiej według Rz 13, 1-7 i 1 P 2, 13-17*, Fundacja ATK, Warszawa 1996, w: *WST* 11(1998) 360n.
15. PH. R. DAVIES, *Scribes and Schools. The Canonization of the Hebrew Scriptures*, Library of Ancient Israel, ed. D. A. Knight, Westminster John Knox Press, Louisville 1998, w: *Studia Loviciensia* 1(1999) 294n.
16. K. KOŚCIELNIAK, *Złe duchy w Biblii i Koranie. Wpływ demonologii biblijnej na koraniczne koncepcje szatana w kontekście oddziaływań religii starożytnych*, Wydawnictwo „Unum” Kraków 1999, w: *WST* 12(1999) 341n.

III. Opracowania i redakcje

17. Kronika Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie Sekcja Św. Jana Chrzciciela za rok akademicki 1994/95, *WST* 8(1995) 299.
18. Kronika Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie Sekcja Św. Jana Chrzciciela za rok akademicki 1995/96, *WST* 9(1996) 329-395.
19. Kronika Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie Sekcja Św. Jana Chrzciciela za rok akademicki 1996/97, *WST* 10(1997) 437-452.
20. Kronika Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie Sekcja Św. Jana Chrzciciela za rok akademicki 1997/98, *WST* 11(1998) 481-508.
21. Kronika Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie Sekcja Św. Jana Chrzciciela za rok akademicki 1998/99, *WST* 12(1999) 347-374.

IV. Artykuły popularno – naukowe

22. "Biblia, a dobre życie", w: *Pismo święte a życie, Formacja Animatorów Parafialnych Kół Synodalnych Diecezji Warszawsko-Praskiej*, Materiały Synodalne, z. 2 (20.02.1993)
23. "Jahwe - imię zapomniane?", *PKat* (Diecezja Warszawsko-Praska) z dn.25.09.1994, nr 32(451), 7.
24. "Jezus na cenzurowanym", *PKat* z dn. 23.10.1994, nr 36(455), 6-7.
25. "Po co krzyż Jezusa?", *PKat* z dn.30.10.1994, nr 37(456), 6-7.
26. "Bez zmartwychwstania?", *PKat* z dn.6.11.1994, nr 38(457), 7.
27. "Czy zmieszczę się w niebie?", *PKat* z dn. 27.11.1994, nr 41(460), 7.
28. "Bóg jest z nami", *PKat* z dn.25.12.1994, nr 45(464), 7.
29. "Zbawiciel", *PKat* z dn.7.05.1995, nr 19(483), 6.
30. "Czy warto być księdzem?" *PKat* z dn.4.06.1995, nr 23(487), 7.
31. "Powszechne kapłaństwo chrześcijan", *PKat* z dn. 11.06.1995, nr 244(488), 7.
32. "Kapłaństwo miłości", *PKat* z dn. 25.06.1995, nr 26(490), 7.
33. "Co znaczy, że Bóg jest święty? (Biblia jako Księga Święta? (1))", *PKat* dodatek do Gość Niedzielny nr 36 z dn. 7.09.1997, nr 36(603),17.
34. "Święta historia zbawienia (Biblia jako Księga Święta? (2))", *PKat* dodatek do Gość Niedzielny nr 37 z dn. 14.09.1997, nr 37(604),17.
35. "Studia biblijne w domu?", *Niedziela Warszawska* z dn.15.08.1999, nr 32(198)N, V.

36. "Czy Bóg jest dobry?", *Niedziela Warszawska* z dn. 29.08.1999, nr 35(200) N, II.
37. "Pielgrzymka do miejsc świętych – drogą wiary", *PKat* z dn. 14.11.1999, nr 33(704), 21.
38. "Rozmyślania na ruinach Szilo", *Niedziela Warszawska* z dn.26.11.2000, nr 48(265) N, VI.
39. "Maryja a Kościół w scenie Zwiastowania (Łk 1,26-38)", *Zeszyty Szentszackie* (2000), nr 5, 7-15.

V. Artykuły inne

40. "Główne założenia Programu ETHERELI", *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 71(1999), 123-126.

VI. Opracowania

41. W. ZALESKI, *Nauka Boża. Pomoce katechetyczne*, t.2, Warszawa 1996 (konsultacja naukowa)

VII. Wywiady

42. "Krzyżu, który wnosi pojednanie i budzi zgorzniecie". Z ks. Piotrem Klimkiem rozmawia Krzysztof Polak, *Niedziela Warszawska*, z dnia 13.09.1998 r., nr 37 (150), I.
43. "Chrześcijanin – człowiekiem pustyni". Rozmowa Izabeli Matjasik z ks. dr Piotrem Klimkiem, *Niedziela Warszawska* z dnia 12.03.2000, nr 11(228), I.VI.

VIII. Komentarze liturgiczne i homilie

44. "Droga (Adwentowe Psalm 1)", *PKat (Diecezja Warszawsko-Praska)* z dn.27.11.1994, nr 41(460), 6.
45. "Historia (Adwentowe Psalm 2)", *PKat* z dn.4.12.1994, nr 42(461), 6.
46. "Radość (Adwentowe Psalm 3)", *PKat* z dn.11.12.1994, nr 43(462), 6.
47. "Prośba (Adwentowe Psalm 4)", *PKat* z dn.18.12.1994, nr 44(463), 7.
48. "Kim jestem? (Psalm Wielkopostne 1)", *PKat* z dn. 5.03.1995, nr 10(474), 6.
49. "Światło w mroku życia (Psalm Wielkopostne 2)", *PKat* z dn. 12.03.1995, nr 11(475), 7.
50. "Imię Boga (Psalm Wielkopostne 3)", *PKat* z dn.19.03.1995, nr 12(476), 7.
51. "Dobry jest Pan (Psalm Wielkopostne 4)", *PKat* z dn. 26.03.1995, nr 13(477), 7.
52. "Rzeczy nowe (Psalm Wielkopostne 5)", *PKat* z dn. 2.04.1995, nr 14(478), 7.
53. "Nie jestem sam (Psalm Wielkopostne 6)", *PKat* z dn. 9.04.1995, nr 15(479), 6-7.
54. "Bóg wybrał nas, byśmy głosili Dobrą Nowinę", *Dzień Pański - Biuletyn Liturgiczny* nr 36 na XV Niedzielę Zwykłą rok B 16 lipca 2000 r.

Ks. Józef KLOC, SAC

dr filozofii

(Zob. *WST* 2/1984, 203)

Ks. Jan KONARSKI

lic. teologii

Urodzony 20 sierpnia 1963 r. w Warszawie. Po zdaniu egzaminu dojrzałości w 1982 roku wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie, gdzie w ramach Papieskiego Wydziału Teologicznego w 1988 roku otrzymał tytuł magistra teologii na podstawie rozprawy pt.: *Problem norm moralnych w Nowym Testamencie*, napisanej pod kierunkiem ks. dr hab. Bogusława Inlendera.

W latach 1989-1991, pracując jako wikariusz w Piastowie, a następnie rezydent w Powsinie, kontynuował studia teologiczne na Papieskim Wydziale Teologicznym i Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W roku 1991 na Papieskim Wydziale Teologicznym uzyskał tytuł licencjata. W latach 1991-1993 odbył kurs doktorancki na Instytucie Katolickim w Paryżu. Wykłada teologię moralną w WMSD i PWTW od roku 1997.

Zofia KONASZKIEWICZ

mgr psychologii, mgr sztuki, profesor dr hab. pedagogiki

Studia magisterskie z psychologii odbyła na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie uzyskała magisterium w 1967 roku na podstawie pracy pt.: *Analiza procesu reedukacji dzieci z trudnościami w nauce czytania i pisania*. Magisterium w zakresie sztuki uzyskała w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie w 1975 roku na podstawie występu artystycznego i pracy *Wychowawcza funkcja amatorskiego muzykowania zespołowego młodzieży*. Doktorat w zakresie pedagogiki uzyskała w 1974 roku na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie rozprawy pt.: *Wychowawcza funkcja odbioru muzyki przez młodzież*. Habilitację przeprowadziła w 1988 roku na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie rozprawy pt.: *Tancerze polscy – problemy kształcenia i zawodu*. Tytuł naukowy profesora uzyskała w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk w 1997 roku. Od 1999 roku jest profesorem zwyczajnym.

Prowadzi działalność dydaktyczną w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie od 1975 roku (psychologia, pedagogika, metodyka wychowania muzycznego, metodologia pracy naukowej, seminarium magisterskie, a także wykłady na różnego rodzaju studiach podyplomowych); na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie od 1993 roku (psychologia, pedagogika, seminarium magisterskie, wykłady monograficzne); oraz nauczanie w średnim szkolnictwie muzycznym i w placówkach dla dzieci niepełnosprawnych.

Kierownictwo Katedry Edukacji Muzycznej i Międzywydziałowego Studium Pedagogicznego w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie. Praca w Zarządzie Polskiej Sekcji *International Society for Music Education*, członkostwo w Polskim Towarzystwie Pedagogicznym, ekspert Ministerstwa Edukacji Narodowej ds. awansu zawodowego nauczycieli. Współpraca z Centrum Edukacji Artystycznej i Centrum Animacji Kulturalnej. W latach ubiegłych współpraca ze Związkiem Harcerstwa Polskiego w zakresie działalności artystycznej. Brała udział w około 50-ciu ważniejszych sesjach i kongresach dotyczących przede wszystkim pedagogiki muzycznej i wychowania przez sztukę.

Główne kierunki jej badań naukowych dotyczą psycho-pedagogicznych podstaw kształcenia muzyków, wychowawczych i terapeutycznych funkcji muzyki, psycho-pedagogicznych uwarunkowań zawodu tancerza, osobowości i zawodu nauczyciela (sztuka, religia), rozwoju dziecka (problematyka życia wewnętrznego). Jest autorem około 150 pieśni i piosenek religijnych, a także książek dla dzieci (pseudonim Zofia Jasnota)

Publikacje

I. Książki

1. *Tancerze polscy – wybrane problemy kształcenia i zawodu*, Warszawa: AMFC 1987, ss. 297.
2. *Funkcje wychowawcze dziecięcych i młodzieżowych zespołów muzycznych*, Warszawa: COMUK 1987, ss. 100.
3. *Muzyka w codziennym życiu słuchaczy*, Warszawa: AMFC 1993, ss. 177.
4. *Tancerze polscy – praca zawodowa w ich życiu*, Warszawa: AMFC 1994, ss. 205.
5. *Dziecko niepełnosprawne i muzyka (założenia podstawowe)*, Warszawa: AMFC 1994, ss. 119.
6. *Analiza działalności Wydziałów Wychowania Muzycznego Akademii Muzycznych w Polsce*, Warszawa: AMFC 1999, ss. 79.

II. Artykuły i rozdziały w pracach zbiorowych

7. "Wychowawcza i terapeutyczna funkcja odbioru muzyki przez młodzież", *Zdrowie Psychiczne* 1974, nr 1.
8. "Wychowawcza funkcja odbioru muzyki", *Kultura i Społeczeństwo* 1975, nr 1.
9. "Młodzież słucha muzyki", *Ruch Muzyczny* 1975, nr 3.
10. "Amatorskie zespoły muzyczne oraz słuchanie muzyki w opinii młodzieży", *Biuletyn Polskiej Sekcji ISME* 1976.
11. "Wychowawcze funkcja amatorskiego muzykowania zespołowego młodzieży", *Ruch Pedagogiczny* 1976, nr 4.
12. "Wychowawcze aspekty słuchania muzyki", *Zeszyty Naukowe PWSM w Warszawie* 1977.
13. "Temps libre des jeunes gens doues", *Loisir-Information. Bulletin officiel d'information du comité de recherche sur le loisir de l'association international de sociologie* (Canada) 1977, nr 1.
14. "Ensembles amateurs de musique dans l'opinion des jeunes gens", *Loisir-Information. Bulletin officiel d'information du comité de recherche sur le loisir de l'association international de sociologie* (Canada) 1977, nr 1.
15. "Profilaktyczne i resocjalizacyjne funkcje amatorskich zespołów artystycznych i klubów młodzieży", (razem z A. Roykiewiczem), *Zagadnienia wychowawcze a zdrowie psychiczne* 1977, nr 2.
16. "Les fonctions prophylactique et de resocialisation des ensembles artistique amateur et des clubs de jeunes", (avec A. Roykiewicz), w: *Centre International de Criminologie Comparee Universite de Montreal* 1977.
17. "Zagadnienia wychowawcze w amatorskich zespołach muzycznych", w: *Czas wolny dzieci i młodzieży w Polsce*, red. K. Przeclawski. Warszawa: WSiP 1978.
18. "Wychowawcze funkcje muzyki w odniesieniu do młodzieży", *Biuletyn Polskiej Sekcji ISME* 1978.
19. "Harcerski Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej" *Biuletyn Polskiej Sekcji ISME* 1978.
20. "Harcerski Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej", *Nowa Szkoła* 1979, nr 1.
21. "Dziecięcy i młodzieżowy społeczny ruch muzyczny w Polsce", w: *Muzyka srodkiem uspołecznienia mlodych*, Poznań: Pro Sinfonica 1979.
22. "Wychowanie muzyczne w ZHP", w: *Materiały z Kongresu Upowszechniania Muzyki*, Warszawa : MKiS 1979.

23. "O wychowaniu dzieci uzdolnionych artystycznie", *Nowa Szkoła* 1979, nr 12.
24. "Twórcze uczestnictwo młodzieży w kulturze muzycznej", w: *Kształtowanie kultury muzycznej w szkole i w środowisku pozaszkolnym*, Bydgoszcz: IKNiBO 1980.
25. "Az iffjusağ alkotei teveekeempege a zenei kulturaban". *Az enek-zene tamitosa* 1980, nr 3.
26. "Wychowanie muzyczne dzieci chorych na reumatoidalne zapalenie stawów", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1983, nr 3.
27. "Funkcje wychowania muzycznego w odniesieniu do dzieci przewlekle chorych i kalekich", *Szkoła Specjalna* 1984, nr 4.
28. "Uwagi na temat pozaszkolnych form wychowania muzycznego", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1984, nr 1-2.
29. "Koncepcja edukacji muzycznej a wzorzec nauczyciela (tezy do dyskusji panelowej)". *Materiały z sympozjum „Kadra dla Muzyki”*, Warszawa : Instytut Kultury 1984.
30. "Uwagi na marginesie I Ogólnopolskiego Sympozjum: *Twórczość i sztuka w życiu i rehabilitacji osób niepełnosprawnych*", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1985, nr 1-2.
31. "Miejsce i znaczenie muzyki w pedagogice terapeutycznej", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1985, nr 3-4.
32. "Pozaszkolne formy wychowania muzycznego (razem z L. Markiewiczem), w: *Podstawowe uwarunkowania dostępu dzieci i młodzieży do kultury muzycznej*. Ekspertyza naukowa pod red. A. Rakowskiego. Warszawa: AMFC 1986.
33. "Wybrane problemy psychologiczno-pedagogiczne zawodu tancerza w Polsce – zarys problematyki", *Taniec* 1986, Polski Teatr Tańca.
34. "Amatorskie zespoły taneczne – aspekty wychowawcze", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1986, nr 1-4.
35. "Muzyka w szpitalu dziecięcym", *Wychowanie muzyczne w szkole* 1987, nr 1.
36. "Problematyka muzyczna w wydawnictwach dla dzieci i młodzieży – uwagi krytyczne", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1987, nr 1.
37. "X Bydgoskie Impresje Muzyczne", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1987, nr 2.
38. "II Ogólnopolskie Sympozjum: *Twórczość i sztuka w życiu i rehabilitacji osób niepełnosprawnych*", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1987, nr 4.
39. "Muzyka i terapia", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1987, nr 4.
40. "Motywacja podjęcia i kontynuowania nauki w szkole baletowej", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1988, nr 1.
41. "Zawód artysty baletu jako zawód ryzyka", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1988, nr 2.
42. "Muzyka poważna w życiu osób chorych i niepełnosprawnych w świetle literatury autobiograficznej i wspomnieniowej", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1988, nr 4.
43. "Wychowawcze funkcje dziecięcych i młodzieżowych zespołów muzycznych", *Oświata i wychowanie* 1989, nr 2.
44. "Możliwości prowadzenia zajęć umuzykalniających z dziećmi przedszkolnymi dotkniętymi mózgowym porażeniem (razem z J. Gnyp i M. Urbańską), w: *Zeszyty Naukowe Akademii Muzycznej w Łodzi*, Łódź 1989.
45. "Opinie młodzieży niepełnosprawnej na temat kontaktów z muzyką poważną", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1989, nr 1.
46. "Trema w zawodzie tancerza", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1989, nr 2.

47. "Szkoła baletowa w opinii dorosłych tancerzy", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1989, nr 2.
48. "Wychowanie muzyczne i muzykoterapia w pedagogice specjalnej", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1990, nr 1-2.
49. "Wpływ zawodu tancerza na życie osobiste", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1990, nr 3-4.
50. "Sukces zawodowy w opinii artystów baletu", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1991, nr 1.
51. "Szkoła baletowa jako jedyna droga do zawodu tancerza w Polsce", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1991, nr 2.
52. "Specyfika zawodu tancerza", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1991, nr 3.
53. "Taniec – sztuka i zawód", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1991, nr 4.
54. "Nauczyciel istota nieznana", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1992, nr 1.
55. "Błędy popularyzacji psychologii jako zagrożenie dla pedagogiki aksjologicznej", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1992, nr 2.
56. "Muzyka poważna w życiu słuchaczy", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1992, nr 3.
57. "Muzyka poważna w opinii grupy osób przebywających na emeryturze", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1992, nr 4.
58. "Nauczyciel wobec własnych nieznanych problemów", *Wychowanie w przedszkolu* 1992, nr 6.
59. "Edukacja i terapia muzyczna w odniesieniu do dzieci i młodzieży niepełnosprawnej", *Szkoła Specjalna* 1992, nr 5.
60. "Muzyka poważna w opinii grupy osób pracujących zawodowo", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1993, nr 1.
61. "Muzyka poważna w opinii grupy licealistów i studentów", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1993, nr 2.
62. "Werbalizacja przeżyć muzycznych i ich funkcji u odbiorców nieprofesjonalnych", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1993, nr 3.
63. "Dylematy wychowania muzycznego jako integralna część dylematów współczesnego wychowania", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1994, nr 3-4.
64. "Hudobna vychova v obdoli kkrizy vychovy", w: *Hudobne-pedagogicke interpretacie*, Nitra: Vysoka Skola Pedagogicka 1994-1995.
65. "Badania odbiorców muzyki-wnioski dla wychowania muzycznego i muzykoterapii", w: *Wychowanie muzyczne – stan badań a praktyka edukacyjna. I Lubelskie Forum Sztuka – Edukacja*, Lublin: UMCS 1995.
66. "Szkolna edukacja muzyczna w ocenie studentów Akademii Muzycznej", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1996, nr 1-2.
67. "Pedagog muzyki w świecie zagrożonych wartości", *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Pedagogika*, zeszyt 314, Toruń 1997.
68. "Edukacja aksjologiczna pedagoga-muzyka", w: *Pedagogika ogólna – problemy aksjologiczne*, Lublin: KUL 1997.
69. "Muzyka w wychowaniu dziecka niepełnosprawnego", w: *Dziecko niepełnosprawne ruchowo*, cz. 3, Warszawa: WSiP 1998.
70. "Artyści baletu – problemy pracy zawodowej", w: *Taniec we współczesnej kulturze i edukacji*, Lublin: UMCS 1998.

71. "Zapomniany wymiar edukacji muzycznej", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1998, nr 1.
72. "Uwagi o autorytecie pedagoga", w: *Twórcy Wydziału Wychowania Muzycznego*, Warszawa: AMFC 1998.
73. "Studenci Wydziałów Wychowania Muzycznego Akademii Muzycznych w Polsce o swoich studiach", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1998, nr 3-4.
74. "Absolwenci Wydziałów Wychowania Muzycznego Akademii Muzycznych w Polsce jako pedagodzy". w: *Obszary i formy działalności zawodowej absolwentów kierunku wychowanie muzyczne*, Łódź: Polski Instytut Muzyczny 1999.
75. "Kadra pracująca na Wydziałach Wychowania Muzycznego Akademii Muzycznych", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1999, nr 2-3.
76. "Nauczyciel muzyki – między rutyną a twórczością", *Kwartalnik Polskiej Sekcji ISME* 1999, nr 4.
77. "Miejsce muzyki w wychowaniu dzieci i młodzieży", w: *Wychowanie chrześcijańskie a kultura*, Lublin: KUL 2000.
78. "Zawód artysty baletu w Polsce – niektóre problemy psychologiczne", w: *Muzykologia u progu trzeciego tysiąclecia*, Warszawa: Akademia Muzyczna im. F.Chopina - Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk 2000.

Ks. Jan KORYCKI, SAC

mgr pedagogiki, dr filozofii

(Zob. WST 2/1984, 203)

Ks. Krzysztof KOSK

mgr teologii, dr prawa kanonicznego

Urodzony 24 października 1959 r. w Warszawie. Świadectwo maturalne uzyskał w 1978 r. po ukończeniu I L.O. im. B. Limanowskiego w Warszawie. W latach 1978-1984 studiował w WMSD w Warszawie. Studia ukończył magisterium z teologii moralnej na podstawie pracy: *Ekspiacyjna wartość cierpienia*, napisanej pod kierunkiem ks. dra Mieczysława Nowaka. Świecenia kapłańskie z rąk Kard. Józefa Glempa dn. 3 VI 1984 r. W latach 1990 - 1993 kontynuował studia magisterskie z prawa kanonicznego na ATK. W roku 1993 uzyskał magisterium na podstawie pracy: *Asystowanie świadka kwalifikowanego przy kanonicznym zawarciu małżeństwa na podstawie delegacji*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Tadeusza Pawluka. W roku akad. 1993/94 odbył kurs doktorancki a w 1998 r. obronił pracę doktorskiej napisaną pod kierunkiem ks. prof. Wojciecha Góralskiego nt.: *Zadania Kościoła w dziele wychowania dzieci i młodzieży w KPK i Magisterium Kościoła po Soborze Watykańskim II*. Od roku 2000 prowadzi wykłady na Studium Życia Rodzinnego przy PWTW z dziedziny prawa małżeńskiego. Aktualnie jest pracownikiem Wydziału Spraw Sakramentalnych Kurii Metropolitalnej Warszawskiej.

Ks. Andrzej KOWALSKI

mgr teologii, dr prawa kanonicznego

Urodzony 8 października 1956 r. w Warszawie. Świecenia kapłańskie przyjął 7 czerwca 1981 r. Magisterium teologii otrzymał na ASTK. W latach 1982-1987 studiował w Rzymie uzyskując tytuł doktora prawa kanonicznego. Wykładowca prawa kanonicznego w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, adiunkt Papieskiego Wydziału Teologicznego. Notariusz, a od 1990 obrońca węzła małżeńskiego w Sądzie Metropolitalnym War-

szawskim. Rezydent w par. Św. Jana Kantego w Warszawie, a obecnie proboszcz w par. Lipków.

Ks. Czesław KOZŁOWSKI, SJ

mgr psychologii, dr teologii

(Zob. 2/1984, 204)

Bp Zbigniew Józef KRASZEWSKI

dr teologii

Urodzony 12 lutego 1922 r. w Warszawie. Wyświęcony na kapłana 12 marca 1949 r. przez ks. Prymasa Stefana Wyszyńskiego. Ogłoszony biskupem w połowie listopada 1970 r., konsekrowany 8 XII 1970 r. Studiował w latach 1943-1945 w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym. W latach 1945-1949 odbył studia na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego uzyskując w 1949 roku magisterium, jak również tytuł doktora teologii dogmatycznej w roku 1954. W 1963-1964 odbył studia porównawcze w Rzymie.

W 1944 r. podczas konspiracyjnych studiów seminaryjnych kapelan AK w powstaniu Warszawskim. W roku 1949 pełnił funkcje wikariusza w Lesznie koło Błonia. W latach 1950-1951 wikariusz w Piastowie. W latach 1952-1956 wikariusz w parafii św. Wawrzyńca w Warszawie a od 1956 profesor Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Od 1956-1964 prefekt, 1964-1969 wicerektor, 1969-1970 rektor tegoż seminarium. Przez wiele lat wykładał teologię dogmatyczną w WMSD. Od roku 1970 proboszcz parafii Bożego Ciała w Warszawie przy Kościele Matki Bożej Zwycięskiej, od 1970-1992 wikariusz generalny archidiecezji warszawskiej. W latach 1971-1984 wiceprzewodniczący Komisji Maryjnej Episkopatu Polski. Uczestniczył w Komisji Duszpasterstwa Akademickiego i Komisji ds. Seminarium Duchownych. Jest wiceprzewodniczącym Unii Apostolskiej Kleru Najświętszego Serca Jezusowego. W roku 1989 został mianowany duszpasterzem kombatanów polskich. W latach 1992-1997 był biskupem pomocniczym i wikariuszem generalnym diecezji warszawsko-praskiej.

Publikacje

1. *Doniosłość doktrynalna Konstytucji Apostolskiej „Sacramentum ordinis” z 30 listopada 1947 r.* Warszawa 1949.
2. *Zagadnienie łaski w pismach apologetycznych II wieku*, Rzym 1963.
3. *Matka i Królowa nasza*, Warszawa 1960.
4. *Mariologia*, Paryż 1964.
5. "Udział Matki Bożej w dziele odkupienia", w: *Bogurodzica - Gratia Plena*, Poznań 1965.
6. *Wielka Nowenna przed Tysiącleciem Chrztu Polski*, Warszawa 1966.
7. *Świętość Matki Bożej*, Jasna Góra 1968.
8. *Czytanki na miesiąc październik 1970*, Biblioteka Kaznodziejska, Poznań 1970.
9. *Sto dowodów na istnienie Boga*, Warszawa 1980.
10. *Miłosierdzie Boże ratunkiem dla świata*, Warszawa 1984.
11. *Wkład Episkopatu polskiego w ogłoszenie Najświętszej Maryi Panny Matką Kościoła*, Jasna Góra 1993.
12. *Tajemnica Życia Wewnętrznego. Sto dowodów na życie pozagrobowe*, Warszawa 1998.

13. *Wśród przygód XX wieku (wspomnienia t. I)*, Warszawa 1995.
14. *Maria vincit*, Warszawa 1995.
15. *Wśród przygód XX wieku (wspomnienia t. II)*, Warszawa 1998.
16. *Maryja zwycięża*, Warszawa 1999.

Ponadto artykuły m.in. w: *Słownik wczesnochrześcijańskiego piśmiennictwa*, Poznań 1971. Oraz kazania w: *Biblioteka kaznodziejska w Poznaniu*.

Ks. Roman KRAWCZYK

dr teologii, dr hab. teologii biblijnej, prof. nauk teologicznych

Urodzony 6 października 1951 roku w Parysowie, diecezja Siedlecka. W latach 1970-1976 studiował teologię w Wyższym Seminarium Duchownym w Siedlcach. Świecenia kapłańskie otrzymał 5 VI 1976 r. W latach 1978-1981 odbył studia specjalistyczne z nauk biblijnych w Instytucie Nauk Biblijnych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i tam uzyskał w 1979 r. magisterium i licencjat z teologii w zakresie nauk biblijnych. Studia biblijne uwieńczył doktoratem w 26 V 1981 r. na podstawie rozprawy pt. "Biblijna koncepcja świata w księgach mądrościowych Starego Testamentu". Praca licencjacka (pt.: *Rdz 3 w świetle interpretacji etiologicznej*) i doktorska zostały napisane pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Mariana Filipiaka. Recenzentami pracy doktorskiej byli: ks. prof. dr hab. Lech Stachowiak i ks. prof. dr hab. Michał Peter. Bezpośrednio po uzyskaniu doktoratu został wysłany przez władze Diecezji na roczny urlop naukowy do Rzymu, gdzie uczęszczał na wykłady z zakresu bibliistyki w Papieskim Instytucie Biblijnym. W tym czasie zaczął zbierać materiały do rozprawy habilitacyjnej. W celu lepszego poznania realiów biblijnych odbył podróż do Ziemi Świętej w maju 1982 roku.

Po powrocie z Rzymu został mianowany z dniem 1 X 1982 r. wykładowcą Pisma Świętego w Wyższym Seminarium Duchownym w Siedlcach, gdzie wykłada nauki pomocnicze z bibliistyki, egzegezę Starego Testamentu, teologię biblijną oraz prowadzi seminarium naukowe, na którym klerycy piszą prace magisterskie. W latach 1984-1986 był kierownikiem Diecezjalnego Studium Duszpasterskiego dla kapłanów Diecezji Siedleckiej, a w latach 1986-1988 był również proboszczem parafii Krzymosze.

W 1988 r. habilitował się w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie na podstawie dorobku naukowego i przedłożonej rozprawy pt.: *Antropologiczne tradycje Księgi Rodzaju w Księdze Syracha. Studium egzegetyczno-teologiczne*. Kolokwium habilitacyjne odbyło się na Wydziale Teologicznym w Warszawie w 16 V 1988 roku. Recenzentami pracy byli: ks. prof. dr hab. Lech Stachowiak (KUL), ks. prof. dr hab. Józef Kudasiewicz (KUL) i ks. prof. dr hab. Stanisław Mędała (ATK). Praca habilitacyjna ukazała się drukiem w 1987 r., wydana w Siedleckim Wydawnictwie Diecezjalnym. W 1993 roku został mianowany docentem na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie a następnie profesorem.

W 1989 r. został powołany na członka II Komisji Przygotowawczej II Synodu Plenarnego Polski zajmującej się problematyką Biblii, w latach 1989-1991 był przewodniczącym Komisji d/s nauczania wiary II Synodu Diecezji Siedleckiej, a od 1991 roku jest przewodniczącym Komisji do spraw duchowieństwa tegoż synodu. Od 1991 r. należy do Rady Kapłańskiej Diecezji Siedleckiej, a od 1993 roku został powołany na członka Kolegium Konsultorów teje Diecezji.

W 1990 r. został mianowany rektorem Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Siedleckiej, a od 1992 r. jestem członkiem Diecezjalnej Rady Naukowej. Od 1991 r. wykłada wybrane zagadnienia biblijne w literaturze w Wyższej Szkole Rolniczo-Pedagogicznej na Wydziale Humanistycznym.

Pod jego kierunkiem powstały dwie prace doktorskie, zostało napisanych 6 prac licencjackich oraz 19 prac magisterskich. Był recenzentem jednej pracy doktorskiej (P. Klimka nt.: *Bóg Jeremiasza. Analiza obrazu Boga w wypowiedziach proroka*. Maszynopis, ss. 250, Warszawa 1994), oraz wielu licencjackich i magisterskich.

Dorobek naukowy obejmuje 5 książek oraz liczne artykuły naukowe i popularno-naukowe, wszystkie o tematyce biblijnej.

Publikacje

1. *Stary Testament – Biblia chrześcijanina dzisiaj*, Siedlce 1985, ss. 205.
2. *Sprawy ludzkie w Biblii*, Siedlce 1986, ss. 206.
3. *Antropologiczne tradycje Księgi Rodzaj w Księdze Syracha. Studium egzegetyczno-teologiczne*, Siedlce 1987, ss. 161.
4. *Drzewo życia. Zagadnienia wybrane z literatury mądrościowej Starego Testamentu*, Siedlce 1994, ss. 110.
5. *Dekalog. Kodeks etyki społecznej Starego Testamentu*, Siedlce 1994, ss. 148.

Ks. Jan KROKOS

mgr teologii, dr filozofii

Urodzony 13 marca 1952 r. we Wrześni. Po ukończeniu liceum ogólnokształcącego we Wrześni podjął w 1971 r. studia w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie. W 1976 r. uzyskał tytuł magistra teologii na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu na podstawie pracy: *Próba realizacji postanowień Vaticanum II wobec teologii dogmatycznej na przykładzie nauki o Bogu w podręczniku ks. Wincentego Granata "Ku człowiekowi i Bogu w Chrystusie"*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr. Teofila Wilskiego. Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1977 r. przez trzy lata był wikariuszem w Pleszewie, Szubinie i w Inowrocławiu-Mątwach. W roku 1980 podjął studia, najpierw magisterskie, a potem doktorskie, na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W 1983 r. uzyskał tytuł magistra filozofii chrześcijańskiej w zakresie teorii poznania, na podstawie pracy: *Edmunda Husserla koncepcja fenomenologii*, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Antoniego B. Stępnia. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofii uzyskał w roku 1990 r. po złożeniu przepisanych egzaminów i obranie rozprawy doktorskiej pt.: *Koncepcja fenomenologii w ujęciu Husserla, Pfändera, Schelera i niektórych ich uczniów*. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. A.B. Stępień a recenzentami ks. prof. dr hab. Józef Herbut i prof. dr hab. Andrzej Półtawski.

Od roku 1984 pracuje w Sekretariacie Prymasa Polski, a w 1999 r. został jego kierownikiem.

W latach 1988-95 prowadził wykłady z teorii bytu i teorii Boga na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie - Studium Teologii dla Świeckich. W II semestrze roku akademickiego 1992/93 podjął zajęcia zleczone na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, a od roku 1993/94 został zatrudniony jako adiunkt przy Katedrze Teorii Poznania tegoż wydziału, najpierw na podstawie umowy o pracę, a po wygraniu konkursu - na podstawie mianowania. Był promotorem 4 prac magisterskich z zakresu filozofii.

W roku 1996 i w 1999 został wybrany na prodziekana Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej ATK. W latach 1996-1997 był pierwszym przewodniczącym powołanego do istnienia Konwersatorium Filozoficznego Pracowników Naukowych Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej

ATK. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, Polskiego Towarzystwa Tomasz z Akwinu (Oddział *Società Internazionale Tommaso d'Aquino*) oraz Klubu Polarnego Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Od 1996 r. jest członkiem Komitetu Głównego Olimpiady Filozoficznej.

Czynnie uczestniczył m.in. w Sesji z okazji 50. rocznicy śmierci Edmunda Husserla (Kraków, Uniwersytet Jagielloński, 29-30 IV 1988), w V Światowym Kongresie Filozofii Chrześcijańskiej (Lublin 20-24 VIII 1996), w międzynarodowych sympozjach: Edyta Stein a fenomenologia (Uniwersytet Opolski 9-10 IV 1997) oraz Systemy polityczno-militarne Polski i państw NATO (Wojskowa Akademia Techniczna - Instytut Nauk Humanistycznych 27-28 VI 1997). Miał wykład w Międzynarodowym Centrum Zarządzania (Uniwersytet Warszawski 8 VI 1993). Brał udział w Konferencji nt. ECTS w filozofii (Uniwersytet Jagielloński, Instytut Filozofii, Kraków 16-17 IV 1998), w Polsko-amerykańskim sympozjum nt. akredytacji i jakości kształcenia (Uniwersytet Mikołaja Kopernika 24-26 IV 1998) oraz w Jesiennym Sympozjum nt. Tożsamości kapłana – studenta i profesora (Papieski Instytut Polski w Rzymie, 7-10 XII 2000). Ponadto uczestniczył w sympozjach organizowanych w ATK i UKSW.

Prowadzi badania naukowe w następujących dziedzinach: metodologia teologii i filozofii, teoria poznania, etyka, nauki społeczne. Próbuje wykazać zasadniczą komplementarność trzech metod uprawiania filozofii: tomistycznej, fenomenologicznej i analitycznej. Interesuje się problemem poznania bezzałożeniowego, rolą języka w poznaniu, a szczególnie rolą pytań w poznaniu potocznym i naukowym. Śledzi rozwój rozumienia poznania w historii filozofii. Podjął problem wolności w poznaniu i roli woli w akcie poznania. Zajmuje się teorią poznania praktycznego. Aktualnie pracuje nad teoriopoznawczą analizą sumienia.

Publikacje

I. Książki

a. naukowe

1. *Fenomenologia Edmunda Husserla, Aleksandra Pfändera, Maxa Schelera*, Warszawa: Katolicka Agencja Wydawnicza MAG 1991, 1992², ss. 272;
2. *O prawdzie i wolności*, Warszawa: Oficyna Wyd.czo-Poligraficzna "Adam" 2000, ss. 120.
3. *Argumenty za aborcją?*, Warszawa: Agencja Wydawnicza Katolików MAG 1994, ss. 64.
4. *Życie świadomie*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek 1999, ss. 206.

II. Artykuły i recenzje

a. naukowe

1. "Czym jest tak zwana «polityka Kościoła»?", *ChS* 14(1982) nr 3, 38-47.
2. "Idee filozofii pierwszej i nauki ścisłej i ich znaczenie dla Husserlowskiej koncepcji fenomenologii", *SG* 7(1982-1983) 283-300.
3. "Edmunda Husserla deklarowana koncepcja fenomenologii", *RF* 32(1984) nr 1, 167-202.
4. "Aleksandra Pfändera koncepcja fenomenologii", *RF* 33(1985) nr 1, 83-142.
5. "Czy jedna koncepcja fenomenologii Husserla?", *RuF* 46(1989) nr 3, 311-312.
6. "Czy życie jest najwyższą wartością?", *W Drodze* 20(1992) nr 5, 18-22.

7. "Mówić prawdę choremu", *Polski Przegląd Chirurgiczny* 64(1992) nr 8, 677-680. [Komentarze: J. Bogusz, T. Brzeziński, B. Maliński, E. Rużyłło, S. Wiechowski, s. 680-687].
8. "Jeśli nie człowiek, to co?", *W Drodze* 20(1992) nr 12, 94-98.
9. "Trzy grupy nieporozumień", w: *Dlaczego nie? Ogólnopolski Kurs Katechetyczny, Warszawa, 28-30 czerwca 1993*, opr. A. OFFMAŃSKI, Szczecin: Szczecińskie Wydawnictwo Archidiecezjalne "Ottonianum" 1994, 9-16.
10. "Uwagi o wartościach chrześcijańskich", *SPCh* 30(1994) nr 1, 116-119.
11. "Fenomen i język", *SPCh* 31(1995) nr 1, 195-199.
12. "Czy normy moralne głoszone przez Kościół obowiązują także niekatolików?", *W Drodze* 23(1995) nr 6, 98-103.
13. "Pytanie o wolność", *ChS* 25(1995) nr 2, 13-24.
14. "Św. Tomasz z Akwinu a pastoralny charakter teologii", *WST* 10(1997), 157-168.
15. "Wolność jako podwójna relacja. Relacyjny charakter wolności", w: *Wolność we współczesnej kulturze. Materiały V Światowego Kongresu Filozofii Chrześcijańskiej KUL - Lublin 20-25 sierpnia 1996*, Lublin: RW KUL 1997, 351-354; [wersja niem.] "Freiheit als Doppelrelation. Relationaler Charakter der Freiheit", w: *Freedom in Contemporary Culture, Acts of the V World Congress of Christian Philosophy Catholic University of Lublin 20-25 August 1996*, t. II, Lublin: RW KUL 1999, 217-220.
16. "Edyta Stein - od fenomenologii do Tomasza", w: *Edyta Stein filozof i świadek epoki. Materiały z międzynarodowego sympozjum w Opolu - Kamieniu Śląskim w dniach 9-10 IV 1997*, red. J. PIECUCH, Opole: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego 1997, 31-50.
17. "Słowo i jedność", *Trzecie Tysiąclecie* 2(1998) nr 1, 68-70.
18. "Fundamenty etyki dziennikarskiej", w: *Zagadnienie etyki zawodowej*, red. A. ANDRZEJUK, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Navo 1998, 87-94.
19. "W poszukiwaniu istoty prawdy", *SPCh* 34(1998) nr 1, 25-41.
20. "Teologia i jej miejsce na uniwersytecie", w: *Uniwersytet w Bydgoszczy - rozczarowania i nadzieje. Biuletyn* 4(1998) 25-28.
21. "Metody fenomenologiczne i ich aktualność. Zarys problemu", *SPCh* 34(1998) nr 2, 103-111.
22. "Sens życia z perspektywy teoriopoznawczej", w: *Filozoficzne orientacje w wyborze sensu życia*, red. P. MAZANKA, Warszawa: Wydawnictwo UKSW 2000, 63-70.
23. "Wolność a poznanie", *SPCh* 36(2000) nr 2, 115-124.
  - b. Recenzje
24. W. GRANAT, *U podstaw humanizmu chrześcijańskiego*, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 1976, ss. 448. w: *ChS* 9(1977) nr 6, 87-90.
25. J. KOZIELECKI, *O godności człowieka*, Warszawa: Czytelnik 1977 ss.72. w: *ChS* 11(1979) nr 1, 81-84.
26. *Człowiek w obliczu śmierci, z uwzględnieniem etyki marksistowskiej, granic i praw reanimacji*. Krajowa Konferencja Lekarzy i Humanistów Gdańsk, 10-11 maja 1976, Gdańsk KAW 1978 ss. 186, w: *ChS* 11(1979) nr 9, 60-68.

27. J. SZCZEPAŃSKI, *Sprawy ludzkie*, Warszawa: Czytelnik 1978 ss. 224, w: *ChS* 12(1980) nr 6, 109-114.
28. L. WCIÓRKA, *Filozofia człowieka*, Warszawa: ODiSS 1982, w: *ChS* 15(1983) nr 1, 100-105.
29. P. NITECKI, *Ksiądz Eugeniusz Dąbrowski. Apostoł Pisma Świętego 1901-1970*, Warszawa ODiSS 1982, ss. 211. w: *HD* 52(1983) nr 4, 346-347.
30. *Wobec filozofii marksistowskiej. Polskie doświadczenia*, red. ANTONI B. STĘPIEŃ, Rzym: Fundacja Jana Pawła II - Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej 1987, w: *ChS* 19(1987) nr 11, 109-116.
31. L. KOŁAKOWSKI, *Jeśli Boga nie ma... O Bogu, Diablu, Grzechu i innych zmartwieniach tak zwanej filozofii religii*, Londyn: "Aneks" 1987. w: *PKat* 77(1989) nr 12, 5.
32. B. DEMBOWSKI, *O filozofii chrześcijańskiej w Ameryce Północnej*, Warszawa: ATK 1989, ss. 231. w: *AK* 118(1992) nr 2, 328-331.
33. T. BIESAGA, *Dietricha von Hildebranda epistemologiczno-ontologiczne podstawy etyki*, Lublin: TN KUL 1989, ss. 235. w: *SPCh* 28(1992) nr 1, 196-200.
34. L. KOŁAKOWSKI, *Husserl i poszukiwanie pewności*, Warszawa 1990, w: *ChS* 24(1992) nr 2, 184-186.
35. A. SIEMIANOWSKI, *Śmierć w perspektywie nadziei. Esej filozoficzny o ostatecznych sprawach człowieka*, Gniezno 1992, w: *Nowe Życie* 10(1993) nr 11, 22-23.
36. »*Katholischer*« *Fundamentalismus. Häretische Gruppen in der Kirche?*, hrsg. W. BEINERT, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet 1991, ss. 176. w: *AK* 122(1994) nr 3, 594-596.
37. J. DEC, *Transcendencja człowieka w przyrodzie*, wyd. 2, Wrocław: Papieski Fakultet Teologiczny 1994, ss. 287. w: *Nowe Życie* 11(1994) nr 11, 20.
38. *Jak dzisiejszemu człowiekowi mówić o Bogu*, red. B. BEJZE, wyd. 2, Warszawa: Wydawnictwo Civitas Christiana 1994, ss. 510. w: *Nowe Życie* 12(1995) nr 1, 19-20.
39. F. ADAMSKI, *Ateizm w kulturze polskiej*, Kraków: 1993, w: *ChS* 27(1995) nr 1, 138-142.
40. *Leksykon filozofii klasycznej*, red. J. HERBUT, Lublin: TN KUL 1997, ss. 580, w: *SPCh* 34(1998) nr 1, 145-146.
- c. Artykuły popularnonaukowe
41. [z] P. KSIĄŻEK, "Jean Rodhain, kapłan", *TPow* 32(1978) nr 6, 1-2.
42. [z] P. KSIĄŻEK, "Beatyfikacja ojca Jakuba Laval", *TPow* 33(1979) nr 21, 3
43. "Jeszcze o Kościele i polityce" *TPow* 37(1983) nr 48, 3.
44. "Podróż Prymasa Polski do Wiednia i Kolonii", *PKat* 75(1987) nr 37, 1.
45. "W znaku Krzyża. W 25 rocznicę święceń biskupich kardynała Hoeffnera", *PKat* 75(1987) nr 41, 2-3.
46. "Faryzeizm i państwo prawa", *Ład* 9(1991) nr 14, 3.
47. "O dyskusji... nie tylko dla parlamentarzystów", *Ład* 10(1992) nr 1, 3.
48. "Trzy pokusy", *PKat* 80(1992) nr 5, 2. [przedruk] *Róże Maryi* 50(1994) nr 2, 28-31.
49. "O etyce, polityce i demokracji", *Odpowiedzialność* 1992, nr 4, 14-15; *tamże* 1992, nr 5, 22.
50. "Aborcja a prawo karne", *PKat* 80(1992) nr 9, 7.
51. [W. JANOWSKI], "Nauka etyki w szkołach", *Ład* 10(1992) nr 22, 1.7.

52. "Stara Ewangelia - nowa ewangelizacja", *Odpowiedzialność* 1992, nr 5, 10-11; [przedruk] *Nasze Słowo* 4(1993) nr 6, 2.6.
53. [W. JANOWSKI], "Przed trybunałem", *Słowo Powszechne* 46(1992) nr 177 wyd. 1, 4.
54. [W. JANOWSKI], "Rozdział czy autonomia?", *Nowe Życie* 10(1993) nr 1, 11. 18.
55. "Zapomniano o miłości", *Nowe Życie* 10(1993) nr 2, 6.
56. [W. JANOWSKI], "O demokracji i prawdzie. Dlaczego Michnik nie zrozumiał Papieża?", *Nowe Życie* 10(1993) nr 2, 1. 8.
57. "Nawracajcie się...", *Nowe Życie* 10(1993) nr 3, 4. 8.
58. "Chrześcijaństwa nie można zrozumieć bez Chrystusa", *Nowe Życie* 10(1993) nr 7-8, 6. 10.
59. "Logika pewnego myślenia. W związku z projektem zmiany ustawy o ochronie nie narodzonych", *Słowo-Dziennik Katolicki* 1993, nr 223 wyd. 2, 3. [przedruk] *WAW* 75(1993) nr 12, 759-761.
60. "Od kiedy człowiek?", *Słowo-Dziennik Katolicki* 1993, nr 238, wyd. 2, 9.
61. "O etyce dziennikarskiej", *Magazyn - Słowo-Dziennik Katolicki* 1994, nr 1 1.11-12.
62. "Czy prawo może być kryminogenne", *Słowo-Dziennik Katolicki* 1994, nr 16 wyd. 2, 3.
63. "Solidarność z Kościołem", *Nowe Życie* 11(1994) nr 2, 2.
64. [J. WIŚNIEWSKI], "Jak bronić kardynała?", *Słowo-Dziennik Katolicki* 1994, nr 58 wyd. 2, 5.
65. "Czy «Nie zabijaj» zawsze obowiązuje?", *Nowe Życie* 11(1994) nr 4, 5.
66. [J. WIŚNIEWSKI], "Jak ślepy o kolorach", *Słowo-Dziennik Katolicki* 1994, nr 221 wyd. 2, 3.
67. [J. WIŚNIEWSKI], "Co naprawdę szkodzi Kościołowi?", *Słowo-Dziennik Katolicki* 1994, nr 214 wyd. 2, 3.
68. [J. WIŚNIEWSKI], "Czyn i odpowiedzialność. Wokół przywilejów kombatanckich", *Magazyn - Słowo-Dziennik Katolicki* 1995, nr 13, 1.19-21.
69. "Co to jest wolność?", *Nowe Życie* 12(1995) nr 5, 8-9.
70. "Przemyślmy to jeszcze raz: To jest człowiek", *Przewodnik Katolicki* 17 listopada 1996, 4.
71. "Przemyślmy to jeszcze raz: Życie ludzkie wartością najwyższą", *Przewodnik Katolicki* 24 listopada 1996, 4.
72. "Przemyślmy to jeszcze raz: Nie zabijaj zawsze obowiązuje", *Przewodnik Katolicki* 01 grudnia 1996, 9.
73. "Przemyślmy to jeszcze raz: Dziecko nie chciane", *Przewodnik Katolicki* 08 grudnia 1996, 4.
74. "Przemyślmy to jeszcze raz: Aborcja a racje społeczne", *Przewodnik Katolicki* 15 grudnia 1996, 8.

Ks. Ludwik KRÓLIK*

dr teologii, dr hab. historii Kościoła, prof. historii Kościoła

Urodzony 1 czerwca 1942 r. w Pobuzanach na terenie archidiecezji lwowskiej. W roku 1960 rozpoczął studia teologiczne w seminarium duchownym w Gościkowie - Paradyżu, które

---

* Biogram opracował i bibliografię zebrał Marek Stawski.

kontynuował w latach 1962 – 1965 w Warszawie, a następnie od roku 1965 do 1967 w Gnieźnie. W roku 1967 otrzymał święcenia kapłańskie z rąk Kard. Stefana Wyszyńskiego i został oddelegowany do pracy duszpasterskiej (obowiązki wikariusza pełnił w parafiach: Bedno, Łąkoszyn, Tłuszcz, Brwinów, Warszawa – Dzieciątka Jezus). W roku 1973 został skierowany na studia specjalistyczne na Katolicki Uniwersytet Lubelski w zakresie historii Kościoła. W roku 1975 uzyskał tytuł magistra i licencjat na podstawie pracy: *Organizacja dekanalna diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII wieku*. Studia na KUL zakończył w 1977 r. obroną rozprawy doktorskiej napisanej na temat: *Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII wieku*. Obydwie prace zostały napisane na seminarium naukowym pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Bolesława Kumora i ukazały się drukiem. Po odbyciu studiów w roku 1977 objął wykłady z historii Kościoła w Metropolitalnym Seminarium Duchownym św. Jana Chrzciciela w Warszawie i Akademickim Studium Teologii Katolickiej. W roku 1988 habilitował się na Wydziale Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej, na podstawie rozprawy: *Kapituła kolegiacka w Warszawie do końca XVIII wieku*. W 1982 r. został mianowany zastępcą profesora a w 1988 r. docentem na Papieskim Wydziale Teologicznym. Tam też otrzymał stanowisko profesora nadzwyczajnego w 1991 r., a w 1994 r. tytuł naukowy profesora w zakresie historii Kościoła. W 1995 został mianowany profesorem zwyczajnym na PWTW. Od 1997 r. jako profesor nadzwyczajny Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie prowadził wykłady z historii Kościoła i kierował katedrą historii teologii pastoralnej.

W latach 1992-1995 pełnił obowiązki prodziekana PWTW, a w 1995 r. powierzono mu urząd dziekana tej uczelni, który piastował do śmierci w 1999 r.

W ramach pracy dydaktycznej prowadził seminaria naukowe z zakresu historii Kościoła i był promotorem wielu prac magisterskich i doktorskich. W 1992 r. został mianowany wicypostulatem w Trybunale Beatyfikacyjnym Męczenników II wojny światowej; był także członkiem Komisji Historycznej w procesie beatyfikacyjnym ks. Jerzego Popiełuszki, a w 1994 r. został kapłanem honorowym Jego Świątobliwości.

Zmarł w Warszawie na Bielanych 17 XII 1999 r.

Bibliografia

I. Książki

1. *Organizacja dekanalna diecezji łuckiej i brzeskiej w XVII i XVIII*, Lublin 1981.
2. *Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII w.*, Lublin 1983.
3. *Zarys dziejów historii Kościoła Powszechnego i Polski od I do XV wieku*, Warszawa 1987.
4. *Kapituła kolegiacka w Warszawie do końca XVIII w.*, Warszawa 1990.
5. *Śluzdy Boży Kapłani Archidiecezji Warszawskiej z grona męczenników II wojny światowej, których proces kanonizacyjny został otwarty we Włocławku 26 stycznia 1992 roku*, Warszawa 1992.
6. *Pięciu Kapłanów Męczenników*, Warszawa 1994.
7. *Pięciu kapłanów Męczenników*, Warszawa 1994.
8. *Kronika Parafii Chojnata*, oprac. L. Królik, Warszawa 1995 (nadbitka).
9. *Męczennicy za wiarę*, (współautor i konsultator), Warszawa 1996.
10. *Wspomnienia ks. Michała Woźniaka*, oprac. L. Królik, Warszawa 1997 (nadbitka).

II. Artykuły

1. "Początki organizacji dekanalnej na Podlasiu w diecezji łuckiej i brzeskiej", *WDP* 47(1978), 374-378.
2. "Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII wieku", *RTK* 25(1978) z. 4, 24-27.
3. "Organizacja dekanalna w diecezji łuckiej i brzeskiej w XVII i XVIII wieku", *tamże*, 39-42.
4. "Trzy nominacje na urzędy dziekańskie zachowane w aktach oficjalatu janowskiego dotyczące Podlasia w diecezji łuckiej i brzeskiej", *WDP* 48(1979) 87-91.
5. "Przebieg kongregacji dekanalnej w świetle najstarszych protokołów zachowanych w Archiwum Diecezjalnym w Siedlcach", *tamże*, 49(1980), 187-191.
6. "Kapituła katedralna łucka od XV do XVIII wieku, Zarys organizacji", *STV* 18(1980) nr 1, 167-188.
7. "Nieznane synody diecezji łuckiej", *WDP* 51(1982) 182-184.
8. "Uposażenie biskupstwa łuckiego", *tamże*, 220-223.
9. "Organizacja terytorialna diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII wieku", *WST* 1(1983) 293-310.
10. "Sanktuaria Maryjne na terenie dawnej diecezji łuckiej i brzeskiej (XVI-XVIII w.)", *WST* 2(1984) 127-131.
11. "Szpital św. Ducha w Warszawie od XV do XVIII wieku. Zarys dziejów", *STV* 22(1984) nr 2, 93-115.
12. "Organizacja kapituły kolegiackiej w Warszawie do końca XVIII wieku", *WST* 3(1985-90) 245-277.
13. "Osiemnastowieczne dokumenty parafii Boglewice w Archiwum Archidiecezjalnym w Warszawie", *WST* 3(1985-90) 278-290.
14. "Statuty kapituły kolegiackiej w Warszawie", *WAW* 75(1985) nr 1-2, 43-49.
15. "Archiwum, biblioteka i skarbiec kapituły kolegiackiej w Warszawie", *WAW* 78(1986) nr 6-9, 199-204.
16. "Majątek kapituły kolegiackiej w Warszawie", *STV* 24(1986) nr 2, 171-200.
17. "Przed chrztem Rusi", *PKat* 76(1988) nr 21, 6-7.
18. "Uwagi na marginesie pewnego przypisu", *NP* 70(1988) 280-284.
19. "Szkoła kolegiacka w Warszawie (XV-XVIII w.)", *WAW* 79(1989) nr 1-2, 57-60.
20. "Seminarium św. Jana Chrzciciela w Warszawie w okresie niewoli narodowej", *PKat* 78(1990) nr 41/42, 8-9.
21. "Współczesne dzieje Seminarium Warszawskiego", *PKat* 78(1990) nr 43/44, 4.
22. "Ku jedności Europy", *PKat* 79(1991) nr 342, 10-11.
23. "Kapituła św. Jana Chrzciciela w Warszawie", *PKat* 79(1991) nr 343, 12-13.
24. "Stan badań nad organizacją dekanalną i parafialną oraz religijnością wiernych archidiecezji warszawskiej na przykładzie wybranych dekanatów, parafii i instytucji kościelnych", *WST* 4(1991) 159-172.
25. "Kaplani męczennicy", *PKat* 80(1992) nr 378, 12.

26. "Męczennicy polskiego Kościoła", *PKat* 80(1992) nr 378, 13.
27. "Dziesięć dokumentów związanych z parafią Rokitno", *WST* 5(1994) 65-94.
28. "Kapituła katedralna w Warszawie w latach 1913-1938", *Bobolanum* 4(1993) 161-178.
29. "Kronika Parafii Chojnata", oprac. L. Królik, *WST* 6(1993) 165-262.
30. "Przemówienie inauguracyjne na rok akad. 1992/1993", *WST* 6(1993) 323-326.
31. "Służba Bogu i ludziom w świątyni św. Jana Chrzciciela", *Varsavia Sacra* 1996, 71-76.
32. "Wspomnienia ks. Michała Woźniaka", przygotował do druku i oprac. L. Królik, *WST* 9(1996) 133-217.

III. Recenzje

33. Alicja GOŚCIMIŃSKA – Ryszard KAMIŃSKI, *Laski w czasie okupacji*, Warszawa 1987, w: *STV* 27(1989)1, 290.
34. *Śługa Boży arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński, metropolita warszawski*, Warszawa 1987, w: *STV* 27(1989) nr 1, 291-292.
35. Józef NAUMOWICZ, *Sw. Bazyli Wielki, Pisma Ascetyczne*, w: *WST* 7(1994), 285-287.

Ks. Józef KULISZ SJ

dr teologii, dr teologii fundamentalnej, prof. teologii

Urodzony 5 kwietnia 1943 r. w Łopienniku Górnym. Święcenia kapłańskie przyjął 2 VI 1970 r. W roku 1967 otrzymał tytuł magistra i licencjata filozofii, a w 1971 r. tytuł magistra i licencjata z teologii. Stopień naukowy doktora teologii uzyskał w 1975 r. a w 1985 r. stopień naukowy doktora habilitowanego. Tytuł profesora teologii otrzymał w 1994 r.

W latach 1989 – 2001 pełnił dwukrotnie funkcje prodziekana i dziekana Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie. Wykłada teologię fundamentalną w Sekcji Bobolanum PWTW i na UKSW. Jest kierownikiem Katedry Teologii Fundamentalnej w Sekcji Bobolanum PWTW oraz Katedry Teorii i Poznania Teologicznego, jak również kierownikiem Sekcji Teologii Fundamentalnej na Wydziale Teologicznym UKSW. Od 2001 r. wykłada teologię fundamentalną na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Trnawie (Słowacja).

Jest promotorem czterech prac doktorskich i dwudziestu magisterskich.

Na seminarium naukowym przy katedrze Teorii i Poznania Teologicznego prowadzi badania nad *Teilhardowską apologią chrześcijaństwa* i nad zagadnieniem: *Od konfrontacji do dialogu ze współczesnością – od „Syllabusa” do „Fides et ratio”*.

Publikacje

1. *Teilhardowskie rozumienie grzechu*, Warszawa 1986.
2. *Jezus w świetle historii*, Warszawa 1989.
3. *Spór o religię sporem o człowieka*, Warszawa 1992.
4. *Tęsknota za Nieskończonym*, Warszawa 1993.
5. *W kręgu zagadnień i problemów teologii fundamentalnej*, Warszawa 1994.
6. *Wprowadzenie do teologii fundamentalnej*, Kraków 1995.

7. *Spór o Jezusa Chrystusa w ciągu dziejów*, (współautor), Warszawa 1998.
8. *Czasy nowożytne wyzwaniem dla chrześcijaństwa*, Warszawa 2000.

Ponadto liczne artykuły teologiczne i popularno-naukowe.

Ks. Stanisław KUR

mgr filologii, lic. nauk biblijnych, dr teologii, dr hab. teologii biblijnej

(Zob. *WST* 2/1984, 205; 12/1999, 5-8; 12/2/1999, 5-8)

Ks. Jerzy LEWANDOWSKI

dr teologii, dr hab. teologii dogmatycznej

Urodzony 14 grudnia 1949 roku w Ostródzie. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w 1968 r. w Ostródzie wstąpił do Seminarium Duchownego. Dnia 16 czerwca 1974 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1976-1980 studiował na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie uzyskał tytuł doktora z zakresu teologii dogmatycznej w 1980 r. na podstawie pracy pt.: *Naród w dziejach zbawienia w nauczaniu Kardynała Stefana Wyszyńskiego* pisanej pod kierunkiem ks. prof. Czesława Bartnika. Po obronie pracy doktorskiej otrzymał stypendium naukowe rządu francuskiego na Uniwersytecie w Strasbourgu. W latach 1980-1983 kontynuował studia na Uniwersytecie w Strasbourgu. Po zaliczeniu wymaganych egzaminów otrzymał pozwolenie na pisanie tzw. *doctorat d'Etat*. Następnie habilitował się na Wydziale Teologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

Od 2 kwietnia 1987 r. adiunkt Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie a następnie profesor Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Aktualnie pracuje na stanowisku profesora UKSW.

Publikacje

1. *Naród w nauczaniu Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, Warszawa 1982, 1989.
2. *L'Eglise et la nation polonaise selon le cardinal Stefan Wyszyński*, Bern 1982.
3. *Weźmijcie Ducha Świętego*, Warszawa 1987.
4. *Eucharystia - sakrament osobowy i wspólnoty w nauczaniu Prymasa Stefana Wyszyńskiego*, Warszawa 1988.
5. *Matka Eucharystii*, Warszawa 1988.
6. *Przez sprawiedliwość ku miłości. Nauka społeczna kardynała Józefa Glempa*, Wrocław 1991.
7. *Eucharystia. Dar i Ofiara*, Ząbki 1997.

Ks. Mieczysław LUBAŃSKI

dr filozofii chrześcijańskiej, dr hab. nauk humanistycznych, prof. zw. nauk humanistycznych

Urodzony 26 września 1924 r. w Warszawie. Ukończył L.O. im. Leopolda Lisa-Kuli w Warszawie w 1945 r. i tam uzyskał maturę. Studiował matematykę na Uniwersytecie Warszawskim (1945-1950), a także filozofię i teologię w Wyższym Metropolitalnym Seminarium

Duchownym w Warszawie (1955-1958) oraz filozofię przyrody na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1959-1962). Doktorat filozofii chrześcijańskiej w zakresie filozofii przyrody uzyskał na KUL w 1965 r. na podstawie pracy *"Próba analizy koncepcji indywiduum w fizyce i filozofii"*. Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie filozofii matematyki i filozofii przyrodoznawstwa uzyskał na ATK w 1973, na podstawie rozprawy: *"Filozoficzne zagadnienia teorii informacji"*. Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych otrzymał w 1982 r. a profesora zwyczajnego w 1990 r.

Prowadził działalność dydaktyczną na UW (1949-1955), prowadzą zajęcia z matematyki oraz na KUL (1961-1965) z matematyki i filozofii przyrody; w latach 1981-2000 także filozoficzne aspekty cybernetyki. Od roku 1965 wykładał na ATK (obecnie UKSW) matematykę i filozofię przyrody. Od 1965 wykładał w WMSD logikę i filozofię przyrody. Od 1983 r. wykładał na PWTW kosmologię i metodologię pracy naukowej. Od 1994 wykładał także logikę i filozofię w Warszawskiej Szkole Zarządzania - Szkoła Wyższa.

Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Matematycznego, Towarzystwa Naukowego KUL, Komitetu Nauk Filozoficznych PAN (1993-1995) oraz Komitetu Głównego Olimpiady Filozoficznej.

Uczestniczył w kongresach naukowych: Grosser Polentag, Mainz, 1980; International Congress of Mathematicians, Warszawa, 1983; The Galileo Affair, Kraków, 1984; First World Congress of the Bernoulli Society, Taszkient, 1986; V Zjazd Filozofii Polskiej, Kraków, 1987; First International Symposium on Gödel's Theorems, Paryż, 1991; VI Polski Zjazd Filozoficzny, Toruń, 1995.

Prowadzi badania naukowe w następujących dziedzinach: Istota i rodzaje myślenia naukowego, filozoficznego i teologicznego. Ewolucja pojęć oraz idei naukowych i filozoficznych. Implikacje filozoficzno-światopoglądowe nowszych dziedzin naukowych, zwłaszcza systemowo-informacyjnych. Antropologia systemowa. Zagadnienie jedności wiedzy ludzkiej wobec jej różnorodności.

Wygłosił liczne odczyty filozoficzno-światopoglądowe (Ełk, Kraków, Lublin, Łomża, Łódź, Siedlce, Opole, Warszawa).

Publikacje

(do roku 1982 zob. *WST* 2/1984, 206-211).

I. Książki naukowe

1. *Zagadnienia filozoficzne współczesnej nauki, Wstęp do filozofii przyrody*, (z: M. HELLER i S. W. ŚLAGA), wyd. trzecie zmienione, Warszawa: ATK 1992, ss. 414; wyd. 4, Warszawa: ATK 1997, ss. 414.
2. *Z zagadnień filozofii przyrodoznawstwa i filozofii przyrody*, red. z S. W. ŚLAGA,
tom 6, Warszawa: ATK 1983, ss. 292;
tom 7, Warszawa: ATK 1985, ss. 335;
tom 8, Warszawa: ATK 1986, ss. 237;
tom 9, Warszawa: ATK 1987, ss. 284;
tom 10, Warszawa: ATK 1988, ss. 251;
tom 11, Warszawa: ATK 1991, ss. 258;
tom 12, Warszawa: ATK 1991, ss. 283;
tom 13, Warszawa: ATK 1991, ss. 284;
tom 14, Warszawa: ATK 1994, ss. 365;
tom 15, Warszawa: ATK 1996, ss. 363.

3. *W poszukiwaniu prawdy. Pamięci Profesora Kazimierza Kłósaka*, red. z S. W. ŚLAGA, Warszawa: ATK 1987, ss. 204.
4. *Logika*, Warszawa: WSZ-SW 1997, ss. 83.

II. Artykuły naukowe

5. "Formalna charakterystyka relacji majoryzowania"; *SPCh* 19(1983) nr 1, 109-123.
6. "Zagadnienie istnienia w matematyce, I", *SPCh* 19(1983) nr 2, 182-186.
7. (i S.W. ŚLAGA) "The system approach to scientific research", *Phil. Inquiry* 5(1983) nr 1, 1-13.
8. "Mensch als offenes Informationssystem", w: *Z zagadnień filozofii przyrodoznawstwa i filozofii przyrody*, red. K. KLÓSAK, tom 5, Warszawa : ATK 1983, 261-279.
9. "Zagadnienie istnienia w matematyce, II", *SPCh* 20(1984) nr 1, 147-154.
10. "Zagadnienie wielkości niestandardowych", *SPCh* 20(1984) nr 2, 53-68.
11. "Z rozważań nad zagadnieniem prawdy w matematyce", *RF* 32(1984) nr 3, 89-104.
12. "Paradoksy Galileusza", *SPCh* 21(1985) nr 1, 39-54.
13. "Regulony i systemy", *SPCh* 21(1985) nr 2, 25-37.
14. "Zagadnienie filozofii naukowej", w: *W poszukiwaniu prawdy*, red. M. LUBAŃSKI i S. W. ŚLAGA, Warszawa: ATK 1987, 162-173.
15. "Zdarzenie, prawdopodobieństwo, rozmytość", *SPCh* 23(1987) nr 2, 65-80.
16. "Analogia a interpretacja", *SPCh* 25(1989) nr 1, 209-219.
17. "Człowiek istotą moralną", w: *System wartości i zdrowie psychiczne*, red. B. HOLYST, Warszawa 1990, 38-47.
18. "Some metatheoretical remarks on the nature of mathematics", *Fasciculi Mathematici* 19(1990), 157-160.
19. "Pojęcie informacji i jej charakter społeczny" w: *Kościół a środki masowego przekazu*, red: J. CHRAPEK, Warszawa: Pallottinum 1990, 70-87.
20. "Zagadnienie rozumowania niewprost", *WST* 3(1985-1990), 341-351.
21. "Zagadnienie natury myślenia matematycznego", *SPCh* 27(1991) nr 1, 55-69.
22. "Metafizyka światła a bioelektronika", w: *Rzeźbiarz światła, twórca polskiej bioelektroniki*, red. T. PURTAK, Warszawa-Radom 1991, 55-68.
23. "Z rozważań nad charakterystyką filozoficzną badań naukowych, I", *SPCh* 28(1992) nr 2, 173-184.
24. "Wszechświat informacyjny" w: *Jaki światopogląd odpowiada rzeczywistości?, Agnostycy w drodze do poznania Stwórcy*, Księga ku czci Franza kardynała Königa, red. J. J. KNAPPIK, Katowice: św. Jacek 1993, 72-84.
25. "From Gödel's theorems to philosophy", w: *First International Symposium on Gödel's Theorems*, red. Z. W. WOLKOWSKI, Singapore: World Scientific 1993, 80-94.
26. "Z dziejów Komisji Historii Matematyki PTM", *Gradient* 2(1993) nr 7, 227-232.
27. "Od prakseologii do filozofii", *Prakseologia* 1993, nr 1-2, 55-65.
28. "Wiedza i etyka - dla ekorozwoju", *Wiś i Państwo* 1993, nr 4, 131-138.

29. "Koncepcja i własności infonu", w: *Nauka i język*, red. M. OMYŁA, Warszawa: WFiSUW 1994, 161-168.
30. "Znaczenie słowa istnieje w arytmetyce", *Gradient* 4(1995) nr 2, 233-242.
31. "Informacja tworzywem rzeczywistości", *Studia Teologiczne* 13(1995), 87-93.
32. "Ewolucja, komunikacja, czas", *SPCh* 32(1996) nr 1, 125-136.
33. "Znaczenie słowa istnieje w geometrii", *Gradient* 5(1996) nr 2, 83-91.
34. "Matematyka a język i nauka", w: *Przestrzenie Księdza Cogito*, red. S. WSZOŁEK, Tarnów: Biblos 1996, 30-44.
35. "Uwagi w sprawie tzw. naukowego obrazu świata", w: *Obrazy świata w teologii i w naukach przyrodniczych*, red. M. HELLER et al., Tarnów: Biblos 1996, 28-42.
36. "Shannon's theory of communication and the universal concept of information", *Dialogue and Universalism* 6(1996) nr 3, 21-28.
37. "Nauka a wartości"; *ACr* 28(1996) 49-58.
38. "Władysław J. H. Kunicki-Goldfinger - the Man and the Thinker" *Bull. Polish Acad. of Scien., Biol. Scien.*, 44(1996) nr 3-4, 143-149.
39. "Cybernetyka a rozwój nauki", *SPCh* 32(1996) nr 2, 113-125.
40. "Filozofia nauki *in fieri*", *Edukacja Filozoficzna* 24(1997), 87- 91.
41. "O myśl etyczną w ekofilozofii", *Łódzkie Studia Teologiczne* 6(1997), 13-18.
42. "Nauka widziana od wewnątrz", *RF* 45(1997) nr 3, 7-19.
43. "Geometria a klasyczna koncepcja prawdy", *WST* 10(1997), 189-196.
44. "Znaczenie słowa istnieje w algebrze", *Gradient* 6(1997), 289-298.
45. "Karol Borsuk - nauczyciel, uczonec, człowiek", *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Opolskiego, Matematyka* 30(1997), 101-107.
46. "Uwagi w sprawie precyzowania i porządkowania terminów naukowych", w: *Między filozofią przyrody a ekofilozofią*, red. A. LATAWIEC, Warszawa: UKSW 1999, 55-67.
47. "Teoria informacji z filozoficznego punktu widzenia", w: *Filozofia w szkole*, Kielce 1999, 71-88.
48. "Próba oceny różnych stanowisk w filozofii matematyki", *Gradient* 8(1999) nr 4-6, 208-222.
49. "Informacyjne i etyczne aspekty ekorozwojowej przemiany cywilizacyjnej", w: *Hipoteza ekologii uniwersalistycznej*, red. J. Z. KRAKOWIAK i J. M. DOŁĘGA, Warszawa: Centrum Uniwersalizmu 1999, 94-100.
50. "Przegląd postaw uniwersalistycznych w Kościele katolickim (i w chrześcijaństwie)", *Wspólnotowość i postawa uniwersalistyczna* 1(1999), 67-73.
51. "Znaczenie metodologiczne badań symulacyjnych", *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczo-pedagogicznej w Siedlcach*, Seria: *Cybernetyka Wiedzy i Technologia Edukacyjna*, Nr 55, Siedlce 1999, 173-177.
52. "Społeczeństwo informacyjne a cywilizacja informatyczna", w: *Społeczeństwo informacyjne przyjazne dla osób specjalnej troski*, red. A. SZEWCZYK, Szczecin 2000, 8-14.
53. "Składowa zachowawcza i postępową w nauce", *SPCh* 36(2000) nr 2, 125-136.

54. "Człowiek a nauka i technika", w: *Wyzwania moralne XXI wieku*, red. M. MICHALIK, Warszawa: PWSBiA 2000, 199-206.

III. Artykuły popularnonaukowe

55. "Czy nauce potrzebna jest filozofia?", *Wiedza i Życie* 1988, nr 9, 14-18.
56. "Gdzie jesteśmy?", *PKat* 78(1990) nr 25, 6.
57. "Dokąd zmierzamy?", *tamże*, nr 31, 6.
58. "Jak postępować?", *tamże*, nr 36, 4.
59. "Filozofować?", *Niedziela* 40(1997) nr 5, III.
60. "Ziemia i człowiek w perspektywie Wszechświata", *tamże* 42(1999), nr 2, I, IV.
61. "Należy rozwijać postawy moralnej odpowiedzialności i filozoficznego "ekumenizmu"", *ZNKUL* 40(1997) nr 3-4, 47-51.

Nadto 13 recenzji naukowych.

Ks. Andrzej Antoni LUFT

dr teologii w zakresie historii sztuki kościelnej

(Zob. *WST* 2/ 1984, 211n; 11/1998, 461-472)

Stanisław LUFT

dr nauk medycznych, prof. dr hab. nauk medycznych

Urodzony 28. VIII. 1924 r. w Kolnie koło Łomży. W latach 1945 – 1950 studiował medycynę na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Warszawie i uzyskał: w 1952 r. stopień lekarza, w 1955 r. specjalizację I stopnia w zakresie chorób wewnętrznych, w 1959 r. specjalizację II stopnia w zakresie reumatologii, w 1966 r. doktorat nauk medycznych w Śląskiej Akademii Medycznej, a w 1980 r. stopień naukowy doktora habilitowanego nauk medycznych w Instytucie Reumatologicznym w Warszawie. W roku 1992 otrzymał tytuł profesora nauk medycznych.

Od początku roku akademickiego 1957/58 prowadził wykłady z medycyny pastoralnej w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Jest członkiem Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich, a w latach 1995 – 1999 pełnił funkcję prezesa Oddziału Warszawskiego tego Stowarzyszenia. Uczestniczył w międzynarodowym sympozjum: *Primum Medicinae Pastoralis Symposium*, które odbyło się w dniach 26–29. IX. 1983 r. w Instytucie Filozoficzno – Teologicznym Opactwa Zakonu Cystersów w Heiligenkreutz pod Wiedniem.

W okresie pracy w Instytucie Reumatologicznym w Warszawie, tj. w latach 1955 – 1994, prowadził – poza pracą lekarską – badania naukowe kliniczne i doświadczalnie – laboratoryjne w zakresie reumatologii, a w szczególności w dziedzinach: diagnostyki serologicznej, immunologii klinicznej i farmakoterapii. Od ponad 25 lat prowadził prelekcje na temat płciowości człowieka, małżeństwa i naturalnego planowania rodziny, regularnie dla grup narzeczonych w parafii św. Andrzeja Boboli w Warszawie, a doraźnie – dla innych grup młodzieżowych.

Opublikował z zakresu reumatologii 4 podręczniki dla lekarzy i 140 innych publikacji (prace kliniczne i doświadczalne, przeglądowe, kazuistyczne, rozdziały w podręcznikach, prace popularnonaukowe, recenzje, komunikaty).

Ks. Marek ŁUKOMSKI

mgr inż. chemii, dr filozofii

Urodzony 12 września 1936 r. w Warszawie. Świadczenie dojrzałości uzyskał w 1954 r. Odbił studia na Politechnice Warszawskiej, które ukończył w 1959 r. uzyskując tytuł magistra inżyniera chemii na podstawie pracy pt.: *Oznaczenie zawartości boru w szkle metodą neutronów*, pisanej pod kierunkiem prof. Jana Grębskiego. W latach 1959-1964 studiował w Seminarium Duchownym otrzymując święcenia kapłańskie 24 V 1964 r. Studia specjalistyczne odbył w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie w 1970 r. po napisaniu pracy pt.: *Koncepcja filozofii Jana Łukasiewicza*, pod kierunkiem M.A. Krapca otrzymał tytuł magistra filozofii. Na tejże uczelni 25 II 1973 r. uzyskał tytuł doktora filozofii po przedstawieniu rozprawy pt.: *Koncepcja filozofii Bolesława Gaweckiego*, pisanej pod kierunkiem prof. M.A. Krapca.

W latach 1973-1976 wykładał metafizykę, teodyceę i wstęp do filozofii, a od 1991 do 1993 r. wstęp do filozofii, metodologię i teorię poznania w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Przebywał na misjach w Brazylii (1976-1991), gdzie wykładał filozofię w Instytucie św. Jana Bosko – Santa Rosa (1980), PUC-Porto Alegre (1981-1985) i w Seminarium Duchownym Vamão (1981-1990) oraz na Białorusi i Ukrainie (1993-), gdzie wykładał przedmioty filozoficzne w Wyższym Seminarium Duchownym w Gródku koło Kamieńca Podolskiego.

Ks. Edward MAJCHER

dr teologii

Urodzony 15 lutego 1931 r. w Białynie. Świadczenie maturalne uzyskał w L.O. im. Fryderyka Chopina w Sochaczynie w 1949 r. W latach 1949-1954 odbywał studia teologiczne w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie oraz na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie uzyskał magisterium z teologii w 1954 r. Święcenia kapłańskie otrzymał 8 VIII 1954 r. W latach 1970-1976 odbywał studia doktoranckie na Akademii Teologii Katolickiej. Doktorat teologii w zakresie katechetyki uzyskał na tejże uczelni w 1976 r. na podstawie pracy pt.: *Działalność Katechetyczna Ośrodka Warszawskiego w latach 1918-1939 na tle ówczesnego ruchu katechetycznego* (wyd. 1996).

Od 1970 prowadził wykłady i seminaria naukowe z katechetyki w Warszawskim Metropolitalnym Seminarium Duchownym, Akademickim Studium Teologii Katolickiej i w Papieskim Wydziale Teologicznym. Brał udział w redakcji naukowej serii: *Kościół Warszawski wczoraj i dziś* (wyd. Archidiecezji Warszawskiej). Od 1960 brał udział w Ogólnopolskich Zjazdach Katechetycznych organizowanych przez Komisję Katechetyczną Episkopatu Polski. W latach 1980-1990 brał udział w Międzynarodowych Dniach Pastoralnych w Wiedniu (Pastoraltagung).

Prowadził badania naukowe nad historią katechezy ze szczególnym uwzględnieniem okresu międzywojennego.

Jako sekretarz Komisji Katechetycznej Episkopatu organizował zjazdy i Kursy Katechetyczne w Polsce w latach 1975-1998. Prowadził audycje w Radiu Józef 1997-1998.

Publikacje

(do roku 1982 zob. *WST* 2/1984, 212)

I. Książki i skrypty

1. *Mocni wiarą. Materiały do konferencji rekolekcyjnych dla młodzieży*, Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1985, ss. 52.
2. *Zadania wychowawcze Roku Młodzieży według wskazań Ojca Św. Jana Pawła II*, Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1985, ss. 31.
3. *Katechetyka – elementy katechezy* (skrypt), Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1986, ss. 42.
4. *Problematyka religioznawcza. Materiały pomocnicze*, Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1986, ss. 30
5. *ABC o religii* (Skrypt), Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1987, ss. 39.
6. *Historia katechezy*, Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1990, ss. 52.
7. *Wokół nauki religii w polskiej szkole*, Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1992, ss. 132.
8. *Z Ewangelią w życiu*, Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1992, z. 1 – ss. 111, z. 2 – ss. 120.
9. *O Wartości chrześcijańskie w życiu*. Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1993, ss. 94.
10. *Wychowywać, ale jak?* Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1993, ss. 16.
11. *Ewangelizacja przez służbę*, Warszawa, Agencja Wydawnicza Katolików MAG 1994, ss. 192
12. *Kaplica Pamięci Narodowej w parafii św. Wojciecha w Warszawie*, Warszawa 1994, ss. 44.
13. *Katechizm przyjmujemy z wdzięcznością*, Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1995, ss. 90.
14. *Św. Wojciech Apostołem prawdy i miłości*. Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1996, ss. 109.
15. *Działalność katechetyczna Ośrodka Warszawskiego w latach 1918-1939 na tle ówczesnego ruchu katechetycznego*, Warszawa: WAW 1996, ss. 249.
16. *Spotkania ze Św. Wojciechem w Warszawie w Milenium Jego Męczeńskiej śmierci*. Warszawa: WAW 1998, ss. 144.

II. Artykuły

a. w zwartych wydaniach zbiorowych

17. "Materiały do konferencji rekolekcyjnych dla młodzieży", w: *Wezwani do Prawdy i Miłosierdzia*, (Nurcie Zagadnień Posoborowych nr 17), red. B. BEJZE, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek 1987, 304-342.

18. "Tendencje programu religioznawstwa w szkołach średnich z uwzględnieniem dotychczasowych doświadczeń", w: *O religioznawstwie. Ogólnopolski kurs katechetyczny*, Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej 1987, 24-37.
19. "Katecheza w pasterskiej działalności Jana Pawła II", w: *Kalendarz Rodziny Katolickiej*, Warszawa: Rada Prymasowska Budowy Kościołów Warszawy 1989, 34-39.
20. "Prymas Tysiąclecia w trosce o religijne wychowanie dzieci i młodzieży", w: *Kalendarz Rodziny Katolickiej*, Warszawa: Rada Prymasowska Budowy Kościołów Warszawy 1990, 43-53.
21. "Osobowość Katechety", w: *Katecheza w szkole*, red. J. KRUCINA, Wrocław: WKA 1992, 133-153.
22. "Maryja wzorem przyjęcia i realizacji powołania", w: *Z Maryją rozważamy tajemnice powołania w Kościele*, red. E. MATERSKI, Sandomierz 1993, ss. 15-20.
23. "W służbie polskiej katechezy", w: *„Miał w sobie coś z żołnierza... kochał kapłaństwo” Ks. Stefan Piotrowski*, red. J. PŁASKA, Warszawa: Wydział Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej 1997, 92-103.
24. "Prawo do życia – dramat aborcji", w: *Przygotowanie do życia w rodzinie. Wychowanie seksualne*, Komisja ds. wychowania, red. E. MATERSKI, Sandomierz 1997, 183-190.
25. "Znaczenie wierności małżeńskiej", w: *Przygotowanie do życia w rodzinie. Wychowanie seksualne*, Komisja ds. wychowania, red. E. MATERSKI, Sandomierz 1997, 191-202.
26. "Już stoją nasze stopy w twoich bramach, Jeruzalem – konferencja do młodzieży akademickiej", w: *„Ja jestem Bramą” – Rekolekcje wielkopostne w roku Wielkiego Jubileuszu 2000*, red. E. MATERSKI, Radom 2000, 180-185.
27. "Przygotowanie do rekolekcji adwentowych", w: *Wkroczyć w nowe Tysiąclecie z wiarą, nadzieją i miłością. Rekolekcje adwentowe oparte na homilii Ojca Świętego do Rodaków, wygłoszonej 6 lipca 2000 r.*, Radom 2000, 7-13.
28. "Nowa Ewangelizacja", w: *Nowe Tysiąclecie – Nowa Ewangelizacja – Nowy Człowiek. Rekolekcje wielkopostne w roku 2001*, red. E. MATERSKI, Radom 2001, 10-16.
  - b. artykuły i wywiady w czasopismach
29. "Działalność Koła Księży Prefektów Archidiecezji Warszawskiej", *WST* 1(1983) 360-386.
30. "Spotkanie z Chrystusem w katechezie dla młodzieży szkół ponadpodstawowych", *WST* 2(1984), 159-167.
31. "Religioznawstwo w szkole", *WST* 2(1984) 159-167.
32. "List do rodziców przed I Komunią Świętą", *PKat* (1986) nr 17.
33. "Problemy katechizacji", *PKat* (1987) nr 48.
34. "Teraźniejszość i przyszłość wyrastają z przeszłości", *Katecheta* (1987) nr 5, 135-142.
35. "Katecheza pozaszkolna – Zielona gałąź na drzewie Kościoła". Wywiad dla P. Niteckiego, *Ład* (1988) nr 39.
36. Wypowiedź dla R. Moszczeńskiej na temat: "Naturalne prawo rodziców - Wokół Instrukcji Ministra Edukacji Narodowej"; "Religia w szkole: Spór o racje i procedurę", *Życie Warszawy* 1990, nr 220.
37. "Komu przeszkadza religia w szkole", *Gazeta Polska*, wydanie specjalne 1-15. IX. 1990.
38. "Religia w szkole nową szansą", wywiad dla M. Przeworskiego, *Ład* 8(1990) nr 47/321.

39. "Religia na etacie", wywiad dla D. Bernhardt, *Glob* 24(19991) nr 17.
40. "W służbie polskiej katechezy – Wspomnienie o ks. infułacie Stefanie Piotrowskim", *Katecheta* (1991) nr 4, 193-200.
41. "O powszechną katechizację", wywiad dla M. Kochana, *Tygodnik Uniwersytecki* (1991) nr 1/32 (13 I 1991).
42. "Zaniepokojenie – czytając projekt ustawy o systemie oświaty", *PKat* (1991) nr 4.
43. "Bulwersująca ustawa", *PKat* (1991) nr 17.
44. "Troska o wychowanie moralne", *Bóg i Ojczyzna* (1991) nr 3/67.
45. "Po pierwszym roku", wywiad dla W. Romana, *PKat* (1991) nr 14.
46. "Czy rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej jest niezgodne z istniejącymi ustawami", *Rzeczpospolita* (1992) nr 89.

Ks. Józef MAJKOWSKI, SJ

Lic. teologii, dr filozofii

(Zob. *WST* 2/1984, 213-215)

Ks. Henryk MAŁECKI

dr teologii

Urodzony 27 marca 1951 r. w Klembowie. Syn Bolesława i Czesławy z d. Stańczak. Świadcstwo dojrzałości uzyskał w 1973 r. po ukończeniu L.O. im. Sygietyńskiego w Pruszkowie. W latach 1969-1976 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. W trakcie studiów seminaryjnych odbył służbę wojskową w jednostce kleryckiej (1970-1972). W latach 1979-1983 odbył zaoczne studia biblijno-pastoralne na Akademii Teologii Katolickiej uzyskując w 1985 r. magisterium i licencjat na podstawie pracy: *Odkrycia w Ebla-Tell Mardikh i ich znaczenie dla biblistyki*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Henryka Muszyńskiego. W latach 1988-1994 był ojcem duchownym alumnów Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego św. Jana Chrzciciela w Warszawie. Od 1988 r. rozpoczął wykłady z teologii życia wewnętrznego (ascetyki) dla alumnów i świeckich studiujących w PWTW. W roku akademickim 1990/1991 odbył studia doktoranckie na ATK. W roku 1994 uzyskał doktorat z Historii Kościoła na Papieskim Wydziale Teologicznym na podstawie pracy pt: *Kapituła katedralna w Warszawie do 1945 roku*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Ludwika Królika. W roku akad. 1994/1995 przebywał na stypendium naukowym przyznanym przez Ks. Prymasa w Paryżu, gdzie uczestniczył w wykładach w Instytucie Katolickim. W latach 1995-1999 pełnił funkcję wicerektora WMSD.

Od roku 1995 jest wykładowcą historii Kościoła na PWTW w ramach WMSD i studiów zaocznych. Tamże prowadzi seminarium naukowe z historii Kościoła oraz wykładu w Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrznego i w Polskim Centrum Katechetycznym w Wilnie. Przez pewien czas prowadził także ćwiczenia z sakramentologii.

W 1995 r. otrzymał nominację na adiunkta PWTW. Od tego roku bierze udział w corocznych sympozjach z historii Kościoła. W 1997 r. uczestniczył w miesięcznym *Corso residenziale per rettori di seminari maggiori per il clero diocesano*. Od 1999 r. pełni funkcję notariusza w Wydziale Nauki Katolickie Kurii Metropolitalnej w Warszawie oraz dyrektora d/s katechizacji

w Archidiecezji Warszawskiej. Jest współorganizatorem dwóch sympozjów naukowych. Od 1999 r. jest redaktorem *Informatora Wydziału Nauki Katolickiej - Referat Katechetyczny* (1999/2000; 2000/2001) i założycielem parafialnego miesięcznika *Nasze Młociny*. Od 1999 r. jest wiceprezesem Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego im. Bł. Ks. Romana Archutowskiego. W dniu 18 listopada 2000 na sesji naukowej wygłosił referat pt.: *Ks. Roman Archutowski- duszpasterz, wychowawca, historyk*.

Podjmuje działalność naukową w następujących kierunkach: podstawowy wykład z historii Kościoła na PWTW i Studium Teologii dla świeckich, wykłady sekcyjne z *Wybranych Zagadnień z Dziejów Kościoła* na kursie licencjackim w roku akad. 1996/97; wykład monograficzny na temat: *Dwuchsetletnie dzieje diecezji warszawskiej* na seminarium z Historii Kościoła w roku akad. 1997/98 ; wykład fakultatywny na temat: *Specyfika polskiej tolerancji od XIV-XVII wieku oraz List Administratora Archidiecezji Warszawskiej ks. A. Sotkiewicza z 1881 roku - przykładem tolerancji wobec mniejszości żydowskiej*. Podjmuje badania naukowe nad nowożytną historią Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem historii diecezji i archidiecezji warszawskiej. Prowadzi kwerendę do pracy habilitacyjnej na temat: *Represyjna polityka władz carskich wobec Kościoła Warszawskiego po powstaniu styczniowym do 1905 r.*

Pod jego kierunkiem 43 studentów uzyskało tytuł magistra teologii w zakresie historii Kościoła i jeden licencjat. Jest recenzentem 78 prac naukowych z zakresu Historii Kościoła.

Udzielił 8 wywiadów radiowo-telewizyjnych na tematy społeczne i religijne.

Publikacje

I. Książki

1. H. MAŁECKI, A. DZIUROK, *Sanktuaria Odpustu Jubileuszowego w Archidiecezji Warszawskiej*, Warszawa: MAG 2000.

II. Artykuły naukowe

2. "Kardynał August Hlond (1881-1948) Prymas Polski i arcybiskup warszawski (1881-1948)", *WST* 10(1998) 73-86.
3. "Dwustulecie Kościoła warszawskiego w zarysie", *WST* 10(1998) 11-50.

Recenzje

4. "O Rosji trochę inaczej", *Magazyn Słowo- dziennik katolicki* 1994, nr 7/18, 17.
5. "Przewodnik na drogę życia wewnętrznego", *Gość Niedzielny* 1997, nr 15.

II. Artykuły popularno-naukowe

W miesięczniku akademickim pt.: *Młodzież Katolicka* (=MK) w cyklu zatytułowanym: *W co wierzę*, Artykuły sygnowane: ks. Henryk.

6. "Psalm śpiewajmy Panu", *MK* 1984, nr 2, 4- 6.
7. "Miłosierdzie Boże objawiające się w Starym Testamencie", *MK* 1984, nr 6, 3-7.
8. "Miłosierdzie Boże w Nowym Testamencie", *MK* 1984, nr 7-10, 37- 39.

9. "Spotkanie z Chrystusem przez lekturę Biblii", *MK* 1983, nr 12, 8-10.
10. "Dzieciństwo Jezusa w Ewangeliach", *MK* 1984, nr 1, 3-6.
11. "Chrystus naszą Paschą", *MK* 1984, nr 4-5, 5-8.
12. "Kościół- Sakrament Zbawienia", *MK* 1982, nr 11, 28-31.
13. "Spotykamy się z Chrystusem w Sakramentach Świętych", *MK* 1982, nr 12, 13- 16.
14. "Chrzest- źródło życia i powołania chrześcijańskiego", *MK* 1983, nr 1-2, 18- 22.
15. "Bierzmowanie Sakramentem dojrzałości w Kościele", *MK* 1983, nr 4-5, 7- 9.
16. "Sakrament pojednania z Ojcem i braćmi", *MK* 1983, nr 3, 9-12.
17. "Eucharystia źródłem życia i jedności", *MK* 1983, nr 6, 4-7.
18. "Sakrament namaszczenia chorych", *MK* 1983, nr 7-9, 4-7.
19. "Sakrament małżeństwa- przymierzem serc", *MK* 1983, nr 10, 19-24.
20. "Sakrament kapłaństwa", *MK* 1983, nr 11, 3-5.
21. "Dlaczego pościmy", *MK* 1983, nr 3, 13-14. Sygnowany inicjałami: H. M.
22. "Miłości trzeba się uczyć", *MK* 1984, nr 1, 43-46. Sygnowany Henryk Stańczak.
23. "Dlaczego odwołany", *Słowo-dziennik katolicki* 1995, marzec.
24. "Ks. Jerzy Arpad Chowańczak, Liber Mortuorum", *WST* 8(1995) 315-316.
25. "Eucharystia źródłem wolności. Główne idee 46 Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego we Wrocławiu w 1997 roku", *Spotkania - Wilno* 1996, nr 14-16/50-52, 16- 30.
26. "Niedokończona rozmowa" [Wspomnienie o ks. Jerzym Chowańczaku], *Powściągliwość i praca* 48(1996), nr 11/554 (fragment); w: *Kapłan jakiego pamiętamy*, Warszawa: Wyższe Metropolitalne Seminarium Duchowne, 17 maja 1996, 53-59 (całość).
27. "Czy Luter zreformował Kościół", *Słowo-dziennik katolicki* 1996, nr 33.
28. "Pielgrzymka pokutna duchowieństwa archidiecezji warszawskiej", *Gość Niedzielny* 1997, nr 18, 17.
29. "Zjazd kapłanów rezerwistów", *Gość Niedzielny* 1997, nr 36, 14.
30. "Patron Warszawy", *Gość Niedzielny* 1997, nr 38, 19.
31. "Początek roku w seminarium warszawskim", *Gość Niedzielny* 1997, nr 42, 15.
32. "Biskupi w dziejach stolicy", *Gość Niedzielny* 1998, nr 11, 17 i 20.
33. "Pielgrzymka pokutna duchowieństwa archidiecezji warszawskiej", *Gość Niedzielny*, 1997, nr 18, 17.
34. "Twarze kapłaństwa", *Znak* 49(1997) nr 11/510, 109-112.
35. "Nikifor na Bielanych. Odkrycie w Bibliotece Seminaryjnej", *Gość Niedzielny* 1998, nr 23, 22.
36. "Seminarium warszawskie. Rocznik kapłański 1973", w: *Świadectwo drogi*, Warszawa: DiG 1998, 37 – 45.
37. Komentarze biblijne: *Słowo-dziennik katolicki* 1-13 VIII 1994; 17-22 VII 1995; 14-18 VIII 1995; 28-31 VIII 1995; 11-13 i 16-20 IX 1995.

Wywiady

38. R. BYKOWSKI, "Rozmowa z wicerektorem Seminarium Archidiecezji Warszawskiej ks. Henrykiem Małeckim", *Dzwon, pismo społeczno-katolickie*, Ryga 1997, nr 1, 3.
39. M. KINDZIUK, "200 lat Archidiecezji Warszawskiej. Tu koncentruje się życie kościoła i narodu", *Gość Niedzielny* 1997, nr 43, 13.
40. R. BYKOWSKI, "Co się zmieniło. Rozmowa z wicerektorem Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie, księdzem Henrykiem Małeckim", *Dzwon*, Ryga 1997, nr 4, 14.
41. W. MARKIEWICZ, "Na tropach śmiechu", *Polityka* 1997, nr 14 /2135, 94.
42. K. POLAK, "Bóg sam wybiera kogo i kiedy chce", *Niedziela* 1998, nr 23/136, (dodatek Niedziela Warszawska), s. I-II.

O. Kazimierz MARCINIAK, OP

dr teologii

(Zob. *WST* 2/1984, 215)

Ks. Rafał MARKOWSKI

dr teologii

Urodzony 16 kwietnia 1958 r. w Józefowie koło Otwocka. Świadczenie dojrzałości uzyskał w 1976 r. W latach 1976-1982 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Dnia 6 czerwca 1982 otrzymał święcenia kapłańskie. Magisterium z teologii uzyskał w ASTK w 1982 r. na podstawie pracy: *Przedmiot przeżyć religijnych w świetle fenomenologii religii Gerarda Van der Leewa*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. W. Tabaczyńskiego. Licencjat z teologii fundamentalnej uzyskał w 1986 r. w ASTK po przedstawieniu pracy: *Pojęcie sacrum w świetle fenomenologii religii Mircea Eliade*, napisanej także pod kierunkiem ks. prof. W. Tabaczyńskiego. W latach 1986-1991 podejmował studia specjalistyczne na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Doktorat z teologii w zakresie religioznawstwa uzyskał w 1991 r. na ATK po obronie rozprawy: *Pojęcie sunnickiej społeczności muzułmańskiej (umma) w ujęciu porównawczym ze współczesną katolicką koncepcją Kościoła*.

Od 30 września 1993 r. pracuje na stanowisku adiunkta Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie. Od 1997 r. jest także adiunktem przy katedrze fenomenologii religii Wydziału Teologicznego ATK/UKSW. W swoich badaniach naukowych zajmuje się problematyką historii islamu.

Twórca radia "Józef" i dyrektor naczelny radia "Plus".

Publikacje

1. "Wiara i moralność w spotkaniu Kościoła z islamem", *Communio* 12(1992) nr 4/70, 46-59.
2. "Kult muzułmański w ujęciu porównawczym z doktryną katolicką", *tamże*, 96-116.
3. "Islam w kulturze zachodu" (razem z E. Sakowiczem), w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 7, Lublin: TNKUL 1997, 509-513.

Ks. Piotr MAZURKIEWICZ

mgr inż. elektroniki, mgr teologii, dr nauk humanistycznych w zakresie socjologii

Urodzony 17 lutego 1960 roku w Warszawie. W roku 1978 uzyskał świadectwo dojrzałości w IV Liceum Ogólnokształcącym w Warszawie. Studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej ukończył w roku 1983 uzyskując tytuł magistra inżyniera. W latach 1983-88 studiował na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, a od roku 1986 także na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, gdzie przygotowywał pracę doktorską w zakresie filozofii. Świecenia kapłańskie otrzymał w roku 1988. W roku 1996, decyzją Rady Wydziału Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych ATK uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii. Podstawą nadania stopnia naukowego była rozprawa doktorska z zakresu socjologii na temat: *Kościół w społeczeństwie otwartym. Spór o obecność Kościoła w społeczeństwie polskim w okresie transformacji ustrojowej*.

Od roku 1995 pracuje jako wykładowca na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, a od roku 1997 jako adiunkt w Instytucie Politologii Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (dawniej ATK). W obu uczelniach prowadzi wykłady kursoryczne, monograficzne oraz seminaria magisterskie. Tematem wykładów kursorycznych jest historia idei społecznych i politycznych, stosunki międzynarodowe, wprowadzenie do katolickiej nauki społecznej, historia myśli społecznej Kościoła, relacje państwo-Kościół w ustroju demokratycznym. W wykładach monograficznych podejmuje tematykę aksjologiczną.

Od roku 1997 prowadzi gościnne wykłady nt. „Tradycje etyczne Europy” w Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusku na Wydziale Nauk Politycznych.

Od roku 1997 należy do European Society for Research in Ethics *Societas Ethica*, od 1999 należy do Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego im. ks. Romana Archutowskiego. Od roku 1999 jest członkiem pięcioosobowej Grupy Roboczej Socjologów przy Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej.

Współpracuje z Redakcją Katolicką Telewizji Polskiej i Polskiego Radia.

W lipcu roku 1998 przebywał w Stanach Zjednoczonych na stypendium ufundowanym przez The Institute of International Education w Waszyngtonie. Tematem programu była: „Religia w Stanach Zjednoczonych”. W maju 2000 roku przebywał na stypendium we Francji, na zaproszenie Institut Catholique de Paris. W czerwcu 2000 roku przebywał na stypendium w Niemczech (Berlin, Bonn), na zaproszenie Uniwersytetu Bońskiego.

Prowadził badania naukowe w następujących kierunkach: 1/ „Kościół wobec integracji europejskiej”, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Instytut Spraw Publicznych, prowadzący dr hab. Jan Grosfeld; opracowanie nt.: „Tożsamość polskiego Kościoła po 1989r.” 2/ „Duchowieństwo polskie wobec perspektywy integracji europejskiej”, Instytut Spraw Publicznych, prowadząca prof. dr hab. Lena Kolarska-Bobińska; konsultacja i recenzja badań. 3/ „*Aufbruch*. Stanowisko Kościołów wschodnio-środkowej Europy w społeczeństwach demokratycznych pochodzących z okresu totalitarnego komunizmu”, Forum pastoralne. 4/ Wyzwanie wobec Kościołów wschodnio-środkowej Europy pod protektorem kard. F. König, przewodniczący prof. Paul Zulehner, Austria – Wiedeń; opracowanie tematu: „Recepcja Soboru”. 5/ „Kirche – Gesellschaft – Staat in Europa”; prowadzący projekt: prof. dr Karl Graf Ballestrem, Katholische Universität Eichstätt; odpowiedzialna ze strony polskiej: prof. dr hab. Aniela Dylus, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Brał udział w licznych sympozjach na których wygłaszał referaty. Ważniejsze wystąpienia na sympozjach: 1/ „The Catholic Church in Poland after the collapse of communism”, w ramach sympozjum nt.: „Politische Kultur, Demokratie und Christliche Werte in Mittel- und

Osteuropa. Situationen - Herausforderungen - Orientierungen", Päpstliche Rat für Kultur, Institut für Religion und Frieden, Konrad-Adenauer-Stiftung, Cadenabbia - Como, 9-13 listopada 1997 r. 2/ „Catholic Church in Poland in the face of the European Integration Process”, w ramach symposium nt.: „Church - State relationships in Central and Eastern Europe”, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 12-14 grudzień 1997 r. 3/ „Human Rights in a Hypothetical Civilisation”, w ramach symposium nt.: „Ethics and Legislation”, Societas Ethica, Turku/Abo (Finland), 19-23 sierpnia 1998 r. 4/ „Us”, them” and „yet other people”, w ramach symposium nt.: „Kulturelle Rechte und Kulturelle Identität in Europa. Kulturpolitische Perspektiven aus Christlicher Sicht an der Schwelle des Neuen Jahrtausend”, Päpstliche Rat für Kultur, Institut für Religion und Frieden, Konrad-Adenauer-Stiftung, Cadenabbia - Como, 8-11 października 1998 r. 5/ „Church Autonomy and Religious Freedom in Poland”, w ramach symposium nt.: Church Autonomy and Religious Liberty”, 2nd European-American Conference on Religious Freedom, Trier, 27-30 maja 1999 r. 6/ „Style of a political pursuit”, w ramach symposium nt.: „Politische Bildung im Kontext kultureller Vielfalt in mittel- und osteuropäischen Ländern – Der Beitrag christlich orientierter Bildungseinrichtungen”, Päpstliche Rat für Kultur, Institut für Religion und Frieden, Konrad-Adenauer-Stiftung, Cadenabbia - Como, 23-26 września 1999 r. 7/ „Radical change of the system of law on religious denominations in the light of experience of the Third Republic of Poland”, w ramach „Law and Religion Colloquium. Current Legal Issues”, University College London, 3-4 lipca 2000 r. 8/ „Theologie zwischen der Macht des Totalitarismus und der Herausforderung der Globalisierung”, w ramach: „Katholisch in Europa. Wozu dient die Theologie? 4. Internationaler Kongress der Europäischen Gesellschaft für Katholische Theologie”, Graz – Maribor, 25.08 – 29.08. 2001 r. 9/ „Les règlements juridiques dans le domaine de l'éducation religieuse en Pologne”, w ramach: „Church and Education in Europe”, Conference at the Institut Catholique de Paris, Paryż, 12-13 października 2001 r.

Publikacje

I. Książki

1. *Drzewo na pustkowiu*, Warszawa 1996, [współautor: W. Niewęglowski], ss. 132.
2. *Aksjologia i aksjologie Europy*, [współautor H. Skorowski], Warszawa 1997/skrypt.
3. *Medytacje nad "Ojciec nasz"*, Warszawa: Krajowe Duszpasterstwo Służby Zdrowia, 1999, ss. 48.
4. *Wiatr gna po niebie pacierze*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 2001, ss. 239.
5. *Kościół i demokracja*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 2001, ss. 343.
6. *Europeizacja Europy*, Warszawa: Studium Generale Europa, Instytut Politologii, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2001, ss. 422.

Książki redagowane

7. *Duch Chrystusa i duch świata. Materiały z symposium*, red. P. Mazurkiewicz, J. Strojny, Warszawa 1998, ss. 112.

II. Artykuły

1. "Invocatio Dei a prawa człowieka", *Spoleczeństwo otwarte* 1996, nr 11, 8-9.
2. "Tolerancja - błogosławieństwo czy przekleństwo?", *Spoleczeństwo otwarte* 1996, nr 10, 8-14.

3. "Posłuszeństwo wewnętrznemu autorytetowi", *Spoleczeństwo otwarte* 1997, nr 5, 53-56.
4. "Prawda i interes w demokracji", *Spoleczeństwo otwarte* 1997, nr 2, 6-11.
5. "Wkład Stolicy Apostolskiej oraz środowisk chrześcijańskich w proces integracji europejskiej", *Chrześcijanin w świecie* 1997, nr 4/205, 88-112.
6. "Kościół w Polsce wobec procesu integracji europejskiej", *PP* 1998, 9/925, 181- 196.
7. "Na każdej pustyni można znaleźć źródło. Inkulturacja w kontekście europejskim", *Więź* 1998, nr 8/478, 108-117.
8. "Prawa człowieka w cywilizacji hipotetycznej", *Spoleczeństwo* 1998, nr 2, 317-329.
9. "O prawach człowieka na Watykanie", *Spoleczeństwo* 1998, nr 3, 565-575.
10. "Czwarty filar", w: *Kościół w Polsce przed wizytą Papieża*, Warszawa: Katolicka Agencja Informacyjna, 1999, 25-26.
11. "Kościół i demokracja", *Civitas* 1999, nr 3, 79-101.
12. "Autonomia Kościoła i wolność religijna w Polsce", *Spoleczeństwo* 1999, nr 2, 389-416.
13. "Finanse Kościoła w państwach Unii Europejskiej", *Więź* 1999, nr 11/493, 166-174.
14. "Czy tolerancja może być cnotą?", *Nauka i Przyszłość* 1999, nr 12/109, 1.8-9.
15. "Ucieczka z polityki czy wykluczenie?", *Roczniki Naukowe Caritas* 3(1999), 115-127.
16. "Polityka i moralność – między cynizmem a moralizmem", *Saeculum Christianum* 1999, nr 2, 151-158.
17. "O należne i bezpieczne miejsce Polski w jednoczącej się Europie", *Spoleczeństwo* 1999, nr 4, 781-791.
18. "Us, Them and yet other People", w: *Politische Kultur, Demokratie und christliche Werte in Europa, Situationen – Herausforderungen – Orientierungen*, Ausgewählte Beiträge Konferenzen in Cadenabbia 1997-1998-1999, 239-247.
19. "Style of Political Pursuit", w: *Politische Kultur, Demokratie und christliche Werte in Europa, Situationen – Herausforderungen – Orientierungen*, Ausgewählte Beiträge Konferenzen in Cadenabbia 1997-1998-1999, 311-315.
20. "Etyczne podstawy demokracji według Jana Pawła II", w: A. ŻYLIŃSKA, A. SKREDO (red.), *Po przełomie. Przełom wieku w kulturze – kultura na przełomie wieków*, Wydawnictwo Publisher's, Szczecin 2001, 19-30.
21. "Radical change in the legal regulation of religious affairs in post-communist Poland", w: *Law and Religion. Current Legal Issues* 2001. Volume 4, R. O'DAIR, A. LEWIS (red.), Oxford University Press, s. 547-558.
22. "Autonomy of the Church and Freedom of Religion in Poland", w: G. ROBBERS (red.), *Church Autonomy. A Comparative Survey*, Peter Lang, Frankfurt am Main – Berlin – Bern – New York – Oxford – Wien 2001, 359-380.
23. "Jak wierzymy", w: W. KUCZYŃSKI (ed.), *Księga Dziesięciolecia Polski Niepodległej 1989-1999*, Fundacja Księgi Dziesięciolecia Polski Niepodległej, Wydawnictwo United Publishers & Productions, Warszawa 2001, 902-904.
24. "Catholic Church in Poland in the Face of the European Integration Process", w: *Church – State Relations in Central and Eastern Europe*, I. BOROWIK (red.), Kraków : Zakład Wydawniczy Nomos 1999, 236-251.

25. "Radykalna zmiana systemu prawa wyznaniowego w świetle doświadczeń III Rzeczypospolitej", w: *Spoleczeństwo – Państwo – Kościół (1945-2000). Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Szczecin, 15-16 VI 2000 r.*, red. A. KAWECKI, K. KOWALCZYK, A. KUBAJ, Szczecin: Stowarzyszenie Absolwentów US 2000, 163-169.
  26. "Recepcja Soboru", w: *Kościół i religijność Polaków 1945-1999*, red. W. ZDANIEWICZ, T. ZEMBRZUSKI, Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC - Pallottinum, Warszawa 2000, 19-43.
  27. "Tożsamość polskiego Kościoła po 1989 r.", w: *Kościół wobec integracji europejskiej*, red. J. GROSFELD, Warszawa 1997, s. 7-41.
  28. "Human Rights in a Hypothetical Civilisation", w: *Ethik und Gesetzgebung. Ethics and Legislation, 35. Jahrestagung in Turku/Abo (Finnland), 19. bis 23 August 1998*, Societas Ethica, Jahresbericht 1998, 181-186.
  29. "Stosunki państwo – Kościół", w: *Pielgrzymka Ojca Świętego Jana Pawła II w Archidiecezji Warszawskiej*, red. W. NIEWĘGŁOWSKI, Warszawa 1999, 94-107.
  30. "Moje spotkania z Janem Pawłem II", w: *Moje spotkania z Janem Pawłem II*, red. W. NIEWĘGŁOWSKI, Warszawa 1995, 132-134.
  31. "W trosce o kulturę", w: *W trosce o kulturę*, red. B. BEJZE, Warszawa 1996, 161-167.
  32. "Kościół wobec przemian w Polsce", [współautor: H. Skorowski], w: *Wolność w prawdzie. Księga Jubileuszowa Instytutu Teologicznego w Łodzi*, red. S. Skobel, Łódź 1997, 41-66.
- Recenzje
33. "Duchowość w odczarowanym świecie", (André VAUCHEZ, „Duchowość średniowiecza”, tłum. z francuskiego Hanna Zaremska, Wydawnictwo Marabut, Gdańsk 1996, ss. 175), w: *Nowe Książki* 1997, nr 1, 52.
  34. "Kościół w Unii Europejskiej - mity i rzeczywistość!" (*State and Church in the European Union*, Gerhard ROBBERS (ed.). In conjunction with the European Consortium for State and Church Research. - 1. Aufl. - Baden -Baden: Nomos Verl.-Ges., 1996), w: *Seminare* 1998, nr 14, 311-313.
  35. "Jeśli nie z Rzymian, jeśli nie z Greków..." (Frederick COPLESTON, *Historia filozofii. Tom I: Grecja i Rzym*, przeł. Henryk Bednarek, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1998), w: *Nowe Książki* 1999, nr 3, 16-17.

III. Artykuły popularno – naukowe i publicystyczne

36. "Gdybyś się był narodził w Warszawie", *PKat* 1994, nr 45, 1-2.
37. "Instynkt moralny", *Gość Niedzielny*, 18 września 1994, 26.
38. "Na nieszczęście kobiet Kopernik był Polakiem", *PKat* 16 października 1994.
39. "To, co najlepsze w człowieku: pies", *PKat* 1994, nr 22, 1.9.
40. "Dokąd zmierza człowiek?" (cz. 1), *PKat* 1995, nr 31, 1.5.
41. "Dokąd zmierza człowiek?" (cz. 2), *PKat* 1995, nr 32, 4-5.
42. "Muzeum neutralne światopoglądowo. Europejskie Spotkanie Młodych w Paryżu, 28 grudnia 1994 – 1 stycznia 1995", *Biuletyn Ekumeniczny*, 1995, nr 1/93, 30-33.
43. "Nie daj się zaskoczyć!" *Nasza Rodzina* 1996, nr 3, 8-10.
44. "Brońcie krzyża", *Gość Niedzielny*, 14 września 1997, 16.
45. "Dlaczego Kościół jest podzielony?", *Wiadomości Ursynowskie*, maj 1997, nr 5/17, 1-2.

46. "Nie jest to wielka narodowa tragedia. Z ks. Piotrem Mazurkiewiczem rozmawia Milena Kindziuk", *Gość Niedzielny*, 20 kwietnia 1997, 17.
47. "Nieudani mężczyźni i „bezduszni” kapłani", *Życie*, 1 lutego 1997, 9.
48. "Personel naziemny", *Nasza Rodzina* 1997, nr 4, 6-7.
49. "Potop. Woda mi sięga po szyję...", *Nasza Rodzina*, 1997, nr 9, 17.
50. "Człowiek w kamieniołomach", *Powściągliwość i Praca*, 1998, nr 1, 6-7.
51. "Mieć w życiu oswojone miejsce", *Gość Niedzielny*, 20 września 1998, 19-20.
52. "Pies i jego pan", *Nasza Rodzina*, 1998, nr 9-10, 28-30.
53. "Wiosna Kościoła. Z ks. Piotrem Mazurkiewiczem rozmawia Rafał Pazio" (cz. 1), *Najwyższy Czas!*, 17 października 1998, 8-9.
54. "Wiosna Kościoła. Z ks. Piotrem Mazurkiewiczem rozmawia Rafał Pazio" (cz. 2), *Najwyższy Czas!*, 24 października 1998, 16.
55. "Społeczny wymiar pojednania", *Biuletyn KAI*, 7(360), 18 lutego 1999, 18-21.
56. "Krzyż i wołaj o pokój!" *Gość Niedzielny*, 2 maja 1999, 5.
57. "Sprawiedliwy, to znaczy miłosierny", *Nasza Rodzina*, 1999, nr 3-4, 7-8.
58. "Dziękuję za kapłaństwo", *Niedziela*, 6 czerwca 1999, nr 23(4), 23.
59. "Europa zmitologizowana", *PKat* 18 lipca 1999, 17.
60. "Chrześcijaństwo minus, czyli co myśli Papież o zjednoczonej Europie", *Unia – Polska*, 19 lipca 1999, s. 12-13.
61. "Stary i nowy feminizm", *PKat* 5 września 1999, 17.
62. "Kalokagathia. Piękno jako widzialność dobra", *Nasza Rodzina*, 1999, nr 9-10, 7-8.
63. "Rozmowa PK", *PKat* 28 listopada 1999, 20.
64. "Kościoły w Unii Europejskiej", *Laetare*, 1999, nr 6-7, 85-94.
65. "Taizé w stolicy. O spotkaniu w Warszawie z księdzem doktorem Piotrem Mazurkiewiczem rozmawia Rafał Pazio", *Najwyższy Czas!*, nr 3(504), 15 stycznia 2000, 16-17.
66. "Święty rytm czasu i przestrzeni", *Nasza Służba*, nr 6(180), 15-31 marca 2000, 4-5.8.
67. "Reprywatyzacja to problem ekonomiczny i moralny", *PKat* 9 kwietnia 2000, 20.

IV. Homilie

68. "Eucharystyczne orędzie", *Biblioteka Kaznodziejska* 134(1995), nr 5-6, 279-281.
69. "Nie daj się zaskoczyć polityce!", *Biblioteka Kaznodziejska* 135(1995) nr 1-2, 7-10.
70. "Otrzymacie Jego moc", *PKat* 1995, nr 23, 1-3.
71. "Piotr, czyli krucha skała", *PKat* 1995, nr 10, 1.5.
72. "Porozmawiajmy o Judaszu", *PKat* 1995, nr 11, 4-5.
73. "W kawiarni przy *Via Crucis*", *PKat* 1995, nr 13, 4-5.
74. "Stale wzrastać w dojrzałości", *Biblioteka Kaznodziejska* 134(1995) nr 3-4, 129-132.
75. "Słowo Boże nie uległo skrępowaniu", *Biblioteka Kaznodziejska* 135(1995) nr 3-4, 143-146.
76. "Fiat lux!", *Gość Niedzielny*, 24 grudnia 1995, 45-46.
77. "Miłość cierpliwa jest...", *Gość Niedzielny*, 4 lutego 1996, s. 9-10.
78. "Chrześcijański styl życia", *Biblioteka Kaznodziejska* 136(1996) nr 1-2, 7-10.
79. "Czyż Chrystus jest podzielony", *Biblioteka Kaznodziejska* 137(1996) nr 5-6, 351-353.
80. "Nie pokładajcie ufności w ciele!", *Biblioteka Kaznodziejska* 137(1996) nr 1, 6-9.

81. "Ojczyzna, to wielki zbiorowy obowiązek", *Biblioteka Kaznodziejska* 136(1996) nr 5-6, 332-335.
82. "On nam rozkazał ogłosić ludowi...", *Biblioteka Kaznodziejska* 136(1996) nr 3-4, 137-140.
83. "Synowie dnia i synowie nocy", *Biblioteka Kaznodziejska* 137(1996) nr 3-4, 177-178.
84. "Duch, który daje życie", *Biblioteka Kaznodziejska* 138(1996) nr 3-4, 179-181.
85. "Jezus - prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek", *Biblioteka Kaznodziejska* 138(1997) nr 1-2, 1-4.
86. "Jezus Chrystus Słowem Ojca", *Biblioteka Kaznodziejska* 138(1997) nr 5-6, 324-327.
87. "Litania loretańska - modlitwa wieków", *Biblioteka Kaznodziejska* 138(1997) nr 3-4, 230 - 256.
88. "Niech uleci wiatr północny, przybędzie zaś południowy", *Biblioteka Kaznodziejska* 139(1997) nr 5-6, 268-271.
89. "Stamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych", *Biblioteka Kaznodziejska* 139(1997) nr 3-4, 175-177.
90. "W drodze do nieba", *Biblioteka Kaznodziejska* 139(1997) nr 1-2, 5-7.
91. "W świetle Słowa Bożego" (cz. 1), *Biblioteka Kaznodziejska* 139(1997) nr 1-2, 102-118.
92. "W świetle Słowa Bożego" (cz. 2), *Biblioteka Kaznodziejska* 138(1997) nr 5-6, 360-370.
93. "Bóg nie jest „stworzony” do życia w samotności", *Biblioteka Kaznodziejska* 140(1998) nr 5-6, 263-266.
94. "Czy Ty jesteś tym, który ma przyjść, czy też innego mamy oczekiwać?", *Biblioteka Kaznodziejska* 141(1998) nr 5-6, 338-342.
95. "Duch Święty rzeźbi w nas obraz Chrystusa", *Biblioteka Kaznodziejska* 141(1998) nr 1-2, 95-97.
96. "Duch Święty źródłem wiary", *Biblioteka Kaznodziejska* 140(1998) nr 1-2, 18-20.
97. "Narodziny Kościoła", *Biblioteka Kaznodziejska* 140(1998) nr 3-4, 196-198.
98. "Pomiędzy tronem – królem – a urzędem prezydenta", *Biblioteka Kaznodziejska* 141(1998) nr 3-4, 234-237.
99. "Nie jesteśmy takimi, jakich chce nas mieć Ojciec", *Biblioteka Kaznodziejska* 142(1999) nr 1-2, 77-81.
100. "Sprawiedliwy, to znaczy miłosierny", *Biblioteka Kaznodziejska* 142(1999) nr 3-4, 198-201.
101. "Polisa na życie wieczne", *Biblioteka Kaznodziejska* 142(1999) nr 5-6, 401-405.
102. "Modlitwa Pańska" (cz. 1), *Biblioteka Kaznodziejska* 142(1999) nr 5-6, 518-528.
103. "Modlitwa Pańska" (cz. 2), *Biblioteka Kaznodziejska* 143(1999) nr 1-2, 140-158.
104. "Nie zapomnij o tym, co najważniejsze", *Biblioteka Kaznodziejska* 143(1999) nr 1-2, 12-16.
105. "Gdy przekaze królowanie Bogu Ojcu", *Biblioteka Kaznodziejska* 143(1999) nr 3-4, 254-257.
106. "Bóg wytrąca nas z rutyny", *Biblioteka Kaznodziejska* 143(1999) nr 5-6, 444-447.
107. "Bóg jest Bogiem dla nas", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 2, 33-35.
108. "Wróć do pierwotnej miłości!", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 2, 114-117.
109. "Zjednoczenie poprzez prawdę", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 3, 54-57.
110. "Ożyj i bądź wierny!", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 3, 111-114.
111. "Umocnienie wiary", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 4, 45-48.

112. "Strzeż się duchowej oziębłości", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 4, 84-87.
113. "O potrzebie naśladowania gestu Papieża", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 5, 21-23.
114. "Bądź Oblubienicą, a nie ladacznicą!", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 5, 105-109.
115. "Królestwo prawdy", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 6, 48-50.
116. "Otwórzcie drzwi Oblubieńcowi!", *Biblioteka Kaznodziejska* 144(2000) nr 6, 135-138.
117. "Narodzenie Jezusa", *List do Pani* 2000, nr 3(75), 5.
118. "Rozmowa przy studni", *Woda i Życie* 2000, nr 1, 45.

Ks. Jan MIAZEK

dr teologii, dr hab. nauk teologicznych (w zakresie teologii pastoralnej)

Urodzony 25 stycznia 1941 roku w Kocierzewie k. Łowicza. Świadectw maturalne uzyskał w 1959 r. po ukończeniu Technikum Mechaniki Precyzyjnej w Warszawie. W latach 1959-1965 odbył studia w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. W latach 1969-1971 kontynuował studia w Studium Pastoralnym w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim uzyskując w 1973 roku tytuł magistra teologii. W latach 1973-1977 odbył studia stacjonarne w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (licencjat w 1974 roku) oraz w Rzymie w Papieskim Instytucie Liturgicznym św. Anzelma. Doktorat z teologii, specjalizacja w liturgii, uzyskał w 1978 roku.

Od roku 1978 podjął wykłady w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie oraz w Akademickim Studium Teologii Katolickiej (od 1988 roku Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie, sekcja św. Jana Chrzciciela). W latach 1982-1997 prowadził wykłady zleczone w Akademii Teologii Katolickiej. W 1997 roku przedłożył pracę habilitacyjną w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie i otrzymał stopień doktora habilitowanego. Od 1997 roku podjął pracę na pełnym etacie w Akademii Teologii Katolickiej na stanowisku adiunkta habilitowanego. Od 2000 roku pełni obowiązki prodziekana Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie, w tymże roku został mianowany profesorem tegoż Wydziału.

Publikacje

I. Książki

1. *La "collecta" del "Proprium de Tempore" nel "Missale Romanum" di Paolo VI. Avviamento ad uno studio critico-teologico*. Excerptum ex dissertatione ad Doctoratum in S.Theologia Liturgica in Pontificio Instituto Liturgico S.Anselmi de Urbe assequendum conscripta, Romae 1977.
2. *Misterium Wielkiego Postu w modlitwach mszalnych dawnej i współczesnej liturgii rzymskiej*, Warszawa 1997.
Redakcja
3. *To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*, Warszawa 1987.
Współredakcja
4. *Z Maryją chcę mówić o każdej porze*, red. W. WOJDECKI, Warszawa 1986.
5. *Modlitewnik: Wierzę w Ciebie, Boże żywy*, Warszawa 1992.

II. Artykuły naukowe

1. "Kolekty okresu wielkanocnego w Mszałe Pawła VI", *CT* 49(1979) nr 3, 79-88.
2. "Kolekty okresu adwentu w Mszałe Pawła VI", *CT* 49(1979) nr 4, 73-79.
3. "Kolekty okresu wielkiego postu w Mszałe Pawła VI", *CT* 50(1980) nr 2, 99-107.
4. "Kolekty okresu zwykłego w Mszałe Pawła VI", *CT* 50(1980) nr 3, 85-92.
5. "Kolekty okresu Bożego Narodzenia w Mszałe Pawła VI", *CT* 51(1981) nr 1, 69-74.
6. "Kult świętych w odnowionej liturgii cz. I", *CT* 51(1981) nr 3, 85-93.
7. "Kult świętych w odnowionej liturgii cz. II", *CT* 52(1982) nr 1, 85-93.
8. "Teologia nowych Obrzędów Pogrzebu", *AK* 72(1980) nr 430,184-197.
9. "Modlitwy błagalne *Preces* w Laudesach i Nieszporach Liturgii Godzin", *STV* 20(1982) nr 1, 173-188.
10. "Teksty liturgiczne jako źródło medytacji", *RBL* 35(1982) nr 2, 147-154.
11. "Wychowawcza funkcja liturgii w życiu rodziny chrześcijańskiej", *Com* 2(1982) nr 5, 64-73.
12. "Nowy obrzęd koronacji obrazu Matki Bożej", *CT* 52(1982) nr 3, 71-81.
13. "Odnowiony Mszał Rzymski - Mszał Pawła VI", *WST* 1(1983) 311-338.
14. "Czytania patrystyczne i hagiograficzne w Liturgii Godzin", *AK* 75(1983) nr 446, 61-76.
15. "Eucharystia: Ofiara-Kult-Obrzęd", *AK* 75(1983)nr 448, 315-335.
16. "*Commune apostolarum* w odnowionej Liturgii Godzin", *CT* 53(1983) nr 1, 69-73.
17. "Święto w dzisiejszym świecie", *CT* 53(1983) nr 2, 79-86.
18. "Odnowiony obrzęd konsekracji dziewic", *CT* 53(1983) nr 3, 69-77.
19. "Nowe obrzędy sakramentu pokuty", *WST* 2(1984) 142-152.
20. "Odnowa liturgii jako problem organizacji życia religijnego i duszpasterstwa w diecezji", *RBL* 38(1985) nr 4-5, 312-320.
21. "Struktura nabożeństw eucharystycznych w praktyce parafialnej", *RBL* 39(1986) nr 4, 317-324.
22. "Liturgia i świadomość religijna", *CT* 56(1986) nr 2, 65-70.
23. "Msza święta pierwszych chrześcijan", w: *Eucharystia pierwszych chrześcijan*. Wybór i opracowanie M. STAROWIEYSKI, Kraków 1987, 31-51.
24. "Msza święta w liturgiach zachodnich", w: *Pokarm nieśmiertelności*, red. W. MYZOR, E. STANULA, Katowice 1987, 223-254.
25. "Posoborowa odnowa liturgii w Polsce", *STV* 25(1987) nr 2, 238-252.
26. "Wnętrze kościoła", *CT* 58(1988) nr 3, 86-93.
27. "Kolekta", w: *Mszał księgą życia chrześcijańskiego*, red. B. Nadolski, Poznań 1989, 21-35.
28. "Bóg miłosierdzia w modlitwach Mszału Rzymskiego", w: *Miłosierdzie w postawie ludzkiej*, red. W. SŁOMKA, Lublin 1989, 113-128.
29. "List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt Paschalnych", *CT* 59(1989) nr 3, 59-68.
30. "Matka Boża w liturgii roku kościelnego", *WST* 3(1985-1990), 291-309.
31. "Triduum Paschalne. Historia-teologia-duszpasterstwo", *CT* 61(1991) nr 2, 119-126.
32. "Przewodniczenie liturgii i formacja do tej posługi", *CT* 63(1993) nr 1, 122-126.
33. "Odnowa sakramentu pokuty", *CT* 63(1993) nr 2, 112-123.
34. "Procesje. Historia-teologia-duszpasterstwo", *CT* 64(1994) nr 1, 97-106.
35. "Liturgia w Europie - dawniej i dziś", *CT* 64(1994) nr 4, 113-123.

36. "Modlitwa powszechna i modlitwy wstawiennicze Modlitwy Eucharystycznej w liturgii mszalnej", w: *Liturgia Domus Carissima*, red. A. Durak, Warszawa 1998, 126-145.
37. "Obrzęd błogosławieństwa tych, którzy są wysłani w celu głoszenia ewangelii", *RT* 45(1998) z. 8, 291-298.
38. "Uroczystość i oktawa Bożego Narodzenia w modlitwach Mszału Pawła VI", *Liturgia sacra* 4(1998), nr 2/12, 205-216.
39. "Liturgia i pobożność ludowa dawniej i dziś", *CT* 68(1998) nr 4, 135-146.
40. "Misterium Chrystusa w liturgii Adwentu Sakramentarza Gelazjańskiego", *WST* 12(1999), 145-156.
41. "Incarnationis misterium w liturgii Bożego Narodzenia Sakramentarza Gelazjańskiego", w: *Ut misterium paschale vivendo exprimatur*, red. T. DOLA I R. PIERSKAŁA, Opole 2000, 89-93.
42. "Trójca Święta a Maryja w liturgii rzymskiej", *Salvatoris Mater* 2 (2000) nr 3, 113-129.

III. Artykuły popularno-naukowe

1. "Kościół - wymagania liturgiczne", w: *Architektura sakralna. Seminarium SARP-u nt. architektury obiektów sakralnych*, Wydawnictwo poseminaryjne, Warszawa 1983, 13-26.
2. "Kongresy eucharystyczne", *WAW* 75(1985) 253-261.
3. "Kongresy Eucharystyczne", *PKat* 1985, nr 32/33.
4. "Święte Triduum Paschalne", *PKat* 1987, nr 15.
5. "Liturgia podczas pobytu Ojca Świętego w Warszawie", *PKat* 1987, nr 23.
6. "Doroczny obchód pamiątki i śmierci i zmartwychwstania Pana", *PKat* 1988, nr 13.
7. "Wielki Post", *PKat* 1989, nr 7.
8. "Komunia święta wielkanocna", *PKat* 1989, nr 11.
9. "Pamiętaj, abyś dzień święty święcił", *PKat* 1989, nr 19.
10. "Parafialne Dni Kongresowe", *PKat* 1989, nr 20.
11. "Stacje Kongresowe poza Warszawą", *PKat* 1989, nr 21.
12. "Uroczystość Wszystkich Świętych i Dzień Zaduszny", *PKat* 1989, nr 44.
13. "Adwent", *PKat* 1989, nr 49.
14. "Wielki Post", *PKat* 1990, nr 8/9.
15. "Święcenie pokarmów", *PKat* 1990, nr 15/16.
16. "Matka Boża Zielna", *PKat* 1990, nr 32/33.
17. "Święta Wielkanocne", *PKat* 1991, nr 7.
18. "Różaniec", *PKat* 1991, nr 20.
19. "Świeccy pomocnicy przy udzielaniu Komunii świętej", *PKat* 1991, nr 21.
20. "Chrystus nam się narodził", *PKat* 1991, nr 26.
21. "Święto Ofiarowania Pańskiego", *PKat* 1992, nr 3.
22. "Utrata poczucia grzechu", *PKat* 1992, nr 4.
23. "Nawróćcie się do mnie", *PKat* 1992, nr 5.
24. "Zmartwychwstał trzeciego dnia", *PKat* 1992, nr 8.
25. "Notatki z pielgrzymki", *PKat* 1992, nr 19.
26. "Lourdes", *PKat* 1992, nr 20.
27. "Gdy poznamy Boga w ludzkiej postaci", *PKat* 1992, nr 26.

28. "Liturgia sakramentu bierzmowania", w: *Druga Wielka Nowenna 1991-2000, Rok II - Bierzmowanie*, Warszawa: Kuria Metropolitalna Warszawska 1992, 32-38.
29. "Liturgia Mszy świętej", w: *Druga Wielka Nowenna 1991-2000, Rok III - Eucharystia*, Warszawa: Kuria Metropolitalna Warszawska 1993, 5-22.
30. "Myśli o niedzielnej Mszy świętej", *PKat* 1993, nr 4.
31. "Wielkopostne myśli o naszej religijności", *PKat* 1993, nr 5.
32. "Zwycięzca śmierci", *PKat* 1993, nr 6.
33. "Zacznijmy rozmowę o niedzielnej Mszy świętej", *PKat* 1993, nr 11.
34. "Słowa i obrzędy", *PKat* 1993, nr 13.
35. "Trzydzieści lat", *PKat* 1993, nr 25.
36. "Gdy się Chrystus rodzi i na świat przychodzi", *PKat* 1993, nr 26.
37. "Liturgia sakramentu małżeństwa", w: *Druga Wielka Nowenna 1991-2000, Rok IV - Rok rodziny*, Warszawa: Kuria Metropolitalna Warszawska 1994, 7-25.
38. "Przed świętami", *PKat* 1994, nr 6.
39. "O pierwszej Komunii świętej nieco inaczej", *PKat* 1994, nr 12.
40. "Boże Ciało", *PKat* 1994, nr 15.
41. "Ujrzałem tłum wielki", *PKat* 1994, nr 37.
42. "Na drogach Adwentu", *PKat* 1994, nr 41.
43. "Jak przeżywać wieczerzę wigilijną", *PKat* 1994, nr 43.
44. "Na progu Nowego Roku", *PKat* 1995, nr 1.
45. "Poświęteczne myśli", *PKat* 1995, nr 2.
46. "Modlitewnik Żołnierski", *PKat* 1995, nr 4.
47. "Przed Popielcem", *PKat* 1995, nr 9.
48. "Czas spowiedzi", *PKat* 1995, nr 12.
49. "Liturgia sakramentu pokuty", *PKat* 1995, nr 13.
50. "Posłuchamy cię o tym innym razem", *PKat* 1995, nr 16.
51. "Druga Niedziela Wielkanocy Niedzielą Miłosierdzia Bożego", *PKat* 1995, nr 17.
52. "Przeżywać Wielki Post świadomie", *Słowo* 1997, nr 34.
53. "To o wiele więcej niż święconka. O sensie liturgii wielkanocnej", *Słowo* 1997, nr 62.
54. "Liturgia – misterium zbawienia", *Miejsca Święte* 1999, nr 4/28, 6-8.
55. "Celebracja liturgii Kościoła", *Miejsca Święte* 1999, nr 7/31, 14-15.
56. "Nauczyciel liturgii (św. Benedykt)", *Miejsca Święte* 2001, nr 9, 32-33.

IV. Komentarze liturgiczne

1. Komentarze liturgiczne na niedziele i uroczystości roku liturgicznego, *Msza święta*, lata 1979-1981.
2. Komentarze liturgiczne do świąt roku kościelnego, w: *Karmię Was tym, czym sam żyję. Ojcowie Kościoła prowadzą przez święta roku kościelnego*, (Ojcowie żywi IV), red. M. STAROWIEYSKI, Kraków 1982. Wydanie włoskie: *I padri vivi*, Roma 1982.
3. Komentarze liturgiczne do świąt Maryjnych, w: *Z Maryją chcę mówić o każdej porze*, red. W. WOJDECKI, Warszawa 1986.
4. Komentarze liturgiczne w modlitewniku *Wierzę w Ciebie, Boże żywy*, Warszawa 1992.

5. Tydzień w Kościele - Liturgia tygodnia: rubryka zawierająca kalendarz liturgiczny, informacje o świętych wspomnianych w tygodniu, wprowadzenie do świąt i okresów liturgicznych:
PKat 1984, numery: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27/28.
PKat 1985, numery: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9/10, 11/12, 13, 14/15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32/33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50.
PKat 1986, numery: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 34.
6. Tydzień w Kościele - Liturgia tygodnia: krótkie wprowadzenie do liturgii:
"Czym jest liturgia", *PKat* 1986, nr 37.
"Liturgia i nabożeństwo", *PKat* 1986, nr 38.
"Obecność Chrystusa w liturgii", *PKat* 1986, nr 39.
"Liturgia dziełem Kościoła", *PKat* 1986, nr 40.
"Znaki i obrzędy w liturgii", *PKat* 1986, nr 41.
"Uświęcenie człowieka w liturgii", *PKat* 1986, nr 42.
"Uwielbienie Boga w liturgii", *PKat* 1986, nr 43.
"Kult w Duchu i w prawdzie", *PKat* 1986, nr 44/45.
"Liturgia ziemską i niebieską", *PKat* 1986, nr 47.
"Udział wiernych w liturgii", *PKat* 1986, nr 48.
"Liturgia w Kościele", *PKat* 1986, nr 49.
"Liturgia szczytem i źródłem", *PKat* 1986, nr 50.
"Liturgia i życie duchowe", *PKat* 1987, nr 1.
"Liturgia i wiara", *PKat* 1987, nr 3.
"Liturgia i świadomość religijna", *PKat* 1987, nr 4.
"Liturgia pochodzi od Chrystusa", *PKat* 1987, nr 5.
7. Komentarz do liturgii Mszy świętej: Msza święta:
"Wprowadzenie do liturgii Mszy świętej", *PKat* 1987, nr 6.
"Msza święta", *PKat* 1987, nr 7.
"Gdy lud się zgromadzi", *PKat* 1987, nr 8.
"Procesja do ołtarza", *PKat* 1987, nr 9.
"Pan z wami", *PKat* 1987, nr 10.
"Moja wina", *PKat* 1987, nr 11.
"Wielbimy Cię", *PKat* 1987, nr 12.
"Módlmy się", *PKat* 1987, nr 13.
"Stół słowa", *PKat* 1987, nr 14.
"Pan dziś mówi", *PKat* 1987, nr 18.
"Układ czytań mszalnych", *PKat* 1987, nr 19.
"Jeszcze o liturgii słowa", *PKat* 1987, nr 20.
"Słowo Boże i Tajemnica Eucharystii", *PKat* 1987, nr 22.
"Homilia", *PKat* 1987, nr 32/33.

- "Wyznanie wiary i modlitwa wiernych", *PKat* 1987, nr 35.
"Przygotowanie darów", *PKat* 1987, nr 36.
"Przygotowanie chleba", *PKat* 1987, nr 39.
"Przygotowanie wina", *PKat* 1987, nr 40.
"Gesty i modlitwy", *PKat* 1987, nr 41.
"Zakończenie przygotowania darów", *PKat* 1987, nr 42.
"Chleb i wino, które przynosimy", *PKat* 1987, nr 44.
"Modlitwa Eucharystyczna", *PKat* 1987, nr 46.
"Rozwój Modlitwy Eucharystycznej", *PKat* 1987, nr 47.
"Dzięki składamy Bogu naszemu", *PKat* 1987, nr 49.
"Prefacja", *PKat* 1987, nr 51/52.
"Epikleza", *PKat* 1988, nr 1.
"To jest Ciało moje...", *PKat* 1988, nr 2.
"Wspominając śmierć i zmartwychwstanie", *PKat* 1988, nr 4.
"Składamy Ci żywą i świętą ofiarę", *PKat* 1988, nr 5.
"Wejrzyj na dar Twojego Kościoła", *PKat* 1988, nr 6.
"Pamiętaj, Boże, o Twoim Kościele", *PKat* 1988, nr 9.
"Przez Chrystusa...", *PKat* 1988, nr 10.
"Pierwsza Modlitwa Eucharystyczna", *PKat* 1988, nr 11.
"Druga Modlitwa Eucharystyczna", *PKat* 1988, nr 12.
"Trzecia Modlitwa Eucharystyczna", *PKat* 1988, nr 16.
"Czwarta Modlitwa Eucharystyczna", *PKat* 1988, nr 17.
"Piąta Modlitwa Eucharystyczna", *PKat* 1988, nr 20.
"Modlitwy Eucharystyczne o pojednaniu", *PKat* 1988, nr 21.
"Modlitwy Eucharystyczne dla dzieci", *PKat* 1988, nr 22.
"Eucharystia ucztą", *PKat* 1988, nr 23.
"Ojcze nasz", *PKat* 1988, nr 25.
"Znak pokoju", *PKat* 1988, nr 26.
"Przekażcie sobie znak pokoju", *PKat* 1988, nr 35.
"Łamanie chleba", *PKat* 1988, nr 36.
"Panie, nie jestem godzien", *PKat* 1988, nr 38.
"U drzwi Twoich", *PKat* 1988, nr 39.
"Jak przyjmujemy Komunię świętą", *PKat* 1988, nr 40.
"Błogosławieni wezwani na ucztę", *PKat* 1988, nr 42.
"Niech człowiek baczy na siebie", *PKat* 1988, nr 43.
"Komunia święta pod postacią wina", *PKat* 1988, nr 48.
"Komunia święta pod obiema postaciami", *PKat* 1988, nr 49.
"Jeszcze o Komunii świętej", *PKat* 1989, nr 1.
"Po Komunii świętej", *PKat* 1989, nr 2.
"Obrzędy zakończenia", *PKat* 1989, nr 3.
"Idźcie w pokoju Chrystusa", *PKat* 1989, nr 5.

V. Publicystyka

1. "Wśród katolickich dziennikarzy w RFN", *PKat* 1988, nr 50.
2. "Nowy rok katechetyczny", *PKat* 1989, nr 39.
3. "Karnawał w Wielkim Poście", *PKat* 1990, nr 13.
4. "Pójdź za Mną", *PKat* 1990, nr 18.
5. "Religia w szkole", *PKat* 1990, nr 21.
6. "Pod kolumną króla Zygmunta", *PKat* 1990, nr 28.
7. "Powołanie teologa w Kościele", *PKat* 1990, nr 34.
8. "Nasz tygodnik - nasza parafia", *PKat* 1990, nr 41/42.
9. "Świąteczna rozmowa", *PKat* 1990, nr 51/52.
10. "Przed rokiem dwutysięcznym", *PKat* 1991, nr 1.
11. "W obliczu wojny", *PKat* 1991, nr 3.
12. "Może jestem złą katoliczką", *PKat* 1991, nr 4.
13. "Nasze seminaria", *PKat* 1991, nr 8.
14. "Bogu dziękujcie, ducha nie gości", *PKat* 1991, nr 11/12.
15. "Nasz Pasterz", *PKat* 1991, nr 14.
16. "Wobec wyborów", *PKat* 1991, nr 22.
17. "Poniedziałek po wyborach", *PKat* 1991, nr 23.
18. "Europa w Rzymie", *PKat* 1991, nr 24.
19. "Europa, Europa, Europa", *PKat* 1992, nr 7.
20. "Trzeci Maja", *PKat* 1992, nr 9.
21. "Nie wiem, co we mnie wstąpiło", *PKat* 1992, nr 10.
22. "Powrót", *PKat* 1992, nr 14.
23. "Trzydzieści lat temu", *PKat* 1992, nr 21.
24. "Telefoniczna Opinia Publiczna", *PKat* 1992, nr 22.
25. "Inne oblicze wojny domowej w Hiszpanii", *PKat* 1992, nr 24.
26. "Pasja wyśmiewania", *PKat* 1992, nr 25.
27. "Chrystus dzisiaj", *PKat* 1993, nr 1.
28. "Myśli na Tydzień Modlitw o jedność", *PKat* 1993, nr 2.
29. "Po decyzjach sejmowych", *PKat* 1993, nr 3.
30. "Listy o Mszy świętej", *PKat* 1993, nr 15.
31. "Jakich niewierzących potrzebuje polska demokracja", *PKat* 1993, nr 16.
32. "Konkordat, Denver, wybory", *PKat* 1993, nr 18.
33. "Przedwyborcze myśli", *PKat* 1993, nr 19.
34. "Habemus Papam", *PKat* 1993, nr 21.
35. "Bogaty Kościół?" *PKat* 1994, nr 1.
36. "Po świętach", *PKat* 1994, nr 2.
37. "Gdy już nie gra świąteczna orkiestra", *PKat* 1994, nr 3.
38. "O Wielkim Poście, *Przeglądzie* i Krakowie", *PKat* 1994, nr 4.
39. "Dziennikarz czy kapłan", *PKat* 1994, nr 5.
40. "Niech radość wielkanocna zwycięży nasz smutek", *PKat* 1994, nr 7.
41. "Trzy refleksje", *PKat* 1994, nr 16.
42. "Przed wyborami", *PKat* 1994, nr 17.

43. "Nie tylko o święceniach kapłańskich", *PKat* 1994, nr 18.
44. "Dziesięć lat *Przeglądu Katolickiego*", *PKat* 1994, nr 19.
45. "O *Przeglądzie*, polu minowym i ludziach minionego czasu", *PKat* 1994, nr 29.
46. "Po decyzji Sejmu", *PKat* 1994, nr 31.
47. "Papież z *dalekiego kraju*", *PKat* 1994, nr 35.
48. "Jeszcze o sektach", *PKat* 1994, nr 36.
49. "Adwentowe myśli", *PKat* 1994, nr 42.
50. "W Manilii, Paryżu i Evreux", *PKat* 1995, nr 6.
51. "Dar jednego dnia", *PKat* 1995, nr 20.
52. "Ojcie święty, witaj na tej ziemi", *PKat* 1995, nr 21.

Ks. Stefan MIECZNIKOWSKI, SJ

dr teologii

(Zob. *WST* 2/1984, 216)

Ks. Zdzisław MIERZEJEWSKI

mgr filologii klasycznej

Urodzony 15 maja 1944 r. w Wąsoszu (woj. Podlaskie). W latach 1958-1962 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Grajewie, gdzie uzyskał maturę. Po maturze w 1962 r. wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. W latach 1964-1966 odbywał służbę wojskową w jednostce Marynarki Wojennej w Gdańsku. W roku 1969 przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1972-1977 studiował na Wydziale Filologii Polskiej i Słowiańskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Tamże uzyskał w dniu 27 czerwca 1977 r. magisterium z filologii klasycznej, na podstawie pracy: *Znaczenie terminu „Servus” w Nowym Testamencie*. W latach 1977-1979 był ojcem duchownym w WMSD w Warszawie.

Od września 1982 r. wykłada język łaciński w WMSD w Warszawie, a z chwilą powstania Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie jest pracownikiem tejże Uczelni. Od roku 1992 nauczał języka łacińskiego w Medycznym Studium Zawodowym Pielęgniarstwa w Warszawie. W latach 1996-1998 był także wykładowcą języka łacińskiego w Wyższym Seminarium Duchownym w Łowiczu. Od roku 2000 wykłada język łaciński i prowadzi lektorat języka niemieckiego w Wyższym Seminarium Duchownym diecezji Warszawsko-Praskiej.

Poza pracą dydaktyczną zajmował się duszpasterstwem w parafii św. Marii Magdaleny w Warszawie – Bródno, gdzie zamieszkuje od 1987 r.

Ks. Ryszard Stanisław MIERZEJEWSKI

dr teologii

Urodzony 2 lutego 1943 r. w Mieczkach-Ziemakach (diec. Łomżyńska). Święcenia kapłańskie przyjął 4 VI 1967 r. z rąk kard. Stefana Wyszyńskiego. Odbył studia specjalistycznej w KUL, gdzie uzyskał doktorat z teologii dogmatycznej. Po studiach wykładał (do 1980 r.) teologię dogmatyczną w WMSD/ASTK w Warszawie.

Bp Władysław MIZIOLEK

dr teologii

Urodzony 16 grudnia 1914 roku. W latach 1934-1940 studiował w Wyższym Seminarium Duchownym w Warszawie, a w latach 1947-1951 na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie uzyskał doktorat teologii. Świecenia kapłańskie otrzymał 23 czerwca 1940 r., natomiast sakrę biskupią w dniu 25 marca 1969 r.

W latach 1951-1957 prefekt i profesor Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie, następnie w latach 1957-1969 rektor WMSD. Był wieloletnim wykładowcą teologii dogmatycznej i ekumenicznej WMSD, ASTK/PWTW oraz PIŻW. W swoim dorobku publicystycznym posiada 4 książki i ponad 100 artykułów o tematyce teologicznej, duszpasterskiej i ekumenicznej.

Zmarł w Warszawie 12 maja 2000 r.

Publikacje

(do roku 1982 zob. *WST* 2/1984, 216-218)

1. *Wprowadzenie do ekumenizmu*, Warszawa 1968, (3 wydania) w języku esperanto 1975.
2. *Teologia powołania i kapłaństwa*, Warszawa 1993.
3. *Drogi kapłańskiego życia*, Warszawa 1994.
4. *Niepojęte drogi Wiekuistego* (współautor), Warszawa 1996.

Ks. Ryszard MOŃ

lic. teologii, dr nauk humanistycznych (filozofia), dr hab. nauk humanistycznych (etyka)

Urodzony 15 maja 1951 r. w Pliskowie, powiat Chełm. Ukończył II L.O. w Chełmie w 1969 roku i tamże uzyskał świadectwo maturalne. W 1969 r. rozpoczął studia filozoficzne i teologiczne w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, zakończone magisterium i licencjatem w Akademickim Studium Teologii w Warszawie. Praca licencjacka pt.: *Etyka naturalna a etyka objawiona w Liście św. Pawła Apostoła do Rzymian (Rz 1, 18 – 32)*, napisana pod kierunkiem ks. dr Bogusława Inlendera została przedstawiona na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim do uzyskania magisterium państwowego 15 XI 1977 roku, pod kierunkiem ks. dra hab. Jana Szłagi. W latach 1977 – 1980 studiował filozofię na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej KUL, po ukończeniu studiów stacjonarnych odbył kurs doktorancki w latach 1980 – 1982. Tytuł doktora filozofii uzyskał na podstawie pracy: *Problem determinacji zasad współżycia społecznego według Johna Rawlsa*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Tadeusza Stycznia, obronionej w dniu 17 III 1983 r. Habilitację uzyskał na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w dniu 9 XI 2000 roku na podstawie rozprawy: *Odpowiedzialność fundamentem ludzkiej podmiotowości? Potrzeba i możliwości rozwinięcia koncepcji E. Lévinasa*.

Od 1982 r. wykłada etykę i antropologię w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, a od 1989 r. jest zatrudniony na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie na stanowisku adiunkta, jako wykładowca etyki i antropologii a także prowadzący seminarium magisterskie. W roku akademickim 1987/1988 przebywał w Paryżu jako stypendysta Instytutu Katolickiego, gdzie na Wydziale Filozofii, u profesora J. Greischa prowadził badania w zakresie hermeneutyki, brał też udział w seminarium naukowym prowadzonym przez P. Colina. W latach 1993 – 1995 wykładał etykę, antropologię oraz ogólną metodologię

nauk w Wyższym Seminarium Duchownym w Łowiczu. W II semestrze roku akademickiego 1995/1996 przeprowadził 30 wykładów z historii filozofii nowożytnej, a w roku 2000 z antropologii w Kolegium Katechetycznym w Wilnie. W latach 1983 – 1992 prowadził wykłady zleczone na Wydziale Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, na kierunku Katolicka Nauka Społeczna. Od 1 X 1996 roku pracuje jako adiunkt, na pełnym etacie, na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Akademii Teologii Katolickiej (od roku 1999 UKSW) w Warszawie, przy Katedrze Etyki, gdzie prowadzi wykłady i seminaria naukowe z etyki. Prowadzi także zajęcia (na pół etatu) na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie.

Pod jego kierunkiem powstało 12 prac magisterskich oraz 14 prac licencjackich w Akademii Teologii Katolickiej, 11 prac magisterskich na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie oraz 18 prac magisterskich w Uniwersytecie Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie. Napisał wiele recenzji prac magisterskich i licencjackich.

Opublikował szereg artykułów naukowych i popularno-naukowych w zakresie etyki. Prowadzi badania naukowe w zakresie etyki współczesnej. Brał udział w 9 sympozjach w KUL, ATK i UKSW, na trzech z nich wygłosił referaty.

Publikacje

I. Książki

1. *Odpowiedzialność fundamentem ludzkiej podmiotowości? Potrzeba i możliwości koncepcji E. Lévinasa*, Warszawa 1999, ATK, ss. 294.

II. Artykuły

2. "Etyka naturalna a etyka objawiona w Rz 1, 18 – 32", *STV* 17(1979) nr 2, 65-80.
3. "Antynomie sprawiedliwości", *PKat* 41(1989) nr 8, 3.
4. "Metoda ustalania treści ustaw w demokratycznym państwie prawa. Refleksje na temat teorii sprawiedliwości Johna Rawlsa", *RF* 49/50(1991/1992) z. 2, 111-127.
5. "Wolność czy odpowiedzialność? O etyce odpowiedzialności Hansa Jonasa", *ChŚ* 23(1993) nr 192, 96 - 110.
6. "Zależność pomiędzy wizją dobrego życia a teorią normatywną", *WST* 6(1993) 267-284.
7. "Czy „trzecia droga”?", *Słowo - dziennik katolicki* 10-11 X 1993, 3.
8. "Czym jest świadomość moralna?" *Communio* 14(1994) nr 6(84), 46-59.
9. "Sport a czas wolny", *ChŚ* 25(1995) nr 200, 115- 22.
10. "Źródła konfliktów moralnych i próby ich usuwania", *SPCh* 32(1996) nr 2, 236-244.
11. "Gadamerowska interpretacja hermeneutyki Friedricha D. E. Schleiermachera", *WST* 8(1995) 233- 245.
12. "Literatura a poznanie etyczna", *CT* 46(1996) f. 3, 95-108.
13. "Różne typy inności. Podobieństwa i różnice pomiędzy E. Lévinasem i P. Ricoeurem", *CT* 46(1996) f. 4, 115-128.
14. "Pragnienie jako miłość. Porównanie dwóch koncepcji filozoficznych", *SPCh* 33(1997) nr 1, 133-138.

15. "Jak uczyć etyki, by nie stać się gawędziarzem lub ideologiem", w: *Etyka w szkole*, Warszawa: ATK 1997, 51-55.
16. "Etyka podmiotowa czy przedmiotowa? O Arystotelesowskim rozumieniu sprawiedliwości", *WST* 10(1997) 197-204.
17. "Miejsce teorii sprawiedliwości w systemie etycznym?", *Studia Teologiczne* (Białystok, Drohiczyn, Łomża) 15(1997) 127 – 139.
18. "Eucharystia źródłem wolności", *CT* 47(1997) f. 3, 17 – 26.
19. "Między tomizmem a heglizmem. Rzecz o etyce B. Quelquejeu", *SPCh* 34(1998) nr 1, 60-64.
20. "Humanizm według E. Lévinasa", *SPCh* 35(1999) nr 2, 187 – 196.
21. "Etyka J. Lacana", *SPCh* 35(1999) nr 2, 136 – 148.

III. Recenzje

22. J. BOCHEŃSKI, *Dzieła zebrane*, t. 5, *Etyka*, Kraków: Philed 1995, ss. 308, w: *WST* 8(1995) 279-282.
23. S. GRYGIEL, *Kimże jest człowiek?*, Kielce: Jedność 1995, ss. 309, w: *SPCh* 32(1996) nr 1, 330 - 333.
24. M.-D. PHILIPPE, *O miłości*, tyt. oryg. *De l'amour*, tł. A. Kuryś, (Klasyki myśli współczesnej), Kraków: M 1995, w: *CT* 46(1996) z. 4, 203 – 206.
25. M. GOGACZ, *Wprowadzenie do etyki chronienia osób*, Warszawa: Navo 1995, w: *CT* 46(1996) z. 3, 221 – 224.
26. J. JAROŃ, *Z etyką na ty: Od egipskiego Ptahhotepa do Karola Wojtyły*, Łódź: Dajas 1995, w: *CT* 46(1996), 224-226.
27. R. B. BRANDT, *Zagadnienia etyki normatywnej i metaetyki*, PWN, Warszawa 1996, w: *WST* 10(1998) 354 – 357.

IV. Skrypty

28. *Wprowadzenie do filozofii*, Warszawa 1990, ss. 32.
29. *Antropologia*, Warszawa 1990, ss. 78.
30. *Etyka*, Warszawa 1990, ss. 48.

V. Sprawozdania

31. "50 – lecie Wydziału Filozofii KUL", *SPCh* 33(1997) nr 1, 182 – 185.
32. "Sprawozdanie z czwartej sesji Konwersatorium Filozoficznego ATK", w: *SPCh* 33(1997) nr 1, 177 – 180.
33. "Sprawozdanie z Konwersatorium Filozoficznego ATK, na temat: „Czy Bóg uczył się fizyki?”, w dniu 15 grudnia 1998", *SPCh* 35(1999) nr 2, 269 – 271.

VI Wywiady

34. "Jestem wolny, gdy stoję się zakładnikiem drugiego", [Wywiad udzielony Jolancie Makowskiej], *PKat* 41(1989) nr 7, 3.

VII. Publikacje popularno-naukowe

a. Książki

35. *Wiara rodzi miłość*, Warszawa 1990, ss.140.
 36. Z. MALACKI, R. MOŃ, *Ku dojrzałej wierze*, Warszawa 1991, ss. 119.
 37. Z. MALACKI, R. MOŃ, *Jak wierzę?*, Warszawa 1993, ss. 196.
 38. Z. MALACKI, R. MOŃ, *Być chrześcijaninem*, Warszawa 1994, ss.197.
 39. Z. MALACKI, R. MOŃ, *Życ w Duchu Świętym*, Warszawa 1998, ss.208.

b. Artykuły

40. "By pogłębianie prawd wiary szło w parze ze wzrostem ogólnego wykształcenia, a więc o konieczności ciągłego poznawania Dekalogu, Komentarz do Katechizmu Kościoła Katolickiego", *Rzemieślnik*, 12. X. 1995, 3.
 41. "O umiejętności przebaczenia", *Credo. Miesięcznik Społeczno-Religijny* 7/8(1996) 2-5.
 42. "Jak rozpoznać powołanie małżeńskie, albo to tych, co nie znaleźli szczęścia", w: *Małżeństwo i rodzina*, Warszawa: Stowarzyszenie Katolickiej Młodzieży Akademickiej 1996, 52-62.
 43. "Miłość przyjaźni a miłość oblubieńcza", w: *Małżeństwo i rodzina*, Warszawa: Stowarzyszenie Katolickiej Młodzieży Akademickiej 1996, 63-75 .
 44. "Wolność i jej królewski orszak", *Credo. Miesięcznik Społeczno-Religijny* 9/85(1997) 20-22.
 Rubryka "św. Józefa" w tygodniku *Rzemieślnik* o tematyce etyczno- społecznej: 19. III. 1995, s. 2; 2.IV. 1995, s. 2; 4.V. 1995, s. 2; 16. IV. 1995, s. 2; 8. V. 1995, s. 2; 11. VI. 1995, s. 2; 9. VII. 1995, s. 2; 23. VII. 1995, s. 2; 6. VIII. 1995, s. 2; 20. VIII. 1995, s. 2; 3.IX.1995, s. 2; 17. X. 1995, s. 2; 22. X. 1995, s. 2; 29. X. 1995, ss. 1 -2; 3. XII. 1995, s. 2; 24. IX. 1995, s. 2.

Ks. Bogusław NADOLSKI, TCh

dr teologii, dr hab. teologii w zakresie liturgiki, prof. nauk teologicznych
 (Zob. *WST* 2/1984, 218-221)

Ks. Józef NAUMOWICZ

lic. teologii, dr nauk humanistycznych, dr hab. nauk humanistycznych (patrologia i bizantynologia)

Urodzony 25 lutego 1956 r. w Skazdubie Starym, par. Bakałarzewo. Po maturze (1975) studiował filologię klasyczną na UW (1975-78) oraz KUL (1978-80) i uzyskał tytuł magistra filologii klasycznej (1980) na podstawie pracy: *Wyrażenia na oznaczenie małżeństwa u św. Ambrożego*, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. L. Małunowicz (praca opublikowana w serii "Studia Antiquitatis Christianae"). W 1980-1985 odbył studia w Wyższym Seminarium Duchownym w Warszawie, zakończone przyjęciem święceń kapłańskim oraz magisterium z teologii (na podstawie pracy: *Żywoty Ojców z Merida i ich wartość historyczna*, napisanej pod

kierunkiem ks. doc. dra hab. M. Starowieyskiego). W 1985/86 pracował w parafii Wiązowna. W 1987 roku uzyskał tytuł licencjata teologii ze specjalnością patrystyczną na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, na podstawie pracy: *"Reguły moralne" św. Bazylego Wielkiego jako dzieło biblijno – ascetyczne*, pisanej pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. M. Starowieyskiego (opublikowanej jako tom 5 w serii "Źródła monastyczne"). W 1986-1988 odbył studia doktoranckie w Instytucie Katolickim w Paryżu, uzyskując *capacité doctorale*, studiował też język armeński w Szkole Języków Orientalnych oraz uczęszczał na wykłady z bizantynistyki na Sorbonie i w Collège de France. W 1988/89 pracował w parafii św. Feliksa w Warszawie oraz jako duszpasterz pomocniczy środowisk twórczych, a w 1989 – 2000 jako prefekt w Wyższym Seminarium Duchownym. Od 1989 roku prowadził wykłady (jako asystent, a od 1993 jako adiunkt) w Wyższym Seminarium Duchownym i na Papieskim Wydziale Teologicznym, w latach 1990-1992 był sekretarzem PWTW. W 1993 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa (filologia klasyczna) Uniwersytetu Warszawskiego, na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Oktawiusza Jurewicza: *Wczesnochrześcijańscy pisarze aleksandryjscy w "Bibliotece" Focjusza* (praca opublikowana, w serii: *Archiwum Filologiczne* 53, Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1995). Od 1999 pracuje także w UKSW: jako adiunkt, następnie kierownik katedry Historii Wczesnochrześcijańskiej Literatury Greckiej. W 2000 uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii – patrologii i bizantynologii, na podstawie rozprawy: *Geneza chrześcijańskiej rachuby lat. Historyczno-teologiczne podstawy systemu Dionizego Mniejszego*.

Prowadzi wykłady w Wyższym Seminarium Duchownym (od 1989 – jęz. łaciński, grecki, ćwiczenia z patrologii, patrologia, w latach 1993-1996 także: proseminarium oraz ćwiczenia z sakramentologii i eklezjologii, od 1996 seminarium magisterskie), w studium teologii na Papieskim Wydziale Teologicznym (od 1990 patrologia, od 1993 seminarium magisterskie, w 1998/99 wykład monograficzny w ramach kursu licencjackiego), w Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrzznego (od 1993 patrologia oraz lektura ascetycznych tekstów starożytnych); w Studium Katechetycznym w Łowiczu (patrologia w 1992/1993), na Historii Literatury Wczesnochrześcijańskiej UKSW (od 1999 lektura tekstów, proseminarium, seminarium magisterskie i doktoranckie, wykłady monograficzne), na Wydziale Teologicznym UKSW (patrologia), w Studium Katechetycznym w Wilnie (patrologia, od 1996 do obecnie).

Pod jego kierunkiem napisano 25 prac magisterskich i licencjackich. Był też recenzentem ponad 70 prac magisterskich i licencjackich oraz 2 doktorskich.

Należy do organizacji naukowych: Association Internationale d'Études Patristiques (od 1988), Sekcja Patrystyczna przy Komisji Episkopatu d/s Nauki Katolickiej (od 1989), Komisja Bizantynologiczna Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN (od 1993), Polskie Towarzystwo Filologiczne, Komisja Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL (od 1994 roku), Warszawskie Towarzystwo Teologiczne (od 1998 r. - jako kierownik Sekcji Dogmatyczno-Patrystycznej).

Był sekretarzem PWTW (1990-1992). Pracował w redakcjach prasowych: jako asystent kościelny w dzienniku *Słowo* (1993-1997) i jako redaktor w tygodniku *Gość Niedzielny* (1997-1998), od 1998 roku w *Pastores*. Jest redaktorem serii patrystycznej "Biblioteka Ojców Kościoła", wydawanej w Wydawnictwie M w Krakowie (od 1998).

Brał udział w kongresach zagranicznych i krajowych, wygłosił m.in. trzy referaty podczas *Conference on Patristic Studies* w Oxfordzie (1987, 1991 i 1999); cztery referaty na spotkaniach Sekcji Patrystycznej przy Komisji Episkopatu ds. Nauki Katolickiej (1994, 1997, 1998, 2000); trzy referaty na sympozjach patrystycznych na KUL (*Stosunek św. Ambrożego do małżeństwa i rodziny*, *Instytucje charytatywne św. Bazylego Wielkiego*, *Badania patrystyczne w środowisku warszawskim* - 1999), a także referaty w sesjach Komisji Bizantynologicznej Ko-

mitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN i na posiedzeniu Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Filologicznego.

Wyróżnienia naukowe zdobyły jego książki: *Filokalia. Teksty o modlitwie serca*, Kraków - Tyniec 1998 ("wyróżnienie w kategorii nauk kościelnych" na V Targach Wydawców Katolickich w Warszawie w 1999 r.) oraz *Geneza chrześcijańskiej rachuby lat. Historyczne i teologiczne podstawy systemu Dionizego Mniejszego*, Tyniec 2000 (wyróżnienie w kategorii nauk kościelnych na VI Targach Wydawców Katolickich w Warszawie w 2000 r.).

Prowadzi badania z dziedziny patrologii i późnego antyku, skupiając się na kwestiach teologicznych (pisarze aleksandryjscy i kapadoocy), ascetycznych (monastyctw kapadocki) oraz kulturowych. Drugą dziedziną badań jest bizantynologia (Focjusz, bizantyńskie spory o kult obrazów, hezychazm i inne kierunki duchowości bizantyńskiej). Obok opracowań, publikuje przekłady z języków starożytnych opatrzone wstępami i komentarzem naukowym.

Publikacje

I. Książki

1. ŚW. BAZYLI WIELKI, *Pisma ascetyczne*. T. 1. *Wstęp do Zarysu ascezy, O sądzie Bożym, O wierze, Reguły moralne*, wstęp, tłum. i oprac. (ŻrM 5), Kraków - Tyniec 1994, ss. 264.
2. *Wczesnochrześcijańscy pisarze aleksandryjscy w "Bibliotece" Focjusza* (Archiwum Filologiczne 53), Wrocław i in.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1995, ss. 172.
3. ŚW. BAZYLI WIELKI, *Pisma ascetyczne*. T. 2. *Reguły dłuższe, Reguły krótsze*, wstęp, tłum. i oprac. (ŻrM 6), Kraków - Tyniec 1995, ss. 484.
4. KLEMENS ALEKSANDRYJSKI, *Który człowiek bogaty może być zbawiony?*, PSEUDO-KLEMENS, *Zachęta do wytrwałości* (MBOK 2), Kraków - Żąbki 1995 (wstęp, ss. 5-36, tłum. i oprac., ss. 123-137).
5. *Droga Krzyżowa z Ojcami Kościoła*, Częstochowa 1995, Edycja św. Pawła 1995 (część przekładów, współredakcja wraz z S. Kaweckim i M. Starowieyskim).
6. T. ŠPIDLIK, I. GARGANO, *Duchowość Ojców greckich i wschodnich*, Kraków 1997 (redakcja naukowa oraz bibliografia polskojęzyczna).
7. ŚW. AMBROŻY Z MEDIOLANU, *Listy*, t. 1, BOK 9, Kraków 1997 (wstęp, ss. 7-28, i oprac.).
8. *Pierwsze greckie pisma o dziewictwie*, Źródła monastyczne 16, Kraków - Tyniec 1997 (opracowanie całości, wstęp ogólny, ss. 7-57, wstęp do listów Ps.-Klemensa, ss. 61-78, wstęp i tłum. anonimowej homilii, ss. 257-287).
9. *Filokalia. Teksty o modlitwie serca*, tłum. i oprac., Kraków - Tyniec 1998, ss. 327.
10. *Żywot i pisma św. Bazylego Wielkiego*, Hajnówka 1999 (ss. 27-140).
11. ŚW. BAZYLI WIELKI, *O Duchu Świętym*, Warszawa 1999 (wstęp, ss. 5-77).
12. M.-A. VANNIER, *Bóg Ojciec - tajemnica miłości. Ojcowie Kościoła o Bogu Ojcu*, Warszawa 1999, IW Pax, ss. 175 (współredakcja wraz z M. Starowieyskim, tłum. części tekstów).
13. M.- A. VANNIER, *Trójca Święta - tajemnica jedności. Teksty z tradycji* (Patrystyczne Teksty Duszpasterskie 2), Warszawa 2000 (współredakcja, wraz z M. Starowieyskim, tłum. części tekstów), ss. 226.

14. *Geneza chrześcijańskiej rachuby lat. Historyczno-teologiczne podstawy systemu Dionizego Mniejszego*, Kraków – Tyniec 2000, ss. 327.

II. Artykuły naukowe

15. "Stosunek św. Ambrożego do małżeństwa i życia rodzinnego", *VoxP* 5(1985) z. 8-9, 135-140.
16. "Wyrażenia na oznaczenie małżeństwa u św. Ambrożego", *Studia Antiquitatis Christianae* 7(1986) 67-147.
17. "Nowe badania nad Janem Moschosem", *CT* 57 (1987), fasc. 4, 153-154.
18. "Studia J. Gribomonta nad św. Bazylim", *CT* 58 (1988), z. 1, 127-131.
19. "La question de la *perigraphe* du Christ chez Théognoste d'Alexandrie d'après la *Bibliothèque* de Photius", w: *Studia patristica*, vol. IX. *Papers presented to the Tenth International Conference on Patristic Studies held in Oxford 1987*, ed. by E. Livingstone, Leuven 1989, s. 216-220.
20. "Hypatiusz z Efezu o kulcie obrazów", *VoxP* 11-12 (1991-1992) z. 20-23, 429-435.
21. "Leoncjusz z Neapolis i jego apologia chrześcijańskich obrazów", wstęp, tłum. i oprac., *WST* 7 (1994) 89-102.
22. "Instytucje charytatywne św. Bazylego. Bazyliaida", *VoxP* 16 (1996) z. 30-31, 125-139.
23. "Znawca natury (Fizjologos) - starożytny traktat o symbolach świata", *Spoleczeństwo otwarte* 4 (1996) I-XII.
24. "Św. Jan Klimak o pokoju serca i modlitwie", *Cenobium* 9 (1996) 58-68.
25. "Les oeuvres de St. Basile le Grand dans la "Bibliothèque" de Photius", [w:] *Mélanges d'histoire byzantine offerts à Oktawiusz Jurewicz à l'occasion de son soixante-dixième anniversaire* (Byzantina Lodziensia 3), Łódź 1998, 71-80.
26. "Św. Mikołaj z Myry - rzeczywistość czy legenda", *Spoleczeństwo otwarte* 12 (1997) I-XVI.
27. "Pseudo-Antoniego Epipskiego *Pouczenia o moralnym życiu*", *VoxP* 17 (1997) t. 32-33, 451-456.
28. "Dzielić z uczniami swoje życie (Duchowe ojcostwo egipskich starców)", *Pastores* 2 (1998) nr 1, 72-81.
29. "Kierownictwo duchowe. II. W Kościołach Wschodnich" (hasło), *EK* 8, Lublin 2000, 1416-1417.

III. Przekłady

30. *Teksty Ojców Kościoła o pokucie*, tłum. fragm., "Warszawskie Wiadomości Archidiecezjalne" (1984) 212-214.
31. Fragm. pism Teodora z Mopsuestii i Bazylego Wielkiego, w: *Eucharystia pierwszych chrześcijan. Ojcowie Kościoła nauczają o Eucharystii*, red. M. Starowieyski, Kraków: Znak 1987, 302-303, 341, 371-372, 393-394.
32. A. FROSSARD, *Bronię Papieża*, Warszawa: Wyd. Klaretynów 1995; wyd. 2, Warszawa 1999 (tłum. z franc. wraz z J. Sochoniem).

33. T. MERTON, *Drabina, która prowadzi do nieba*, tłum. i oprac., *W drodze* 23 (1995) nr 9, 94-101.

IV. Prace bibliograficzne

34. "Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy", [w:] *Dla kogo "Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy"*, SACH 11, Warszawa: ATK 1995, 83-96.
35. "Ks. prof. dr Jan Czuj (1886-1957). Nota bibliograficzna", w: KLEMENS ALEKSANDRYJSKI, *Który człowiek bogaty może być zbawiony*, Kraków - Ząbki 1995, 33-38.
36. "Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 1993-1995", *VoxP* 13-15 (1993-1995) t. 24-29, 291-637 (wspólnie z ks. S. Longoszem, podobnie w następnych).
37. "Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 1996", *VoxP* 17 (1997) t. 32-33, 515-542.
38. "Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 1997", *VoxP* 17 (1997) t. 32-33, 515-542.
39. "Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 1998", *VoxP* 18 (1998) t. 34-35, 633-659.
40. "Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 1999", *VoxP* 19 (1999) t. 36-37, 603-632.
41. "Polska bibliografia antyku chrześcijańskiego 2000", *VoxP* 20 (2000) t. 38-39, 653-658.

V. Sprawozdania, recenzje, noty bibliograficzne

42. "Symposium Sekcji Patrystycznej: Białystok, 16-17 IX 1985", *CT* 57(1987) fasc. 1, 140-142.
43. "Kolokwium o Soborze Nicejskim II (Paryż, 2-4 X 1986)", *CT* 58(1988) z. 1, 134-136.
44. "Rocznica chrztu św. Augustyna. Kolokwium w Mediolanie, 22-24 IX 1987)", *CT* 58(1988) z. 4, 139-142.
45. "Biblia wszystkich czasów", *CT* 60(1990) z. 1, 127-129.
46. BASILIO DI CESAREA, *Il Libro delle Domande (Le Regole)*, ed. G. Uluhogian, t. 1-2, Lovanii 1993, w: *WST* 6 (1993) 319-320.
47. B. GAIN, *Traductions latines de Pères grecs. Edition des lettres de Basile de Césarée*, Bern - Berlin i in. 1994, w: *WST* 7(1994) 287-288.
48. I. BACKUS, *Lectures humanistes de Basile de Césarée*, Paris 1990, w: *WST* 7(1994) 287-288.
49. R. POUCHET, *Basile le Grand et son univers d'amis d'après sa correspondance. Une stratégie de communion*, Roma 1991, w: *WST* 7 (1994) 287-288.
50. M. SCOPELLO, *Les gnostiques*, Paris 1991, w: *WST* 7(1994) 237.
51. "Zachwyceni Bogiem", w: *Słowo Magazyn* 5-7 listopada 1993, 18.
52. "Platonizm i filozofia patrystyczna", *WST* 8(1995) 275-277.
53. "Gregorio Nazianzeno, *Sulla virtù*", Pisa 1995, w: *WST* 8 (1995) 277-279.
54. "Źródła monastyczne", w: *Słowo. Magazyn* 23-24 września 1994, 9.
55. "Patrologia ks. Szczepana Pieszczocho", w: *Słowo* 1995, nr 3, 7.
56. *Historie Apostolskie Pseudo-Abdiasza*, tłum. Nowak, M. Starowieyski, oprac. M. Starowieyski, *Ojcowie żywi* 11, Kraków 1995, w: *Słowo* 15-17 grudnia 1995, 4.

57. "Ewangelizacja pierwszych wieków - Symposium patrystyczne w Sandomierzu" – *Słowo* 19 września 1995.
58. "*Vox Patrum* - czasopismo o antyku chrześcijańskim" - *Słowo - Magazyn* 29-31 grudnia 1995, 20.
59. "Kapłaństwo w starożytności chrześcijańskiej" - *Słowo* 2 lutego 1996, 8.
60. "Materiały patrystyczne w internecie" - *VoxP* 17 (1997) t. 32-33, 616-618.
61. T. ŠPIDLÍK, *Mysl rosyjska. Inna wizja człowieka*, Warszawa 2000, w: *Pastores* 9/4 (2000)173-174.

VI. Artykuły popularnonaukowe

62. "Obrazoburcy", *Przegląd Katolicki* 2 (1988) 3.
63. "Święty Sylwester", *Słowo* 31 grudnia 1993, 1-2.
64. "O betlejemskiej grocie", *Słowo* 5 stycznia 1994, 7.
65. "Wczesnochrześcijańska zachęta do wytrwałości", *Słowo Magazyn* 3-4 marca 1995, 6-7.
66. "Potrafił przekazać dziedzictwo Ojców. W 20. rocznicę śmierci kardynała Jean Daniélou", *Słowo Magazyn* 23-25 września 1994, 8-9.
67. "O tym, że Bóg nie jest sprawcą zła (*Hexaameron* św. Bazylego)", *Słowo - Magazyn* 17-19 listopada 1995, 5.
68. "Starożytne katechezy chrzcielne", *Słowo Magazyn* 24-25 listopada 1995, 7-9.
69. "Żywot świętego Mikołaja, biskupa Myry napisany przez Michała Archimandrytę", *Słowo - Magazyn* 1-3 grudnia 1995, 4-7.
70. "Jak ustalono datę narodzin Jezusa?", *Słowo - Magazyn* 25 grudnia 1995, 6-7.
71. "Kalendarz gregoriański", *Słowo* 29 grudnia 1995.
72. "O przebaczeniu i modlitwie. Teksty patrystyczne", w: *Krzywda i przebaczenie*, red. T. Huk i A. Foltańska, Kraków: Wydawn. M 1997, 87-102.
73. "Modlitwa Jezusowa", *Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym* 28 (1997) 81-88.
74. "Lata od narodzenia Chrystusa", *Gość Niedzielny* 21-28 grudnia 1997, 20.
75. "Starożytne teksty o modlitwie", *Pastores* 1 (1998) nr 1, 118-125.
76. "Początek rachuby lat - czyli jak powstała nasza era", *Biuletyn KAI* nr 52 (29.XII.1998) 20-21.
77. "Strzec swego sumienia (teksty patrystyczne)", *Pastores* 4/3 (1999) 120-125.
78. "Bezzenni dla królestwa niebieskiego (teksty patrystyczne)", *Pastores* 5/4 (1999) 114-120.
79. "Nieustanna pamięć o Bogu (o Modlitwie Jezusowej i Filokalii)", *Pastores* 6/1 (2000) 62-68.
80. "Ojcowie Kościoła z Kapadocji", *Miejsca Święte* 8 (1997) 27.
81. "Genowefa - patronka Paryża", *Miejsca Święte* 11 (1997) 29.
82. "Dlaczego właśnie ta noc?", *Życie* 24-26 grudnia 1999, 15.
83. "Syrjyscy asceci", *Miejsca Święte* 4(28) (1999) 40-41.

84. "Niezapisane słowa Jezusa (Ojcowie Kościoła mówią)", *Miejsca święte* 1(37) (2000) 47.
85. "Jak Maryja utkała purpurę (Ojcowie Kościoła mówią)", *Miejsca Święte* 2(38) (2000) 53.
86. "Docenić przebaczenie (teksty patrystyczne)", *Pastores* 7 (2000) 109-114.
87. "Gdzie jest nasza ufność? (teksty patrystyczne)", *Pastores* 9 (2000) 95-100.
88. "Kiedy Bóg stworzył świat i go odnowił", *Miejsca Święte* 3(39) (2000) 25-27.

VII. Wywiady udzielone

89. "Tajemnica Kościoła" (dyskusja) – *Słowo Magazyn* 25-27 listopada 1994, 5-7 i 2-4 grudnia 1994, 4-6.
90. "Odnówić łaskę chrztu" (Lucyna Słup), *Zeszyty odnowy w Duchu Świętym* 16 (1997) 78-82.
91. "Z modlitwą jak z miłością" (Milena Kindziuk), *Życie* 5-6 września 1998, 16.
92. "Upadek cywilizacji?" (Rafał Pazio), *Najwyższy czas* 2-9 stycznia 1999, IV-V.
93. "Kiedy obchodzić Jubileusz 2000", *Przegląd Katolicki* 17.X.1999, 8-9.
94. "Trzy dni w Jerozolimie" (Ewa Czaczkowska), *Rzeczpospolita* 22-24 kwietnia 2000, A5.
95. "Zjednoczeni z całym światem (pierwsi karmelici)" (J. Jarmosiewicz), *Miejsca Święte* nr 5 (53) (2001) 9-10.
96. "Życie nigdy się nie kończy", *Nowe Państwo* 21 kwietnia 2000, 14.
97. "Kiedy właściwie narodził się Jezus", *Przewodnik katolicki* 24-31 grudnia 2000, 20-21.

VIII. Publicystyczne (wybrane)

98. "Katechizm w języku niemieckim", *Słowo* 14 lipca 1993, 4.
99. "Wielka modlitwa zawierzenia", *Słowo* 26 sierpnia 1993, 1.
100. "Święto Podwyższenia Krzyża", *Słowo* 14 września 1993, 1.
101. "Święto narodzin", *Słowo* 8 IX 1993, 1.
102. "Apostołowie Słowian", *Słowo* 14 lutego 1994, 1.
103. "Kapłani męczennicy", *Słowo* 9-11 września 1994, 10.
104. "Życie z Bogiem zaczyna się teraz. Rozważania o spowiedzi", *Różaniec* kwiecień 1997, 10-11.
105. "Nieznane słowa", *Gość Niedzielny* 13 kwietnia 1997, 16.
106. "Byli świadkami w życiu i śmierci. Kandydaci na ołtarze z archidiecezji warszawskiej", *Gość niedzielny* 31 sierpnia 1997, 13-14.
107. "Zawsze się radujcie", *Różaniec* luty 1998, 4-5.
108. "Maryjne fascynacje", *Gość Niedzielny* 10 maja 1998, 17.
109. "Więcej powołań dojrzałych", *Gość Niedzielny* 13 września 1998, 19.
110. "Niezwykłe było to proste życie", *Różaniec* wrzesień 1998, 4-5.
111. "Bóg daje nam czas", *Różaniec* lipiec – sierpień 1999, 4-5.

112. "Odpusty w roku 2000", *Różaniec* grudzień 1999, 21.

IX. Wywiady przeprowadzone

113. Z kard. Józefem Glempem, Prymasem Polski: "Nie ma alternatywy w wyborze wartości" (wraz z J. Marlewskim), *Słowo* 23-25 grudnia 1994, 2-3; "Ukazywać piękno pracy kapłańskiej" (wspólnie z Z. Szubą), *Słowo* 24-26 maja 1996, s. 1 i 4-5; "Przed pielgrzymką Papieża", *Gość Niedzielny* 11 maja 1997, 1 i 10; "Jestem optymistą", *Gość Niedzielny* 30 października 1997, 13 i 15.
114. Z ks. arcybp. Bronisławem Dąbrowskim: "Nie przeżywałem w życiu rozczarowań" (wraz z Z. Szubą), *Słowo Magazyn* 9-11 czerwca 1995, 15-18; "Kościół w Polsce jest żywy", *Gość Niedzielny* 23 marca 1997, 13-14; "Bez paszportu do Polski", *Gość Niedzielny* 5 października 1997, 13 i 15.
115. Z prof. Stefanem Swieżawskim: "Największe wydarzenie XX wieku (O Soborze Watykańskim II)", *Słowo Magazyn* 9-11 grudnia 1995, 2-5.
116. Z o. Józefem Augustynem SJ: "Od księży zależy bardzo wiele", *Gość Niedzielny* 3 maja 1998, 10.
117. Z dr. Stanisławem Kalinkowskim, "Odkrycie Orygenes", *Słowo Magazyn* 15-17 grudnia 1995, 2-4.
118. Z ks. A. Niewęgłowskim, "Powstaje nowy ośrodek twórców", *Gość Niedzielny* 20 września 1998, 19.
119. Z ks. prof. Stanisławem Kurem, rektorem MWSD w 45 rocznicę święceń kapłańskich, "Zawsze kochałem Seminarium", *Gość Niedzielny* 13 września 1998, 20.
120. Z o. J. Zakrzewskim SJ, "Ksiądz też uczy się cierpieć", *Pastores* 9(4) (2000) 67-74.

Ks. Mieczysław NOWAK

dr teologii

Urodzony 7 kwietnia 1937 roku w miejscowości Stare. Ukończył Gimnazjum w Grodzisku Maz. uzyskując świadectwo maturalne w 1955 r. W latach 1955-1960 studiował w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 26 VI 1960 r. Od 1962-1966 studiował teologię moralną w KUL uzyskując w 1965 r. magisterium po napisaniu pracy pt.: *Odpowiedzialność moralna za działanie w sugestii* pod kierunkiem ks. prof. S. Olejnika. W roku 1970 po napisaniu rozprawy pt.: *Możliwość wykorzystania autosugestii w realizowaniu dobra moralnego*, napisanej pod kierunkiem tegoż samego promotora uzyskał tytuł doktora teologii moralnej.

W latach 1987-1992 członek Rady Duszpasterskiej Archidiecezji Warszawskiej, przez trzy kadencje członek Kolegium Nauki Katolickiej przy Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, misjonarz, rekolekcjonista i animator wspólnotowych sesji rekolekcyjnych Ruchu dla Lepszego Świata, przewodniczący Zespołu Animacji Odnowy parafii, prowadzący cotygodniową audycję poetycką w katolickim Radiu Warszawa, jak również założyciel i opiekun Domu Braterstwa i Modlitwy *Abba* w Nowej Wsi.

Wykładał teologię moralną w WMSD i PWTW w latach 1966-1991. W roku 2000 podjął na nowo wykłady w WSD diecezji Warszawsko-Praskiej w ramach PWTW. Wykładał także

przez ok. 10 lat na letnich kursach katechetycznych. Był promotorem ok. 30 prac magisterskich. Opublikował ok. 50 artykułów w różnych czasopismach oraz 30 książek.

Publikacje

(do roku 1982 zob. *WST* 2/1984, 221)

1. *Aby pełniej żyć*, Warszawa 1982, II wyd. 1983.
2. *Życ Mszą świętą*, Warszawa 1986, II wyd. Kalwaria Zebrzydowska 1993.
3. *Żywa Ofiara*, Warszawa 1987, II wyd. Kalwaria Zebrzydowska 1992.
4. *Wszystko co żyje...*, Warszawa 1988.
5. *W dobrych zawodach*, Warszawa 1989.
6. *O nową wizję parafii*, Warszawa 1994.
7. *Błogosławieństwo Ziemi*, Warszawa 1994.
8. *Żyje we mnie Chrystus*, Warszawa 1994.
9. *W stronę Asyżu*, Niepokalanów 1994.
10. *Kim naprawdę jestem*, Warszawa 1994.
11. *Co mam czynić Panie?*, Warszawa 1994.
12. *Żyje we mnie Chrystus*, Warszawa 1994.
13. *Pójdę za Tobą wszędzie*, Warszawa 1995.
14. *Misje parafialne 2000*, Warszawa 1996.
15. *Chwile sercem zatrzymane*, Warszawa 1997.
16. *Bogactwo Mszy świętej*, Częstochowa 1997.
17. *Smak życia*, Warszawa 1998.
18. *Zbudzone echo*, Warszawa 1999.
19. Seria: *Korzenia i skrzydła*, (10 tomików), Warszawa 1999.
20. *Wspaniałe życie*, Warszawa 2000.
21. *Wszystkie moje źródła*, Warszawa 2000.

Ks. Kazimierz OBRYCKI

mgr filologii klasycznej, dr nauk humanistycznych

Urodzony 21 czerwca 1941 r. w Klimaszewnicy. Egzamin dojrzałości zdał w 1958 r. po ukończeniu VIII L.O. w Warszawie. Studiował filozofię i teologię w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie w latach 1958-1964, wyświęcony na kapłana 24 V 1964 r. Studiował filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim w latach 1967-1972.

Na Uniwersytecie Warszawskim uzyskał magisterium filologii klasycznej na podstawie pracy pt.: *Epizody historyczne w pismach filozoficznych Seneki Młodszego* (skrót pracy wydany pt.: "Epizody historyczne w pismach filozoficznych Seneki", *WST* 1/1983, 284-292), a w 1979 r. otrzymał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy pt.: *Frazy kończące mowy w „Tebaidzie” Stacjusza*.

Od 01 IX 1969 r. do 24 VI 2000 r. był wykładowcą języka łacińskiego w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Od 01 III 1977 r. pracował również na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w zakresie łacińskiej filologii patrystycznej - najpierw jako starszy asystent, od 01 X 1979 r. jako adiunkt, a od 01 X 1987 r. jako starszy wykładowca. Od 01

X 1999 r. pracuje na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie jako starszy wykładowca przy katedrze filologii patrystycznej, na wydziale nauk historycznych i społecznych. Również od 16 V 2000 r. prowadzi wykłady z j. łacińskiego i greckiego w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej.

Jest członkiem: Polskiego Towarzystwa Filologicznego (PTF), Sekcji Filologicznej i Sekcji Patrystycznej przy Komisji Episkopatu Polski do spraw Nauki Katolickiej. Należy do zespołu redakcyjnego *Pism Starochrześcijańskich Pisarzy* (PSP) i *Studia Antiquitatis Christianae* (SACH).

Uczestniczył w Kongresach Teologów Polskich. Brał udział w corocznych sympozjach Sekcji Filologicznej i Patrystycznej, sympozjach organizowanych przez Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL oraz przez Katedrę Literatury Wczesnochrześcijańskiej ATK

Zajmuje się historiografią Orozjusza, żyjącego w IV/V w.; pracuje nad tłumaczeniem i opracowaniem jego dzieł: *Commonitorium de errore Priscillianistarum et Origenistarum*, *Liber apologeticus*, *Historiarum adversus paganos libri VII*. Przygotowuje przekład i opracowanie dzieł Tertuliana: *De virginibus velandis*, *De idolatria*, *De pudicitia*.

Publikacje

(do roku 1982 zob. *WST* 2/1984, 221n)

I. Książki

a. naukowe

1. *Polska bibliografia nauk kościelnych za lata 1977-1979*, współ-red. K. OBRZYCKI, ATK Warszawa 1986, t. 1 - ss. 306; t. 2 - ss. 300.
2. *Voces. Miscellanea patristica*, red. K. OBRZYCKI, *SACH* 9(1988), ss. 191.
3. *Dla kogo „Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy”*, współ-red. K. OBRZYCKI, *SACH* 11 (1995), ss. 96.

b. tłumaczenia

4. *Eugipiusz, Dzieła (Życie św. Seweryna, Reguła, Wypisy z dzieł św. Augustyna)*, wstęp, tł., opr. K. OBRZYCKI, *PSP*, t. 32, ATK Warszawa 1985, zeszyt 1- ss. 264, zeszyt 2- ss. 280.
5. *Św. Ambroży, Wybór pism, część druga*, red. K. OBRZYCKI, *PSP*, t. 35, ATK Warszawa 1986, ss. 258.
6. *Eugipiusz, Żywot św. Seweryna, Reguła*, wstęp, tł., opr. K. OBRZYCKI, Tyniec-Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 1996 (*ŻM* 13), ss. 268.

II. Artykuły i recenzje

a. naukowe

7. "Epizody historyczne w pismach filozoficznych Seneki", *WST* 1 (1983), 284- 292.
8. "Tertulian o Eucharystii", w: *Pokarm nieśmiertelności. Eucharystia w życiu pierwszych chrześcijan*, Katowice 1987, 123-142.
9. "Życie i działalność literacka Orozjusza", *VoxP* 7 (1987) nr 12-13, 307- 324.
10. "Myśl św. Augustyna w piśmie Eugipiusza", *Wypisy z dzieł św. Augustyna, Vox Patrum* 8 (1988) nr 15, 891- 907.

11. "Los złych po śmierci według Tertuliana", *VoxP* 10 (1990) nr 19, 599- 608.
12. "Działalność św. Seweryna w Norikum-Ripense na podstawie dzieła Eugipiusza", *Pamiętnik o życiu św. Seweryna*, w: *Ewangelizacja w epoce patrystycznej*, Lublin 1994, 149- 159.
13. "Problematyka charytatywna w pismach Tertuliana", *VoxP* 16 (1996) nr 30-31, 91- 109.
14. "Znaczenie liczb", w: *Historii Pawła Orozjusza*, *RH* 44 (1996) nr 3, 243 - 248.
15. "Polska bibliografia Tertuliana za lata 1982-1997", *CT* 68 (1998) f. 2, 109-112.
16. "Koncepcja grzechu pierworodnego u Pelagiusza", na podstawie jego *Komentarza do Listu św. Pawła do Rzymian* (5,12-21), w: *Grzech pierworodny*, WAM Kraków 1999 (*ŻMT* 12), 177-190.
  - b. tłumaczenia
17. *Świadectwa o korespondencji św. Pawła apostoła i Seneki*, wstęp, tł., opr. K. OBRYCKI, *CT* 53 (1983) f. 4, 159- 164.
18. *Opis świata starożytnego (Orosius, Historiarum adversum paganos I, 2)*, wstęp, tł., opr. K. OBRYCKI, *Vox Patrum* 4 (1984) nr 6-7, 392- 410.
19. *Św. Ambroży, O dziewicach*, wstęp, tł., opr. K. OBRYCKI, (w:) *Św. Ambroży, Wybór pism*, część II, PSP, t. 35, ATK Warszawa 1986, 173- 228.
20. *Apokryficzna korespondencja między Seneką i świętym Pawłem*, wstęp, tł., opr. K. OBRYCKI, *WST* 10 (1997) 219-240.
21. *Apokryf: Męczeństwo świętego Piotra apostoła spisane przez Linusa biskupa*, wstęp, tł., opr. K. OBRYCKI, *WST* 11 (1998) 167-178.
22. *Święty Augustyn, Dzieje procesu Pelagiusza*, wstęp, tł., opr. K. OBRYCKI, w: *Grzech pierworodny*, WAM Kraków 1999 (*ŻMT* 12), 191-274.
23. *Święty Augustyn, Kazanie: O zniszczeniu miasta Rzymu*, wstęp, tł., opr. K. OBRYCKI, *WST* 12(1999) 157-170.
  - c. popularnonaukowe:
24. Recenzja: LINO M. SPINELLI, *Maria nei Sermoni di San Massimo Vescovo di Torino*, Vicenza 1983 (Edizioni Patristiche), ss. 118, w: *CT* 55 (1985) f. 2, 177- 179.
25. Recenzja: K. B. SCHNURR, *Hoeren und handeln. Lateinische Auslegungen des Vaterunsers in der Alten Kirche bis zum 5. Jahrhundert*, Freiburg im Breisgau 1985, Verlag Herder (Freiburger theologische Studien, t.132), ss. 290, w: *CT* 57(1987) f. 1, 176- 179.
26. Recenzja: *Latinitas Christiana*, red. KONRAD VON RABENAU, Evangelische Verlagsanstalt Berlin 1987, Bd. 1 - ss. 99; Bd. - ss. 367, w: *CT* 60 (1990) f. 1, 129- 131.
27. Sprawozdanie z *Symposium patrystycznego*, Przemyśl, 17 września 1991 r., w: *CT* 62(1992) f. 3, 96- 98.
28. "Tertulian w pracach dyplomowych na polskich uczelniach katolickich", *CT* 68 (1998) f. 2, 112-115.

Ks. Leonard OSTROWSKI

dr teologii

(Zob. *WST* 2/1984, 222)

Ks. Krzysztof PAWLINA

dr teologii, dr hab. teologii pastoralnej

Urodzony 20 sierpnia 1959 r. w Kocierzewie. Świadectwo maturalne otrzymał w 1980 r. W latach 1980-1986 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie uzyskując magisterium z teologii biblijnej w roku 1986. Święcenia kapłańskie otrzymał 8 czerwca 1986 roku. W 1988 r. uzyskał licencjat z teologii biblijnej na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. W latach 1988-1992 studiował w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim uzyskując doktorat z teologii pastoralnej na podstawie rozprawy pt.: *Duszpasterstwo młodzieży w Polsce w latach 1945-1989 na podstawie dokumentów Krajowego Duszpasterstwa Młodzieży* dnia 14 października 1996 roku. Pracę opublikował w 1993 roku. W 1996 roku habilitacja na temat nowej ewangelizacji. W 1999 r. mianowany profesorem nadzwyczajnym na Papieskim Wydziale Teologicznym.

W latach 1986-1989 wikariusz w parafii Matki Bożej Anielskiej w Warszawie Radości. Od roku 1992-1993 notariusz Kurii Metropolitalnej Warszawskiej. Następnie w latach 1993-1996 kapelan Prymasa Polski, od 1994 profesor seminarium, 1996-1997 wicerektor seminarium, a od 1997 rektor seminarium i rektor kościoła seminaryjnego.

W swoich badaniach naukowych podejmuje kwestie świadomości współczesnej młodzieży i jej wyzwań dla działalności pastoralnej Kościoła, zwłaszcza z punktu widzenia ewangelizacji. Z tej problematyki wygłosił 18 referatów na różnych sympozjach.

Publikacje

I. Książki

1. *Młodzież i jej duszpasterze w czasach zniewolenia*, Warszawa: WAW 1993.
2. *Nowa ewangelizacja w szkole*, Warszawa: MAG 1994.
3. *Nowa ewangelizacja w parafii. Oratoria*, Warszawa: MAG 1994.
4. *Nowa ewangelizacja i jej realizacja w Polsce po 1989 roku*, Warszawa: WSSL 1995.
5. *W pracowni mistrza*, Warszawa: MAG 1995.
6. *Jak młodym mówić o Bogu dziś....*, Warszawa: WSSL 1995.
7. *Apostołowie nowej ewangelizacji*, Warszawa: WSSL 1996.
8. *Żywe krzywe. Medytacje*, Warszawa: WSSL i Palabra 1997.
9. *Droga, którą warto pójść*, Warszawa: WSSL i Palabra 1997.
10. *Młodzi z Janem Pawłem II u progu III tysiąclecia*, Warszawa: WSSL 1997.
11. *Polska młodzież przełomu wieku*, Warszawa: WSSL 1998.
12. *Nie zmarnować młodości*, Warszawa: WSSL 2000.

II. Artykuły

a. naukowe

1. "Duszpasterstwo młodzieży w Polsce według dokumentów Komisji Episkopatu do Spraw Duszpasterstwa", *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 36(1989) nr 6, 149-160.
2. "Duszpasterstwo więzienne", *HD* 59(1990) nr 3-4, 265-270.

3. "Organizacja duszpasterstwa młodzieży w Polsce po II wojnie światowej", *RT* 38-39(1991-92) 133-147.
4. "Duszpasterstwo młodzieży nieprzystosowanej społecznie", *HD* 61(1992) nr 2-3, 84-90.
5. "Troska polskiego Kościoła o młodzież", *PP* 1993, nr 9/865, 334-349.
6. "Kościół w Polsce wobec nowej ewangelizacji", *STV* 32(1994) nr 2, 139-157.
7. "Kościół w Polsce między totalitaryzmem a demokracją", *AK* 1994, nr 1/509, 95-102.
8. "Nowa ewangelizacja - nowe zadanie Kościoła", *PP* 1994, nr 5/873, 207-215.
9. "Co to jest New Age?", *HD* 63(1994) nr 2, 94-100.
10. "Satanisci i rockersi- wyzwanie czy zagrożenie", *HD* 63(1994) nr 3, 59-65.
11. "Katolickie Stowarzyszenie młodzieży", *HD* 63(1994) nr 4, 47-54.
12. "Nowa Ewangelizacja w szkole", *Curenda Pismo Urzędowe Diecezji Tarnowskiej* 145(1995) nr 3, 429-439.
13. "Nowa ewangelizacja w Polsce", *RT* 38(1995), 134-149.
14. "La pastorale giovanile dopo la caduta del sistema comunista", w: *Insieme sulle strada dell'Europa*, Roma 1996.
15. "Sens życia w opinii młodzieży w Polsce", *Communio* 16(1996) nr 3/93, 16-25.
16. "Akcja Katolicka w służbie ewangelizacji", *AK* 1996, nr 2/525, 239-246.
17. "Nowa ewangelizacja i młodzież", *PP* 1996, nr 11/903, 206-213.
18. "Małe wspólnoty formą ewangelizacji na przełomie wieku", *Nurt SVD* 1997, nr 2/77, 83-92.
19. "Mówić o Bogu współczesnemu człowiekowi. Nowa ewangelizacja - zadanie Kościoła w Polsce", w: *Mówić o Bogu...*, red. Z. Kijas, Kraków 1997, 167-184
20. "Młodość szansą czy zagrożeniem", w: *Katolicyzm społeczny a Polska współczesna*, Warszawa 1997.
21. "Młodzież końca XX wieku", *AK* 1998, nr 1/533, 64-77.
22. "Polska młodzież roku 1997", *PP* 1998, nr 9/925, 226-235.
23. "Eucharystia w życiu młodzieży", *CT* 68(1998) nr 3, 39-47.
24. "Nowe zasady formacji przyszłych kapłanów", *PP* 2000, nr 5/945, 145-157.
25. "Rekolekcje dla młodzieży - Przepowiadanie, które poszukuje człowieka", *Katecheta* 2000, nr 5, 12-17.
26. "Katechizacja narzędziem ewangelizacji", *Znak* 50(2000) nr 9/544, 28-37.
27. "Droga, której szukam", w.: *Posłani w Trzecie Tysiąclecie - Krajowy Kongres Powołań, Jasna Góra 19-21 maja 2000*, Częstochowa 2000, 50-59.
28. "Jak ewangelizować młodzież wobec wyzwań sekularyzmu w Polsce?" w: *Sympozja: Młodzież a ewangelizacja w perspektywie wyzwań XXI wieku*, red. W. NOWAK, Olsztyn 2000, 49-63.
  - b. popularno-naukowe
29. "Duszpasterstwo więzienne" *PKat* 1990, nr 12 301.
30. "Uświęcić się przez pracę", *PKat* 1990, nr 17, 306.
31. "Z dziejów duszpasterstwa młodzieży", *PKat* 1990, nr 45/46, 334/335.

32. "Inauguracja na KUL", *PKat* 1991, nr 15, 356.
33. "Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży", *PKat* 1991, nr 14, 355.
34. "Dlaczego chcą być razem", *PKat* 1991, nr 15, 356.
35. "Świadectwo Kościoła w systemie totalitarnym", *PKat* 1991, nr 15, 356.
36. "Katechizacja", *PKat* 1991, nr 26, 367.
37. "Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży", *PKat* 1992, nr 8, 375.
38. "Duszpasterstwo harcerzy", *PKat* 1992, nr 14, 381.
39. "Duszpasterstwo harcerzy", *PKat* 1992, nr 15, 382.
40. "W rocznicę spotkania Ojca Świętego z młodzieżą", *PKat* 1992, nr 17, 386.
41. "Jaki będzie Kościół początków trzeciego tysiąclecia?", *PKat* 1992, nr 19, 386
42. "Nowy Katechizm", *PKat* 1992, nr 24, 391.
43. "Czy potrzebne są Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży", *PKat* 1992, nr 24, 391.
44. "Rockersi", *PKat* 1992, nr 24, 391.
45. "W trosce o uzależnionych", *PKat* 1993, nr 3, 396.
46. "Mamy prawo i obowiązki", *PKat* 1993, nr 4, 397.
47. "Z troską o młodych", *PKat* 1993, nr 8, 401.
48. "Nowa Ewangelizacja", *PKat* 1993, nr 10, 403.
49. "Ewangelizacja zadaniem Kościoła", *Magazyn - Słowo-Dziennik Katolicki* 1994, nr 10, 21.
50. "Papież do swoich młodych przyjaciół", *PKat* 1994, nr 7, 426.
51. "Nowość ewangelizacji", *Magazyn - Słowo-Dziennik Katolicki* 1994, nr 14, 28.
52. "Zadania nowej ewangelizacji", *Magazyn - Słowo-Dziennik Katolicki* 1994, nr 18, 30.
53. "Z miast moralizatorstwa wspólne odkrywanie Boga", *KAI* 1994, nr 58 (10 VI1994).
54. "Jak dziś głosić Ewangelię", *Magazyn - Słowo -Dziennik Katolicki* 1994, nr 24, 30.
55. "Z Chrystusem na drogach Europy", *Magazyn - Słowo-Dziennik Katolicki* 1994, nr 116, 357.
56. "Nadszedł czas świadków", *PKat* 1994, nr 22, 441.
57. "Wokół nowej ewangelizacji", *PKat* 1994, nr 34, 453
58. "Wokół nowej ewangelizacji", *PKat* 1994, nr 36, 455.
59. "Kto, komu, po co i jak ma głosić Ewangelię o nowej ewangelizacji", *Spojrzenia* 1994, nr 10, 69.
60. "Młodzi potrzebują duchowych przyjaciół", *Słowo-Dziennik Katolicki* 1995, nr 10/502
61. "Oratoria", *PKat* 1995, nr 5/469.
62. "Nowa ewangelizacja", *Nasz Krąg- Dwutygodnik Bielan i Żoliborza*, marzec 1995
63. "Oratorium parafialne", *PKat* 1995, nr 5, 469.
64. "O nowej ewangelizacji z młodzieżą", *Magazyn - Słowo-Dziennik Katolicki* 1995, nr 40.
65. "Opcja na rzecz młodzieży", *Słowo-Dziennik katolicki* 1996, nr 124/866, 11.
66. "Jak bronić człowieka przednim samym", *Słowo -Dziennik Katolicki* 1996, nr 221, 965, 5
67. "Kościół i wspólnoty", *Słowo -Dziennik Katolicki* 1996, nr 241/985, 5.

68. "Drabina do miłości", *Słowo -Dziennik Katolicki* 1997, nr 27/1021, 5.
69. "Jak korzystać z mediów", *Słowo-Dziennik Katolicki* 1997, nr 28/1021, 7.
70. "Czy młodzi mogą być jeszcze nadzieją dla świata", *Gość Niedzielny* 1997, nr 28, 15
71. "Młodzi z Janem Pawłem II", *Niedziela* 1997, nr 27/88, 9.
72. "Na spotkanie z Chrystusem", *Niedziela* 1997, nr 33/94, 8.
73. "Młodzież przełomu wieków- Odwaga cywilna polskiej młodzieży", *Niedziela* 1997, nr 46/107, 8.
74. "Czy polska młodzież jest religijna", *Wiadomości KAI* 1997, nr 46/296, 26-27.
75. "Młodzież przełomu wieków-Agresja wśród młodzieży", *Niedziela* 1997, nr 47/108, 9.
76. "Młodzież przełomu wieków-Dążenia młodzieży polskiej A.D.1997", *Niedziela* 1997, nr 50/111, 9.
77. "Młodzież przełomu wieków- Agresja w szkole-dokończenie", *Niedziela* 1997, nr 49/110, 9.
78. "Młodzież przełomu wieków-Dążenia młodzieży polskiej" - dokończenie, *Niedziela* 1997, nr 50/111, 9.
79. "Młodzież przełomu wieków-Religijność młodzieży licealnej", *Niedziela* 1998, nr 1/114, 22.
80. "Polska młodzież 1997- próba socjologicznego opisu", *Wiadomości KAI* 1998, nr 3/253, 29-31.
81. "Seminarium -kapłański dom rodzinny", *Niedziela* 1998, nr 39/152, 8.
82. "Seminarium- kapłański dom rodzinny (cz. II)", *Niedziela* 1998, nr 42/155, 9.
83. "W trosce o młodzież (1)", *Niedziela* 1999, nr 12/177, 8.
84. "W trosce o młodzież (2)", *Niedziela* 1999, nr 13/178, 12.
85. "W trosce o młodzież (3)", *Niedziela* 1999, nr 14/179, 11.
86. "W trosce o młodzież (4)", *Niedziela* 1999, nr 15/180, 12.
87. "Młodzież polska końca XX wieku", *Wiadomości KAI* 1999, nr 21/374, 42-43.
88. "Komentuje dla PK"- ks. prof. K. Pawlina- Autor badań poświęconych młodzieży, *PKat* 2000, nr 2/712, 15.
89. "Na skrzydłach rozumu do seminarium", *Nasza Służba* 2000, nr 8, 182, 2-3.
90. "Pierwsza parafia", *Niedziela (Niedziela Warszawska)* 2001, nr 21/238, I i VI.
91. "W poszukiwaniu drogi", *Powściągliwość i Praca* 2000, nr 7-8/597, 12-14.
92. "Młodzi czekają na pomoc (1) – Jak do nich trafić", *Niedziela* 2000, 52-53/269-270, 22.

Ks. Piotr PAWLUKIEWICZ

lic. teologii

Urodzony 10 kwietnia 1960 r. w Warszawie. Świadczenie dojrzałości otrzymał w 1979 r. i w tym samym roku rozpoczął studia w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Świecenia kapłańskie przyjął w 1985 r. Na zakończenie studiów napisał pracę magisterską z teologii pastoralnej pt.: *Wykorzystanie muzyki młodzieżowej w pracy duszpasterskiej*, pod kierunkiem ks. dr Jerzego Chowañczaka. W roku 1987 rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Sekcji Teologii Pastoralnej. Po trzech

latach studiów złożył egzamin licencjacki a następnie ukończył kurs doktorancki. W roku akademickim 1995/1996 przebywał na urlopie naukowym w Rzymie, podejmując studia specjalistyczne w Instytucie Studiów nad Rodziną na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim.

W roku 1991 podjął obowiązki prefekta w Wyższym Seminarium Duchownym w Warszawie i jednocześnie z polecenia Ks. Prymasa Józefa Glempa, rozpoczął wykłady z teologii pastoralnej na PWTW dla VI roku alumnów Seminarium. Od 1996 r. prowadzi zajęcia dla diakonów z Duszpasterstwa Rodzin. Od 1998 r. prowadzi wykład z teologii Słowa Bożego dla zaocznych studentów PWTW. Od 1999 r. wykłada homiletykę dla alumnów WMSD roku IV i V. Od 1993 r. jest członkiem Redakcji Mszy Świętej Radiowej w kościele św. Krzyża w Warszawie.

Publikacje

1. *Z młodzieżą spokojnie o wolności*, Warszawa 1993.
2. *Dzieciom o Mszy świętej*, Warszawa 1993.
3. *Dzieciom o sakramencie pojednania*, Warszawa 1994.
4. *Z młodzieżą spokojnie o rodzicach*, Warszawa 1995.
5. *Porozmawiajmy spokojnie o księżach*, Warszawa 1997.
6. *Porozmawiajmy spokojnie o starości*, Warszawa 1998.
7. *Porozmawiajmy spokojnie o tych sprawach*, Warszawa 1998.
8. *Bóg dobry aż tak?* Warszawa 2000.

Ks. Bronisław PIASECKI

dr teologii

Urodzony 7 października 1940 r. we wsi Ranie na Podlasiu. W latach 1957-1963 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Świecenia kapłańskie otrzymał 22 IX 1963 r. W 1968 r. uzyskał w ASTK w Warszawie licencjat teologii po napisaniu rozprawy pt.: *Religijna interpretacja moralności u Bernarda Häringa*. W latach 1968-1973 studiował w Rzymie teologię moralną. W Instytucie Teologii Moralnej (Academia Alfonsiana) Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego uzyskał w 1973 r. doktorat w zakresie teologii moralnej na podstawie pracy pt.: *Struttura sacramentale della vita cristiana secondo Cirillo di Gerusalemme*, napisanej pod kierunkiem prof. Bernarda Häringa. Po powrocie ze studiów w Rzymie podjął wykłady z teologii moralnej w WMSD. Od 20 października 1982 r. jest zastępcą profesora na ASTK/PWTW. (Zob. *WST* 2/1984, 223)

Bp Tadeusz PIKUS

dr teologii, dr hab. teologii fundamentalnej

Urodzony 1 IX 1949 r. w Zabieliu na ziemi białostockiej. Egzamin dojrzałości zdał w roku 1975 w Warszawie. W tymże roku został przyjęty na Inżynierię Łądową w Politechnice Warszawskiej. Ostatecznie wybrał studia filozoficzno-teologiczne, które odbywał WMSD w Warszawie w latach 1975-1981. Tytuł magistra uzyskał w 1981 r. po przedstawieniu pracy pt. *"De locis sanctis" Piotra Diakona jako źródło rekonstrukcji "Itinerarium Egerii"* (Patrologia) i zdaniu egzaminu magisterskiego w Akademickim Studium Teologii Katolickiej w Warszawie. W

dwa lata później po spełnieniu wymaganych warunków i napisaniu pracy pt. *"Itinerarium" Egerii w interpretacji Piotra Diakona* (Patrologia) uzyskał na tymże Studium tytuł licencjata. W 1983 roku rozpoczął studia doktoranckie z Teologii fundamentalnej na Uniwersytecie Nawarra w Pampilonie (Hiszpania). Napisał i obronił pracę doktorską pt. *La noción de Apologetica según Gardeil* w roku 1985.

Po powrocie do Polski podjął pracę jako referent w Sekretariacie Prymasa Polski, a jednocześnie rozpoczął wykłady z języka łacińskiego (1985-1989; 1992-93) i następnie z Teologii fundamentalnej w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie (1986). W roku 1987 został mianowany adiunktem na ASTK. W roku 1988 rozpoczął pracę we wspomnianym Seminarium na stanowisku prefekta. Od roku 1989 pełnił funkcję sekretarza Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie. W 1990 roku został skierowany do Moskwy jako kapelan Pracowni Konserwacji Zabytków oraz Duszpasterz Polaków w ZSRR. W Moskwie zorganizował College Teologii Katolickiej św. Tomasza z Akwinu. Został mianowany przez ks. arcybiskupa Tadeusza Kondrusiewicza dziekanem College'u i wykładowcą Teologii fundamentalnej (1991-92). W 1992 r. po zakończonej misji, wrócił do Polski na stanowisko prefekta w Seminarium Duchownym. Ponadto prowadził zajęcia w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie; wykłady z teologii fundamentalnej na kursie katechetycznym w Łowiczu 1992-93; wykłady z teologii fundamentalnej w Wyższym Seminarium w Łowiczu 1994; proseminarium w PWTW 1989-90; 1996; ćwiczenia z sakramentologii i eklezjologii w PWTW 1993- ; seminarium z teologii fundamentalnej 1993-. W roku 1994 został mianowany na stanowisko wicerektora WMSD w Warszawie. W roku 1995 wyjechałem na rok do Moskwy celem zebrania materiałów do pracy habilitacyjnej. Tam też przez rok uczestniczył w seminariach profesorskich w Instytucie prawosławnym św. Andrzeja w Moskwie. Po powrocie przejął obowiązki wicerektora, które spełniał przed rokiem. W roku 1986 został mianowany duszpasterzem przedsiębiorców i organizatorów życia gospodarczego w Warszawie (od roku 1997 został członkiem Komitetu Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Edukacji i Etyki Zawodowej przy Krajowej Izbie Gospodarczej), w roku 1997 przejął też obowiązki rektora kościoła p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP na Bielanach. W roku 1997 rozpoczął wykłady z teologii fundamentalnej, teologii ekumenicznej i w roku 1998 z religiologii w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W roku 1997/1998 prowadził wykłady z teologii fundamentalnej, ekumenicznej i religiologii w Seminarium Duchownym w Grodnie (Białoruś) oraz wykłady z teologii fundamentalnej w Polskim Centrum Katechetycznym w Wilnie. W roku 1997 został mianowany członkiem Rady kapłańskiej i Kolegium Konsultorów Archidiecezji Warszawskiej na okres 1997-2002, zaś w roku 1998 został powołany na członka Czwartego Synodu Archidiecezji Warszawskiej, wybrany wiceprzewodniczącym Komisji ekumenicznej. Dnia 18 lutego 1999 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego w zakresie teologii fundamentalnej na podstawie pracy pt. *Aksjologiczny wymiar religii w twórczości Aleksandra Mienia. Studium analityczno-krytyczne*.

W dniu 24 IV 1999 r. został ogłoszony biskupem pomocniczym w Archidiecezji Warszawskiej, ze stolicą tytularną Lisinia. Święcenia biskupie przyjął 8 V 1999 r. w Archikatedrze św. Jana Chrzciciela w Warszawie z rąk Kardynała Józefa Glempa, Prymasa Polski. 29 V 1999 r. zostałem Przewodniczącym Wydziału Nauki Katolickiej i Wikariuszem Generalnym Archidiecezji Warszawskiej. 24 XII 1999 r. został kanonikiem gremialnym Kapituły Metropolitalnej Warszawskiej. W dniach 25-26 XI 1999 r. Konferencja Episkopatu Polski powołała go na członka Rady ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatu Polski i ustanowiła redaktorem *Biuletynu Ekumenicznego* oraz współredaktorem *Zeszytów Tydzień powszechnej modlitwy o jedność Chrześcijan*; w dniach 1-2 marca 2000 r. powołała go na członka Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, zaś w dniach 23-24 czerwca 2000 r. ustanowiła swym Delegatem ds. dialogu katolików i muzułmanów. W roku 2000 objął z wyboru Rady Wydziału

PWTW funkcję kierownika Wyższych Zawodowych Studiów Katechetycznych Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie Sekcji św. Jana Chrzciciela i kierownika kursów doskonalenia zawodowego nauczycieli religii w Archidiecezji Warszawskiej.

Prowadzi badania naukowe w zakresie teologii fundamentalnej (historiozbawczy charakter objawienia chrześcijańskiego,) i teologii ekumenicznej (ruskie prawosławie).

Promotor 5. prac magisterskich i 2. licencjackich. Recenzent 2 prac licencjackich i 18 magisterskich. Brał udział w 14 kongresach i sympozjach naukowych w Polsce i zagranicą.

Publikacje

I. Książki

a. naukowe

1. *Выборка из текстов В. Квятковского, Apologetyka totalna*, t. 1 i 2 Warszawa, 1961-62. Составил и обработал Тадеуш Пикус, Варшава 1992 сс. 136. (Skrzyp).
2. *Aleksander Mień kapłan Kościoła prawosławnego - zamordowany*, Warszawa: Verbinum 1997, 144 ss.
3. *Rosja w objęciach ateizmu*, Warszawa: WAW 1997, 176 ss.
4. *Aksjologiczny wymiar religii w twórczości Aleksandra Mienia. Studium analityczno-krytyczne*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek 1998, 480 ss.

b. popularno-naukowe

5. *Byłem świadkiem przełomu. Wspomnienia z Moskwy lata 1990-1992*, Warszawa: Fundacja im. Prymasa Tysiąclecia 1994, 152 ss.
6. *Śludzy Ewangelii w krajach byłego ZSRR*, Warszawa: Fundacja im. Prymasa Tysiąclecia 1994, 143 ss.
7. *Jezus Chrystus obrazem Boga niewidzialnego*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek 1996, 56 ss.

II. Artykuły

a. naukowe

8. "Próba rekonstrukcji *Itinerarium Egerii* w oparciu o dzieło *De locis sanctis* Piotra Diakona", *Meander* 10(1981), 495-507.
9. "La noción de Apologetica segun Gardeil", w: *Excerpta e dissertationibus in Sacra Theologia*, vol. XIII, nr 7 (1987), Pamplona 1988, 409-491.
10. "Ambroży Gardeil, jego pisma i metoda pracy", *STV* 28 (1990) nr 1, 66-96.
11. "Trudności na drodze do wiary w Jezusa Chrystusa", *HD* 59(1990) nr 3-4, 157-166.
12. "Twórczość pisarska O. Aleksandra Mienia, kapłana rosyjskiej Cerkwi prawosławnej", *STV* 31(1993) nr 2, 253-266.
13. "Идея единства у отца Александра Меня", *WST* 6(1993), 101-116.
14. "Chrześcijaństwo religią Objawienia i świadectwa", *WST* 8(1995), 159-172.
15. "Rosyjski Kościół prawosławny w przededniu przemian rewolucyjnych", *WST* 9(1996), 113-131.
16. "Rosyjski Kościół prawosławny i rewolucja październikowa", *WST* 10(1997), 249-269.

17. "Aleksander Mień o reinkarnacji", *WST* 10(1998), 275-286.
18. "Modele Kościoła w ujęciu Leonarda Boffa", *STV* 38(1999) nr 2, 161-174.
19. "Zagrożenie dla Kościoła i jego misji", *HD* 69(1999) nr 3, 50-62.
20. "Aporie w sferze duchowo-społecznej na drodze religijności ludów Rusi w okresie przed-mongolskim", *WST* 12(1999), 171-181.
21. "Twórczość Aleksandra Mienia na tle Encykliki Jana Pawła II *Fides et ratio*", *Biuletyn ekumeniczny* 2000, nr 1-2, 97-107.
  - b. Recenzje
22. В. ЗЕНЬКОВСКИЙ, *Апология*, Рига 1992, 263 с., w: *WST* 5(1992), 240-244.
23. M. ARTIGAS, *Las fronteras del evolucionismo*, Colección «Libros mc, Palabra», Madrid 1991⁵, 208 ss. w: *WST* 5(1992), 244-245.
24. M. ARTIGAS, *El Hombre a la luz de la ciencia*, Colección «Libros mc, Palabra», Madrid 1992, 256 ss., w: *WST* 5(1992), 245-246.
25. M. ARTIGAS, *Ciencia, razón y fe*, Colección «Libros mc, Palabra», Madrid 1992⁴, 200 ss. w: *SPhCh* 29(1993) nr 2, 189-190.
26. Z. JASNOTA, *Pier Giorgio Frassati przyjaciel młodzieży*, w: *Słowo dziennik katolicki - Magazyn* 1994, nr 3, 19.
27. А. МЕНЬ, *Сын Человеческий*, Москва: Вита 1991, 336 с., w: *WST* 6(1993), 312-316.
28. А. МЕНЬ, *Мир Библии*, Москва: Кн. Палата 1990, 144 с., w: *WST* 6(1993), 316-318.
29. *Папство и его борьба с православием*, составитель С. Носов, Москва, Стрижев 1993, 96 с., w: *WST* 6(1993), 318-319.
  - c. Artykuły popularno-naukowe
30. "Objawienie Boże wezwaniem do wiary", *Posłaniec Warmiński czyli Kalendarz Maryjny na rok 1991*, Olsztyn 1991, 138-149.
31. "Papieskie teksty po rosyjsku. Jana Pawła II myśli o tym, co ziemskie", *Słowo Powszechne* 1993, nr 10, 3.
32. "Migracja", *PKat* 1993, nr 7, 12.
33. "Świadek jedności", *Słowo dziennik katolicki* 1993, nr 162, 4.
34. "Łotwa - po pielgrzymce Ojca Świętego", *Słowo dziennik katolicki* 1993, nr 177, 5.
35. "Grzech przeciwko Duchowi Świętemu", *Ku Wspólnocie. Biuletyn odnowy w Duchu Świętym rejonu Warszawskiego i Polski północnej* 1993, nr 3, 2-3.
36. "Nie konkurencja, lecz współpraca z Prawosławnymi w byłym Związku Radzieckim", *Biuletyn Ekumeniczny* 1993, nr 1, 8-25.
37. "Komunistyczna próba uwolnienia od Boga", *Biuletyn Ekumeniczny* 1993, nr 4, 69-82.
38. "Boże Narodzenie w Moskwie", *Ku Wspólnocie. Biuletyn odnowy w Duchu Świętym rejonu warszawskiego i Polski północnej* 1994, nr 12, 9-12.
39. "Pasterka na Syberii", *U nas O.K. - Otrębusy-Kanie-Brwinów* 1994, nr 2, 8-9 i 13 [z książki: *Byłem świadkiem przełomu*].
40. "Na Syberii", *U nas O.K. - Otrębusy-Kanie-Brwinów* 1994, nr 2, 6-7 [z książki: *Byłem świadkiem przełomu*].
41. "Ostatni wykład ojca Aleksandra Mienia", *W drodze* 1994, nr 4, 8-9.

42. "Duszpasterz męczennik. W czwartą rocznicę śmierci A. Mienia", *Słowo dziennik katolicki* 1994, nr 173, 3.
43. "Zaduszki", *Słowo dziennik katolicki* 1994, nr 211, 1.
44. "Kościół w świetle teologii fundamentalnej", *Ku wspólnocie. Biuletyn odnowy w Duchu Świętym rejonu warszawskiego* 1995, nr 17, 2-4.
45. "Wybiórczo o «wyborach»", *PKat* 1995, nr 47, 1 i 3; nr 48, 6-7.
46. "Niby umierający, a oto żyjemy", *Słowo dziennik katolicki – Magazyn* 1995, nr 48, 14-16.
47. "Ut unum sint - Aby byli jedno, Encyklika papieża Jana Pawła II o jedności chrześcijan", *Słowo dziennik katolicki* 1995, nr 108, 4.
48. "Komentarze do czytań", *Słowo dziennik katolicki* 1993-1995.
49. "Tym bardziej lubię psy", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 1, 13-14.
50. "Czy Jezus Chrystus był Rosjaninem?", *Słowo dziennik katolicki - Magazyn* 1996, nr 39, 11 i 13.
51. "List do Pana Boga", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 9, 16.
52. "Czy wolno ochrzcić śpiącego?", *Biuletyn ekumeniczny* 1996, nr 4, 79-83.
53. "Konsekracja katedry katolickiej w Moskwie", *Biuletyn ekumeniczny* 1999, nr 3-4, 60-62.
54. "Postawa człowieka wobec sakramentu bierzmowania", *La Salette* 2000, nr 2, 2-4.
55. "Kapłaństwo hierarchiczne", *La Salette* 2000, nr 6, 6-8.
56. "Słowo wprowadzające w lekturę Dominus Iesus", *Biuletyn ekumeniczny* 2000, nr 3-4, 3-5.
d. tłumaczenia i opracowania
57. "Wezwani, aby przewodzić", tłum. hiszp. «Posłani przez Ducha Świętego», *Soli Deo* 1989, 8-11.
58. "Chrześcijaństwo", tłum. z rosyjskiego i oprac., *W drodze* 1994, nr 4, 8-20.
59. "Duchu Święty, przyjdź i wstąp w nas!", tłum. z rosyjskiego i oprac., «Ku wspólnocie», *Biuletyn odnowy w Duchu Świętym rejonu warszawskiego* 1994, nr 14, 2-4.
60. "Cerkiew w nauczaniu A. Mienia", Wstęp, wybór tekstów, tłum. i oprac., *WST* 7(1994), 133-169.
61. "Czy religia przeszkadza uczoneму?", Wstęp, tłum. z rosyjskiego, *Słowo dziennik katolicki – Magazyn* 1995, nr 4, 6-7.
62. "Dlaczego spalono Giordana Bruna?", Wstęp, tłum. z rosyjskiego i oprac., *W drodze* 1995, nr 7, 57-65.
63. "Pan Bóg nadal chodzi po świecie", Wstęp, tłum. z rosyjskiego, *Słowo dziennik katolicki - Magazyn* 1995, nr 38, 10-12.
64. "Człowiek i wolność", Wstęp, tłum. z rosyjskiego i oprac., *W drodze* 1996, nr 9, 21-27.
65. "Cerkiew katakumbowa", tłum. z rosyjskiego i oprac., *Biuletyn ekumeniczny* 1996, nr 4, 83-86.
66. "O czym myślał student Mień w latach studiów", tłum. z rosyjskiego i oprac., *Biuletyn ekumeniczny* 1996, nr 4, 86-93.
67. "Aleksandra Mienia tęsknoty za Chrystusem", tłum. z rosyjskiego i oprac., *Pastores* 2000, nr 6, 69-79.

e. Wywiady

68. "Событие", w: *Истина и жизнь, католический вестник*, [Москва] 1991, № 11, 1-2.
69. "Trzeba być świadkiem Chrystusa". Z ks. Tadeuszem Pikusem, byłym duszpasterzem Polaków w ZSRR, rozmawia D. Sobkowicz, *PKat* 1992, nr 13, 10-11.
70. "Miłość czynna i pokuta". O pracy w Rosji - rozmowa z ks.dr Tadeuszem Pikusem, *Życie Warszawy* 1992, nr 157, 8-9.
71. "Nie zdobywajmy Wschodu!" Rozmowa z ks. Dr. Tadeuszem Pikusem, *Słowo Powszechne* 1992, nr 133, 9.
72. "Porządkowanie przedpola wiary". Rozmowa z ks. T. Pikusem założycielem katolickiego College'u w Moskwie, *Słowo dziennik katolicki* 1993, nr 118, 1-2.
73. "To nie misja z zewnątrz". Z księdzem Tadeuszem Pikusem rozmawia Marcin Masny, *Ład* 1993, nr 39, 3.
74. "Byłem świadkiem przełomu". Zofia Zdrojkowska, Rozmowa z ks. dr. Tadeuszem Pikusem, który przez 2 lata głosił Ewangelię w Moskwie, *Słowo dziennik katolicki* 1994, nr 40, 1.
75. "Możliwa jest współpraca", Z ks. dr. Tadeuszem Pikusem rozmawia Andrzej Sujka, *Miejsca święte* 1997, nr 9, 15-17.
76. "Babuszki i intelektualiści, O katolikach w Rosji, prawosławiu i Aleksandrze Mieniu", z ks. Tadeuszem Pikusem rozmawia Sebastian Musioł, *PKat* 1997, nr 35, 13, 16.
77. "Rosja nie wierzy słowom", z ks. Tadeuszem Pikusem rozmawia Zofia Zańko, *Credo* 1997, nr 11, 12-17.
78. "Rosjanin znaczy prawosławny", z ks. Tadeuszem Pikusem rozmawia E. Józwiak, *KAI* 1998, nr 26, 29-31;
79. "Nie werbować do Kościoła, lecz prowadzić do Boga". Rozmowa E. Józwiak z ks. Tadeuszem Pikusem, wieloletnim duszpasterzem Polaków w byłym Związku Radzieckim, *Trzecie Tysiąclecie* 1998, nr 2, 56-61.
80. "Rozmowa PK", prowadziła M. Kindziuk, *PKat* 1999, nr 36, 13.
81. "Nie myślałem o sobie, jako o biskupie", rozmawiał B. Łoziński, *KAI* 1999, nr 18, 14.
82. "Surrexit Dominus vere", z ks. bp. Tadeuszem Pikusem rozmawia s. Rut, *Credo* 1999, nr 6, 20-27.
83. "O niezwyklej nocy wigilijnej..." opowiada bp Tadeusz Pikus, prowadziła E. Ruman, *Niedziela (warszawska)* 2000, nr 52-53, I. VI.
84. Komentarz do czytań : *Słowo dziennik katolicki* (ks. T.P.) lata 1993-1995.

III. Homilie

85. "Święty Andrzej Bobola świadek Ojcowskiej miłości", *Sanktuarium św. Andrzeja Boboli*, Warszawa 1999, nr 6, 2-3.
86. "Dochować wierności Chrystusowi", *Niedziela łowicka*, 1999, nr 48, II-III.
87. "Эту мессу я не забуду никогда...", *Свет Евангелия*, Москва 1999, nr 47, 5.
88. "Veritatem facientes in caritate", *Kroniki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*, Warszawa 2000, nr 1-2, 159-162; *Pierwsze dni Uniwersytetu*, Warszawa 2000, 57-62.

89. "Bóg przez Chrystusa pojednał świat ze sobą", *Wiadomości kościelne Archidiecezji Białostockiej*, 2000, nr 1, 14-17.

Ks. Jarosław Stanisław PIŁAT
dr teologii

Urodzony 20 czerwca 1958 r. w Warszawie. Świadectwo maturalne uzyskał po ukończeniu IX L.O. im. K. Hoffmanowej w Warszawie w 1977 r. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w WMSD w Warszawie w latach 1979-1986, uzyskując w ASTK magisterium z teologii na podstawie pracy: *Duchowość kapłana diecezjalnego w nauczaniu przedsoborowym Księdza Prymasa Stefana Wyszyńskiego*. W 1988 r. uzyskał w PWTW licencjat teologii po przedstawieniu pracy z pedagogiki pt.: *Formacja grupy Odnowy w Duchu Świętym alumnów Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie w świetle "Optatam totius"*. W latach 1988-1991 odbywał studia doktoranckie z duchowości patrystycznej w Instytucie Katolickim w Paryżu oraz studium duchowości ignacjańskiej w Instytucie Teologicznym w Centre Sèvres w Paryżu. W latach 1991-1992 uczestniczył w studium duchowości średniowiecznej w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. W roku 1993 r. uzyskał doktorat z teologii na podstawie pracy: *Zasady formacji duchowej mnichów i kapłanów według św. Cezarego z Arles (470-543)*.

Od roku 1993 adiunkt na PWTW pracuje w Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrznego w Warszawie (prowadzi: 2 seminaria magistersko-licencjackie, wykłady z mistyki, lektury tekstów). Prowadzi także zajęcia w zakresie teologii duchowości, teologii duchowości patrystycznej oraz wybranych zagadnień z mistyki chrześcijańskiej. Jest promotorem i recenzentem kilku prac magisterskich i licencjackich.

Jest członkiem Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego im. bł. ks. Romana Archutowskiego, członek sekcji duchowości PTT.

Prace naukowo-badawcze koncentruje wokół zagadnień porównawczych – specyfika mistyki chrześcijańskiej na tle mistyk dalekowschodnich, zwłaszcza buddyzmu i hinduizmu.

Publikacje

I. Książki

a. naukowe

1. *Oddać się Bogu i ludziom. Duchowość kapłańska w ujęciu Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, Warszawa 1995, ss. 70.
2. *Zasady formacji mnichów i kapłanów na przełomie V i VI w. w Galii*, Warszawa 2000, ss. 211.

b. popularnonaukowe

3. *Zawierzyć się Opatrzności Bożej. Ku Nowej Ewangelizacji w III tysiącleciu chrześcijaństwa*, współred. J. PIŁAT, Warszawa 2000, ss. 348.

Współautor książek z serii *Ku Nowej Ewangelizacji*:

4. *"Jeśli się nie odmienicie i nie staniecie jak dzieci...?" (Mt 18,3)*, Warszawa 1998, ss.131.
5. *Wezwanie do życia w duchu Błogosławieństw*, Warszawa 1998, ss.144.
6. *Zawierzyć miłości*, Warszawa 1998, ss.108.

7. *Kiedy się modlisz*, Warszawa 1998, ss.98.
  8. *"Abym spełniał wolę Twoją, Boże" (Hbr 10,7)*, Warszawa 1998, ss.88.
  9. *Nie troszczcie się więc zbytnio...? (Mt 6,31)*, Warszawa 1998, ss. 80.
  10. *Pokora – czynienie miejsca dla Pana*, Warszawa 1998, ss. 108.
  11. *"Nie gardzisz Boże sercem pokornym i skruszonym" (Ps 51,19)*, Warszawa 1998, ss.108.
  12. *Oto Matka twoja? (J 19,27)*, Warszawa 1998, ss. 108.
  13. *Na drogach duchowych oczyszczeń*, Warszawa 1999, ss. 108.
  14. *Modlitwa w okresach oczyszczeń*, Warszawa 1999, ss.71.
  15. *"...Bo myślisz nie na sposób Boży, lecz na ludzki" (Mt 16,23)*, Warszawa 1999, ss. 90.
  16. *Oczekiwać na Eucharystię w postawie ewangelicznego żebraka*, Warszawa 1999, ss. 108.
  17. *Komunia życia z Maryją*, Warszawa 1999, ss. 99.
  18. *Postawieni wobec prób wiary*, Warszawa 1999, ss. 84.
  19. *Na szlaku pustyni duchowej*, Warszawa 1999, ss. 99.
  20. *Chrześcijańskie wychowanie w rodzinie (I)*, Warszawa 2000, ss. 103.
  21. *Chrześcijańskie wychowanie w rodzinie (II)*, Warszawa 2000, ss. 116.
  22. *Komunia życia z Maryją jako otwieranie się na miłosierną miłość Odkupiciela*, Warszawa 2001, ss. 136.
  23. *Komunia życia z Maryją na drogach oczyszczeń*, Warszawa 2001, ss. 144.
  24. *Aby Chrystus w nas wzrastał*, Warszawa 2001, ss. 116.
- Współautor serii zeszytów : *Małżeństwo – teologia i etyka*:
25. *Małżeństwo urzeczywistnieniem Bożego planu miłości*, Warszawa 1995, ss. 51.
  26. *Sakrament małżeństwa jako źródło powołania*, Warszawa 1996, ss. 91.
  27. *Wierność prawdzie małżeństwa – czystość małżeńska*, Warszawa 1996, ss. 104.
  28. *Miłość małżeńska*, Warszawa 1997, ss. 53.
  29. *Odpowiedzialne rodzicielstwo*, Warszawa 1997, ss. 52.
  30. *Etyczny wymiar płodności*, Warszawa 1997, ss. 59.

II. Artykuły i recenzje

a. naukowe

31. "O integralnej i dynamicznej formacji seminaryjnej", *Collegium Polonorum* 11(1991/92), 156-173.
32. "Wstęp", w : CEZARY Z ARLES, *Pisma monastyczne*, red. M. Starowieyski, Kraków 1994 (*Źródła monastyczne* 2), 9-31.
33. "Wstęp", w : *Wczesne reguły monastyczne z Galii*, red. M. Starowieyski, Kraków 1994 (*Źródła monastyczne* 3), 9-33.
34. "Mowy do mnichów św. Cezarego z Arles", *WST* 7(1994), 47-56.
35. "Chrześcijańska droga życia wewnętrznego", *Więź* 10 (1994), 148-159.
36. "Starożytne łacińskie reguły monastyczne (400-700 r.)", w : *Oblicza doskonałości chrześcijańskiej*, red. M. Chmielewski, Lublin 1996, 10-26.

37. "Św. Cezary z Arles (+543). Bibliografia – aktualny stan badań", w : *Oblicza doskonałości chrześcijańskiej*, red. M. Chmielewski, Lublin 1996, 206-219.
tłumaczenia
38. CEZARY Z ARLES, *Pisma monastyczne*, red. M. Starowieyski, tł. *Mowy do mnichów* J. PIŁAT, Kraków 1994, (*Źródła monastyczne* 2), 97-132.
b. popularnonaukowe
39. "Zawierzenie Maryi", *Słowo- dziennik katolicki*, (15.08.1993), 11.
40. "Serce naszej wiary", *Słowo- dziennik katolicki*, (1-3.04.1994), 3.
41. "Jak działa Bóg?", *Słowo- dziennik katolicki*, (8-10.04.1994), 4.
42. "Duchowość kapłańska", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 21, (20-22.05.1994), 6-7.
43. "Krzyż w kapłaństwie – męczeństwo", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 44, (28-30 X 1994), 8-9.
44. "Asceza, miłość i entuzjazm", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 46, (10-13.11.1994), 5-6.
45. "Nowa ewangelizacja a życie duchowe", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 47, (18-20 XI 1994), 6-7.
46. "Adwent", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 49, (02-04.12.1994), 2-3.
47. "Wezwanie do świętości – refleksje nad adhortacją apostolską *Pastores dabo vobis*", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 1, (06-08.01.1995), 16-17.
48. "Po co jest Wielki Post?", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 9, (3-5.03.1995), 5.
49. "Nawrócić się w Wielkim Poście...", *Słowo-dziennik katolicki. Magazyn* 10, (10-12 III 1995), 7.
50. "Sens postu", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 12, (24-26.03.1995), 8.
51. "Kłopoty z cierpieniem", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 12, (24-26.03.1995), 9.
52. "Męka, która zbawia", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 13, (31.03-01.04.1995), 7.
53. "Słodczy krzyża", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 14, (07-09.04.1995), 6-7.
54. "Ból i radości drogi do Boga", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 23, (09-11.06.1995), 22-23.
55. "Miłość Boga (cz. 1)", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 34, (25-27.08.1995), 17-18.
56. "Pytania o modlitwę", *Słowo- dziennik katolicki. Magazyn* 28, (14-16.07.1995), 6 lub przedruk : "Pytania o modlitwę", *Ziarna* 9, (09.1995), 16.
57. "Miłość Boga (cz. 2)", *Słowo-dziennik katolicki. Magazyn* 37, (15-27.09.1995), 4-5.
58. "Miłość Boga (cz. 3)", *Słowo-dziennik katolicki. Magazyn* 38, (22-24.09.1995), 16-17.
59. "Weselny Gość", *Słowo- dziennik katolicki* 143, (25.07.1996), 6.

KS. JÓZEF PODSTAWKA

dr teologii

Urodzony 5 stycznia 1938 r. w Lipinach koło Mińska Mazowieckiego. Szkołę średnią ukończył egzaminem maturalnym w 1958 r. W latach 1959-1965 studiował w Metropolitalnym Seminarium Duchownym św. Jana Chrzciciela w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 27 maja 1965 r. W latach 1975-1977 studiował na KUL na Wydziale Teologicznym – Studium Pastoralne, które ukończył 18 VI 1977 r. obroną pracy magisterskiej nt.: *Element biblijny i pa-*

trystyczny w kazaniach ks. Antoniego Chmielowskiego, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Józefa Kudasiewicza. W latach 1977-1979 studiował homiletykę na Akademii Teologii Katolickiej. Pracę magisterską pt.: *Dorobek homiletyczny w teorii i praktyce ks. Józefa Szpaderskiego* napisał pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Andrzeja Zuberbiera i obronił 22 XI 1978. W roku akad. 1978/1979 odbył kurs doktorancki na ATK. Stopień doktora teologii w zakresie biblijno-pastoralnym uzyskał 16 XI 1999 r. po przedstawieniu i obronie rozprawy pt.: *Ks. Aleksander Wóycicki jako kaznodzieja*. Praca została opublikowana w formie książkowej.

Jest wykładowcą homiletyki w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie od roku 1984. W latach 1997-1998 wykładał retorykę w Centrum Katechetycznym w Wilnie na Litwie. Przez wiele lat brał udział w licznych ogólnopolskich sympozjach homiletycznych na ATK.

Wicedziekan dekanatu żychlińskiego w latach 1982-1984. Od 1987 r. dziekan dekanatu bielańskiego a następnie pruszkowskiego.

Ks. Marian RACIŃSKI

lic. teologii

Urodzony 2 grudnia 1951 r. w Bodzanowie. Świadczenie dojrzałości uzyskał w 1970 r. Od roku 1971 r. studiował w Seminarium Duchownym, otrzymując w 1977 r. święcenia kapłańskie. Pracę magisterską napisał na temat: *Posługa świeckich współpracowników w duszpasterstwie rodzin w świetle ich wypowiedzi*. Tytuł magistra teologii uzyskał na Wydziale Teologicznym KUL w 1990 r. Od roku 1982 rozpoczął pracę w Kurii Metropolitalnej Warszawskiej w Wydziale Duszpasterskim jako Diecezjalny Duszpasterz Rodzin. Pracuje na stanowisku dyrektora Studium Życia Rodzinnego przy PWTW.

Publikacje

1. "Pracownicy świeccy duszpasterstwa rodzin", w: *Troska Kościoła o rodzinę*, Warszawa 1992, 31-53.
2. "Rodzina katolicka środowiskiem wychowania", *ChS* 1993, nr 4.

Ks. Marian ROLA

dr prawa kanonicznego

Urodzony 8 grudnia 1941 r. Ukończył L.O. p.w. św. Augustyna w Warszawie, gdzie uzyskał świadectwo maturalne w 1959 r. W latach 1959-1965 studiował w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Od roku 1972 odbywał studia specjalistyczne na Wydziale Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie w 1975 r. uzyskał tytuł magistra prawa kanonicznego. Doktorat z prawa kanonicznego otrzymał na tejże samej Uczelni w oparciu o rozprawę: *Wartość zgody małżeńskiej podejmowanej ze świadomością nieważności małżeństwa*, którą obronił w 1978 r. Praca została częściowo opublikowana w artykułach. W latach 1986-1989 odbył *Studium Romanae Rotae*, po którym w 1989 r. został Adwokatem Roty Rzymskiej.

Wykładał prawo kanoniczne w WMSD i ASTK w Warszawie (1978-1986) a także w ATK na Wydziale Prawa Kanonicznego (1980-1986). Od roku 1986 był Rektorem Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie. Był także redaktorem naczelnym periodyku *Collegium Polonorum*. Prowadził studia w zakresie prawa kanonicznego, zwłaszcza małżeńskiego.

Publikacje

(do roku 1982 zob. *WST* 2/1984, 223)

I. Artykuły

1. "Wkład kard. Stefana Wyszyńskiego w prace Soboru Watykańskiego II", *WST* 3(1985-1990) 54-74.
2. "Wpływ przekonania o nieważności zawieranego małżeństwa na wartość zgody małżeńskiej. Interpretacja kanonu 1085 KPK", *Kościół i Prawo* 4(1985) 213-225.
3. "Podstępne wprowadzenie w błąd jako przyczyna nieważności małżeństwa w aktualnej praktyce sądowej", *PK* 29(1986) nr 1-2, 203-216.

II. Sprawozdania

4. "Symposium kanonistów w ATK dn. 7 grudnia 1981", *PK* 26(1983) nr 1-2, 327-330.
5. "Posiedzenia naukowe na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK dnia 22 marca 1982", *PK* 26(1983) nr 1-2, 331-333.
6. "70-lecie urodzin O. Prof. Joachima Romana Bara (sesja naukowa w ATK)", *PK* 26(1983) 3-4, 229-230.
7. "Posiedzenie naukowe pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Prawa Kanonicznego ATK", *PK* 26(1983) nr 3-4, 230-232.
8. "Posiedzenia naukowe pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Prawa Kanonicznego ATK 10 stycznia 1983", *PK* 27(1984) nr 1-2, 307-309.
9. "Sekcja Kanonistów na Kongresie Teologów Polskich (Lublin 14-16 września 1983)", *PK* 27(1984) nr 3-4, 308-311.
10. "Posiedzenia naukowe pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Prawa Kanonicznego ATK 21 listopada 1983, 18 stycznia 1984 i 5 marca 1984", *PK* 28(1985) nr 1-2, 240-247,
11. "Symposium Sekcji Kanonistów Polskich 5 grudnia 1983", *PK* 28(1985) nr 1-2, 249-255.
12. "Wykład ks. prof. Huberta Müllera z Bonn", *PK* 28(1985) nr 3-4, 323-324.
13. "Ogólnopolskie sympozjum kanonistów w ATK 26 listopada 1984", *PK* 28(1985) nr 3-4, 325-331.
14. "50-lecie działalności naukowej ks. prof. Mariana Myrchy sprawozdanie z sesji naukowej", *PK* 29(1986) nr 1-2, 81-91.
15. "Prelekcja ks. prof. E. Corecco z Fryburga", *PK* 29(1986) nr 3-4, 300-304,
16. "Sesja naukowa pracowników Wydziału Prawa Kanonicznego ATK 26 marca 1985", *PK* 29(1986) nr 3-4, 304-308,
17. "Ewolucja tekstów kanonów 1055 i 1095 (wykład w ATK ks. prof. Morrissey'a z Kanady)", *PK* 29(1986) nr 3-4, 308-312,
18. "Ochrona nienarodzonych w prawie rzymskim (wykład prof. Wolfgana Waldsteina z Austrii)", *PK* 30(1987) nr 1-2, 297-288.

19. "Recepcja Soboru Watykańskiego II w Polsce (ogólnopolskie sympozjum kanonistów w ATK 24 lutego 1986)", *PK* 30(1987) nr 1-2, 289-298.
20. "Posiedzenie naukowe pracowników Wydziału Prawa Kanonicznego ATK 28 maja 1986", *PK* 30(1987) nr 3-4, 306-312.

III. Tłumaczenia

21. MARCIN Z BRAGI (BRAKARY), *Teksty prawnicze*, Wstępy i opracowanie ks. Marek Starowieyski, przekład ks. Marian Rola, dokumenty uzupełniające przełożył ks. Marek Starowieyski, *WST* 2(1984) 79-121
22. SYNOD W ELWIRZE (306?), Wstęp i opracowanie ks. Marek Starowieyski, przekład kanonów ks. Marian Rola, *WST* 3(1985-1990) 192-205.

Bp Kazimierz ROMANIUK

dr teologii, dr nauk biblijnych, dr hab. teologii biblijnej, prof. zw. teologii

(Zob. *WST* 2/1984, 223-229; 10(1997), 7-28).

Rok 1997

412. *Wierzę w Boga Ojca*, Warszawa: nakład własny 1997, ss. 120.
413. *Przed-jubileuszowa nauka o Duchu Świętym czyli drugi rok przygotowań do obchodów dwutysięclecia chrześcijaństwa*, Warszawa: nakład własny, ss. 56.
414. *Ewangelia św. Marka*, Warszawa: nakład własny 1997, ss. 58.
415. *Święte obrzędy*, Warszawa: nakład własny 1997, ss. 120.
416. *Przykłady na ambonę*. Rok C, Poznań: Pallottinum 1997, ss. 128.

Rok 1998

417. *Objaśnienia trudności nowotestamentalnych*, Kraków: Wydaw. Bratni Zew 1998, ss. 252.
418. *Być matką według Biblii*, Warszawa: nakład własny 1998, ss. 48.
419. *Być dzieckiem według Biblii*, Warszawa: nakład własny, 1998, ss. 77.
420. *Ufaj Synu. Przyczynek do „ponownego odkrycia teologicznej cnoty nadziei”*, Marki: Wydaw. Michalineum 1998, ss. 143.
421. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Warszawsko-Praska*, Warszawa: Nakładem Kurii Biskupiej Warszawsko-Praskiej, 1998, wyd. II i poprawione, ss. 2403.

Rok 1999

422. *Biblijna teologia przyrody*, Warszawa: Wyd. Salezjańskie 1999, ss. 113.
423. *Il Grembo di Dio. La misericordia nella Bibbia*, Milano: Ancora 1999, ss. 186.
424. *Czytać Biblię! Koniecznie*, Kraków: Wyd. Bratni Zew 1999, ss. 116.
425. *„Wstanę i wrócę do mojego Ojca” (Łk 15, 18)*, Warszawa: nakład własny, 1999, 43.
426. *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu* (wspólnie z A. Jankowskim i L. Stachowiakiem), Poznań-Kraków: Pallottinum-Tyniec 1999, wyd. II. popr., t. I, ss. 728; t. II 686.

427. *Jezus katecheta*, Marki: Wydaw. Michalineum 1999, ss. 89.
428. *Biblijne elementy teologii bramy*, Warszawa: Wydaw. Salezjańskie, ss. 116.
429. "Spór antiocheński i jego rola w walce Pawła z żydującymi", w: *Diligis me? Pasce!* (Księga jubileuszowa dedykowana Biskupowi Wacławowi J. Świerzawskiemu), t. I, 264-276, Sandomierz: Wydaw. Diecezjalne 1999, ss. 12.

Rok 2000

430. *Biblia o niektórych sakramentach świętych*, Warszawa: nakład własny, 2000, ss. 189.
431. *Co tydzień nie tylko o Biblii*, Warszawa: nakład własny, 2000, ss. 498.
432. *Studia nie tylko nad św. Pawłem*, Poznań: Pallottinum 2000, ss. 311.
433. *Medytacji brewiarzowych ciąg dalszy*, Poznań: Pallottinum 2000, ss. 563.
434. *W nowe tysiąclecie. Wielkopostne rekolekcje radiowe*, Warszawa, nakład własny, 2000, ss. 35.
435. *Ewangelia według św. Mateusza*, Częstochowa: Wyd. Niedziela, 2000, ss. 128.
436. *Ewangelia według św. Marka*, Częstochowa: Wyd. Niedziela, 2000, ss. 79.
437. *Ewangelia według św. Łukasza*, Częstochowa: Wyd. Niedziela, 2000, ss. 112.
438. *Ewangelia według św. Jana*, Częstochowa: Wydaw. Niedziela, 200, ss. 79.
439. *Dzieje Apostolskie*, Częstochowa. Wyd. Niedziela 2000, ss. 127.
440. *Pierwszy List św. Jana*, Poznań: Wyd. parafii pw. Maryi Królowej Polski w Poznaniu, 2000, ss. 16.

W tym spisie nie uwzględniono publicystyki gazetowej, zamieszczanej głównie w tygodniku „Niedziela”.

Ks. Ryszard RUMIANEK

Lic. nauk biblijnych, dr teologii, dr hab. teologii biblijnej

Urodzony 7 listopada 1947 roku w Warszawie. W 1966 r. ukończył Technikum Elektroniczne im. M. Kasprzaka w Warszawie uzyskując świadectwo maturalne. Bezpośrednio po maturze wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Jednocześnie rozpoczął studia teologiczne w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, gdzie dnia 21 VI 1971 roku uzyskał magisterium z teologii, w zakresie biblistyki.

W 1972 roku dnia 28 maja otrzymał święcenia kapłańskie z rąk J.E. Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski. W latach 1972-1974 pracował jako wikariusz w Konstancinie. Następnie został skierowany na studia biblijne do Rzymu. W latach 1974-1977 studiował na Biblicum, gdzie 14 II 1977 r. uzyskał licencjat nauk biblijnych. Dalej przez jeden semestr - od lutego do czerwca 1977 r. - studiował w Jerozolimie w Studium Biblicum Franciscanum. Jednocześnie w tym samym czasie rozpoczął rok doktorski na Gregorianum w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat z teologii dnia 15.VI.1979 roku, w specjalizacji biblijnej.

W 1979 roku rozpoczął pracę jako adiunkt w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, będąc wykładowcą Pisma Świętego. Ponadto w latach 1979-1982 był prefektem diakonów, a w latach 1982-1994 wicerektorem Seminarium. Wykłady miał także w Akademickim Studium Teologii Katolickiej, a następnie prowadził je w Papieskim Wydziale

Teologicznym w Warszawie. W 1987 r. został mianowany zastępcą profesora. Od 1991 r. prowadzi także wykłady w Akademii Teologii Katolickiej.

Dnia 4 VII 1994 r. J.E. Ks. Kard. Józef Glemp mianował go Ekonomem Archidiecezji Warszawskiej. Habilitował się w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie w dniu 12 VI 1995 r. i tam otrzymał tytuł doktora habilitowanego. W dniu 30 III 1996 r. otrzymał nominację na stanowisko docenta w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, a następnie 14 VI 2000 r. na stanowisko profesora nadzwyczajnego. Również otrzymał mianowanie na stanowisko profesora nadzwyczajnego na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie dnia 1 V 1998 r.

Opublikował kilka książek, kilkadziesiąt artykułów naukowych i popularnonaukowych, napisał kilka skryptów i recenzji, dokonał kilku tłumaczeń apokryfów i Księgi Ozeasza do nowego wydania Biblii, napisał wiele komentarzy biblijnych i homilii. Systematycznie przez długie lata prowadził konferencje i spotkania biblijne dla świeckich. Wiele razy był przewodnikiem po Ziemi Świętej. Od 1979 r. bierze udział we wszystkich Sympozjach Biblistów Polskich. W dniach 29 VI - 18 VIII 1989 r. uczestniczył w seminarium naukowym w Spertus College of Judaica w Chicago. Pełnił też funkcje redakcyjne w Warszawskich Studiach Teologicznych jako odpowiedzialny za dział biblijny. Odpowiadał ponadto za redakcję naukową odnośnie do Starego Testamentu w serii wydawanej przez Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej - Biblioteka Biblijna. Przez kilka lat był członkiem Komisji Prymasowskiej do utworzenia Uniwersytetu Katolickiego w Warszawie. Wypromował 2 doktorów, kilkunastu licencjuszy i wielu magistrów. W swoich badaniach naukowych koncentrował się głównie na studium Księgi Ezechiela.

Publikacje

I. Książki

a. naukowe

1. *Motyw miłości cudzołożnej w Ez 16 i 23*, Warszawa: PWTW – Fundacja im. Prymasa Tysiąclecia 1995. ss. 209.
2. *Wizje pomyślności w Księdze Ezechiela*, Warszawa: WAW 1998, ss. 224.
3. *Orędzie Księgi Ezechiela*, Warszawa: WAW 1999, ss. 219.
- b. skrypty dla Studium Teologii dla Świeckich
4. *Wprowadzenie do nauk biblijnych*, ss. 1-37; *Księga Rodzaju (cz. I)*, ss. 38-64, Warszawa 1983.
5. *Księga Rodzaju (cz. II)*, ss. 59-81; *Dzieje Izraela (od Mojżesza do Salomona)*, ss. 82-102, Warszawa 1983.
6. *Prorocy, 1-52; Egzegeza i teologia wybranych tekstów mesjańskich z Ksiąg Prorockich*, ss. 1-35, Warszawa 1984.

II. Artykuły

a. naukowe

7. "Bóg Pasterzem Izraela według Ezechiela 34", *WST* 1(1983) 77-96.
8. "Aplikacja mesjańska starotestamentalnego obrazu Pasterza w Ewangelii św. Mateusza", *WST* 2(1984) 35-47.
9. "Próba interpretacji słowa 'ot u proroka Izajasza 7,11.14'", *STV* 22(1984) nr 1, 195-196.
10. "Rola krwi w Starym Testamencie", *STV* 23(1985) nr 1, 77-83.

11. "Midrasz i opowiadanie etiologiczne", w: *Zagadnienia Rodzajów Literackich*, t. 27, z. 1 (53), Wrocław 1985, 127-130.
12. "Potomek rodu Jesego (Iz 11,1-9)", *STV* 25(1987) nr 1, 99-106.
13. "Psalm", w: *Zagadnienia Rodzajów Literackich*, t. 27, z. 2 (54), Wrocław 1986, 110-114.
14. "Apokalipsa", w: *Zagadnienia Rodzajów Literackich*, t. 27, z. 3 (55), Wrocław 1987, 141-143.
15. "Przypowieść" (razem z W. Ostrowskim), w: *Zagadnienia Rodzajów Literackich*, t. 27, z. 3 (55), Wrocław 1987, 147-149.
16. "Przykłady pasterskie w nauczaniu Jezusa w Ewangelii św. Mateusza", *STV* 26(1988) nr 1, 245-249.
17. "Elementy mitologiczne w teofanii na Synaju (Wj 19,1-25)", w: *Dzieci jednego Boga*, pod red. W. CHROSTOWSKIEGO, Warszawa 1991, 85-93.
18. "Niektóre aspekty chrztu w ujęciu biblijnym", w: *Druga wielka Nowenna 1990-2000, Rok I - Chrzest święty*, Warszawa: Kuria Metropolitalna Warszawska 1991, 6-12.
19. "Zapowiedź Eucharystii w Starym Testamencie", *WST* 4(1991), 7-13.
20. "Bierzmowanie w ujęciu biblijnym", *CT* 62 (1992) fasc. 4, 59-67.
21. "Śp. ks. Czesław Jakubiec (1909-1993) i zestawienie publikacji naukowych", *RBL* 47(1994) nr 1, 59-62.
22. "Znaczenie pojęcia *Reszty* wg Ez 9,8", *WST* 8(1995), 15-20.
23. "Teologiczne znaczenie plag egipskich", *WST* 8(1995), 300-304.
24. "Proroctwo mesjańskie o Emmanuelu - Iz 7,14", *WST* 10(1997), 285-292
25. "Problem odpowiedzialności wg Ez 18,2", w: *Miłość jest z Boga*, Studium ofiarowane ks. prof. dr hab. Janowi Łachowi, Warszawa 1997, 359-366.
26. "Pojęcie grzechu w Księdze Ezechiela", *Bobolanum* 9(1998) nr 2, 339-353.
27. "Odwet w Starym Testamencie", *WST* 11(1998), 89-94.
28. "Gog z krainy Magog (Ez 38,2)", *STV* 36(1998) nr 2, 19-24.
29. "Sens pracy w świetle Starego Testamentu", *WAW* 88(1998) nr 7/921, 467-479.
30. "Sens pracy w świetle Starego Testamentu", *Bobolanum* 10(1999) nr 1, 69-87.
31. "Eliasz jako gorliwy prorok Boga zazdrosnego", w: „*Mów, Panie, bo słucha sługa Twój*”, Księga Pamiątkowa dla ks. prof. Ryszarda Rubinkiewicza SDB w 60 rocznicę urodzin, red. W. CHROSTOWSKI, Warszawa: Vocatio 1999, 188-197.
32. "Synem moim pierworodnym jest Izrael" (Wj 4,22), w: „*Ty, Panie, jesteś naszym Ojcem*” (Iz 64,7). *Biblia o Bogu Ojcu*, red. F. MICKIEWICZ, J. WARZECHA, Warszawa: Vocatio 1999, 61-69.
33. "Synteza teologiczna Ps 102", *WAW* 90(2000) nr 1/939, 89-92.
34. "Skuteczność słowa Jahwe według Iz 55,10-11", *Bobolanum* 11(2000) nr 1, 199-206.
35. "Znaczenie przepowiedni prorockich", *Bobolanum* 11(2000) nr 2, 447-457.
36. "Prorocy okresu niewoli babilońskiej (586-538 r. przed. Chr.)", *WST* 12(1999), 183-190.
b. artykuły popularnonaukowe
37. "Idea zbawienia w Biblii", *WAW* 73(1983), nr 4-5/738-739, 201-205.

38. "Jak czytać Pismo święte?", w: *Posłaniec Warmiński czyli Kalendarz Maryjny na rok 1986*, Olsztyn 1985, 154-160.
39. "Psalmy jako dzieło literackie", w: *Posłaniec Warmiński czyli Kalendarz Maryjny na rok 1987*, Olsztyn 1986, 146-153.
40. "U grobu Pana", *PKat* nr 16-17 z dn. 19-26.IV.1987.
41. "Jak czytać Pismo święte?", *PKat* nr 39 z dn. 25.IX.1988.
42. "Izajasz - prorok wiary", *PKat* nr 49 z dn. 3.XII.1989.
43. "Gdzie jesteś? (Rdz 3,9)", *PKat* nr 6 z dn. 17-24.III.1991.
44. "Chrzest", *PKat* nr 19 z dn. 15-22.IX.1991r. i nr 21 z dn. 13-20.X.1991.
45. "Bierzmowanie", *PKat* nr 5 z dn. 1-8.III.1992.
46. "Działanie Ducha Bożego w dziejach zbawienia", *PKat* nr 6 z dn. 15-22.III.1992 i nr 7 z dn. 29.III.-5.IV.1992.
47. "Jest taka Księga", w: *Kalendarz Ucznia*, Warszawa 1992, 70-71.
48. "Psalm pokutny *Miserere*, (1) Uznaję nieprawość swoją", *PKat* nr 5 z dn. 28.II.-7.III.1993.
49. "Psalm pokutny *Miserere*, (2) Obmyj mnie, a nad śnieg wybieleję", *PKat* nr 6 z dn. 14-21.III.1993.
50. "Psalm pokutny *Miserere*, (3) Wrócą do ciebie grzesznicy", *PKat* nr 7 z dn. 28.III.-4.IV.1993.
51. "Ja jestem dobrym Pasterzem", *Słowo - Dziennik Katolicki*, 28.IV.1994.

Tłumaczenia

52. "*Dzieje Akwili*, Wprowadzenie i tłumaczenie", *STV* 22(1984) nr 1, 259-266.
53. "*List do Laodycejczyków*, Wprowadzenie, tłumaczenie i komentarz", *STV* 24(1986) nr 2, 227-229.
54. "*List Koryntian do Pawła i Pawła do Koryntian*, Wprowadzenie, tłumaczenie i komentarz", *STV* 24(1986) nr 2, 231-236.

Komentarze biblijne

55. "Komentarze biblijne na uroczystości, święta i wspomnienia Najświętszej Marii Panny", w: W. WOJDECKI, red., *Z Maryją chcę mówić o każdej porze*, Warszawa 1986, w części: *Liturgia*, 77-204.
56. "Dla Boga nie ma nic niemożliwego", w: *Dzień Pański* nr 51, z dn. 19.XII.1999.

Homilie

57. Homilie, w: *W Dzień Pański. Homilie na niedziele i święta. Cykl "C"*, Poznań 1984, 161-162; 164; 166-167; 176-177.
58. "Jezus – Arcykapłanem", *Biblioteka Kaznodziejska* nr 2-3, sierpień-wrzesień 1982, 93-95.
59. "Wierzę w żywot wieczny", *Biblioteka Kaznodziejska* nr 4, październik 1982, 193-195.
60. "Wierzę w świętych obcowanie", *Biblioteka Kaznodziejska* nr 4, październik 1982, 205-207.
61. "W oczekiwaniu zjednoczenia", *Biblioteka Kaznodziejska* nr 1, styczeń 1983, 3-6.
62. "Chrystus przez swoją śmierć i zmartwychwstanie zwyciężył śmierć i grzech", *Biblioteka Kaznodziejska* nr 3-4, marzec-kwiecień 1985, 129-130.

63. "Nie dasz świętemu ulec skażeniu", *Biblioteka Kaznodziejska* nr 3-4, marzec-kwiecień 1985, 134-135.
64. "Testament, który stale jest żywy", *Współczesna Ambona* nr 2 - 1988, 83-84.
65. "Ja jestem chlebem, który zstąpił z nieba", *Współczesna Ambona* nr 3 - 1988, 43-44.
66. "Zbliża się wasze odkupienie", *Współczesna Ambona* nr 4 - 1988, 78-80.
67. "Ty jesteś Piotr czyli Skala, i na tej Skale zbuduję Kościół mój", *Współczesna Ambona* nr 2 - 1988, 96-97.
68. "Przez swoją wytrwałność ocalicie wasze życie", *Współczesna Ambona* nr 4 - 1989, 63-63.
69. "Paradoks Chrystusa", *Współczesna Ambona* nr 1 - 1990, 27-29.
70. "Jan będzie mu na imię", *Współczesna Ambona* nr 2 - 1990, 102-103.
71. "Napomnienie i miłość", *Współczesna Ambona* nr 3 - 1990, 74-75.
72. "Zaproszenie na ucztę niebiańską", *Współczesna Ambona* nr 4 - 1990, 9-10.
73. "Nowe Przymierze", *Współczesna Ambona* nr 1 - 1991, 89-90.
74. "Apostołowie są powołani do głoszenia prawdy na tym świecie", *Współczesna Ambona* nr 2 - 1991, 54-55.
75. "Królestwo moje nie jest z tego świata", *Współczesna Ambona* nr 4 - 1991, 56-57.
76. "Jestem, który Jestem", *Współczesna Ambona* nr 1 - 1992, 94-95.
77. "Ujrzał i uwierzył", *Współczesna Ambona* nr 2 - 1992, 20-22.
78. "Pozyskujcie sobie przyjaciół niegodziwymi pieniędzmi", *Współczesna Ambona* nr 3 - 1992, 84-85.
79. "Bóg przywróci nas znowu do życia", *Współczesna Ambona* nr 4 - 1992, 38-39.
80. "Uniósł się w ich obecności w górę", *Współczesna Ambona* nr 2 - 1993, 62-64.
81. "Świątynia jest miejscem świętym", *Współczesna Ambona* nr 4 - 1993, 19-20.
82. "Chrzest Jezusa jest naszym chrztem", *Współczesna Ambona* nr 1 - 1994, 13-15.
83. "Ja jestem dobrym Pasterzem", *Współczesna Ambona* nr 2 - 1994, 17-19.
84. "Eucharystia zapewnia jedność między naturą i łaską", *Współczesna Ambona* nr 3 - 1994, 17-18.
85. "Abyście byli czyści i bez zarzutu na dzień Chrystusa", *Współczesna Ambona* nr 4 - 1994, 49-50.
86. "Zapowiedź czasu łaski i zbawienia", *Współczesna Ambona* nr 1 - 1995, 26-28.
87. "Krótkie rozważania biblijne (12+11+1)", *Słowo - Dziennik Katolicki*, od 22.III. do 3.IV.1993, od 17 do 29.V.1993r. oraz 29.VI.1993r.
88. "Niech się nie trwoży serce wasze ani się lęka (J 14,27)", *Współczesna Ambona* nr 2-95, 50-51.
89. "Kto się wywyższa będzie poniżony, a kto się poniża będzie wywyższony", *Współczesna Ambona* nr 3-95, 75-76.
90. "Emmanuel: Bóg z nami", *Współczesna Ambona* nr 4-95, 98-99.
91. "Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa", w: *Świętokrzyskie kazania radiowe 7*, Kraków 1995, 119-121.
92. "Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem", *Współczesna Ambona* nr 1-96, 104-105.

93. "Nie dasz świętemu ulec skażeniu", *Współczesna Ambona* nr 2-96, 23-25.
 94. "Król pokoju dający ukojenie", *Współczesna Ambona* nr 3-96, 5-7.
 95. "Podaj ludziom i niech jedzą", *Współczesna Ambona* nr 3-97, 27-28.
 96. "Nierozzerwalność małżeństwa", homilia wygłoszona w czasie Mszy św. w telewizji "Polska" dnia 5.X.1997.
 97. "Duch Święty mówił przez proroków", *Współczesna Ambona* nr 1-98, 61-64.
 98. "Ile kosztuje prawda o Zmartwychwstałym", *Współczesna Ambona* nr 2-98, 19-21.

Recenzje

99. "Praktyczny Słownik Biblijny, opr. zb. katolickich i protestanckich teologów pod red. Antona Grabner-Haidera, przeł. z niem. i opr. T. Mieszkowski i P. Pachciarek, Warszawa 1994", w: *Nowe Książki* 1994, nr 8, 14-15.
 100. "A. ŚWIDERKÓWNA, *Rozmowy o Biblii*", w: *PKat* nr 9 z dn. 26.II.1995.
 101. "S. GADECKI, *Archeologia Biblijna*", w: *Słowo - Dziennik Katolicki* z dn. 24-25-26.III.1995.
 102. "M. GOŁĘBIEWSKI, *Hymny samopochwalne Jahwe u Deutero-Izajasza (40-48)*, studium literacko-krytyczno-teologiczne, Warszawa 1994", w: *AK* 87(1995) nr 519/520 z. 2/3, 298-300.
 103. "E.J. Maciejewska FSK, *Kronika pielgrzymki do Ziemi Świętej*, Warszawa 1999", *PKat* nr 11 z dn. 13.VI.1999.
 104. Opinia dla "Roczników Teologicznych" o artykule ks. prof.dr hab. A.F. Dziuby, *Ewangelizacja i prawo według Bartłomieja de Las Casas OP (†1566)*.
 105. Opinia dla KBN o książce K. Bardzkiego, *Podręcznik do nauki języka greckiego Nowego Testamentu*, Warszawa 1999 ("*Vocatio*").
 106. Recenzja wydawnicza, *Hebrajsko - polski Stary Testament*, wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi, cz. I, Księga Rodzaju ("*Vocatio*").
 107. Przedmowa do książki W.L. Joniaka, *Orędzie mędrca Syracha*, Warszawa 2000.
 108. "D.E. GOWAN, *Theology of the Prophetic Books, The Death and Resurrection of Israel*, Westminster John Knox Press, Louisville, Kentucky, 1998, ss. 250", w: *STV* 38(2000) nr 2, 225-227.
 109. "W.H.C. PROPP, *Exodus 1-18. A New Translation with Introduction and Commentary*, The Anchor Bible, t.2, New York 1999, ss. 680", w: *WST* 12(1999), 340-341.

Publicystyka

110. "Klerycy warszawscy proszą o wsparcie, wywiad na temat Seminarium Duchownego w Warszawie", *PKat* nr 10 (229) z dn. 11.III.1990.
 111. "Liceum im. ks. Jerzego Popiełuszki, sprawozdanie z uroczystości w Suchowoli dn. 14.X.1990", *PKat* nr 45-46 (334-335) z dn. 11-18.XI.1990.
 112. "Nie wyobrażam sobie życia bez Eucharystii", rozmowa w 25 rocznicę święceń kapłańskich, *Gość Niedzielny - PKat* nr 22 z dn. 1.VI.1997, 13 i 16.
 113. "Plagi egipskie a plagi XX wieku", rozmowa, *Gość Niedzielny-PKat* nr 36 z dn. 7 IX 1997, 15.
 114. "Przejście przez bramę", *PKat* nr 37 z dn.12.XII.1999, 21.
 115. "Znaczenie pielgrzymowania do Ziemi Świętej", *PKat* nr 12 z dn. 19.III.2000, 15.

Romuald RYBICKI (brat Stanisław fsc)

mgr filologii polskiej, dr pedagogiki

Urodzony 2 lutego 1917 r. w Częstochowie. Ukończył Państwowe Seminarium Męskie im. Tadeusza Kościuszki w Częstochowie (pięcioletnie). Dyplom nauczycielski (matura) otrzymał w dniu 16 V 1936 r. Świadectwo dojrzałości uzyskał w Liceum Ogólnokształcącym, wystawionym przez Państwową Komisję Weryfikacyjną w Częstochowie 30 III 1945 r.

Studia filozoficzne w zakresie pedagogiki rozpoczął w Częstochowie w Tajnych Kursach Akademickich a następnie kontynuował na Uniwersytecie Poznańskim i na Uniwersytecie Łódzkim. Równolegle studiował filologię polską. Stopień magistra filozofii w zakresie pedagogiki otrzymał dnia 19 VI 1948 r. na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Łódzkiego po przedstawieniu pracy na temat: *Zainteresowanie lekturą młodzieży szkół powszechnych*. Stopień magistra filozofii w zakresie filologii polskiej uzyskał dnia 27 IX 1951 r. na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego po przedstawieniu pracy na temat: *Zagadnienia pedagogiczne w twórczości Bolesława Prusa*. Stopień doktora filozofii chrześcijańskiej w zakresie specjalizacji filozoficzno-psychologicznej, uzyskał w dniu 12 III 1970 r. na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na podstawie rozprawy pt.: *Psychologiczne założenia lasaliańskiego systemu wychowawczego*.

Prowadził pracę dydaktyczną w zakresie nauczania języka polskiego w Niższym Seminarium Duchownym w Częstochowie w latach 1951-1970; nauczania języka polskiego w Liceum Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w Warszawie w latach 1975-1979. Był lektorem języka francuskiego w Wyższym Seminarium Duchownym w Warszawie od 1 IX 1970 r. do 30 IV 1980 r. Pracował także jako wykładowca psychologii i języka francuskiego w Wyższym Seminarium Duchownym Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Ołtarzewie od 13 IX 1973 r. do 31 VIII 1975 r. Podejmował wykłady z pedagogiki (bądź również z psychologii) na kursach katechetycznych w Poznaniu (r. 1951) i w Warszawie - Kuria Metropolitalna (od r. 1971) a następnie Archidiecezjalne Kolegium Teologiczne, potem również w Częstochowie - zwłaszcza w Instytucie Teologicznym.

Publikacje**I. Książki****a. naukowe**

1. *Święty Karol Boromeusz. Wierny sługa Kościoła Odrodzenia*, Kraków 1978 i 1994, ss. 152.
2. *Jan de La Salle. Patron nauczycieli*, Kraków 1981, Warszawa 1989, Kraków 1993, ss. 283.
3. *Bracia Serca Jezusowego*, Warszawa 1992, ss. 87.
4. *Wprowadzenie do pedagogiki chrześcijańskiej*, Częstochowa 1997, ss. 130.
5. *Powołanie brata zakonnego*, Kraków 1995, ss. 111.
6. *Pedagogika Jana de La Salle. Psychologiczne założenia lasaliańskiego systemu wychowawczego*, Kraków 1996, ss. 166.
7. *Listy krwią pieczętowane. Męczeńskie dzieje braci szkół chrześcijańskich*, Kraków 1998, ss. 248.

b. tłumaczenia

8. *Wykład nauki chrześcijańskiej. Bracia Szkół Chrześcijańskich*, Poznań 1960, ss. 462.

9. *Miłość moim powołaniem. Droga duchowa św. Teresy z Lisieux, Jean Lafrance*, Częstochowa: Wyd. św. Pawła 1996, ss. 167.

Tłumaczenia z francuskiego i niemieckiego dla *Concilium*.

II. Artykuły naukowe

10. "Wychowawca Jezusa Chrystusa", w: *Józef z Nazaretu*, pr. zb., Kraków 1979, 293-336.
11. "Ewangelizacja przez mass-media", *Mass-Media* 1989.
12. "Specyfika duchowości św. Jana de La Salle", *Życie Duchowe*, Lato 1995.
13. "W 50-lecie częstochowskiego domu braci szkolnych", *Ateneum Kapłańskie* 1982, nr 3, 396-405.
14. "Braciszek czy brat", *W drodze* 1992, nr 4.
15. "O katechetycznym kształtowaniu postawy religijnej w aspekcie psychologicznym", *HD* 1974, nr 3.
16. "Charakter i dojrzałość", *Życie Konsekrowane* 1993, nr 1.
(i seria innych artykułów w tymże piśmie)
17. "Jak ojciec Honorat chciał ocalić świat. 1.VII.1998", *Biblioteka Kaznodziejska* 1998, nr 8.
(tamże długa seria katechez, kazań itp. aż do roku 1999).
18. "Apostolskie powołanie zgromadzeń zakonnych", w: *Powołanie do apostołstwa*, (Powołanie człowieka, t. 4), Poznań-Warszawa 1974, 157-188.
19. "Miłosierdzie Boże w misji braci i siostr zakonnych", w: *tamże*, 280-290.
20. "Fundamentalne zasady katechetyczne", w: *Katecheta* 1(1964).
(i seria artykułów katechetycznych do roku 1986).
21. "Bolesław Prus o wychowawczym znaczeniu religii", w: *Przewodnik Katolicki* 1956, nr 11.
(i długa seria artykułów w tym piśmie do roku 1972).
22. "Święty orędownik nazwany *Ave Maria*", *Jasna Góra* 8(1990).
23. "Nauczycielu, bądź człowiekiem Kany", *Jasna Góra* 11(1993).
24. "500-lecie misji w Ameryce", *Niedziela* 1992, nr 41.
(tamże długa seria artykułów).
25. "Rodzina w myśli Kościoła", w: *Instytut Teologiczny w służbie Diecezji Częstochowskiej*, Częstochowa 1991, 1181-196.
26. "Motyw Ducha Świętego w polskiej literaturze", *Częstochowskie Studia Teologiczne* 26(1998) 211-228
27. "Autorytet nauczyciela", *Roczniki Nauk Społecznych* 27(1999) nr 2.
Hasła o tematyce lasaliańskiej w *Encyklopedii Katolickiej*

Książki albo broszury popularnonaukowe

28. *Ukryta moc, sylwetki świętych katechetów, św. Benild i św. Michał Febres Cordero*, Częstochowa 1991, ss. 125.
29. *Chrześcijanin roku 2000*, Kraków: WAM 1996, ss. 201.

30. *Jak skowronek, bl. Arnold -brat szkolny*, Kraków: WAM 1997, ss. 178.
31. *Żegnany palmami, Brat Skubilion, Jan Bernard Rousseau, apostoł niewolników*, Kraków: WAM, ss. 142; Kraków: WAM 1997, ss. 148.
32. *Brat bogaty w miłosierdzie. Biografia św. Ryszarda Pampurriego*, Warszawa 1988, ss. 85.

Maria RYŚ

dr nauk humanistycznych, dr hab. psychologii rodziny

Urodzona 20 lipca 1955 r. w Limanowej. W latach 1974-1979 odbyła studia psychologiczne na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Od 1980 roku studia doktoranckie w KUL. W 1984 roku obroniła pracę doktorską na Wydziale Nauk Społecznych KUL uzyskując tytuł doktora nauk humanistycznych. W 1994 roku – habilitacja w zakresie psychologii rodziny. Od roku 1997 pracuje na stanowisku profesora nadzwyczajnego ATK.

Od roku 1980 była asystentem w Instytucie Studiów nad Rodziną ATK, od 1984 roku adiunktem prowadząc wykłady z psychologii ogólnej, rodziny i psychoterapii w Instytucie i na Wydziale Teologii, dla studentów KNS, misjologii oraz w punkcie konsultacyjnym ATK w Szczecinie.

Od 1996 roku kierownik Podyplomowego Studium Nauk o Rodzinie w Warszawie oraz w filii w Katowicach. Współinicjatorka powstania pisma naukowego w ISnR *Studia nad Rodziną*. Od 1996 roku - kierownik Katedry Psychologii Małżeństwa i Rodziny Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej ATK. Od 1999 roku - kierownik Podyplomowego Studium Integralnej Profilaktyki Uzależnień w Centrum Ekologii Człowieka i Bioetyki UKSW. Współpracuje z Papieskim Wydziałem Teologicznym prowadząc wykłady z zakresu psychologii ogólnej.

Brała udział w wielu sympozjach i kongresach naukowych, krajowych i międzynarodowych, prowadziła szkolenia psychologiczno-pedagogiczne i wygłosiła liczne wykłady i konferencje w zakresie problematyki wychowawczej, małżeńskiej i rodzinnej.

Publikacje

I. Książki

1. *Wpływ dzieciństwa na późniejsze życie w małżeństwie i rodzinie*, Warszawa: Wydawnictwo Fundacji ATK 1992, cz. 1 – s. 206; cz. 2 – s. 247 + 42 aneks
2. *Psychologia małżeństwa. Zarys problematyki*, Warszawa: ATK 1993.
3. *Konflikty w rodzinie. Niszczą czy budują?* Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno- Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej 1994, ss. 116. (wyd. drugie – 1998)
4. *Zespoły zaburzeń po przerywaniu ciąży. Doniesienia z badań*. Warszawa 1994.
5. *Detrimental effects of abortion. Conduct of investigation*, Warsaw 1994. (wersja angielska w/w).
6. *Ku dojrzałości osobowej w małżeństwie. Rozwijanie dojrzałej osobowości*, Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej 1997.
7. *O miłości, małżeństwie i rodzinie* (oprac.), Warszawa: Wydawnictwo „Adam” 1998.

8. *Problematyka rodzinna. Przegląd bibliograficzny*, Otwock: Wydawnictwo „Posłaniec” 1998.
9. *Wychowanie do życia w rodzinie. Książka dla młodzieży*, Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno- Pedagogicznej MEN 1999, ss. 340. (Książka dopuszczona do użytku szkolnego jako podręcznik do szkół ponadpodstawowych przez Ministra Edukacji Narodowej).
10. *Wychowanie do życia w rodzinie. Program dla szkół ponadpodstawowych*, Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN 1999 (Dopuszczony do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej).
11. *Psychologia małżeństwa w zarysie*, Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN 2000 (wydanie uzupełnione i rozszerzone).
12. *Systemy rodzinne. Metody badań struktury rodziny pochodzenia i rodziny własnej*, Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej 2001.

Książki współredagowane

13. *Przygotowanie do życia w rodzinie. Materiały pomocnicze dla rodziców, wychowawców, nauczycieli*, red. K. OSTROWSKA i M. RYŚ, cz. I i cz. 2. Warszawa: Wydawnictwo „Adam” 1997.
14. *Wychowanie do życia w rodzinie. Książka dla rodziców, nauczycieli i wychowawców*, red. K. OSTROWSKA i M. RYŚ, Warszawa: Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN 1999.

II. Artykuły naukowe w książkach (ważniejsze)

1. "Wybrane terapie zaburzonych systemów rodzinnych", w: *Nauki o rodzinie*, red. J. KŁYS, Warszawa: Wydawnictwo Ottonianum 1995, 146 - 158.
2. "Przygotowanie do pełnienia ról małżeńskich i rodzinnych", w: *Przygotowanie do życia w rodzinie, Część 1: Materiały pomocnicze dla rodziców, wychowawców, nauczycieli*, red. K. OSTROWSKA, M. RYŚ, Warszawa : Wydawnictwo Adam 1997, 23 – 32.
3. "Dorastać do życia w małżeństwie", w: *Przygotowanie do życia w rodzinie, Część 1: Materiały pomocnicze dla rodziców, wychowawców, nauczycieli*, red. K. OSTROWSKA, M. RYŚ, Warszawa: Wydawnictwo Adam 1997, 123 – 132
4. "Ku dojrzałości osobowej w małżeństwie. Rozwijanie dojrzałej osobowości", w: *Przygotowanie do życia w rodzinie, Część 2: Materiały pomocnicze dla wychowawców, nauczycieli*, red. K. OSTROWSKA, M. RYŚ, Warszawa: Wydawnictwo Adam 1997, 21 – 70.
5. "Więź uczuciowa między małżonkami", w: *Świat ludzkich uczuć*, red. W. SZEWCZYK, Tarnów 1997, 69 -75.
6. "Ku dojrzałości osobowej", w: *Wychowanie do życia w rodzinie. Książka dla nauczycieli, rodziców i wychowawców*, red. K. OSTROWSKA i M. RYŚ, Warszawa: Centrum Pomocy Psychologiczno Pedagogicznej MEN 1999, 22-33.
7. "Przygotowanie do małżeństwa i rodziny", w: *Wychowanie do życia w rodzinie. Książka dla nauczycieli, rodziców i wychowawców*, red. K. OSTROWSKA i M. RYŚ, Warszawa: Centrum Pomocy Psychologiczno Pedagogicznej MEN 1999, 69-80.
8. "Wzajemne relacje małżonków", w: *Wychowanie do życia w rodzinie. Książka dla nauczycieli, rodziców i wychowawców*, red. K. OSTROWSKA i M. RYŚ, Warszawa: Centrum Pomocy Psychologiczno Pedagogicznej MEN 1999, 105-122.

9. "Problemy w rodzinie dysfunkcyjnej", w: *Wychowanie do życia w rodzinie. Książka dla nauczycieli, rodziców i wychowawców*, red. K. OSTROWSKA I M. RYS, Warszawa: Centrum Pomocy Psychologiczno Pedagogicznej MEN 1999, 276-286.
10. *Słownik Małżeństwa i Rodziny*, red. E. OZOROWSKI, Warszawa : Wydawnictwo ATK 1999 (opracowanie 18 haseł)
11. "Uwarunkowania konfliktów i kryzysów w małżeństwie i rodzinie. Przyczyny, przebieg, skutki i sposoby rozwiązywania", w: *Rodzice i dzieci. Psychologiczny obraz sytuacji problemowych*, red. E. MILEWSKA I A. SZYMANOWSKA, Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN 2000, 22-45.

III. Artykuły naukowe w czasopismach (ważniejsze)

12. "Komunikacja interpersonalna w małżeństwie", *Z Pomocą Rodzinie* 1991, nr 2, 42-47.
13. "Rola rodziny w procesie uspołecznienia człowieka", *Z Pomocą Rodzinie* 1992, nr 1, 236 - 240.
14. "Poziom zaspokojenia potrzeb w dzieciństwie a zaspokojenie potrzeb w małżeństwie", *Problemy Rodziny* 1993, nr 1, 20 - 23.
15. "Wpływ zaspokojenia potrzeb psychicznych na akceptowanie wartości rodzinnych", *Problemy Rodziny* 1993, nr 1, 25 - 27.
16. "Jakość i trwałość małżeństwa. Propozycja skali", *Problemy Rodziny* 1994, nr 4, 19 - 24.
17. "Jakość małżeństwa a komunikowanie się małżonków i sposoby rozwiązywania konfliktów", *Problemy Rodziny* 1996, nr 1, 5-16.
18. "Wpływ dzieciństwa na dynamikę bliskości małżeńskiej", *Studia z Psychologii* 5(1995) 108 - 134.
19. "Znaczenie wychowania i samowychowania w integracji seksualności człowieka", *Studia nad Rodziną* 1997, nr 1, 89 - 99.
20. "Rola rodziny w przygotowaniu dzieci i młodzieży do życia w małżeństwie i w rodzinie", *Studia nad Rodziną* 1998, nr 1, 33 - 44.
21. "Rodzina z problemem alkoholowym jako rodzina dysfunkcyjna", *Studia nad Rodziną* 1998, nr 2, 65 - 74.

Ks. Andrzej SANTORSKI

dr teologii

Urodzony 22 kwietnia 1929 r. w Żbikowie jako syn Kazimierza Santorskiego i Janiny z d. Różyckiej. Świadcstwo dojrzałości otrzymał w 1947 roku w V Miejskim Liceum Ogólnokształcącym w Warszawie. W latach 1947 - 1952 był alumnem Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie, studiując jednocześnie na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego. Wyświęcony na kapłana Archidiecezji Warszawskiej w dniu 24 VIII 1952 r.

Magisterium z teologii uzyskał 18 V 1955 r. w ATK w Warszawie na podstawie pracy *Wniebowzięcie Najśw. Maryi Panny w homiliach św. Andrzeja z Krety*, przygotowanej wcześniej pod kierunkiem ks. bpa prof. Antoniego Pawłowskiego. W latach 1958-1961 studiował teologię dogmatyczną na Wydziale Teologii KUL, zaliczając dodatkowo dwa lata seminarium ascetyki i mistyki u ks. prof. Antoniego Słomkowskiego. Licencjat z teologii dogmatycznej uzyskał 20 VI 1960 r. w KUL na podstawie przereadowanej pracy magisterskiej. Doktorat z teologii dogmatycznej uzyskał 19 XI 1964 r. na podstawie rozprawy

"Problem podobieństwa Kościoła do Maryi w nauce św. Ambrożego", pisanej pod kierunkiem prof. Andrzeja Krupy OFM. Częściowo opublikowana w *RTK* 18(1971) nr 4, 124-132.

Od 1963 r. wykłada teologię dogmatyczną w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, obecnie jako starszy wykładowca na PWTW. Prowadził wykłady z patrologii także w latach 1963 - 1974. Od roku 1973 wykłada teologię życia wewnętrznego w Prymasowskim Instytucie (dawn. Studium) Życia Wewnętrznego PWTW, a od roku 1987 również dla alumnów Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. W latach 1984 -1986 miał wykłady z teologii życia wewnętrznego także w ATK. W roku ak. 1986-87 przebywał na stypendium naukowym w Institut Catholique w Paryżu. W roku 1993 mianowany kierownikiem PIŻW.

Od roku 1976 prowadzi seminarium teologii życia wewnętrznego, a od roku 1977 również seminarium teologii dogmatycznej na PWTW (poprzednio ASTK). Na tych seminariach uzyskało magisterium z teologii 29 osób, licencjat z teologii dogmatycznej jedna osoba, licencjat z teologii życia wewnętrznego 6 osób.

Uczestniczył w dorocznych spotkaniach Sekcji Patrystycznej, Sekcji Dogmatycznej i Sekcji Teologii Duchowości. Głosił referaty w r. 1988 na Sekcji Patrystycznej oraz w r. 1997 na Sympozjum Ambrojańskim w Lublinie, oba opublikowane w *Vox Patrum*. W latach 1994-96 miał wykłady z teologii duchowości na Międzyuczelnianym Konwersatorium Etyki organizowanym w Warszawie przez Centre International de Formation Chrétienne.

Zajmował się w pierwszym okresie działalności dydaktycznej głównie sakramentologią, czego owocem są artykuły i trzy publikacje książkowe popularno teologiczne z dziedziny duchowości sakramentalnej. W teologii życia wewnętrznego zwracał uwagę szczególnie na temat "pierwszego nawrócenia" oraz na zagadnienia ascezy życia emocjonalnego (publikacja książkowa, a także zrealizowane prace magisterskie). Jest też autorem 5 kaset nagrań dla niewidomych *Teologia życia wewnętrznego*.

Obecnie w dziedzinie teologii dogmatycznej pracuje nad zagadnieniem nowej koncepcji soteriologii według nauczania papieża Jana Pawła II.

W latach 1989 -1996 uczestniczył w pracach Komisji Maryjnej Episkopatu Polski oraz Podkomisji Teologicznej do spraw Dialogu Ekumenicznego.

Publikacje

I. Książki popularnonaukowe

1. *Czy znasz tajemnicę Eucharystii*, Warszawa WAW 1994, ss. 83.
2. *Czy znasz tajemnicę Bierzmowania*, Warszawa WAW 1994, ss. 104.
3. *Tajemnica naszego Chrztu*, Warszawa WAW 1996, ss. 104.
4. *Droga życia wewnętrznego*, Warszawa WAW 1997, ss. 160.

II. Artykuły naukowe

5. "U źródeł soborowych dyskusji nad relacją Maryi do Kościoła", *PP* 100(1983) t. 241, nr 10(746), 9-19.
6. "Z rozważań nad pojęciem świętości", *WST* 2 (1984), 153-158.
7. "Maryja w nauce Ojców Kościoła (główne ukierunkowania)", *VoxP* 8(1988) z. 15, 927-937.

8. "Duchowość sakramentów chrześcijańskiej inicjacji", w: *Teologia duchowości Katolickiej*, pr.zb., Lublin KUL 1993, 148-177.
9. "Wprowadzenie" (przedmowa), w: J. Fr. Drewnowski, *Małżeństwo doskonałe*, Warszawa WSSL 1994, 7-10.
10. "O dorobku piśmienniczym J. Fr. Drewnowskiego", w: J. Fr. Drewnowski, *Filozofia i precyzja. Zarys programu filozoficznego i inne pisma*, Lublin TNKUL 1996, 566n.
11. "Małżeństwo jako znak łaski nadprzyrodzonej w świetle Nowego Testamentu", *WST* 10(1997), 293-304.
12. "Eklezjologiczne elementy mariologii świętego Ambrożego", *Vox Patrum* 18 (1998), t. 34-35, 119-127.
13. "Miłość - męstwo - męczeństwo (Medytacja według *STh* 2-2, 23.123.124)", *WST* 12(1999) 191-195.

III. Artykuły popularno-teologiczne

14. "Jezus jest tu", *Głos Katolicki - La Voix Catholique* (Paris), 29 (1987), nr 8(1308).
15. "Co to znaczy «Eucharystia»?", *tamże*, nr 15(1315).
16. "Przed Kongresem Eucharystycznym: «Abyście i wy tak czynili»", *tamże*, nr 17(1317).
17. "Przed Kongresem Eucharystycznym: Chleb nowego życia", *tamże*, nr 19(1319).
18. "Czym jest Kościół", *PKat* 76 (1988), nr 8(192); także w: *Chrześcijaństwo wśród religii*, pr. zb., Warszawa 1990, 227-233.
19. "Sakrament Zmartwychwstałego Pana", *PKat* 76(1988) nr 14/15(198/199).
20. "Co to znaczy «wierzyć»?", *tamże*, nr 26(210). także w: *Chrześcijaństwo wśród religii*, pr. zb., Warszawa 1990, 209-214.
21. "Tajna Eucharystii", (w jęz. ukraińskim), w: *Greko-Katolickij Cerkownyj Kalendar 1987*, Warszawa 1987, 25-28.
22. "Modlitwa człowieka wierzącego", *Trzeźwymi bądźcie ...* 1(1989) nr 3, 3-5.
23. "Adwent - czas oczekiwania, czas nadziei", *tamże*, nr 5, 3-5.
24. "Chrześcijańska medytacja", *PKat* 79(1991) nr 3(344).
25. "Podwójne nawrócenie bł. Anieli Salawy", *Słowo - Dzieńnik Katolicki* 1(1993) nr 35.
26. "Poznanie Boga przez nauczanie Kościoła", *PKat* 81(1993) nr 25(418).
27. "Z praktyki kierownictwa duchowego", w: *W kręgu kierownictwa duchowego*, t. 1, Kraków : M 1994, 155-160.
28. "Medytacja nad Kaną Galilejską", *PKat* 82(1994) nr 27(446).
29. "Tajemnica Kościoła - cz. I: Rzeczywistość Kościoła", rozmawiają: Stanisław Koczot - ks. Józef Naumowicz - ks. Andrzej Santorski - ks. Janusz Strojny, *Słowo - Dzieńnik Katolicki - Magazyn*, 2 (1994) nr 48(59).
30. "Tajemnica Kościoła - cz. II: Wezwanie do świętości w Kościele", *Słowo - Dzieńnik Katolicki - Magazyn*, 2(1994) nr 49(60).
31. "Teologia małżeństwa wciąż dojrzewa", z ks. dr. Andrzejem Santorskim... rozmawia Zbigniew Nosowski, *Więź* 37(1994) nr 12(434), 31-44.

32. "Ecclesia, czyli Kościół. Konferencja... na temat świeckich i duchownych w społeczności Kościoła", *List - miesięcznik...* 11(1995), nr specjalny: *Czuwanie '95*, 6-8.
33. "Jezus Chrystus - Jedyny Zbawiciel". Z ks. prof. Andrzejem Santorskim, na początku roku duszpasterskiego poświęconego refleksji nad Osobą Jezusa Chrystusa - Zbawiciela świata, rozmawia Małgorzata Wesołowska, *Niedziela Warszawska* 40(1997) nr 1(62)N.
34. "Kryzys i kapłaństwo". Rozmowa z ks. Andrzejem Santorskim, wykładowcą... Rozmawiał Cezary Sękalski, *List - miesięcznik...* 14(1997) nr 4(150), 2-5.
35. "Śmierć nadzieją życia". Z ks. dr. Andrzejem Santorskim, teologiem, o śmierci, zbawieniu i świętych obcowaniu rozmawia Milena Kindziuk, *Przegląd Katolicki - Tygodnik Archidiecezji Warszawskiej*, 1997, nr 44(611), wkładka do *Gość Niedzielny* 74(1997) nr 44.
36. "Ojciec nasz...", *Laetare. Kwartalnik WMSD* 1999, nr 4/5, 41-45.

Ks. Aleksander SENIUK

lic. teologii

Urodzony 29 stycznia 1950 r. w Choszczynie. Metropolitalne Seminarium Duchowne w Warszawie ukończył w 1974 roku, otrzymując święcenia kapłańskie z rąk kard. Stefana Wyszyńskiego. W roku 1982 podjął studia specjalistyczne z historii Kościoła na Wydziale Teologicznym ATK w Warszawie. Studia ukończył w 1987 r. pracą magisterską, napisaną pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Hieronima E. Wyczawskiego. W latach 1989-1990 odbył studia doktoranckie w ATK i przygotowuje rozprawę doktorską pt.: *Akcja Katolicka w Archidiecezji Warszawskiej w 1931-1939*, pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Franciszka Stopniaka.

Od 1994 roku pracuje na stanowisku asystenta Sekcji św. Jana Chrzciciela PWTW. Przez wiele lat był wykładowcą Archidiecezjalnego Kolegium Teologicznego w Warszawie. Prowadzi także wykłady i ćwiczenia z Historii Kościoła na Wydziale Teologicznym UKSW, Bobolanum i PIŻW. Jest dyrektorem Archiwum Archidiecezjalnego Warszawskiego oraz ekspertem historycznym w procesie beatyfikacyjnym bpa Antoniego Maleckiego. W latach 1994-1999 współpracował z redakcją katolicką TVP 2. Był autorem cyklu programów o tematyce religijnej i historycznej.

Ks. Jan SIKORSKI

dr teologii

Urodzony w Kaliszu 12.11.1935. Świadectwo maturalne uzyskał w Kaliszu w 1952. W roku 1952 rozpoczął studia w Wyższym Seminarium Duchownym w Warszawie, które ukończył w 1957 r. Wyświęcony na kapłana w 1958 r. W latach 1952-57 odbywał studia teologiczne w Uniwersytecie Warszawskim i ATK, a w latach 1970-79 na KUL. W 1973 r. uzyskał tytuł magistra teologii pastoralnej w KUL po przedstawieniu pracy pt.: *Zadania młodzieżowej muzyki religijnej w świetle przepisów liturgicznych*. Doktorat z teologii pastoralnej uzyskał w KUL w 1979 na podstawie pracy: *Kierowanie parafią w świetle teorii organizacji i zarządzania*. Niektóre części doktoratu opublikował w formie artykułów.

Pracował w Seminarium Duchowne w Warszawie w latach 1979-85 w funkcji ojca duchownego. Wykładał w Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrznego od 1990. Prowadził Redakcję "Materiałów Seminaryjnych" (ze zjazdów kapelanów więziennych od 1989 oraz Bractwa Więziennego od 1991). Wydał w sumie 22 zeszyty.

Brał udział w międzynarodowych stowarzyszeniach więziennych (ICCPCC i PFI) Jest

dyrektorem tych stowarzyszeń na kraje Europy Wschodniej. Uczestniczył w kongresach międzynarodowych o tematyce penitencjarnej: IX 1987 w Wiedniu, IX 1988 w Wersalu, IX 1989 w Warszawie (jako organizator), III 1990 Paryż, IX 1990 Rzym, V 1992 Strasburg, IX 1992 Seul, IX 1993 Bovendong (Holandia), IX 1995 Waszyngton + Ottawa, VI 1996 Kalisz - I Kongres Penitencjarny, IX 1996 Warszawa (współorganizator), VIII 1997 Zurich, XI 1997 Manilla, IX 1998 Słowacja, IV 1999 Szeged, IX 1999 Sofia, IX 1999 Meksyk.

Na temat duszpasterstwa więziennego i parafialnego wygłosił wiele wykładów, wywiady, artykuły, pomoc w pracach naukowych. Liczne audycje radiowe i telewizyjne (systematyczne i sporadyczne).

Publikacje

I. Książki

1. *Brewiarz dla świeckich*, opr. J. SIKORSKI, wydanie IX, Warszawa 2000, ss. 512
2. *My chcemy Boga*, opr. J. SIKORSKI, wydanie II, Warszawa 1996, ss. 121
3. *Katechizm V pielgrzymki Ojca Świętego do Ojczyzny*, opr. J. SIKORSKI, Warszawa 1997, ss. 24
4. *Bóg jest miłością*, opr. J. SIKORSKI, Warszawa 1999, ss. 44
5. *Różaniec przelomu tysiącleci*, opr. J. SIKORSKI, Warszawa 2000, ss. 31

II. Artykuły i recenzje

a. recenzje

6. B. MCKAY I L. PURVIS, *Nadzieja spoza krat*, *Vocatio* 1995, ss. 207, J. SIKORSKI, posłowie polskie, ss. 202-203
7. P. ASTORRI, G. CAROTENUTO, P.T. MENGON, S. SPAGNUOLO, P.L.ZOCCA, *Uwięzieni, ale wolni!*, *Grafite* 1997, ss. 202, J. SIKORSKI, przedmowa do wydania polskiego, ss. XII-XVI
8. *Ducha nie gościł, Jan Paweł II w Polsce 1-9 czerwca 1991*, Edition Dembinski, 1991, ss. 432, J. SIKORSKI, *Reminiscence*, ss. 413-420

b. artykuły w czasopismach i gazetach

9. "Duszpasterstwo więzienne", *Przegląd więziennictwa Polskiego* 1994, nr 8,
10. "Duszpasterstwo więzienne", *AK* 86(1994) nr 509, ss. 55-71
11. "Najstarsza nowość", *Powściągliwość i praca*, XI, 1989
12. "Kapelani w polskich więzieniach", *Ład*, nr 40, 28 października 1988
13. "Wezwani z ciemności", *Tygodnik Powszechny*, 20 grudnia 1993
14. "Śmierć, czy resocjalizacja?", *Gazeta Wyborcza*, 26-27 lipca 1997
15. "Jubileuszowa amnestia", *Tygodnik Powszechny*, nr 47, 11 listopad 1999
16. "Młodzieżowa muzyka religijna - nowa forma aktywności liturgicznej", *WAW* 1975, nr 8.
17. "Nowe formy muzyczne a liturgia", *Collectanea Theologica*, nr 41, 1971
18. "Zadania duszpasterstwa liturgicznego wobec religijnej muzyki młodzieżowej", *AK* 1976, nr 68, 437-444

c. w zwartych wydaniach zbiorowych

22. "Duszpasterstwo więzienne", w: *Duszpasterstwo specjalne*, red. R. KAMIŃSKI, B. DROŹDŹ, Lublin 1998, 311-329
23. "Kierowanie parafią według metody zarządzanie przez cele", w: *300 lat Seminarium św. Jana Chrzciciela w Warszawie 1682-1982*, *WST* 1(1983) 339-359
24. "Jubileuszowe Orędzie Jana Pawła II do więźniów", w: *Senat Rzeczypospolitej Polskiej, Probacyjne środki polityki karnej - stan i perspektywy, Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Praw Człowieka i Praworządności 20-21 października 2000 r.*, Warszawa: Dział Wydawniczy Kancelarii Senatu 2001.

d. Artykuły popularne, wywiady, rozmowy panelowe

24. "Wieczysta adoracja w parafii na Kole. Rozmowa z Ks. Janem Sikorskim", ss. 213-220 w: D. SZCZERBA, *Wielka cisza. Tajemnica adoracji*, Kraków 2000, ss. 220,
25. C. LESZCZYŃSKI, "Modlitwa za kratą", *Tygodnik Demokratyczny*, 1989, nr 18.
26. D. SOBKOWICZ, "Świeccy nadzieją duszpasterstwa więziennego", *Za i Przeciw*, 11 czerwca 1989
27. J. MAJER, "Uwrażliwić ludzkie sumienia", *Gazeta Prawnicza*, 1 stycznia 1990
28. W. ŁUKA, "Ziarno na skałę", *Wokanda*, 23 września 1990
29. J. CEGIELSKA, "Krzyż za kratą", *Prawo i Życie*, nr 2, 1991
30. R. ANDZIAK, "Nikt nie rodzi się przestępcą", *Polityka*, 30 marca 1991.
31. M. KRUSZEWSKA, "Z Ewangelią za kratami", *Sztandar Młodych*, 7 maja 1992
32. J. LEWANDOWSKI, "Najważniejsze poczucie bezpieczeństwa", *Słowo Powszechne*, 1992.
33. E. WASILEWSKI, "Dusz pasterzować w więzieniu", *Nasz Głos*, nr 3, marzec 1993
34. H. BUDZISZ, "Serdeczny czas", *Super Express*, 23 grudnia 1993
35. B. SKARŻYŃSKA, "Brak poczucia winy jest grzechem naszych czasów", *Słowo - Dziennik Katolicki*, 11 lutego 1993
36. A. SUJKA, "Jestem więźniem, czy odwiedzacie mnie?", *PKat*, 21-28 listopada 1993
37. W. LEWANDOWSKA, "Krzyżek wyborczy", *Życie Warszawy*, nr 199, 16 sierpnia 1993
38. A.L. HAVERDAHL, "Kvinnan bara en tillfällig boning", *Svenska Dagbladet*, nr 25/4 1993
39. M. FOLAND, "Przestrzeń wolności", *Dziennik Ludowy*, 3 kwietnia 1994
40. P. KITRASIEWICZ, "Ukarani, lecz nie potępieni", *Magazyn Kryminalny 997*, 20 listopada 1994
41. M. RAJEWSKA-SKRZYMOWSKA, "Wspólnota-wspólnot", *Słowo - Dziennik Katolicki*, nr 10, 14-16 stycznia 1994
42. P. ZUCHNIEWICZ, "Nie wiem, gdzie są klucze do kościoła", *Kurier Synodalny*, 1 stycznia 1994
43. W. MOŁOŃ, "Gorsze anioły", *Nowiny*, 12 czerwca 1995
44. W. ŁUKA, "Nie gasić ognia ogniem", *Prawo i Życie*, 20 kwietnia 1996
45. R. ANDZIAK, "Krzyż za kratą", *Rzeczpospolita*, 22 stycznia 1996
46. R. ANDZIAK, "Ziarno na skałę", *Rzeczpospolita*, 2 września 1996

47. D. NAREWSKA, "Kapelan, więzień i Krzyż", *Słowo-Dziennik Katolicki*, 7 września 1996
48. G. RUTOWSKA, "Posługa miłości za kratami", *Królowa Apostołów*, nr 9, wrzesień 1996
49. D. LESZCZYŃSKI, "Byłem w więzieniu, a ...", *Gość Niedzielny*, 3 września 1996
50. D. CUPIAŁ, "Skazani, ale nie potępieni", *Słowo wśród nas*, nr 10, listopad 1996
51. J. SZCZYGIELSKA, "Kara śmierci na zahamuje brutalizacji życia", *Słowo - Dziennik Katolicki*, 1996, nr 72, 11 kwietnia 1996
52. M. KINDZIUK, "Co z karą śmierci?", *Gość Niedzielny - Tygodnik Archidiecezji Warszawskiej*, nr 29, 20 lipca 1997
53. T. STANKIEWICZ-PODHORECKA, "Liturgia jako Boży teatr", *Słowo - Dziennik Katolicki*, 30 maj - 5 czerwiec 1997
54. M. KINDZIUK, "Ksiądz i złodzieje", *Życie*, Nr 26, 31 styczeń - 1 luty 1998
55. M. KINDZIUK, "Czy należy zaostrzać prawo?", *Gość Niedzielny - PKat*, 22 marca 1998
56. W. KNAPP, "Czuję się Robinsonem", *Prawo i Życie*, nr 16, 21 kwietnia 1998
57. A. PIETRZAK, "Otwarte drzwi kościoła", *Czas Warszawski*, nr 34/37, 27 sierpnia 1998
58. E. BERBERYUSZ, "Fascynuje mnie dziecko, starzec, przestępca", *Rzeczpospolita*, nr 273, 21-22 listopad 1998
59. A. ŁUCZAJ, "Ksiądz w więzieniu", *Być sobą, Katolicki Magazyn Młodych*, luty 1998
60. A. ŁUKASZEWICZ, "Kto sieje wiatr, ten zbiera burzę", *Rzeczpospolita*, 1998, nr 86, 11-13 kwietnia 1998
61. I. ŚWIERDZEWSKA, "Wolność wywalczona, wolność wymodlona", *Niedziela Warszawska*, nr 35, 27 sierpnia 2000
62. A. FOLTAŃSKA, "Ksiądz, a pieniądze", *Pastores*, 2000, nr 10 (1), ss. 49-63.

Ks. Józef SKARPETOWSKI

dr teologii

Urodzony 19 kwietnia we wsi Prostyń. Świadectwo maturalne uzyskał po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Sadownem w 1960 r. W latach 1960-1966 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął 12 czerwca 1966 r. w Archikatedrze Warszawskiej z rąk Kard. Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski. W latach 1972-1976 odbył studia specjalistyczne z katechetyki na Akademii Teologii Katolickiej. W roku 1976 uzyskał magisterium z teologii w zakresie katechetyki na podstawie pracy: *Element biblijny w katechizacji synchronizowanej w świetle współczesnego jej ruchu kerygmatycznego*. W roku akad. 1978/1979 przebywał na uniwersytecie w Monachium jako wolny słuchacz pedagogiki religijnej. W 1989 r. uzyskał doktorat na ATK z teologii w specjalizacji katechetycznej, po przedstawieniu i obronie pracy: *Geneza katechezy parafialnej (Gemeindekatechese) w RFN (1967-1974)*.

Wykładał katechetykę w WMSD w Warszawie od roku 1983 do 2000. W latach 1994-1998 prowadził także wykłady z katechetyki w WSD w Łowiczu. Od roku 2000 prowadzi zajęcia katechetyczne w WSD diecezji Warszawsko-Praskiej.

Opublikował artykuły z zakresu katechetyki w różnych czasopismach naukowych i popularno-naukowych.

Ks. Leszek SLIPEK

dr teologii

Urodzony 10 lipca 1953 w Miłkowicach. Święcenia kapłańskie otrzymał 4 czerwca 1978 r. Dnia 4 czerwca 1978 r. otrzymał magisterium na ASTK po napisaniu pracy pt.: *Godność osoby ludzkiej jako motywacja norm etyki seksualnej w nauce Soboru Watykańskiego II i Magisterium posoborowego* pod kierunkiem ks. Bogusława Inlendera następnie 28 maja 1980 roku po napisaniu rozprawy pt.: *Powołanie kapłańskie jako zobowiązanie moralne w świetle nauki Soboru Watykańskiego II* pod kierunkiem ks. Bogusława Inlendera otrzymał tytuł licencjata teologii. Stopień doktora teologii uzyskał w 1982 r. na Gregorianum w Rzymie na podstawie rozprawy: *La spiritualità del sacerdote diocesano dopo il concilio Vaticano II*.

Ojciec duchowny alumnów Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie-Tarchominie, na Bielanych i Krakowskim Przedmieściu.

Janina SŁOMIŃSKA

mgr filozofii, dr teologii, dr hab. teologii w zakresie socjologii religii

Urodzona 1 października 1928 r. w Warszawie. W latach 1947-1952 studiowała na Uniwersytecie Warszawskim na Wydziale Filozoficzno-Społecznym i na Wydziale Teologii Katolickiej. W 1951 r. uzyskała tytuł magistra filozofii w zakresie psychologii wychowawczej, na podstawie pracy pt. *Potrzeba oparcia osobowego u młodzieży starszej* napisana pod kierunkiem prof. S. Baleya. W 1952 r. otrzymała tytuł magistra teologii w zakresie katechetyki po przedstawieniu pracy pt.: *Zagadnienie sankcji w wychowaniu dzieci nerwowych* napisanej pod kierunkiem ks. prof. S. Hueta. W latach 1952-1953 odbyła studia doktoranckie na Wydziale Filozoficzno-Społecznym Uniwersytetu Warszawskiego (przerwane, ponieważ Rada Wydziału nie zatwierdziła tematu pracy doktorskiej, która dotyczyła wpływu grupy społecznej na jednostkę; była to wówczas problematyka, której ze względów politycznych nie wolno było podejmować ani w badaniach, ani w publikacjach). W latach 1969-1971 kontynuowała studia doktoranckie na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W 1973 r. uzyskała stopień doktora teologii na ATK na podstawie rozprawy pt.: *Układy pojęć religijnych starszej młodzieży z warszawskich szkół średnich i wyższych, biorącej udział w katechizacji*. Promotorem był prof. Andrzej Święcicki. W 1982 r. otrzymała stopień doktora habilitowanego teologii w zakresie socjologii religii na podstawie rozprawy habilitacyjnej pt. *Typy postaw rodziców w zakresie wychowania religijnego*.

W roku akad. 1973/74 podjęła wykłady zlecone na specjalizacji socjologii religii na Wydziale Teologicznym ATK. Od 1 X 1974 r. pracowała na stanowisku starszego asystenta. Od 01 I 1976 kontynuowała pracę na stanowisku adiunkta. Od 1 VI 1984 r. pracowała na stanowisku docenta. Od 1 I 1991 zajmowała stanowisko profesora nadzwyczajnego a od 01 IV 1994 do 30 IX 1999 czyli do przejścia na emeryturę była kierownikiem Katedry Mikrosocjologii na Wydziale Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych. Od 1 X 1999 do 30 IX 2001 prowadziła wykłady zlecone dla studentów zaocznych na Wydziale Teologicznym. W ramach pracy na ATK przez kilkanaście lat prowadziła wykłady w Ośrodku Studiów Teologicznych w Suwałkach. Pod jej kierunkiem powstało 36 prac magisterskich, 3 prace doktorskie.

Podejmowała także pracę naukowo-dydaktyczną na innych uczelniach: od 1973 do 2001 prowadziła wykłady na Kursie Katechetycznym przy Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, potem w Archidiecezjalnym Kolegium Teologicznym przy Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, ostatnio na Wyższych Zawodowych Studiach Katechetycznych przy Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Od 1995 do 2001 prowadziła wykłady na Wydziale Hu-

manistycznym na Uniwersytecie Trnavskim (Słowacja). Od 1995 r. do chwili obecnej wykłada w Salezjańskim Instytucie Wychowania Chrześcijańskiego przy Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Od 1998 r. do chwili obecnej wykłada w Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrznego w Warszawie. Od 1998 r. do chwili obecnej wykłada w Kolegium Teologii Katolickiej Św. Tomasza z Akwinu w Kijowie (obecnie Wyższym Instytucie Nauk Religijnych Św. Tomasza w Kijowie)

Prowadzi badania naukowe w zakresie: socjologia religii, socjologia małych struktur społecznych, socjologia rodziny i socjologia wychowania

Przynależy do towarzystw naukowych: Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Société Internationale de Sociologie des Religions.

Publikacje

I. Książki

1. *Wychowanie religijne w rodzinie. Typy postaw rodziców w zakresie wychowania religijnego*. Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1984, ss.172.
2. *Mechanizmy i funkcje grup młodzieżowych*. Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1986, ss. 35.

II. Artykuły w pracach zbiorowych i czasopismach

1. "Trudności religijne młodzieży szkolnej", *HD* 1958, nr 4 (88), 557-566.
2. "Rekolekcje naprawdę makabryczne", *HD* 1959, nr 2 (92), 309.
3. "Kilka uwag o pracach sprawdzających", *Katecheta* 1959, nr 6 (14), 494-501.
4. "Jak pomóc dziecku w poznaniu Boga?" (pod pseudonimem T. Tomaszewska), *Więź* 1960, nr 6 (26), 101-110.
5. "Modlitwa myślna" (pod pseudonimem Esjot), *Katecheta* 1960, nr 5 (19), 419-422.
6. "Młodzież francuska wobec religii" (pod pseudonimem T. Tomaszewska), *Więź* 1960, nr 10 (30), 25-43.
7. "Album jako jedna z form pracy ucznia" (pod pseudonimem Esjot), *Katecheta* 1961, nr 2 (22), 87-91.
8. "Myśli o wychowaniu religijnym - Heleny Łubieńskiej de Lentral" (pod pseudonimem T. Tomaszewska), *Więź* 1961, nr 5 (37), 38-47.
9. "Modlitwa dziecka" (pod pseudonimem T. Tomaszewska), *Więź* 1961, nr 6 (38), 51-58.
10. "Moralność chrześcijańska" (pod pseudonimem T. Tomaszewska), *Katecheta* 1965, nr 4 (48), 159-161.
11. "Młodzież i niedziela" (pod pseudonimem T. Tomaszewska), *Katecheta* 1965, nr 5 (49), 157-170.
12. "Dogmatyczne źródła etyki chrześcijańskiej" (pod pseudonimem T. Tomaszewska), *Katecheta* 1966, nr 1 (51), 20-24.
13. "Egzamin czy Komunia Święta?", *Katecheta* 1969, nr 1 (69), 22-26.
14. "Pojęcia religijne młodzieży", w: *Chrystus żywy w sakramentach. Materiały III Kursu Homiletyczno-Katechetycznego dla Duchowieństwa odbytego w Akademii Teologii Kato-*

- lickiej w dniach 8-9 września 1969 roku. Opracował J. Myśków, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej 1970, 278-292.
15. "Jak dziecko ujmuje modlitwę?" *Katecheta* 1975, nr 1 (105), 25-29.
  16. "Kościół a Islam", *Katecheta* 1975, nr 1 (105), 42-46.
  17. "Panie, naucz nas się modlić", *Katecheta* 1975, nr 3 (107), 140-141.
  18. "Czy wiara wpływa na życie? O postawach moralnych młodzieży biorącej udział w katechizacji", *Więź* 1975, nr 7-8 (207-208), 59-78.
  19. "Świadomość przynależności do grup religijnych u młodzieży biorącej udział w katechizacji", *Katecheta* 1975, nr 6 (110), 246-249.
  20. "La fede influenza la vita? Un'inchiesta sugli atteggiamenti morali dei giovani polacchi che frequentano il catechismo", *Centro Studi Europei Orientale* 1975, nr 100, 366-375.
  21. "Czy człowiek wierzący jest mi bliski? O poczuciu wspólności wiary u młodzieży biorącej udział w katechizacji", *Katecheta* 1976, nr 1 (111), 8-14.
  22. "Znaczenie katechizacji w opinii młodzieży", *Katecheta* 1976, nr 3 (113), 114-117.
  23. "Psycho-społeczne uwarunkowania przynależności do Kościoła", *Znak* 1976, nr 3 (261), 406-424.
  24. "Pojęcie Boga u dzieci i młodzieży w świetle współczesnych badań", w: *W kierunku prawdy*. Praca zbiorowa pod red. B. BEJZE, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej 1976, 378-416.
  25. "Jesteśmy Kościołem, a Kościół jest obecnością Chrystusa", *Katecheta* 1976, nr 5 (115), 227-231.
  26. "Bóg chce nas zbawić w Kościele (Sakramenty)", *Katecheta* 1976, nr 5 (115), 232-234.
  27. "Współczesne badania socjologiczne i psychologiczne dotyczące pojęcia Boga", w: *Bóg, Dekalog, Błogosławieństwo, Modlitwa*. Praca zbiorowa pod red. A. Świąteczkiego, Kraków: Znak 1977, 60-75.
  28. "Uczestnictwo we Mszy św. w oczach katechizowanych", *Katecheta* 1977, nr 6 (122), 245-250.
  29. "Kim jest dla mnie Chrystus?", *Katecheta* 1978, nr 3 (125), 132-135.
  30. "Co to znaczy „wierzę”?", *Katecheta* 1978, nr 5 (127), 233-237.
  31. "Le catechisme farfaire de tous", *La vie* 1979, nr 1762, 26.
  32. "Modlitwa w aspekcie socjo-religijnym", *Katecheta* 1979, nr 6 (134), 244-250.
  33. "Jak wychować młodzież do odpowiedzialności za Kościół?", *Więź* 1980, nr 2 (262), 32-40.
  34. "Odpowiedzialność za rozwój osoby", *Katecheta* 1980, nr 3 (137), 143-144.
  35. "La catechese", w: *L'Église de Pologne*. Praca zbiorowa pod red. A. Świąteczkiego, „Pro Mundi Vita”, dossiers VII-VIII, 1980.
  36. "Les types d'attitudes des parents a l'égard de l'éducation religieuse de leurs enfants", w: *Religiousness in the polish society life (chosen problems)*. Red. W. Zdaniewicz, Warszawa: Pallotinum 1981, 117-146.
  37. "Pojęcia religijne wybranych środowisk w Polsce", *STV* 1981, nr 2, 29-52.
  38. "Rodzicielskie typy wychowania religijnego", *STV* 1983, nr 2, 183-207.

39. "Typy postaw rodziców w zakresie wychowania religijnego. Założenia i wyniki badań", *Communio* 1982, nr 5 (11), 74-93.
40. "Rodzina polska a katecheza", *Communio* 1983, nr 1 (13), 107-117.
41. "Czy postępuję właściwie? O postawach rodziców wobec dzieci", (artykuł napisany przy współudziale M. Głuchowskiej), *Katecheta* 1985, nr 3 (167), 117-122.
42. "Małe grupy, *Królowa Apostolów*", 1985, nr 2 (36), 14-15.
43. "Les mouvements de laïcs en Pologne", *L'actualité religieuse dans le monde* 1986, nr 40, 32-35.
44. "Apostolstwo laikatu - wariant polski", *Więź* 1987, nr 2-3 (340-341), 12-21.
45. "Analyse du sentiment d'appartenance chez les membres de différents groupes religieux dans l'Eglise", w: *Some Questions of Polish Religiosity in the 1980 s*, edited by W. Zdaniewicz, Warszawa: Pallotinum 1989, 19-51.
46. "Odpowiedzialność za sprawy publiczne", *Więź* 1990, nr 2-3 (376-377), 89-93.
47. "Przymierze Rodzin - odpowiedź na potrzeby współczesnej rodziny polskiej", *Katecheta* 1990, nr 3 (197), 135-141.
48. "Analiza więzi z grupą religijną wybranych grup w Kościele", w: *Religijność polska w świetle badań socjologicznych*. Praca zbiorowa pod red. Wł. Piwowarskiego i W. Zdaniewicza, Warszawa : Pallotinum 1990, 171-191.
49. "Działalność wybranych ruchów katolików świeckich na rzecz dziecka w Polsce", w: *Dziecko we współczesnej Polsce*. Praca zbiorowa pod red. J. Komorowskiej. T.2, Warszawa: Wydawnictwo - Ośrodek Badań Społecznych 1991, 127-148.
50. "Apostolstwo świeckich", *Katecheta* 1992, nr 1(203), 54-59.
51. "Międzynarodowe spotkanie w Rieti", *CT* 1992, fasc. 4, 101-105.
52. "Religia w szkole - plusy i minusy", *Więź* 1993, nr 9 (419), 29-41.
53. "Jak pracować w zespołach synodalnych?" *Wiadomości synodalne*, Włocławek 1994, nr 4, 12-21.
54. "Udział Klubów w nowej ewangelizacji i problem reaktywowania Akcji Katolickiej", *Życie Klubów - Kwartalnik Porozumienia Klubów Inteligencji Katolickiej*, Warszawa 1995, nr 8.
55. "Pierwszy rok nauczania religii w szkole w opinii uczniów, rodziców i nauczycieli. Koncepcja i niektóre wyniki badań", w: *Szkola czy parafia? Nauczanie religii w szkołach w świetle badań socjologicznych*. Praca zbiorowa pod red. K. Kicińskiego, K. Kosęły i W. Pawlika, Kraków : Zakład Wydawniczy „Nomos” 1995, 123-139.
56. "Instytuty świeckie - powołanie do życia konsekrowanego w świecie", *W drodze* 1995, nr 4, 84-95.
57. "Przekonania dotyczące Boga a postawy moralne", w: *Wobec Boga i moralności*, Praca zbiorowa pod red. B. Bejze, Warszawa : Wydawnictwo „Civitas Christiana” 1996, 140-161.
58. "Świeckość członków instytutów świeckich", w: *Z Chrystusem w świecie*. Praca zbiorowa pod red. M. Chmielewskiego, W. Słomki, K. Stawieckiej, Lublin : Wydawnictwo „Polihymnia” 1997, 190-204.

59. "Psychologiczno-socjologiczne podstawy aktywizowania jednostki i grupy", w: *Aktywizowanie katechizowanych*. Praca zbiorowa pod red. St. Kulpaczyńskiego, Lublin 1997, 13-37.
60. "Świeccy konsekrowani. Kim są? Co winni wносить w życie społeczne?" *Currenda* 1997, nr 3, 426-439.
61. "Perspektywa współdziałania świeckich i duchownych w Kościele", *Przegląd Pastoralno-Homiletyczny* 2(1998), nr 2, 108-113.
62. "Duch Święty - Człowiek - Nowe Wspólnoty *Dla Boga i dla Świata*", *Biuletyn Krajowej Konferencji Instytutów Świeckich* 1998, nr 4, 4-9.
63. "Charyzmat świeckiej konsekracji i jej paradoks", *Anamnesis* 23, Sandomierz 2000, 21-28.
64. "Świeckość Kościoła a Świeckość konsekrowana", *Anamnesis* 23, Sandomierz 2000, 65-73.
65. "Iść za Chrystusem pozostając w świecie", *Via Consecrata* 2000, nr 5, 23-26.

Ks. Jan SOCHON

mgr filologii polskiej, lic. teologii, dr filozofii, dr hab. filozofii chrześcijańskiej

Urodzony 17 sierpnia 1953 r. w Wasilkowie. Po ukończeniu V Liceum Ogólnokształcącego w Białymstoku i uzyskaniu świadectwa maturalnego w 1972 r. rozpoczął studia wyższe na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego (Filia w Białymstoku), które ukończył w 1977 r., przedstawiając pracę magisterską pt: *Język poetycki Bolesława Leśmiana*. W 1989 r. wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Świecenia kapłańskie przyjął w 1994 r. Dyplom magisterski z teologii otrzymał na podstawie pracy: *Koncepcja filozofii w pismach ks. Józefa Tischnera (próba opisu)* w 1984 r. Później jako ksiądz wikariusz w Lubochni i Jabłonnie podjął studia licencjackie w Papieskim Wydziale Teologicznym - Sekcja św. Jana Chrzciciela. Obronił pracę dotyczącą hermeneutyki filozoficznej pt: *Filozofia - Symbol religijny. Język*. Obszerne fragmenty prac magisterskiej i licencjackiej są dostępne czytelnikom (artykuły w *Warszawskich Studiach Teologicznych*, *Przeglądzie Powszechnym*, *Akcencie*, *Poezji*, *Przeglądzie Katolickim*).

W latach 1986 - 1990 był doktorantem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Rok akademicki 1987/1988 spędził w Paryżu, studiując dzieła Étienne Gilsona. Zwieńczeniem studiów była monografia dotycząca problematyki tzw. ateizmu filozoficznego w ujęciu Étienne Gilsona (*Ateizm. Wizja Étienne Gilsona*, Warszawa 1993), pisana pod kierunkiem naukowym s. prof. Zofii J. Zdybickiej i o. prof. Mieczysława A. Krąpca, obroniona w 1991 r., oraz przekłady z komentarzami artykułów francuskiego mediewisty z lat 30. i 40., pomieszczone w miesięczniku *Sept* (tłumaczenia w czasopismach: *Więź*, *Człowiek w Kulturze*, *Chrześcijanin w Świecie*, *Spoleczeństwo Otwarte*).

Rozprawę habilitacyjną pt: *Spór o rozumienie świata. Monizujące ujęcia rzeczywistości w filozofii europejskiej. Studium historyczno - hermeneutyczne*, opublikował w 1998 roku w Instytucie Wydawniczym Pax. Kolokwium habilitacyjne odbyło się 4 lutego 1999 roku w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie.

Obecnie jest pracownikiem Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Jako prof. UKSW pełni funkcję kierownika Katedry Filozofii Boga i Religii. Prowadzi wykłady z filozofii bytu, filozofii Boga i religii, seminarium magisterskie i doktoranckie, jak również ćwiczenia z lektur (filozofii bytu, Boga i religii). Wykłada także historię filozofii w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie oraz wybrane zagadnienia z historii

filozofii i teodycei w Papieskim Wydziale Teologicznym. W kwietniu 2000 roku przebywał na stypendium naukowych we Francji, na zaproszenie Instytutu Katolickiego w Paryżu. Uczestniczył w polskim życiu filozoficznym i literackim, biorąc udział w organizowanych przez środowiska uniwersyteckie i pisarskie sympozjach i sesjach naukowych.

Główne obszary jego zainteresowań to: metafizyka i filozofia Boga, filozofia chrześcijańska, filozofia religii, filozofia sztuki, hermeneutyka, myśl św. Tomasza z Akwinu, lingwistyka. Stale współpracuje z czasopismami *Nowe Książki*, *Recogito* (Paryż, pismo internetowe), *Człowiek w Kulturze*, *Charaktery* oraz Polskim Radiem i TVP. Należy do Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, Towarzystwa Naukowego KUL, Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego, Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu oraz Stowarzyszenia Pisarzy Polskich.

Publikacje

I. Książki naukowe

1. *Wizja ateizmu Étienne Gilsona*, Warszawa: Agencja Wydawnicza Katolików „MAG”, 1993
2. *U drzwi Godot. Szkice o poezji, filozofii i teologii*, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1995
3. *Spór o rozumienie świata. Monizujące ujęcia filozofii europejskiej. Studium historyczno-hermeneutyczne*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1998
4. *Bóg i język*, Warszawa: Wydawnictwo UKSW 2000.

II. Książki popularnonaukowe

5. *Merton, Lubochnia i literatura*, Włocławek: Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1990
6. *Słownik pojęć zmistyfikowanych*, Białystok: Wydawnictwo „Łuk”, 1996
7. *Zdania, przecinki, kropki*, Poznań: Wydawnictwo „W drodze”, 1998
8. *O życiu, które podoba się Bogu*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1999.

III. Książki poetyckie

9. *Wiersze*, Białystok: Klub Związku Literatów Polskich, 1979
11. *Wita mnie lęk...*, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1986
12. *Paryż i inne wiersze*, Kraków: Wydawnictwo „Miniatura”, 1989
13. *Nie dzieje się nic szalonego*, Białystok: Krajowa Agencja Wydawnicza, 1990
14. *Uroczyście przemija postać świata*, Kraków: Wydawnictwo „Miniatura”, 1990
15. *Nagość wielokrotna. 50 krótkich wierszy*, Kraków: Wydawnictwo „Miniatura”, 1991
16. *Brzęk dzwonek. Wybór wierszy*, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1993
17. *Jasność. Wiersze*, Katowice: Księgarnia św. Jacka, 1994
18. *Modlitwa z muzyką*, Warszawa: Wydawnictwo Misjonarzy Klaretynów „Palabra”, 1996
19. *Wszystkie zmysły miłości*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1997

IV. Prace edytorskie

20. *Spalony raj. Antologia młodej poezji religijnej*. Wybór, przedmowa i opracowanie, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1986
23. Janusz St. PASIERB, *Wiersze wybrane*. Wybór i opracowanie, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1988
24. *Szaropolskie srebro. Wiersze księży*. Wybór, opracowanie i posłowie, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1992
25. ks. Jerzy POPIELUSZKO, *Kazania 1982-1984*. Wstęp i opracowanie, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 1992
26. ks. Janusz PASIERB, *Po walce z aniołem*. Posłowie i wybór, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1996
27. ks. Jerzy POPIELUSZKO, *Dotknięcie Boga. Myśli, modlitwy, wywiady*. Wybór, opracowanie i przedmowa, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 2000
28. Bolesław LEŚMIAN, *Nieskończoność róży*. Wybór i posłowie, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1999

V. Tłumaczenia

29. Étienne GILSON, *Laicyzm i wolnomyslicielstwo*. Tł. z fr., *Więź* 1991, nr 7/8, 76-80
30. Étienne GILSON, *Francja i pogaństwo*. Tł. z fr. i oprac., *Więź* 1992, nr 5, 36-41
31. Étienne GILSON, *Bóg nie umiera*. Tł. z fr. i oprac., *ChS* 1993, nr 1, 26-29
32. Étienne GILSON, *Laickość i laicyzm*. Tł. z fr. i posłowie., *Człowiek w Kulturze* 1994, nr 3, 161-168
33. André FROSSARD, *Bronię Papieża*. Tł. z fr. (wspólnie z J. Naumowicz), Warszawa: Wydawnictwo Misjonarzy Klaretynów „Palabra”, 1995
34. Étienne GILSON, *Jahwe i gramatycy*. Tł. z fr. i oprac., *Spoleczeństwo Otwarte* 1995, nr 12, dod. I-VIII
35. Étienne GILSON, *W towarzystwie ojca H. de Lubaca: wiara szukająca zrozumienia*. Tł. z fr. i oprac., *Człowiek w Kulturze* 1995, nr 6/7, 395-401
36. św. TOMASZ Z AKWINU, *Czy stwarzanie należy do powinności którejs z Osób Boskich?* Tł. z łac., w: Marie-Anne VANNIER, *Trójca Święta. Tajemnica jedności. Teksty z Tradycji*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 2000, 161-163
37. św. TOMASZ Z AKWINU, *Kształtowanie się pojęcia osoby*. Tł. z łac., *tamże*, 117-118
38. św. TOMASZ Z AKWINU, *Są tylko Trzy Osoby w Bogu*. Tł. z łac., *tamże*, 118-120

VI. Artykuły i recenzje naukowe

1. "Chodzi o myślenie", *Punkt. Almanach gdańskich środowisk twórczych* 1978, nr 3, 136-139
2. "Reportaż jest pytaniem", *Kontrasty* 1978, nr 12, 36-38
3. "Symbol i symbolizm", *Tygodnik Kulturalny* 1978, nr 1
4. "Tradycja jako pomoc", *Nowy Wyrzaz* 1978, nr 11, 86-95

5. "Poezja i zaangażowanie", *Nowy Wyrzaz* **1979**, nr 11, 85-89
6. "Ignacy Kułakowski - zapomniany poeta i pedagog", *Zdarzenia. Białostocki Informator Kulturalny* 1979, nr 5, 16-20
7. "Izydor Kajetan Wysłouch - wyklęty zakonnik, poeta i publicysta", *Zdarzenia. Białostocki Informator Kulturalny* 1979, nr 3, 30-38
8. "Karol Chrzczonowicz - zapomniany powieściopisarz i poeta", *Zdarzenia. Białostocki Informator Kulturalny* 1979, nr 2, 40-43
9. "Filozofia słowa w najmłodszej poezji", *Nowy Wyrzaz* **1980**, nr 4, 69-81
10. "O pocieszeniu, jakie daje poezja", *Poezja* 1980, nr 12, 18-30
11. "Krytyk, polityka i to, co święte", *Kontrasty* **1981**, nr 3, 26-29
12. "Mój Gadamer", *Punkt. Almanach gdańskich środowisk twórczych* 1981, nr 14, 23-31
13. "Niezdolność mowy, niezdolność serca", *Akcent* 1981, nr 1, 54-59
14. "Muzyka Leśmiana", *Akcent* **1982**, nr 1, 8-16
15. "Poezja wiary", *Akcent* 1982, nr 4, 37-52
16. "Baczyński - wolność na miarę śmierci", *Akcent* **1984**, nr 3, 93-96
17. "Leczyć ból konkretnych ludzi. Uwagi o filozofii Józefa Tischnera", *PKat* 1984, nr 6, 3
18. "Literatury wymiar religijny", *PP* 1984, nr 10, 132-136
19. "Poezja konkretnego metafizycznego", w: *W stronę wiersza. Interpretacje poezji najnowszej*, Warszawa: Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1984, 52-69
20. "Poezji troskliwa pokora", *PP* 1984, nr 2, 181-193
21. "Tolerancja czyli równość filozofii", *PP* **1985**, nr 10, 39-45
22. "Jaskinia i gra", *Integracje* **1988**, nr 22, 13-17
23. "U drzwi Godot", *Polska Młodzież* 1988, nr 1/2, 40-50
24. "Szczerość i maska", *Autograf* **1989**, nr 4, 49-53
25. "W rezerwacie pseudonauki" (wspólnie z M. Wojciechowskim), *PKat* 1989, nr 28, 2, 7
26. "Gilson i Lubac - dzieje przyjaźni, dzieje tomizmu", *PP* **1990**, nr 6, 439-445
27. "Simone Weil, młoda skrajna intelektualistka", *PP* **1991**, nr 11, 320-238
28. "Ateizm nie istnieje. (Rozważania o kryzysie i filozofii)", *Więź* **1992**, nr 5, 31-35
29. "Etienne Gilsona wizja ateizmu. (Próba uogólnień)", *Człowiek w Kulturze* 1992, nr 1, 129-137
30. "Europa w kryzysie tradycji. (Kilka nieco upraszczających uogólnień)", *Nowe Książki* 1992, nr 9, 10-11
31. "Nieobecny jest. (O poezji księdza Jana Twardowskiego)", *Arka* 1992, nr 41, 100-104
32. "Pokora i cierpienie Boga. O teologii Francois Varillona", *Więź* 1992, nr 11, 88-98
33. "Symbol, symbolizm, symbolizacja", *Powściągliwość i Praca* 1992, nr 9, 14
34. "Tajemnica i niepokój. (O religijności sztuki poetyckiej)", *Więź* 1992, nr 7, 90-98
35. "Biblijny portret niewierzącego", *W drodze* **1993**, nr 11, 3-9
36. "Czy istnieje współczesny poganizm?", *ChS* 1993, nr 3, 132-137

37. "Mówić o Bogu, milczeć o Bogu, przeczyć Bogu", (Kilka niecierpliwych uwag), w: *Jak współczesnemu człowiekowi mówić o Bogu*, Warszawa: WATK 1993, 217-231
38. "Warto być ateistą? Rozważania filozofów", *ChS* 1993, nr 1, 17-25
39. "Bóg filozofów i Bóg wiary", *Człowiek w Kulturze* 1994, nr 2, 113-121
40. "Pokonać śmierć", *Kwartalnik Filmowy* 1993/1994, nr 4, 83-87
41. "W anielskim cieniu". (Poetów spotkania z Aniołami), w: *W anielskim cieniu. Poetów spotkania z Aniołami*, Warszawa: Michalineum, 1994, 4-12
42. "Aniołowie i odwaga filozofii chrześcijańskiej", *Słowo* 1995, nr 45
43. "Ateizm, obojętność, nieufność", *Więź* 1995, nr 2, 126-131
44. "Filozofia medytująca i chrześcijański realizm", *Słowo* 1995, nr 2, 6-7
45. "Geografia zbawienia". (Kilka uwag o eseistyce i poezji księdza Janusza Pasierba), w: *Ksiądz Janusz St. Pasierb, kapłan, poeta, człowiek nauki*, Pełplin: Bernardinum, 1995, 18-23
46. "Hermeneutyka - wstępne rozpoznanie", *WST* 8(1995) 219-232
47. "Kościół, czyli *cultura animi*", *Zeszyty Karmelitańskie* 1995, nr 2, 49-56
48. "La fin. J. Derridy rozważania o bez-celowości", *Człowiek w Kulturze* 1995, nr 6/7, 117-130
49. "Przekonanie - Bóg - moralność (wybrane głosy z historii filozofii)", *Człowiek w Kulturze* 1995, nr 4/5, 121-139
50. "Wobec nadmiaru tajemnicy", w: *Czytając „Przekroczyć próg nadziei”*, Lublin: RW KUL, 1995, 222-232
51. "Hermeneutyka - wstępne rozpoznanie", *Spoleczeństwo Otwarte* 1996, nr 5, 27-34
52. "Kres człowieka czy troska o człowieka", w: *W trosce o kulturę*, Warszawa: Wydawnictwo „Civitas Christiana”, 1996, 329-346
53. "Kres człowieka czy troska o człowieka?", *Spoleczeństwo Otwarte* 1996, nr 9, 15-22
54. "Mass media w czasach szczególnej odpowiedzialności", w: *Dziennikarski etos. Z wybranych zagadnień deontologii dziennikarskiej*, Olsztyn: Lux Mundi, 1996, 150-167
55. "Monistyczna wizja rzeczywistości. Uwagi wstępne", *WST* 1996, IX, 219-250
56. "Parmenides a współczesne trudności filozoficzne", *Spoleczeństwo Otwarte* 1996, nr 3, 17-23; nr 4, 19-24
57. "Poeta klasyczny żyje! Próba manifestu", *Ethos* 1996, nr 35/36, 238-247
58. "Platona ogląd bytu - idei", *WST* 10(1997) 329-350
59. "Kościół wobec ateizmu (kilka uogólnień)", *WST* 12(1999) 197-204
60. "Lepiej jest milczeć i być niż gadać i nie istnieć (Filozoficzno-medytacyjne uwagi o milczeniu.)", *RF* 47(1999) z. 2, 245-259
61. "Wierzę, ufam – czy to wystarczy?" w: „*Fides et Ratio*”. *Na skrzydłach wiary i rozumu ku prawdzie*. Praca zbiorowa pod redakcją księdza Ignacego Deca, Wrocław 1999, 207-216
62. "Zespolic kapłaństwo ze sztuką". (O 'poetyckiej teologii' ks. A. Wierzbickiego), *Kwartalnik Artystyczny* 1999, nr 3, 142-146
63. "Arche", w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii A-B*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwiny, Lublin 2000, s. 307-310

64. "Bóg Poety", *Ethos* 2000, nr 52, 111-125
65. "Europejska wieża Babel? O tożsamości kultury polskiej", *SPCh* 2000, nr 2, 221-241
66. "Poetycka teologia ks. Janusz Stanisława Pasierba. Uwagi wstępne", w: *Kultura i Religia u progu III Tysiąclecia*, Katowice 2000, 217-230
67. "Widzenie, imię, twarz. Wyznania historyka filozofii", *Punkt po punkcie. Twarz* 2000, nr 1, 39-51

VII. Artykuły i recenzje popularnonaukowe

1. "Antologia młodych - co to może znaczyć?", *Nowy Wyras* 1977, nr 8, 119-125
2. "Czekanie", *Głos Nauczycielski* 1977, nr 5, 9
3. "Homo definiens przesłonięty szczerością", *Nowy Wyras* 1977, nr 9, 112-113
4. "Mądrość i poezja", *Literatura* 1977, nr 17, 12
5. "Poeta o fabryce", *Literatura* 1977, nr 40, 12
6. "Poezja czyli wesołe miasteczko w lubelskiej perspektywie", *Literatura* 1977, nr 33, 10
7. "Radość z ograniczeń", *Nowy Wyras* 1977, nr 6, 96-98
8. "Świadoma rezygnacja z ideału", *Literatura* 1977, nr 31, 10
9. "Brzozowski na podium", *Kontrasty* 1978, nr 5, 43-44
10. "Komentarz do psychiki współczesności", *Nowy Wyras* 1978, nr 3, 111-113
11. "Legenda własnego domu", *Kontrasty* 1978, nr 8, 46-47
12. "Lubelskie prezentacje poetyckie", *Nowy Wyras* 1978, nr 4, 117-122
13. "Na tropach Polski", *Kontrasty* 1978, nr 7, 144
14. "O Białostockiej Wiośnie Poetyckiej – krytycznie", *Nowy Wyras* 1978, nr 9, 129-131
15. "Ocalić Polskę", *Kontrasty* 1978, nr 9, 47-48
16. "Pokolenia literackie", *Nowy Wyras* 1978, nr 2, 121-123
17. "Polska a Wiktor Hugo", *Kontrasty* 1978, nr 12, 49-50
18. "Powieść reporterska Jacka Stwory", *Kontrasty* 1978, nr 11, 39-40
19. "Rzeczywistość snu jako światopogląd", *Nowy Wyras* 1978, nr 5, 118-120
20. "Semiotyka kultury", *Kontrasty* 1978, nr 12, 49-50
21. "Spór o poezję", *Nowy Wyras* 1978, nr 5, 122-126
22. "Z powodu przestrzeni", *Poezja* 1978, nr 9, 110-112
23. "Baśnie z tysiąca nocy i jednego miasta", *Nowy Wyras* 1979, nr 12, 100-102
24. "Dziewica romantyczna - żart poznawczy", *Nowy Wyras* 1979, nr 3, 133-134
25. "Krytyka czy oszustwo", *Nowy Wyras* 1979, nr 8, 75-76
26. "Kuszenie poety", *Nowy Wyras* 1979, nr 7, 105-108
27. "Listy - eseje Przybyszewskiej", *Literatura* 1979, nr 2
28. "Mam do powiedzenia", *Nowy Wyras* 1979, nr 10, 141-143
29. "Odebrałam sobie rozum - zostałam kobietą", *Nowy Wyras* 1979, nr 1, 109-111
30. "Okolice Poetów", *Nowy Wyras* 1979, nr 6, 120-121
31. "Różewicz i kultura masowa", *Kontrasty* 1979, nr 2, 56-57
32. "Samotność to poczucie wspólnoty", *Nowy Wyras* 1979, nr 4, 100-105
33. "Signum temporis współczesnej medycyny", *Punkt. Almanach gdańskich środowisk twórczych* 1979, nr 7, 174-178

34. "Szpaki są wśród nas", *Kontrasty* 1979, nr 1, 52-53
35. "Świadkowie spraw ducha", *Nowy Wyraz* 1979, nr 3, 111-114
36. "Z ludzkiego serca uczynić dom boski", *Poezja* 1979, nr 4, 104-106
37. "Bóg i morze", *Więź* **1980**, nr 10, 132-135
38. "Dopóki istnieją samotne poetki...", *Poezja* 1980, nr 2, 99-101
39. "Ojcowie Kościoła dzisiaj", *Więź* 1980, nr 1, 119-123
40. "Ostateczne porachunki Artura Sandauera", *Integracje* 1980, nr 1, 86-94
41. "Poezja deklaracji", *Nowy Wyraz* 1980, nr 1, 129-132
42. "Przeciw kainowej wersji świata", *Nowy Wyraz* 1980, nr 11, 111-113
43. "W epoce ciemności", *Nowy Wyraz* 1980, nr 2, 113-115
44. "Z literackiego lamusa", *Więź* 1980, nr 7/8, 254-258
45. "Życ dzięki poezji", *Integracje* 1980, nr 6, 49-50
46. "Apokryfy Nowego Testamentu", *Więź* **1981**, nr 7/8, 266-270
47. "Chorał gregoriański", *Więź* 1981, nr 3, 162-163
48. "Filozofia i hermeneutyka", *Kontrasty* 1981, nr 5, 39-40
49. "Grać problem...", *TPow* 1981, nr 15, 4
50. "Krytyk w kryjówce", *Kontrasty* 1981, nr 7, 37-38
51. "Mówi Jan Sochoń: Świętość jest nadzieją pisania", *Zdarzenia. Białostocki Informator Kulturalny* 1981, nr 7/8, 72-73
52. "Oddech poezji", *Więź* 1981, nr 1, 139-143
53. "Poezja łatwego chleba", *Nowy Wyraz* 1981, nr 3, 98-103
54. "Twarz i Pismo", *Nowy Wyraz* 1981, nr 7, 69-72
55. "Dopiero zaczynamy", *Akcent* **1982**, nr 4, 138-143
56. "Kościół, teologia i my", *Więź* 1982, nr 11/12, 186-190
57. "Apokalipsa Pawlaka", *Więź* **1984**, nr 5, 116-120
58. "Zdejbowanie pieczęci", *Poezja* 1984, nr 5, 106-108
59. "Merton, Lubochnia i życie literackie", *Gwiazda Morza* **1985**, nr 7
60. "Niezwalczona jest nadzieja", *PKat* 1985, nr 42, 1-2
61. "Spotkania i Chrystus", *Gwiazda Morza* 1985, nr 15
62. "Świadectwo miłości", *Gwiazda Morza* 1985, nr 11
63. "Wyrzucić poetów z miasta", *Gwiazda Morza* 1985, nr 22
64. "Człowiek Księgi", *PKat* **1986**, nr 25, 1-2
65. "Czy trzeba jeszcze wierszy? Rozmowa z ks. Janem Sochonem", *Królowa Apostołów* 1986, nr 4
66. "Kilka myśli o poezji tak potrzebnej Kościołowi", *Gwiazda Morza* 1986, nr 14
67. "Ksiądz i teologia", *Gwiazda Morza* 1986, nr 1
68. "Literatura i sumienie", *PKat* 1986, nr 13/14, 1,4-5
69. "Błogosławieni, którzy w Panu umierają", *PKat* **1987**, nr 14, 4
70. "Cisza prawdy. Uwagi nad poezją cmentarną" (wspólnie z T. Cwaliną), *Gwiazda Morza* 1987, nr 2, 22
71. "Cud pielgrzymowania", *PKat* 1987, nr 32/33, 2-3
72. "Miejsce wiary", *Gwiazda Morza* 1987, nr 1
73. "Przeboleć poezję", *PKat* 1987, nr 20, 5,7

74. "Bóg Adwentu", *Gwiazda Morza* 1988, nr 26
75. "Czas oczekiwania", *PKat* 1988, nr 48, 3
76. "Doświadczenie domu", *Gwiazda Morza* 1988, nr 5
77. "Doświadczenie przyjaźni", *Gwiazda Morza* 1988, nr 1
78. "Filozofia i modlitwa", *PKat* 1988, nr 10, 2
79. "Mój Paryż", *PKat* 1988, nr 14
80. "Wielki Post", *Gwiazda Morza* 1988, nr 6
81. "Wszystko jest łaską", *PKat* 1988, nr 22, 5
82. "Wyjaśniać rzeczywistość. Z Ojcem Profesorem M. Krapcem rozmawia ks. Jan Sochoń", *PKat* 1988, nr 5, 1,5
83. "Boże Narodzenie angażuje wszystkich". Rozmowę przeprowadził Krzysztof Masłoń, *Życie Warszawy* 1989, nr 297, 10
84. "Bóg jest", *PKat* 1989, nr 6, 2
85. "Brodski", *Zeszyty Literackie* 1989, nr 23, 139-142
86. "Cisza", *PKat* 1989, nr 52/53, 2-3
87. "Kościół a pluralizm", *PP* 1989, nr 7/8, 9-30
88. "Miasto Miłosza", *Trzeźwymi Bądźcie* 1989, nr 5, 16-18; nr 6, 20-21
89. "Piąta rocznica", *PKat* 1989, nr 45/46, 4-5
90. "Pierwsza nieboska komedia", *Więź* 1989, nr 7/8, 187-192
91. "Pomniki istnienia", *PP* 1989, nr 3, 440-445
92. "Pytania najtrudniejsze", *PP* 1989, nr 4, 146-149
93. "Spotkanie z Miłoszem, czyli legenda i niewiedza", *Akcent* 1989, nr 4, 201-204
94. "Tak, jestem królem", *Gwiazda Morza* 1989, nr 24
95. "Tu modliliśmy się", *Trzeźwymi Bądźcie* 1989, nr 4, 10
96. "W ofierze jest nadzieja. Z Agnieszką Holland o filmie „Le Complot” rozmawia ks. Jan Sochoń, *PP* 1989, nr 2, 169-175
97. "Widokówka (nie) z tego świata", *PKat* 1989, nr 23, 6
98. "Więc co słycać w Polsce", *PP* 1989, nr 5, 289-292
99. "Wstąpił na niebiosy", *PKat* 1989, nr 18, 2
100. "Z perspektywy Rzymu. Rozmowa ze Stefanem Frankiewiczem", *PKat* 1989, nr 13/14
101. "Zeszyty Literackie - wybór jakości", *Autograf* 1989, nr 9, 73
102. "Znak ocalenia", *PKat* 1989, nr 43, 6-7
103. "15-lecie", *Głos Katolicki* 1990, nr 26
104. "Ateizmy współczesne", *Trzeźwymi Bądźcie* 1990, nr 2, 3-5
105. "Czas kapłaństwa", w: T. Pulcyn, „Za pięć dwunasta”, Włocławek: Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne, 1990, 23-36
106. "Język, etyka i cierpienie", *Kontakt* 1990, nr 12, 123-128
107. "Mądrość poezji", *Trzeźwymi Bądźcie* 1990, nr 6, 17
108. "Niebo i ziemia", *Trzeźwymi Bądźcie* 1990, nr 1, 3
109. "Warto zobaczyć - Święta Woda", *Trzeźwymi Bądźcie* 1990, nr 7/8, 48-49
110. "Wiara, historia i my", *Trzeźwymi Bądźcie* 1990, nr 5, 3-5
111. "Zmartwychwstał Pan", *Ład* 1990, nr 15, 3

112. "Czy radio jest Kościołowi potrzebne? Rozmowa z ks. dr. Janem Sochoniem - pisarzem i poetą, dyrektorem radia prymasowskiego", *Powściągliwość i Praca* 1991, nr 11, 14
113. "Halo, tu Warszawskie Radio Katolickie. Z ks. dr. Janem Sochoniem rozmawia Krzysztof Masłoń", *Rzeczypospolita* 1991, nr 259
114. "Jeśli nie kochasz - milcz. Poetycki apel Macieja Niemca", *PP* 1991, nr 3, 481-486
115. "Klasztor nie jest więzieniem", *Gwiazda Morza* 1991, nr 15
116. "Lebenstein - droga przez ucho igielne", *Akcent* 1991, nr 1, 159-160
117. "Pełnia życia", *PP* 1991, nr 9, 352-356
118. "Pochwała teatru", *Trzeźwymi Bądźcie* 1991, nr 3/4, 34-35
119. "Powitaj małe Betlejem", *Ład* 1991, nr 51/52, 3-4
120. "Przy kamiennym różańcu", *Ład* 1991, nr 45, 5-6
121. "Szare numinozum", *Zeszyty Literackie* 1991, nr 33, 124-129
122. "Życ w godności. Kilka uwag o pisarstwie Adama Michnika", *Nowe Książki* 1991, nr 9, 5-7
123. "Album Herberta", *Więź* 1992, nr 9, 126-130
124. "Aniela Urbanowicz", *Nasza Rodzina* 1992, nr 11, 15
125. "Anioł Bożego Narodzenia", *Powściągliwość i Praca* 1992, nr 12, 1,9
126. "Czas szczególnej odpowiedzialności. Z ks. dr. Janem Sochoniem rozmawia Zdzisław Łączkowski", *Słowo Powszechne* 1992, nr 4
127. "Czy w Polsce toczy się walka o rząd dusz?", *Więź* 1992, nr 5, 3-30
128. "Dar uwagi", *Zeszyty Literackie* 1992, nr 3, 135-139
129. "Do czytelników", *Nasza Rodzina* 1992, nr 10, 3
130. "Filozofia - ale jaka?", *Nowe Książki* 1992, nr 12, 7-9
131. "Filozofia w ciemnym tle życia", *Nowe Książki* 1992, nr 4, 60-62
132. "Gadamer i Europą", *Nowe Książki* 1992, nr 9, 23-24
133. "Horror psychoanalityczny", *Nowe Książki* 1992, nr 11, 30-31
134. "Idę wciąż do Elis", *Akcent* 1992, nr 4, 177-180
135. "Kryzysy i reformy", *Nowe Książki* 1992, nr 2/3, 6-7
136. "Krapiec - Metafizyki naszych czasów" (wspólnie z M. Bouzyk), *Nowe Książki* 1992, nr 12, IV okł.
137. "Miłość", *Powściągliwość i Praca* 1992, nr 10, 14
138. "Miłość, cierpienie, sztuka", *PP* 1992, nr 12, 520-522
139. "Nadzieja jest zawsze w prawdzie", *Nowe Książki* 1992, nr 12, 1-3
140. "Nagość", *Powściągliwość i Praca* 1992, nr 11, 11
141. "Nagość", *Nasza Rodzina* 1992, nr 10, 34
142. "Nieme współcierpienie", *Słowo Powszechne* 1992, nr 26
143. "Nosimy liturgiczne szaty. (Kilka uwag o kapłaństwie)", *Słowo Powszechne* 1992, nr 118
144. "Poszukuj, staraj się zrozumieć", *Nowe Książki* 1992, nr 7/8, 32-34
145. "Pragnące niemożliwego oczy", *PP* 1992, nr 2, 319-322
146. "Siedem złych duchów i ja", *Powściągliwość i Praca* 1992, nr 4
147. "Siostra Maria: Łaski najprawdziwsze", *Nasza Rodzina* 1992, nr 11, 13
148. "Sumienie", *Powściągliwość i Praca* 1992, nr 6, 10
149. "Twarze Matki Bożej", *Słowo Powszechne* 1992, nr 22, 6

150. "Wierność", *Nasza Rodzina* 1992, nr 12, 27
151. "Wolność", *Powściągliwość i Praca* 1992, nr 7/8, 19
152. "Zagajewski" - poszukiwanie formy, *PP* 1992, nr 4, 121-125
153. "Zawierzyć Bogu i człowiekowi", *PP* 1992, nr 6, 498-502
154. "Zdania, przecinki, kropki. Zamyślenia z notatnika", *Nasza Rodzina* 1992, nr 3, 26-29; nr 12, 30-31
155. "Biblijna Księga świata", *Nowe Książki* 1993, nr 6, 42
156. "Bliżej Baczyńskiego", *Nowe Książki* 1993, nr 1, 16-17
157. "Bronisław Bozowski", *Nasza Rodzina* 1993, nr 11, 12
158. "Celibat", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 3, 7
159. "Czółenko tkackie Adwentu", *Ład* 1993, nr 48, 1
160. "Czy etyka jest przeżytkiem?", *Słowo* 1993, nr 234, 11
161. "Czystość", *Nowe Życie* 1993, nr 9, 16
162. "Faustyna", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 4, 10
163. "Gra z mariologią", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 5, 15
164. "Hermeneutyka i duchowy kryzys Europy", *Znak* 1993, nr 1, 139-142
165. "Jawnogrzezdnica i my", *Nasza Rodzina* 1993, nr 3, 22
166. "Julia Hartwig, czyli czułość", *Więź* 1993, nr 4, 152-156
167. "Księga Świata. O biblijnym albumie - gra dla dzieci", *Słowo* 1993, nr 55
168. "Która godzina", *Więź* 1993, nr 3, 146-151
169. "List radości na Boże Narodzenie", *Ład* 1993, nr 52, 3,5
170. "Literatura i przepowiadanie", *Więź* 1993, nr 8, 166-170
171. "Liturgia", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 9, 5
172. "Miarą jego poezji jest obecność miłości", *Słowo* 1993, nr 239
173. "Miejsce wiary", *Nasza Rodzina* 1993, nr 6, 16
174. "Miłość", *Nasza Rodzina* 1993, nr 4, 11
175. "Nota o poezji K. W. Tatarowskiego", *Więź* 1993, nr 8, 173-174
176. "O poezji Wiesława Kazaneckiego", *Więź* 1993, nr 11, 164-169
177. "On zmartwychwstał!", *Ład* 1993, nr 15, 1, 4
178. "Papież i filozofia", *Nasza Rodzina* 1993, nr 10, 26-27
179. "Papież", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 7/8, 6
180. "Pieśni filozoficzne z Efezu", *Nowe Książki* 1993, nr 7, 29-30
181. "Pisać, milczeć...", *Arka* 1993, nr 1, 172-174
182. "Pochwała rzeczy", *Nowe Książki* 1993, nr 10, 55-59
183. "Pokora", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 10, 12
184. "Posłuszeństwo", *Nowe Życie* 1993, nr 7/8, 21
185. "Pożądliwość ciała", *Nowe Życie* 1993, nr 3, 6
186. "Pożądliwość oczu", *Nowe Życie* 1993, nr 4, 14
187. "Prawda jest niepodzielna", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 9, 8,10-11; nr 10, 4,5-7
188. "Pycha tego życia", *Nowe Życie* 1993, nr 5, 18
189. "Rozmowa", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 4, 13
190. "Serce", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 6, 12
191. "Szczęście", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 1, 5

192. "Ścieżki sztuki i cierpienia", *Nowe Książki* 1993, nr 5, 18-19
193. "Śmierć", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 11, 10
194. "Święto", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 12, 7
195. "Tańczyć w niebie i śpiewać", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 9, 1,17
196. "Tolerancja", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 5, 12
197. "Ubóstwo", *Nowe Życie* 1993, nr 6, 10
198. "Wartości chrześcijańskie", *Powściągliwość i Praca* 1993, nr 2, 6
199. "Wezwania ewangeliczne", *Nowe Życie* 1993, nr 2, 10
200. "Zachwyty i rozpacz", *Nowe Książki* 1993, nr 8, 6-7
201. "Zdania, przecinki, kropki. Zamyślenia z notatnika", *Nasza Rodzina* 1993, nr 2,30-31; nr 4, 29-30; nr 7/8, 28; nr 12,29
202. "Adam Zagajewski", *Nowe Książki* **1994**, nr 12, III i IV okł.
203. "Apokalipsa", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 11, 11
204. "Ateizmy", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 1, 9
205. "Cierpienie", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 3, 10
206. "Czego chcesz od nas, Panie...", *Ład* 1994, nr 14, 5
207. "Czułość dla form dziwnych i nietrwałych", *Nowe Książki* 1994, nr 9, 57
208. "Czułość i piękno", *Nasza Rodzina* 1994, nr 12, 28
209. "Czystość życia", *Nowe Książki* 1994, nr 5, 53
210. "Dialog czy oszustwo?", *Nasza Rodzina* 1994, nr 2, 6-7
211. "Dotrzeć do realnego świata", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 3, 8
212. "Grzech", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 2, 5,7
213. "Janusz St. Pasierb", *Nowe Książki* 1994, nr 8, III-IV okł.
214. "Kapłan", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 6, 10
215. "Kaznodziejstwo księdza Jerzego Popiełuszki i Msze święte w intencji Ojczyzny", *Słowo* 1994, nr 46
216. "Kochany Januszu", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 2, 3
217. "Kościół", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 5, 10
218. "Leśmian - wciąż odkrywany i zapominany", *Nowe Książki* 1994, nr 11, 52-53
219. "Literatura kończącego się wieku", *Nowe Książki* 1994, nr 11, 36-37
220. "Miłosierdzie", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 10, 18
221. "Muza chrześcijańska - dla wszystkich", *Nowe Książki* 1994, nr 8, 46-47
222. "Nadzieja", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 4, 6
223. "Nie jesteśmy tu od wczoraj", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 12, 10-11
224. "Obroty życia", *Nowe Książki* 1994, nr 8, 4-5
225. "Odnawianie umysłu", *Nasza Rodzina* 1994, nr 3, 6
226. "Odpoczynek", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 7/8, 17
227. "Odzyskać świat", *Nowe Książki* 1994, nr 12, 50-51
228. "Ogień Zmartwychwstania", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 4, 1
229. "Polska odnajdzie się u grobu swego męczennika", *Słowo* 1994, nr 203
230. "Popiełuszko musi zamilknąć...", *Nasza Rodzina* 1994, nr 10, 9
231. "Prawo naturalne", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 12, 6
232. "Przeciw absurdowi", *Nowe Książki* 1994, nr 12, 50-51

233. "Przemiana i wierność", *Nasza Rodzina* 1994, nr 10, 25
234. "Spotkanie z Maryją", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 5, 1
235. "Światło i ciemność", *Nasza Rodzina* 1994, nr 11, 8
236. "Święty na czas zamętu", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 10, 3,14
237. "Ubóstwo", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 9, 14
238. "Ufność eschatologiczna Janusza Pasierba", *Przegląd Literacki* 1994, nr 1, 17
239. "Ufność i nadzieja", *Nasza Rodzina* 1994, nr 7/8
240. "Współczesne pieśni religijne", *Więź* 1994, nr 10, 248-250
241. "Wyruszajmy z magami...", *Powściągliwość i Praca* 1994, nr 1, 3
242. "Zachęta do sztuki myślenia", *Nowe Książki* 1994, nr 2, 60-61
243. "Zwycięstwo", *Nasza Rodzina* 1994, nr 6, 18
244. "Ach, ci biedni pustelnicy", *Sycyna* 1995, nr 7, 18
245. "Aniołowie, dzieci, filozofowie...", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 1, 34
246. "Bóg i rozum pozostają", *Nowe Książki* 1995, nr 12, 15-16
247. "Być księdzem", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 5, 28-29
248. "Cmentarne anioły z Wasilkowa", *Sycyna* 1995, nr 23, 7
249. "Cudowność i mit", *Nasza Rodzina* 1995, nr 2, 29
250. "Droga krzyżowa", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 3, 6-7
251. "Dzika Ameryka i demony", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 10, 17, 22-23
252. "Ewangelia życia - dla wszystkich", *Gazeta Wyborcza* 1995, nr 84, 15
253. "Kobieta tańcząca z miotłą", *Gość Niedzielny* 1995, nr 30
254. "Komentujemy dzieła filozoficzne", *Nowe Książki* 1995, nr 1, 21
255. "Krytyka i radość", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 7/8, 22
256. "Ksiądz – rezydent", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 4, 27
257. "Kwiaty mrozu", *Zeszyty Literackie* 1995, nr 2, 89-92
258. "Nagiego przyodziać", *Nasza Rodzina* 1995, nr 11, 8
259. "Nie będzie ksiądz poetą. Uwagi o poezji pisanej przez księży", *Słowo* 1995, nr 6, 16-19
260. "Nie opodal Białegostoku", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 11, 17,22-23
261. "Pamięć i paradoks wiary", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 2, 15
262. "Papież, kobieta, pokój", *Nasza Rodzina* 1995, nr 5, 10-12
263. "Poddani w królestwie słowa", *Gość Niedzielny* 1995, nr 16, 17
264. "Poetycka moc Wrocławia", *Nowe Książki* 1995, 10, nr 50-52
265. "Polskość przeżywaliliśmy intensywnie", *Sycyna* 1995, nr 26, 3-4
266. "Prymas mojego serca", w: *Wstępujący na wzgórze. Wspomnienia o ks. Januszu St. Pasierbie*, Pelplin: Bernardinum 1995, 176-182
267. "Prymas mojego serca", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 3, 25
268. "Pustelnicy i demony", *Sycyna* 1995, nr 7, 18
269. "Rodzimy się wraz z Jezusem", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 12, 4
270. "Rozerwać kajdany zła", *Nasza Rodzina* 1995, nr 10, 8
271. "Rozmawiamy z księdzem Jerzym", *Słowo* 1995, nr 203
272. "Sny i anioły", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 10, 22
273. "Szczęść Boże, mamy się nieźle", *Więź* 1995, nr 5, 117-121
274. "Tańczyć w niebie i śpiewać", w: *Anioł w sztuce*, Warszawa: Michalineum 1995, 9-14

275. "Uczciwie przed Bogiem", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 1, 12
276. "Umiar wobec Tajemnicy", *Słowo* 1995, nr 52, 10-11
277. "W blasku pytań: teologia i literatura", *Więź* 1995, nr 4, 202-206
278. "Wierność Bożemu Słowu", *Słowo* 1995, nr 50, 10-12
279. "Wiosna duszy", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 9, 16
280. "Wypuścić wolno uwieczonych", *Nasza Rodzina* 1995, nr 12, 12
281. "Zdania, przecinki, kropki. Zamyślenia z notatnika", *Nasza Rodzina* 1995, nr 1, 33-34; nr 4, 26-27; nr 9, 34-35
282. "Zjazd filozofów", *Powściągliwość i Praca* 1995, nr 12, 18
283. "Związała historia etyki", *Nowe Książki* 1995, nr 5, 55
284. "Żarliwa nasza wiara", *Ex Libris* 1995, nr 88, 4-5
285. "Błędy i zaniedbania Kościoła, błędy i zaniedbania nas samych", *Więź* 1996, nr 3, 175-179
286. "Bogu w ofierze", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 2, 6
287. "Bóg proponuje", *Gość Niedzielny* 1996, nr 17, 21
288. "Chrześcijaństwo to religia nadziei", *Rzeczypospolita* 1996, nr 245, 14
289. "Chusta miłości", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 5, 18-19
290. "Chwalmy Jubileusz", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 1, 12
291. "Ciała Zmartwychwstanie", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 4, 7
292. "Cierpienie za innych - czy to nie lekkomyślność! Ksiądz Popiełuszko i my", *W drodze* 1996, nr 1, 23-34
293. "Cieszymy się", *PKat* 1996, nr 1, 15
294. "Dwadzieścia trzy kartki z życiorysu", *Nowe Książki* 1996, nr 2, 46
295. "Dzielić chleb z głodnymi", *Nasza Rodzina* 1996, nr 1, 10
296. "Ekodrama", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 9, 22
297. "Emeth, czyli wierność obietnicy", *Frona* 1996, nr 6, 68-71
298. "Gesty obecności", *Nowe Książki* 1996, nr 10, 61-62
299. "Gołosowker i wyobraźnia", *W drodze* 1996, nr 8, 101-103
300. "Granice polityki", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 2, 18
301. "Jasny Przewodnik", *Nasza Rodzina* 1996, nr 7/8, 22
302. "Jeśli chcesz", *PKat* 1996, nr 5, 15
303. "Jezus, telewizja i my", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 3, 20-21
304. "Jutrzejszy dzień", *Nasza Rodzina* 1996, nr 12, 21
305. "Kartezjusz i anioły", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 1, 30-31
306. "Kongres wolności", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 10, 22, 24
307. "Kultura plebanijna", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 11, 20
308. "Mali podglądacze spraw Boskich", *Nowe Książki* 1996, nr 9, 60-61
309. "Matka Jedności", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 5, 4
310. "Miłość dobra", *Nowe Książki* 1996, nr 7, 27-28
311. "Miłość polityczna", *Nasza Rodzina* 1996, nr 9, 21
312. "Nie bójmy się...", *Nasza Rodzina* 1996, nr 3, 6
313. "Nie mogłeś czuć", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 3, 11
314. "Oczyścić się, odnowić", *Nasza Rodzina* 1996, nr 2, 8
315. "Odetchnęłam, nie jestem poetką", *Gość Niedzielny* 1996, nr 1, 20

316. "Odpowiedź na nowożytny ateizm", *Nowe Książki* 1996, nr 12, 48-49
317. "Oto moje życie", *PKat* 1996, nr 6, 10
318. "Pisarz i dobro", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 4, 11
319. "Pocieszyciel", *Nasza Rodzina* 1996, nr 10, 10
320. "Polski los wiary", *Nasza Rodzina* 1996, nr 11, 23
321. "Przeciw schematom", *Nowe Książki* 1996, nr 3, 16-17
322. "Przyjechał król", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 12, 20
323. "Rozmowa, lektura, medytacja", *Nowe Książki* 1996, nr 4, 4-5
324. "Rozstanie, kara, miłość", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 6, 16
325. "Rozwiązać więzy niewoli", *Nasza Rodzina* 1996, nr 3, 20
326. "Schowaj miecz", *Powściągliwość i Praca* 1996, nr 7/8, 37
327. "Świętość i postmodernizm", *W drodze* 1996, nr 12, 14-17
328. "Tylko miłość", *Nasza Rodzina* 1996, nr 6, 19
329. "Zdania, przecinki, kropki. Zamyślenia z notatnika", *Nasza Rodzina* 1996, nr 6, 23-26; nr 11, 29-31; nr 12, 29-32
330. "Żyję, gdy piszę", *Nowe Książki* 1996, nr 12, 15-16
331. "2000 lat z Chrystusem", *Powściągliwość i Praca* 1997, nr 5, 20
332. "Anioł Pocieszenia", *Powściągliwość i Praca* 1997, nr 11, 20
333. "Ankieta Znak", *Znak* 1997, nr 11, 126-129
334. "Błogosławione łono", *Nasza Rodzina* 1997, nr 11, 25
335. "Boska ciemność", *Nowe Książki* 1997, nr 12, 46-47
336. "Bóg Trójjedyny", *Nasza Rodzina* 1997, nr 11, 17
337. "Brewiarz filozofów", *Nowe Książki* 1997, nr 5, 58-59
338. "Chrzest - święta tajemnica wiary", *Credo* 1997, nr 6, 2-5
339. "Ciężar tajemnicy", *Nowe Książki* 1997, nr 2, 49-50
340. "Czekamy na Papieża", *Powściągliwość i Praca* 1997, nr 6, 20
341. "Dar modlitwy", *Nasza Rodzina* 1997, nr 5, 11
342. "Dar Papieża", *Nasza Rodzina* 1997, nr 4, 20-22
343. "Decyzje miłości", w: P.M. MARKS, *Drżąca dłoń na powitanie Boga*, Pelplin: Bernardinum, 1997, 7-9
344. "Dom wszystkich świętych", *PKat* 1997, nr 44, 13-14
345. "Dotykam, chłonę, jestem", w: J. SZYMIK, *Dotyk żrenicy*, Lublin: Norbertinum, 1997, 7-18
346. "Echa Golgoty", w: *Echa Golgoty. Medytacje*, Warszawa: Wydawnictwo Misjonarzy Klaretynów „Palabra”, 1997, 43-49
347. "Historyczne emocje", *Nowe Książki* 1997, nr 11, 24-25
348. "Kościoł i artyści", *Rzeczypospolita* 1997, nr 291, 4
349. "Krzyże miłości", w: *Echa Golgoty. Medytacje*, Warszawa: Wydawnictwo Misjonarzy Klaretynów „Palabra”, 1997, 5-13
350. "Młodość świętości", *Nasza Rodzina* 1997, nr 7/8, 22
351. "Moc bryły", *Powściągliwość i Praca* 1997, nr 7/8, 27
352. "Moc i delikatność", w: M. KUCZYŃSKA, *Torsy - Torsoes. Rzeźba - Sculpture. Galeria Kordegarda*, Warszawa: Wydawnictwo Galerii Zachęta, 1997, 8-14

353. "Modlić się wszędzie", *Nasza Rodzina* 1997, nr 6, 25
354. "Mój dom, najbliżsi, moja ojczyzna... Zapiski wiary", *Ethos* 1997, nr 4, 179-186
355. "Nasz Patron", *Powściągliwość i Praca* 1997, nr 3, 20
356. "Nawiedzenie", *Nasza Rodzina* 1997, nr 9, 16
357. "Pokój czyniący", *Nasza Rodzina* 1997, nr 1, 8
358. "Polacy, kultura i autorytety", *Powściągliwość i Praca* 1997, nr 2, 6-7
359. "Poniedziałek, niedziela...", *Powściągliwość i Praca* 1997, nr 10, 20
360. "Przewodnik po kulturze chrześcijańskiej", *Nowe Książki* 1997, nr 11, 52-53
361. "Pytanie o duszę", *Nowe Książki* 1997, nr 2, 51-52
362. "Ratowanie Polski", *Powściągliwość i Praca* 1997, nr 1, 20-21
363. "Razem z Janem Pawłem II", *Nasza Rodzina* 1997, nr 7/8, 6-9
364. "Rozjaśnianie średniowiecza", *Nowe Książki* 1997, nr 6, 56
365. "Spokojny dar istnienia", *Gość Niedzielny* 1997, nr 40, 25
366. "Święci grzesznicy", *Nasza Rodzina* 1997, nr 3, 28
367. "Święto wędrownych intelektualistów", *Życie* 1997, nr 3, 15
368. "Świętujemy, ale jak?", *Więź* 1997, nr 1, 206-211
369. "Teresa Benedykta od Krzyża - mądrość miłości", *List do Pani* 1997, nr 9, 7
370. "Umierać, pisać, żyć", w: R. CZEPE, *Vincent - mój brat*, Białystok: Oficyna Wydawnicza „Mazd”, 1997, 89-92,
371. "Wyśpiewujmy szczęście", *Powściągliwość i Praca* 1997, nr 12, 22
372. "Wzór życia", *Nasza Rodzina* 1997, nr 4, 11
373. "Zdania, przecinki, kropki. Zamyślenia z notatnika", *Nasza Rodzina* 1997, nr 3, 30-33; nr 4, 26-30; nr 9, 25-26; nr 11, 27-30
374. "Bawić się, umartwiać", *Gość Niedzielny* 1998, nr 7, 1,11
375. Boże Ciało, *Nasza Rodzina* 1998, nr 6, 6
376. Byłem w Ameryce, *PKat* 1998, nr 48, 23
377. "Chrystus był poetą". Rozmowa z ks. Janem Sochoniem historykiem filozofii i publicystą religijnym, *Dziennik Związkowy* (Chicago) 1998, nr 149, 1,4
378. "Cud Eucharystii", *Nasza Rodzina*, 1998 nr 6, 8
379. "Czy lubisz słowo 'Polonia'?" *Gość Niedzielny* 1998, nr 45, 15
380. "Dokument epoki", *Nowe Książki* 1998, nr 2, 18-19
381. "Drogi do nieba", *Nowe Książki* 1998, nr 10, 10-11
382. "Dzwon pęknięty", *Nasza Rodzina* 1998, nr 11/12, 6
383. "Filozof mądrość chrześcijańska", *Nowe Książki* 1998, nr 6, 29-30
384. "Jezusowy styl życia", *Nasza Rodzina* 1998, nr 9/10, 6
385. "Ksiądz Janusz S. Pasierb", *PKat* 1998, nr 50, 23
386. "Miłość do Jezusa", *Nasza Rodzina* 1998, nr 1, 17
387. "Na podręczną półkę", *Nowe Książki* 1998, nr 7, 65
388. "'Niech będzie ksiądz poetą'. Rozmowa z ks. Janem Sochoniem poetą, historykiem filozofii, publicystą religijnym", *Kurier Codzienny* (Chicago) 1998, nr 147, 24
389. "Nikodem", *Nasza Rodzina* 1998, nr 7/8, 6
390. "Patrzę, służę, dziękuję", *Credo* 1998, nr 7/8, 14-17
391. "Pełny sens dobra i prawdy", *Miejsca Święte*, 1998 nr 8, 21-23

392. "Pielgrzymować, czyli żyć", *Gazeta Lekarska* 1998, nr 2, 31
393. "Piszę, medytuję", *PKat* 1998, nr 47, 23
394. "Poeta – taki dziwny zawód!. Specjalnie dla czytelników „Małego Apostoła” o swoim specyficznym zawodzie, o poetach i poezji opowiada poeta ksiądz Jan Sochoń", *Mały Apostoł* 1998, nr 1, 5
395. "Poezja podprowadza do miejsc świętych. Z księdzem Janem Sochoniem poetą, fotografem rozmawia T. Pulcyn", *Miejsca Święte* 1998, nr 3, 43-45
396. "Poezja, muzyka i Bóg", *Nowe Książki* 1998, nr 8, 62-63
397. "Pożegnajmy mistrza Herberta", *Powściągliwość i Praca* 1998, nr 11, 22
398. "Przy gipsowym pomniku Sobieskiego", *Powściągliwość i Praca* 1998, nr 2, 12-13
399. "Radio Plus", *PKat* 1998, nr 49, 23
400. "Sens filozofii klasycznej", *W drodze* 1998, nr 4, 94-97
401. "Ulituj się Boże", *Nasza Rodzina* 1998, nr 3, 6
402. "Wielki Post", *Nasza Rodzina* 1998, nr 4, 6
403. "Z powodu Nowonarodzonego", *Powściągliwość i Praca* 1998, nr 12, 21
404. "Zdania, przecinki, kropki", *Nasza Rodzina* 1998, nr 3, 31-32 ; nr 4, 31-32; nr 6, 28-32; nr 7/8, 29-31; nr 11/12, 28-31; 1999 nr 1/2, 26-28; nr 12, 25-28
405. "Amerykańskie spotkania z aniołami", *Powściągliwość i Praca* 1999, nr 5, 26-27
406. "Bóg i artyści", *Powściągliwość i Praca* 1999, nr 11, 12-13
407. "Cały świat odwiedza księdza Popieluszkę", *Więź* 1999, nr 10, 107-116
408. "Czego pragniesz?" *Nasza Rodzina* 1999, nr 3/4, 12
409. "Czyń dobro!" *Nasza Rodzina* 1999, nr 5/6, 3
410. "Czytając Mędrców", *Nowe Książki* 1999, nr 12, 23-24
411. "Dar i zaufanie. Z ks. dr. hab. Janem Sochoniem rozmawia Joanna Woleńska", *Niedziela* 1999, nr 24, 1,2,5
412. "Demokracja zaciera ślady cierpień", *Nasza Rodzina* 1999, nr 12, 12-13
413. "Dlaczego spotykamy Jezusa?" *Nasza Rodzina* 1999, nr 7/8, 19
414. "Dusza wśród arcydzieł", *Nowe Książki* 1999, nr 11, 33-34
415. "Dystans i czułość", *Nowe Książki* 1999, nr 12, 55
416. "Ewa Bieńkowska", *Nowe Książki* 1999, nr 8, okł. 4
417. "Faust i nasze biedy", *Gość Niedzielny* 1999, nr 46, 14
418. "Grecki styl religijny", *Nowe Książki* 1999, nr 3, 16-17
419. "Gry z niewyraźnym", *Nowe Książki* 1999, nr 1, 32-33
420. "Gwiazda Betlejemka", *Powściągliwość i Praca* 1999, nr 1, 34-35
421. "Kanon na trudne czasy. Rozmowa z ks. Janem Sochoniem, poetą", *PKat* 1999, nr 21, 8-9
422. "Literatura i filozofia, razem czy osobno?" *Nowe Książki* 1999, nr 10, 52-53
423. "Misteryjny teatr Karola Wojtyły", *Nasza Rodzina* 1999, nr 9/10, 28
424. "Opowieść o zmartwychwstaniu", *Powściągliwość i Praca* 1999 nr 3, 32-33
425. "Po co piszę?" *Kwartalnik Artystyczny* 1999, nr 1, 117-119
426. "Poeta Polski, Kościoła i świata", *Powściągliwość i Praca* 1999, nr 7/8, 20-22
427. "Powrót", *Nowe Książki* 1999, nr 6, 65
428. "Rok Dwutysięczny", *Powściągliwość i Praca* 1999, nr 4, 32-33
429. "Świadectwo", *Nasza Rodzina* 1999, nr 5/6, 12

430. "Święto wiary", *Powściągliwość i Praca* 1999, nr 10, 25
431. "W Paryżu, katedrze, Europie", *Powściągliwość i Praca* 1999, nr 6, 32-33
432. "Wielki Post dla wszystkich", *Życie* 1999, nr 43
433. "Wracam do Ojca", *Nasza Rodzina* 1999, nr 1/2, 6
434. "Bajki mojej Franciszki", *Guliwer* 2000, nr 3, 77-78
435. "Cud istnienia", *Charaktery* 2000, nr 7, 33
436. "Dar Miłości", *Topos* 2000, nr 2, 53-54
437. "Dar zmartwychwstania", *Gość Niedzielny* 2000, nr 17, 7
438. "Dialogi filozoficzne: św. Augustyn", *Nowe Książki* 2000, nr 2, 61
439. "Hegel i religia", *Nowe Książki* 2000, nr 4, 20
440. "Jonasz pośród nas", *Nowe Książki* 2000, nr 1, 45
441. "Ks. Sochoń: Piotrowski gra dalej", *PKat* 2000, nr 18, 8-9
442. "Literatura i morze wódki'. Wywiad z ks. Janem Sochońiem – pisarzem", *Requiem* 2000, nr 8, 4-5
443. "Lustracja", *Charaktery* 2000, nr 10, 34
444. "Martynika i Bóg", *Gość Niedzielny* 2000, nr 48, 23
445. "Mądrość i sens", *Powściągliwość i Praca* 2000, nr 3, 30
446. "Między początkiem i końcem czasów. Z ks. dr. hab. Janem Sochońiem rozmawia Izabela Matjasik", *Niedziela* 2000, nr 1, I-VI
447. "Moi mistrzowie duchowi", *Więź* 2000, nr 9, 126-130
448. "Nowe milenium w jedności", *Charaktery* 2000, nr 2, 34-35
449. "Piwnica Kurylewiczów", *Charaktery* 2000, nr 6, 35
450. "Pluralizm religijny", *Charaktery* 2000, nr 11, 34
451. "Pociecha zmartwychwstania", *Powściągliwość i Praca* 2000, nr 4, 30
452. "Przepis na Sokratesa", *Nowe Książki* 2000, nr 11, 35
453. "Psalmy końca wieków", *Nowe Książki* 2000, nr 2, 13
454. "Pytania i czyny", *TPow* 2000, nr 34, 11
455. "Ratujmy symboliczne widzenie", *Nowe Książki* 2000, nr 8, 20
456. "Skąd to zło?", *Charaktery* 2000, nr 4, 32
457. "Sznur z nieba", *Charaktery* 2000, nr 5, 34
458. "Średniowiecze i my", *Życie* 2000, nr 37, 23
459. "Teatr Boga", *Nowe Książki* 2000, nr 5, 43
460. "Uwaga: Focjusz", *Nowe Książki* 2000, nr 3, 35-36
461. "W zamyślenie z Mertonem", *Topos* 2000, nr 5/6, 42-54
462. "Wakacje z Izajaszem", *Charaktery* 2000, nr 8, 32
463. "Wewnętrzny uśmiech serca", *Powściągliwość i Praca* 2000, nr 6, 13
464. "Wiedza krzyża", *Nowe Książki* 2000, nr 10, 31-32
465. "Wypowiedź w ankiecie 'Kościół III tysiąclecia'", *Życie* 2000, nr 67, 16
466. "Zamyślenia z notatnika", *Charaktery* 2000, nr 3, 32
467. "Zapraszam do medytacji", *Charaktery* 2000, nr 1, 34
468. "Zielnik", *Powściągliwość i Praca* 2000, nr 9, 12
469. "Życ w konarach krzyża", *Powściągliwość i Praca* 2000, nr 2, 27

Ks. Marek SOKOŁOWSKI, SJ

dr teologii

Urodzony 26 czerwca 1952 r. w Ciechanowie. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do Prowincji Warszawskiej Towarzystwa Jezusowego 1 września 1971 roku. Po ukończeniu nowicjatu, w latach 1973-1975, odbywał studia filozoficzne na Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, ukończone bakalaureatem. W latach 1975-1978 studiował teologię na Wydziale Teologicznym „Bobolanum” w Warszawie, ukończone bakalaureatem. Po święceniach kapłańskich otrzymanych 31 lipca 1979 r. rozpoczął studia specjalistyczne w Instytucie Duchowości Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Pracę licencjacką na temat: *Utilità dell'analisi transazionale nel lavoro di direzione spirituale* napisał pod kierunkiem prof. Federico Arvesu S.J. Dnia 17 grudnia 1985 roku uzyskał tytuł magistra teologii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W latach 1994-1997 przebywał w Rzymie przygotowując doktorat z teologii duchowości na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim. Pracę doktorską zatytułowaną: *L'esperienza personale degli esercizi spirituali di Sant'Ignazio come fondamento della direzione spirituale nell'epistolario di San Claudio la Colombiere*, pisaną pod kierunkiem prof. Domenico Maruca SJ, obronił 3 czerwca 1997 r. W roku akad. 1997/98 podjął wykłady z teologii duchowości na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie w Sekcji Św. Jana Chrzciciela i „Bobolanum”.

Ks. Marek STAROWIEYSKI

mgr filologii klasycznej, dr teologii, dr hab. teologii patrystycznej, prof. zw.

Urodzony 25 stycznia 1937 r. w Krakowie. Ukończył L.O. w Sosnowcu im. S. Staszica i tamże uzyskał świadectwo maturalne w 1954 r. Studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchowne w Warszawie (1955-1960) oraz na Uniwersytecie Warszawskim (1954-1955, 1963-1965), gdzie uzyskał magisterium filologii klasycznej w 1966 na podstawie pracy: *Izidor z Sewilli o literaturze i gatunkach literackich*, [wydana: "Obraz literatury klasycznej pogańskiej w dziełach Izydora z Sewilli", *Meander* 29(1974) 357-367; *Meander* 30(1975) 19-35] napisanej pod kierownictwem prof. K. Kumanieckiego. Licencjat z teologii uzyskał w Akademickim Studium Teologii Katolickiej w Warszawie w 1968 r. na podstawie pracy: "**Perikaqarma periyhma** [wydana: "*Perikaqarma et periyhma*. Przyczynek do historii egzegezy patrystycznej", *Eos* 78(1990) 281-295] napisanej pod kierunkiem ks. doc. dr hab. Kazimierza Romaniuka. Doktorat teologii otrzymał w Pontificia Università Gregoriana w Rzymie w 1971 r. po przedstawieniu rozprawy pt.: *Maria- Eva in traditione Antiochena, Alexandrina et Palaestinesi saeculo V*, [Roma 1972= *Marianum* 1972, 329-385], napisanej pod kierunkiem prof. dr Ignacio Ortiz de Urbina, SJ. Habilitację z teologii patrystycznej przeprowadził na Papieskim Wydziale Teologii Katolickiej w Krakowie w 1985 na podstawie publikacji: *Apokryfy Nowego Testamentu*, t. 1-2, Lublin 1980. Tytuł profesora otrzymał na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie w 1990 r. Stanowisko profesora zwyczajnego uzyskał w Uniwersytecie Warszawskim w 1999 r.

Prowadził działalność dydaktyczną: w latach 1965-1968 lektor języków klasycznych, Wyższe Seminarium Duchowne w Warszawie, od 1974 r. lektor języków klasycznych, profesor patrologii Wyższe Seminarium Duchowne w Warszawie, ASTK, PWTW (kolejno adiunkt, docent, profesor); w latach 1975-1994 wykładowca patrologii w Wyższym Seminarium XX.Palotynów w Ołtarzewie; w latach 1994-1998 wykładowca patrologii w Wyższym Seminarium w Łowiczu; w latach 1999-2000 w Wyższym Seminarium w Siedlcach; od 1992 r. praca w Instytucie Filologii Klasycznej UW: (kolejno: wykłady zlecane, profesor nadzwyczaj-

ny, profesor zwyczajny); w roku akad. 1998/1999 i 1999/2000 *visiting professor* na Pontificia Università Gregoriana, Roma oraz w Instytucie Patrologicznym "Augustinianum" w Pontificia Università Lateranense, Roma; 2001/2002 w "Augustinianum".

Brał udział w następujących organizmach naukowych : w latach 1971-1974 pracownik Kongregacji d/s Wychowania Katolickiego w Watykanie; w latach 1978-1996 członek Komisji do Spraw Nauki Katolickiej oraz Rady Naukowej Episkopatu Polskiego; do 1998 redaktor *Biblioteki [i Małej Biblioteki] Ojców Kościoła* (Wyd. M, Kraków, 10 t.).

Aktualnie jest członkiem : Societé Internationale des Etudes Patristiques (AIEP); Association pour l'Etude de la Littérature Apocryphe (AELAC, Paryż, Genewa); Sekcji polskiej Comité International de l'Histoire Ecclésiastique Comparée (CIHEC); Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej i Komisji Bizantynologicznej PAN; Polskiego Towarzystwa Filologicznego.

Pełni funkcję redaktora następujących publikacji : *Warszawskich Studiów Teologicznych* (wydawanych przez PWTW, Warszawa); Serii *Ojcowie żywi* (Znak, WAM, 16 tomów); *Źródła monastyczne* (Tyniec, 26 tomów). Jest członkiem komitetów redakcyjnych: rocznika *Apocrypha* (Paryż); miesięcznika *Meander* (Warszawa).

Zorganizował zakład naukowy wyspecjalizowany w kulturze wczesnochrześcijańskiej z biblioteką około 20.000 (+czasopisma) tomów przy Bibliotece Seminarium Metropolitalnego w Warszawie

Prowadzi badania naukowe w następujących kierunkach: literatura monastyczna grecka i łacińska; poezja wczesnochrześcijańska łacińska, grecka i orientalna; apokryfy chrześcijańskie Nowego Testamentu; kultura wczesnochrześcijańska.

Opublikował kilkaset artykułów naukowych, kilkaset artykułów publicystycznych; ponad sto audycji w TV Polskiej, TV Niepokalanów oraz w Polskim Radiu i w Radiu Watykańskim.

Brał udział w licznych kongresach, sympojach i konferencjach naukowych, na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

Publikacje

(do roku 1982 zob. *WST* 2/1984, 231-236)

1982

1. „*Karmię was tym, czym sam żyję*”. *Ojcowie Kościoła komentują ewangelie niedzielne, Święta*, razem z ks. J. Miazkiem (*Ojcowie żywi* 4), Kraków : Znak 1982.
2. tł. włoskie: *I Padri vivi. Commentari patristici al Vangelo domenicale, Solennità e feste*, Roma : Città Nuova 1982.
3. "Les problèmes de systematisation et d'interprétation des évangiles apocryphes", *Studia Patristica* 17(1982) nr 2, 731-737.
4. "Les apocryphes chez les écrivains du IV s.", w: *Miscellanea Historiae ecclesiasticae* t. 6, Bruxelles-Warszawa 1983, 132-141.
5. "Starożytni chrześcijanie wobec otaczającego ich świata", w: *Odpowiedzialni za świat*, Poznań : Pallottinum 1982, 34-70.
6. "Biuletyn patrystyczny": *CT* 52(1982) nr 1: Nowe tomy „Corpus Christianorum”, series Graeca; Chrześcijańskie tomy „Aufstieg und Niedergang der römischen Welt”; *Jahrbuch für Antike und Christentum* 23(1980); Wśród jugosłowiańskich publikacji patrystycznych; Przekład starożytnych reguł zakonnych; Czy Orygenes został potępiony?, 171-183, 185n.

2: Wyznanie nicejsko-konstantynopolikańskie wyznaniem wiary całego chrześcijaństwa, 173-175.

7. *Słownik pisarzy antycznych*, red. A. ŚWIDERKÓWNA, Warszawa 1982, współredaktor (literatura chrześcijańska), hasła: Amphilochios, Apokryfy, Basileios (z Seleucji), Benedictus Cassinensis, Caesarius Arelatensis, Catenae, Didymos(Ślepy), Egeria, Eudokia, Eusebius Vercellensis, Faustus (z Riez), Ferrandus, Fulgentius Ruspensis, Gregorios Thaumaturgos, Gregorius (z Elwiry), Hesychios (z Jerozolimy), Isidoros (z Peluzjum), Itineraria, Iulianus (z Aeclanum), Leontios (z Bizancjum), Maximus (z Turyngu), Nemesios (z Emezy), Nestorios, Novatianus, Optatus (z Milewe), Pacianus, Pelagius, Petrus Chrysologus, Priscillianus, Prokopios z Gazy, Romanos ho Melodos, Rufinus, Seueros (z Antiochii), Theodoros (Lektor).

1983

8. ***Księga starców, wstęp i opracowanie, Ojcowie żywi 5, Kraków 1983, ss. 413.***
9. "La penitencia en los apotegmas de los Padres de Desierto", w: *Reconciliación y penitencia*, Pamplona 1983, 283-289.
10. "Początki monastycyzmu zachodniego", *WST* 1(1983) 258-283.
11. "Ujrzeli", tł. M. Starowieyski, *Tygodnik Polski* 2(1983) nr 13/14, 1
12. "Ojcie nasz Ojców Kościoła", *W drodze* 1983, nr 11(123), 106n.; nr 12(124) 102-107; 1984, nr 2(126) 104-107; nr 3(127) 102-107; nr 4(128) 101-107; nr 9(134) 104-107; nr 10(134) 105-107.
13. I. ORTIZ DE URBINA, Maryja w patrologii syryjskiej, przekład M. Starowieyski i K. Niklewicz, *CzST* 11(1983) 95-171.

1984

14. ***„Karmię was tym, czym sam żyję”, 1-4, Warszawa : ATK 1984, 2 wydanie.***
15. "La esperanza (elpis, elpizo) en los Padres Apostolicos", w: *Dios y Hombre*, Pamplona 1984, 747-750.
16. "La pénitence dans les apophtegmes des Pères du désert", *VoxP* 4(1984) z. 6-7, 317-326.
17. "Apokalipsa Piotra", przekład tekstu greckiego, wstęp, komentarz i opracowanie, *WST* 2(1984) 48-78.
18. MARCIN Z BRAGI, "Teksty prawne", wstęp, opracowanie, częściowo przekład, *WST* 2(1984) 79-121.
19. "Tytuł *Theotokos* w świadectwach przedefeskich", *ACr* 16(1984) 409-449.
20. "Ojcowie o pokucie", *WAW* 74(1984) nr 5-6, 167-184 (opracowanie).
21. "Apoftegmaty Ojców Pustyni", *Zagadnienia rodzajów literackich* 27(1984) z. 1/53, 121-124.
22. "Reguła zakonna", *tamże*, 130-132.
23. Przekłady tekstów patrystycznych w *PKat*: 5 VIII 1984; 19 VIII 1984; 16 IX 1984.

1985

24. "Pisarze pogańscy o chrześcijanach", *PP* 1985, 18-30, 181-194, 343-357.
25. "Powstanie święta Bożego Narodzenia", *Królowa Apostolów* 46(1985) nr 12.

1986

26. *Muza chrześcijańska I, poezja armeńska, syryjska, etiopska, Ojcowie żywi 6*, Kraków: Znak 1986, s. 475.
27. *I padri vivi, 1-4*, Roma: Città Nuova 1986.
28. *Apoftegmaty Ojców Pustyni*, PSP 33, 1-2, wstępy, opracowanie, redakcja, niektóre przekłady, Warszawa: ATK 1986.
29. *Apokryfy Nowego Testamentu, I, 1-2*, Lublin: RWKUL 1986 (2 wydanie).
30. "Patrologia w seminariach polskich", *VoxP* 6(1986) z. 11, 659-666.
31. "Mariologia Orygenes", w: *Orygenes, Homilie o Ewangelii św. Łukasza*, PSP 36, Warszawa 1986, 5-29.
32. "Eucharystia pierwszych chrześcijan", w: *II Kongres eucharystyczny*, Warszawa 1986, 73-88 = *TPow* 1987, nr 22.

1987

33. *Eucharystia pierwszych chrześcijan. Ojcowie żywi 7*, Kraków 1987, ss. 478.
34. "L'ésperance chez les Pères Apostoliques", *VoxP* 7(1987) z. 12-13, 371-382.
35. "L'enseignement de patrologie dans les seminaires polonais", *Bulletin St. Sulpice* 13(1987), 56-61.
36. **Publicystyka**: "Dlaczego Kościół starożytny?" *PKat* 1987, nr 4.
37. **Przekład**: Św. TOMASZ Z AKWINU, "Wykład Modlitwy Pańskiej", w: Św. TOMASZ Z AKWINU, *Wykład pacierza*, Poznań 1987, 63-90.

1988

38. *Pierwsi świadkowie, redakcja, wstępy, opracowanie, Ojcowie żywi 8*, Kraków: Znak 1988, ss. 570. [Rec.: E. WIPSYCKA, "Pierwsi świadkowie", *PKat* 19 II 1989].
39. "Maryja w pierwszych wiekach Kościoła", *W drodze* 7(179), 1988, 3-15; 5(189) 1989, 21-28 = *Immaculata* nr 285-286, 1988, 40-54, 297-298, 1989, 21-28 = "Maryja w Kościele starożytnym", w: *Matka Jezusa wśród pielgrzymującego Kościoła*, red. J.S. GAJEK, K. PEK, Warszawa 1993, 77-106.
40. "Najstarszy opis mariofanii", *VoxP* 8(1988) z.15, 735-744.
41. **Przekład**: Św. EFREM, "Zwiastowanie", *W drodze* 1988, nr 7, 105-107.

1989

42. **J. KARCZEWSKA**, *Wyposażenie świątyni katolickiej Niepokalanego poczęcia NMP w Puri (Indie), opracowanie, wstęp, komentarze, Pieniężno : Verbinum 1989*.
43. "Remarques sur les sources de quelques apophtegmes des Pères du Désert", *Studia patristica* 18,2, Kalamazoo-Leuven 1989, 293-298.

44. "Le titre de «*q̄eotoko*» avant le concile d'Éphèse", *Studia patristica* 19, Leuven 1989, 236-242.
45. "Formacja kulturowa przyszłych kapłanów", *AK* 112/81(1989), 393-406.
46. "Wykorzystanie pomocy naukowych w nauczaniu patrologii", *VoP* 1989, nr 16, 287-300.
47. "Formacja kulturowa przyszłych kapłanów", *AK* 112/81(1989), 392-406.
48. **Publicystyka:** "Notatki z sejmiku nawiedzonych", w: *Sacrum i sztuka*, Kraków 1989, 232-242; artykuły w *PKat* 8 I 1989; 5 II 1989; 3 IX 1989; *TPow* 51, 1989 (17 XII 1989).
49. **Przekład:** "Męka Pańska według Diatessaronu", *RBL* 42(1989) nr 4, 259-267.

1990

50. **Męczennicy. Wstęp, opracowanie, niektóre przekłady, wybór, wraz z E. Wipszycką, Ojcowie żywi 9, Kraków 1990, ss. 571.**
51. **P.P. VERBRAKEN, OSB, M. STAROWIEYSKI, Panorama patrystyczna, Warszawa: WAW 1990, ss. 248.**
52. "La plus ancienne description d'une mariophonie par Gregoire de Nysse", w: *Studien zu Gregor von Nyssa und der christliche Spätantike*, ed. H.R. DROBNER, C. KLOCK, Leiden 1990, 245-253.
53. "Omiletica mariana palestinese nel secolo V", w: *La mariologia nella catechesi dei Padri*, II, Roma 1990, 117-128.
54. "Le origini della poesia cristiana", *AION* (Napoli) 12(1990) 237-255.
55. "Egzegeza Ojców Kościoła", *AK* 115(1990), 25-36.
56. "Czternaście homilii z IX w.", *WST* 3(1985-1990) 206-223, (wraz z S. Grabowskim).
57. "Synod w Elwirze" (306), *tamże* 183-204 (wstęp, opracowanie).
58. "Hymn liturgiczny na tle rozwoju poezji starochrześcijańskiej", *Classica Wratislaviensia* 13(1990) 145-161.
59. "Perikaqarma et periyhma. Przyczynek do historii egzegezy patrystycznej", *Eos* 78(1990) 281-295.
60. "Sobory w starożytności chrześcijańskiej", *W drodze* 1990: "Kościół przedsoborowy", nr 1, 7-14; Sobór Nicejski I, nr 2, 64-73; Konstantynopol I, nr 3, 72-81; Sobór Efeski 431 rok, nr 4, 64-74; Sobór Chalcedoński 451 rok, nr 5, 63-73; Sobór Konstantynopolitański II, 553 rok, nr 6, 74-84; Sobór Konstantynopolitański III, 680/681 rok, nr 7, 81-92; Sobór Konstantynopolitański IV, 669/670 rok, nr 8, 69-78.
61. **Publicystyka:** *PKat* 14 I 1990 = "Dlaczego Kościół starożytny?" w: *Chrześcijaństwo wśród religii*, Warszawa 1990, 151-156.
62. **Przekład:** GRZEGORZ Z NAREKU, "Słowo 77", w: GRZEGORZ Z NAREKU, *Księga śpiewów Żalobliwych*, Warszawa 1990, 389-392.

1991

63. "Dzieje Pawła i Tekli", przekład, *RBL* 44(1991) nr 4-6, 118-126.
64. "Eucharystia w starożytnym chrześcijaństwie. Zestawienie topo – bibliograficzne", *WST* 4(1991) 42-112.

65. "Grzegorz z Nazjanzu, Wybór epigramów", przekład J. Łanowski, wstęp i komentarz M. Starowieyski, *tamże*, 149-158.
66. "Św. Barnaba w historii i legendzie", *ACr* 23(1991) 392-413.
67. "Problem apokryfów u pisarzy IV w.", *Meander* 46(1991) nr 11-12, 495-501.
68. "Narodziny poezji chrześcijańskiej", *Bobolaum* 2(1991) 99-110.
69. **Publicystyka**: *Niedziela* 20 X 1991; "Seminaria i co dalej?" *W drodze* 1991, nr 6/214, 90-94.

1992

70. Św. JAN CHRYZOSTOM, *Dialog o kapłaństwie*, tł. W. Kania, wstęp H. de Lubac, M. Starowieyski, opracowanie M. Starowieyski, Kraków : Maszchaba 1992, ss. 152.
71. *Muza chrześcijańska II, (Ojcowie żywi 10)*, Kraków: Znak 1992, ss. 562; **Rec.:** Z. ŁĄCZKOWSKI, *Słowo* 1993, 21-22; J. SOCHOŃ, "Muza chrześcijańska - dla wszystkich", *Nowe Książki* 1994, nr 8, 46-47.
72. "Isidore de Séville et les apocryphes", w: *De Tertullien aux Mozarabes*, Mélanges à J. Fontaine, vol. 1, Paris: Institut Et. August. 1992, 133-139.
73. "Aborcja w opinii wczesnochrześcijańskich pisarzy", *PP* 1992, nr 11, 292-307.
74. "Izydor z Sewilli i apokryfy", *Acta Universitatis Nicolai Copernici*, Historia XXVII, Nauki humanistyczno-społeczne, zeszyt 254, 1992, 151-157.
75. "Jakub większy, Apostoł", *W drodze* 1992, nr 8(228), 68-76.
76. "Kronika Apokryfów", *WST* 5(1992), 219-223.
77. **Recenzja**: A. HAMMAN, *Życie codzienne pierwszych chrześcijan*, Warszawa 1990 i TEN-ŻE, *Życie codzienne w Afryce północnej w czasach św. Augustyna*, Warszawa 1989; w: *Studia franciszkańskie* 5(1992), 368-371.
78. **Publicystyka** : *Niedziela* 19 I 1992; 15 III 1992; 26 IV 1992; "Sobory niepodzielnego Kościoła": 31 V 1992; 21 VI 1992; 5 VII 1992; 2 VIII 1992; 27 IX 1992; 8 XI 1992; "Życie nienarodzonych w starożytności niechrześcijańskiej", *Aspekty* 8(1992) nr 7-8, 14; "Życie nienarodzonych w starożytności chrześcijańskiej", *Aspekty* 8(1992) nr 9, 16; *Aspekty* 8(1992) nr 10, 16; *Gość niedzielny* 4 X 1992; *PKat* 1992, nr 22, 6; "Jakub Większy, Apostoł", *W drodze* 1992, nr 228, 368-377.

1993

79. *Żywoty Ojców Jurajskich*, oprac. i red. M. STAROWIEYSKI (Źródła monastyczne 1), Tyniec-Kraków 1993, ss. 140.
80. Św. JAN CHRYZOSTOM, *Katechezy chrzcielne, (U źródeł katechumenatu 1)*, przel. W. Kania, wstęp i opracowanie M. Starowieyski, Lublin : Kerygna 1993, ss. 131.
81. *Pierwsza Księga Starców (BOK 2)*, tł. S.M. Borkowska, wstęp, opracowanie M. Starowieyski, Kraków 1993, s. 333.
82. "Catechesi biblica dei pellegrini in Terra Santa (secoli II-IV)", w : *Esegesi e catechesi nei Padri (secolo II-IV)*, Atti del convegno... a cura di S.Felici, Roma 1993, 147-161
83. "Le livre de l'Ecclesiaste dans l'antiquité chrétienne", w: *Gregory of Nyssa, Homilies on Ecclesiastes...*, *Proceedings of the Seventh International Colloquium on Gregory of Nyssa...* ed. by S.G. HALL, Berlin 1993, 405-440.

84. "Les écrivains païens et les chrétiens au II siècle", w: *Studia patristica* 26, Leuven 1993, 184-191.
85. "Pielgrzymki do Ziemi Świętej w wiekach II-IV a Biblia", *Bobolanum* 4(1993) 146-160.
86. "Aborcja w oczach wczesnochrześcijańskich pisarzy", *Studia paradyskie* 3(1993) 107-128.
87. "Datowanie Aktów św. Barnaby (BHG 225I ClAp 385) i Panegiryku św. Barnaby (BHG 226; ClAp 286)", *Meander* 48(1993) 219-223.
88. "Maryja w Kościele starożytnym", w: *Matka Jezusa wśród pielgrzymującego Kościoła*, red. J.S. GAJEK, K. PEK, Warszawa 1993, 77-106.
89. "Kronika patrystyczna" i "Kronika apokryfów Nowego Testamentu", *WST* 6(1993) 299-310.
90. **Publicystyka:** *PKat* 1993, nr 1; nr 7, nr 18; nr 22; "Ciocia Zosia", w: Z. STAROWIEYSKA-MORSTINOWA, *Ci, których spotykałam*, Warszawa 1993, 21-30; "Hipokrates ocenzurowany", *Gość Niedzielny* 1993, nr 13; nr 25; nr 36, nr 37 i nr 39; *Aspekty* 9(1993) nr 4, 33; 9(1993) nr 5, 31; "Księża-poeci czy poezja kapłańska?", *W drodze* 9(1993) nr 5, 102n.; "Przekłady tekstów eucharystycznych (Izaak Wielki, Narsai, św. Efreem, Serapion z Thmuis)", *W Drodze* 1993, nr 6, ss. 4, 12, 60, 69, 72, 106n.; PAWEŁ BISKUP MONEMBASII, "O Sergiuszu, obywatelu Aleksandrii", *List* 1993, nr 10, 24n; *Msza św.* luty 1993, 49; *W drodze* 1993, nr 11, 104n.

1994

91. PAWEŁ BISKUP MONEMBASII, *Opowiadania dla duszy pożyteczne o cnotliwych i bogobojnych mężach i niewiastach*, (MBOK 1), przeł. i oprac. M. Starowieyski, Kraków 1994. [zawiera też teksty Jana Moschosa].
92. CEZARY Z ARLES, *Pisma monastyczne*, (Źródła monastyczne 2), oprac. i red. M. Starowieyski, Tyniec 1994, ss. 132
93. *Wczesne reguły monastyczne Galii*, (Źródła monastyczne 3), oprac. i red. M. Starowieyski, Tyniec 1994, ss. 101. Rec.: J. NAUMOWICZ, *Magazyn, Słowo, dziennik katolicki* 1994, nr 39(50), 9 - z dn. 23-25 IX 1994.
94. *Sobory Kościoła niepodzielonego, cz. 1: Dzieje*, (a - Teologia dla wszystkich 2), Tarnów 1994, ss. 159; Rec.: E. STENCEL, *Pielgrzym* 1994, nr 16.
95. "Datation des Actes (Voyages) de S.Barnabé (BHG 225, ClAp 285) et du Panégérique de S.Barnabé d'Alexandrie le Moine (BHG 226, CPG 7400, ClAp 286)", *Philohistor, Miscellanea in honorem Caroli Laga Septuagenarii*, ed. ab A. SCHOORS, P. VAN DEUN, Leuven 1994, 195-198.
96. "Les De viris illustribus source pour l'histoire de la littérature chrétienne ancienne", *Pomoerium* 1(1994) 127-138.
97. "Les apocryphes dans la tragédie Christus Patiens", *Apocrypha* 5(1994) 269-288.
98. "Dzieje Jana Prochora", *Studia paradyskie* 4(1994) 131-202.
99. "Mariologia Ojców" 1 (św. Ignacy Antiocheński), *Jasna Góra* 1994, nr 1, 22; 2 (św. Justyn), *tamże*, nr 2, 18; 3 (Protewangelia Jakuba 1), *tamże*, nr 3, 25n.; 4 (Protewangelia Jakuba 2), *tamże*, nr 4, 14n.; 5. "Ody Salomona", *tamże*, nr 6, 19; "Ireneusz z Lyonu", *tamże* nr 9, 15n.

100. "Informacje o książkach", "Prace o Paulinie z Noli", "Recenzje", "Kronika apokryfów", *Meander* 49(1994) nr 5-6, 303-312.
101. "Św. Marcin i jego biograf", *W drodze* 1994, nr 11(225), 63-74.
102. "Świętego Marcina chwała pośmiertna", *W drodze* 1994, nr 12(256), 74-82.
103. **Recenzje** : Kronika patrystyczna (2): Włoskie wydanie *Wyznań*; Księga pamiątkowa ku czci prof. M. Spanneut; Teologia Boecjusza; Nowy tom *Corpus Christianorum, series Graeca, WST* 7(1994) 259-262. Kronika apokryfów (3): Nowy numer czasopisma *Apocrypha*; Seria *Apocryphes*; Zbiór artykułów prof. F. Bovon; Międzynarodowe kolokwium na temat literatury apokryficznej, *tamże*, 263-267.
104. **Publicystyka**: *W drodze* 1994, nr 1(245), 98-101; "Człowiek odwagi apostoelskiej i heroicznej nadziei" (wspomnienie o kardynale Gabrieli-Marii Garrone), *Słowo-Dziennik katolicki, Magazyn* 1994, nr 10(21) – z dn. 4-5-6 III 1994; nr 15(26) – z dn. 8-9-10 IV 1994; *Gość Niedzielny* 1994, nr 36 (4 IX 1994), 8; nr 37 (11 IX 1994), 21; nr 38 (18 IX 1994), 9.

1995

105. *Muza chrześcijańska, 3: Poezja grecka od II do XV w., (Ojcowie Żywi 12)*, oprac. M. Starowieyski, Kraków : Znak 1995, ss. 387.
106. *Droga krzyżowa z Ojcami Kościoła*, teksty: S. Kawecki, J. Naumowicz, M. Starowieyski, red. M. Starowieyski, Częstochowa : Edycja Paulińska 1995, ss.79.
107. *The Spirituality of Ancient Monasticism. Acts of the International Colloquium held in Cracow-Tyniec 16-19th November 1994, Specialized Contributions*, ed. by M. Starowieyski, Tyniec 1995, pp. 250; Rec. V. DESPREZ, *Lettres de Ligugé* 1995, nr 273, 3.
108. *Duchowość starożytnego monastycyzmu, Materiały z międzynarodowej sesji naukowej Kraków-Tyniec, 16-19 listopada 1994, Wykłady otwarte*, red. M. Starowieyski, Tyniec 1995, ss. 198.
109. SULPICJUSZ SEWER, *Pisma o św. Marcinie z Tours, (Źródła monastyczne 8)*, przekł. O.P.J. Nowak, OFM, wstęp, komentarz M. Starowieyski, Tyniec 1995, ss. 236.
110. *Dwunastu, Ps. Abdiasza, Historie apostoelskie, (Ojcowie Żywi 11)*, przekł. E. Nowak, M. Starowieyski, wstęp. M. Starowieyski, S. Wronka, oprac. M. Starowieyski, Kraków: WAM 1995, ss.469.
111. A.M. MALINGREY, *Chrześcijańska literatura grecka*, przekład M. Starowieyski, Tarnów: Biblos 1995, ss.190.
112. ANONIM, *Chrystus cierpiący, (Biblioteka Ojców Kościoła 5)*, przekł. J. Łanowski, wstęp i opracowanie M. Starowieyski, Kraków: M 1995, ss. 160.
113. "I Padri vivi", voll.1-4, w: *La Bibbia e i Padri della Chiesa*, Padova 1995, [na płycie CD-ROM].
114. "Żywoty i spisy Apostołów. Materiały do poznania legendy i kultu Apostołów", *Bobolanum* 6(1995)132-154.
115. "Pielgrzymka Egerii", w: *Peregrinationes, Pielgrzymki w kulturze dawnej Europy*, red. H. Manikowska, H. Zaremska, Warszawa 1995, 89-97.
116. "Kobieta w starożytności chrześcijańskiej", *W drodze* 1995, nr 3, 17-31.
117. "Sobór Efeski i sprawa Nestoriusza - problem źródeł", *Meander* 50(1995) 23-35.

118. "Evolution des structures monastiques: des ascètes aux ordres religieux", w: *La vie quotidienne des moines e des chaniones réguliers au Moyen-Age et temps modernes*, red. M. DERWICH, t. 1, Wrocław 1995, 99-109.
119. "Przygotowanie do kapłaństwa w Hiszpanii wizygockiej", *VoxP* 13-15(1993-1995) z. 24-29, 276-283.
120. "Legenda św. Jakuba Większego Apostoła", *WST* 8(1995) 39-96.
121. "Elementy patrystyczne w aktach Sympozjów w Efezie i w Tarsie", *WST* 8(1995) 271-273.
122. "Dwa tomy *Corpus Christianorum*", *WST* 8(1995) 273-275.
123. **Publicystyka:** *List* 3/95; "Czas pierwszych chrześcijan", *Pielgrzym*, Pelplin: 1995, nr 4(135), 3; nr 5(136), 5; nr 6(137), 5; nr 7(138), 5; nr 9(140), 5; nr 19(141), 7; nr 12(143), 5; nr 13(144), 5; nr 14(145), 5; nr 15(146), 5; nr 16(147), 5; nr 17(148), 5; nr 18(149), 5; nr 19(150), 5; nr 24(1955), 5; nr 27(158), 5; *Powściągliwość i praca* 1995, nr 2(533); nr 3(534); nr 6(537); nr 7-8(538-539); nr 9(540); nr 11(542); nr 12(543); "Mój przyjaciel don Camillo", *Gość Niedzielny* 1995: nr 9; nr 11; nr 22; "Mariologia Ojców", *Jasna Góra* 1995, nr 3, 1-2; nr 9, 11.

1996

124. *Druga Księga starców, Verba seniorum*, (Biblioteka Ojców Kościoła), przekł. M. Kozera, wstęp M. Starowieyski, dom L. Regnault, oprac. M. Starowieyski, Kraków: M1996, ss. 255.
125. *Ku Ziemi Świętej*, (Ojcowie żywi 13), przekł. i oprac. P. Iwazkiewicz, wstęp M. Starowieyski, Kraków : WAM1996, ss. 375.
126. *Palladiusz, Opowiadania dla Lausosa (Źródła monastyczne 11)*, przekł. S. Kalinkowski, wstęp i opracowanie M. Starowieyski, Kraków 1966, ss. 248.
127. *Pachomiana Latina (Źródła monastyczne 12)* przekł. O.A. Bober, W. Miliszkiwicz, M. Starowieyski, wstęp dom V. Desprez, oprac. M. Starowieyski, Tyniec 1966, ss. 304.
128. J. ŁANOWSKI, M. STAROWIEYSKI, *Literatura Grecji starożytnej*, Warszawa : PWN 1996, ss. 264+21 il.
129. "La légende de saint Jacques le Majeur", *Apocrypha* 7(1996) 193-203.
130. "Materiały do poznania legendy i kultu Apostołów 2, Grzegorz z Tours Księga o cudach błogosławionego Andrzeja Apostoła", *WST* 9(1996) 49-74.
131. "Od ascetów do zakonów", *W drodze* 1996, nr 4(272) 31-39.
132. **Publicystyka:** *Pielgrzym*, Pelplin: 1996, nr 1(159), 5; nr 2(160), 5; nr 3(161), 5; nr 4(162), 5; nr 5(163), 5; nr 7(165), 5; nr 8(166), 5; nr 10(168), 5; nr 12(170), 7; nr 13(171), 5; nr 14(172), 5; nr 15(173), 5; nr 16(174), 5; nr 18(176), 5; nr 19(177), 5; nr 20(178), 5; nr 21(179), 5; nr 22(180), 5; nr 23(1981), 5; nr 24(182), 5. "Mariologia Ojców", *Jasna Góra* 1996, nr 1; nr 3. *Powściągliwość i Praca*: 1996, nr 1; 2; 3; 4; 5; 6. Cykl : "Apostołowie", *Niedziela*: nr 29 (21 VII 1996); nr 31 (4 VIII 1996); nr 33 (18 VIII 1996); nr 35 (1 IX 1996); nr 37 (25 IX 1996); nr 39 (29 IX 1996); nr 41 (13 X 1996); nr 44 (3 XI 1996); nr 47 (21 XI 1996); nr 50 (15 XII 1996). *Słowo - Dziennik Katolicki* 20 III 1996; 28 III 1996; 10 IV 1996; 8 V 1996; 25-27 X 1996; J.J. THARAUD, *Ostatnia z odwiedzających*, tłum. M.S., *Gość Niedzielny* 1996, nr 51/52; "Qeioj anher, *La voce del Sud, Casa d'Eur-*

opa del Puglia, suppl. 1,3 (bez tego tytułu); "Temat zmarnowany", w: W trosce o kulturę, red. B. BEIŻE, Warszawa 1996, 443-447 = Słowo - Dziennik katolicki, z dn.19 VI 1996, 5.

1997

133. *Eucharystia pierwszych chrześcijan, Ojcowie Kościoła nauczają o Eucharystii, wybór i opracowanie M. Starowieyski, wstęp: M. Starowieyski, J. Miazek, A. Luft, Kraków: M 1997, ss. 374.*
134. L. REGNAULT, *Ewangelia przeżyta na pustyni*, Kraków : M 1997, ss. 159 (opracowanie redakcyjne).
135. "Bibliografia" (literatury chrześcijańskiej łacińskiej) w: J. FONTAINE, *Chrześcijańska literatura patrystyczna, rys historyczny*, Tarnów : Biblos 1997, 203-242.
136. "Apokryfy jako utwory apologetyczne", *WST* 10(1997), 357-366.
137. "Caelestis Urbs Hierusalem", w: *Jerozolima w kulturze europejskiej*, Warszawa : ISPAN 1997, 49-57.
138. "Sobór Efeski i sprawa Nestoriusza - problem źródeł", w: *Maryja w tajemnicy Chrystusa*, red. S.C. NAPIÓRKOWSKI, S. LONGOSZ, Niepokalanów 1997, 11-27.
139. "Legenda o powstaniu Składu Apostolskiego", w: *Symbol Apostolski w nauczaniu i sztuce Kościoła do Soboru Trydenckiego*, red. R. Knapińskiego, Lublin 1997, 51-62.
140. "Quelques remarques sur la méthode apocryphe", w: *Studia Patristica* 30, ed. E.A. Livingstone, Leuven: Peeters 1997, 102-113.
141. "Entre Euripide, la Bible et les apocryphes. La tragédie *Xristoj pasxwn*", w: *Scaenica Saravi-Varsoviensia. Beiträge zum antiken Theater und seinem Nachleben*, hrsg J. Axer und W. Görler, Warszawa 1997, 143-157.
142. "Scena Quo vadis? (Acta Petri, Martyrium 6)", *VoxP* 17(1997) z. 32-33, 381-390.
143. "Legenda o powstaniu Składu Apostolskiego", w: *Symbol Apostolski w nauczaniu i sztuce Kościoła*, red. R. KNAPIŃSKI, Lublin 1997, 51-62.
144. **Publicystyka:** "Qeioj anhr", *W drodze* 1997, nr 5(287). "Mąż Boży", *Agora* 8 VI 1997. J.H. TRARAUD, "Ostatnia z odwiedzających", tłum. M.S., *Jasna Góra* 1997, nr 12, 18. "Na dworze króla Teodoryka", *Pielgrzym* 1997, nr 1(185), 5. "W kręgu piewców św. Marcina", *tamże*, nr 3(187), 5. "Grzegorz Wielki", *tamże*, nr 4(199), 5. "Wielki encyklopedysta - Izydor z Sewilli", *tamże*, nr 5(189), 4. "Ostatni Ojciec Kościoła - Beda Wielebny", *tamże*, nr 7(191), 4. "W świecie mnichów wschodnich i zachodnich", *tamże*, nr 8(192), 5. "Retoryka czy homiletyka? Kazania Ojców Kościoła", *tamże*, nr 10(194) s.5. "Poezja bizantyńska", *tamże*, nr 11(195), 5. "Maksym Wyznawca", *tamże*, nr 12(196), 5. "Ostatni Ojciec Kościoła - św. Jan Damasceński", *tamże* nr 13(197), 5. "Dziwna i bogata ziemia", *tamże*, nr 15(199), 5. "Maryja przybywa do Monopoli", *tamże*, nr 16(200), 5. "Na obcasie buta włoskiego", *tamże*, nr 17(201), 5. "O teologii Ojców Kościoła" (rozmowa), *tamże*, 13-20, 7, 97. "Oto Matka Twoja" (św. Augustyn). *Jasna Góra* 1997, nr 3. "Maryja dała światu mannę" (Maksym z Turynu), *tamże*, nr 6. "Mąż Boży", *tamże*, nr 6. "Ojcowie Pustyni 1, Pod słońcem szatana", *List* 1997, nr 3. "Ojcowie Pustyni 2: Kto stoi niech baczny, aby nie upadł", *tamże*, nr 4. "Ojcowie Pustyni 3: Im bliżej Boga tym bliżej człowieka", *tamże*, nr 5. "Piekielne kompromitacje", *Słowo - Dziennik Katolicki*, z dn. 13 I 1997. "Piekielne rozmydlanie", *Niedziela* 1997, nr 43. "Błuźnierstwo", *Plus Minus - Rzeczypospolita*, 1-16 III 1997. "Nie święty Augustyn", *Życie* 27 XI 1997. "Apostołowie: Św. Tomasz", *Niedzie-*

la nr 2 (12 I 1997); "Św. Mateusz", *tamże*, nr 4 (26 I 1997); "Św. Jakub Alfeuszowy", *tamże*, nr 7 (16 II 1997); "Św. Juda Tadeusz", *tamże*, nr 12 (23 III 1997); "Św. Szymon", *tamże*, nr 16 (20 IV 1997); "Judasza", *tamże*, nr 19 (11 V 1997); "Św. Maciej", *tamże*, nr 29 (20 VII 1997); "Św. Paweł, 1", *tamże*, nr 35 (31 VIII 1997); "Św. Paweł, 2", *tamże*, nr 37 (14 IX 1997); "Kult Apostołów", *tamże*, nr 42 (19 IX 1997); "Apostołowie jako zjawisko kulturalne", *tamże*, nr 45 (9 XI 1997).

1998

145. *Pierwsi świadkowie, Pisma Ojców Apostolskich*, przekł. A. Swiderkówna, wstęp, opracowanie M. Starowieyski, (Biblioteka Ojców Kościoła 10), wyd. II uzupełnione, Kraków - Sandomierz : M 1998, ss. 475.
146. *Ze świata wczesnego chrześcijaństwa, Pogadanki radiowe*, Pelplin : Bernardinum 1998, ss. 340.
147. L. REGNAULT, *Wsluchując się dziś w słowa Ojców Pustyni*, Kraków: M 1998, ss.150, (opracowanie redakcyjne).
148. TENŻE, *Słowo Ojców Pustyni na dzień dzisiejszy*, Kraków : M 1998, ss. 88 (opracowanie redakcyjne).
149. NERSES SNORHALI, *Jezus, Syn jedyny Ojca i inne poematy*, (Ojcowie Żywi 14), Kraków: WAM 1998, ss. 222.
150. *Barwny świat apokryfów*, Poznań Wyd. św. Wojciecha, Uniwersytet Poznański 1998, ss. 47.
151. "Éléments apologétiques dans les apocryphes", w: *Les apologistes chrétiens et la culture grecque*, réd. B. POUDERON ET J. DORÉ, (Théologie historique 105), Paris : Beauchesne 1998, 187-197.
152. "Humanizacja i dehumanizacja teologii", *W drodze* 1998, nr 5(297), 53-65.
153. "Professore Ottavio Jurewicz (+Bibliografia)", w: *Mélanges d'histoire Byzantine offerts à Oktawiusz Jurewicz à l'occasion de son soixante-dixième anniversaire*, Łódź 1998, 3-9
154. P. KLIMEK, M. STAROWIEYSKI, "Commentari patristici ai libri del Antico Testamento (I) : commentari patristici ai libri dei Profeti Maggiori", *tamże*, 10-28.
155. "L'épisode Quo vadis?" (Acta Petri, Martirium 6), *Humanitas* (Coimbra), 50(1998) 257-262.
156. "Materiały do poznania legendy i kultu Apostołów (3). Teksty o św. Andrzeju Apostole", *WST* 11(1998) 125-152.
157. "Kronika patrystyczna", *WST* 11(1998) 319-329.
158. "Kronika apokryfów", *tamże*, 329-341.
159. "Le travail patrologique: traductions, commentaires, études", w: *Théologie en Pologne aujourd'hui*, dir. H. BOURGEOIS, Paris 1998, 74-79
160. **Publicystyka**: "Apostołowie", *Pielgrzym* 1998, nr 1(201), 4-5; "Święty Piotr" (1), *tamże*, nr 2(121), 3; "Święty Piotr" (2), *tamże*, nr 3(213), 4-5; "Święty Jakub Alfeuszowy, święty Filip", *tamże*, nr 8(218), 4-5; "Święty Maciej", *tamże*, nr 10(220), 4; "Nie lubiana asceza" (rozmowa z G. Idzikiem), *Niedziela* 1998, nr 14. "Smutne myśli po pięknych targach książki", *tamże*, nr 19. "Jeszcze raz o książce katolickiej", *Niedziela* (warszawska) 7 VI 1998 (list M. Wnuk i odpowiedź). "Warto przeczytać": *Niedziela*: "Nienawidzili go, po-

nieważ mówił prawdę”, 7 VI 1998; D. ROPS, *Ksiądz Wincenty*, 21 VI 1998; M. ZIĘBA, *Niezwykły pontyfikat*, 28 VI 1998; J. PAŁYGA, *Rwanda: czas apokalipsy, czas nadziei*, 5 VII 1998. J. RATZINGER, *Moje życie, wspomnienia*, 15 XI 1998; "Ołtarzewskie święcenia", *Gość niedzielny* 1998, nr 21 (warszawski); "Jasny promyk dzieciństwa" (1), *Sygnaturka* (Porąbka) 1998, nr 24 (2/98).

1999

161. *Sprawiedliwy z wiary żyje. Życie i męczeństwo Stanisława Starowieyskiego*, Kraków 1999, ss. 46 (i wznowienia).
162. *Słownik wczesnochrześcijańskich pisarzy wschodu*, Warszawa: IW Pax 1999, XIX+243+21+2 mapy.
163. *Karmię was tym czym sam żyję. Ojcowie Kościoła komentują Ewangelie niedzielne roku B*, Warszawa : IW Pax 1999, ss. 364, (wydanie 3 polskie, 6 ogólne).
164. M. STAROWIEYSKI, I. SILONE, *Opowieść o dziwnym księdzu (Don Luigi Orione)*, Ząbki: Apostolicum 1999, ss. 78.
165. J.M. VANNIER, *Bóg Ojciec, tajemnica miłości. Ojcowie Kościoła o Bogu Ojcu*, przekład i poszerzenie M. Starowieyski i J. Naumowicz, Warszawa : IW Pax 1999, ss.175.
166. V. DESPREZ, *Początki monastycyzmu, (Źródła monastyczne 21-22)*, Kraków: Tyniec 1999, ss. 430+ 414 (opracowanie naukowe).
167. ŚW. TOMASZ Z AKWINU, "Wykład Modlitwy Pańskiej czyli Ojciec nasz", w: ŚW. TOMASZ Z AKWINU, *Dzieła wybrane*, oprac. O.J. Salij, Kęty 1999, 618-641
168. "Od legendy do historii - święte założycielki Kościołów Gruzji i Armenii", w: *Studia Antiquitatis Christianae* 14, Warszawa : ATK 1999, 20-31.
169. "Kobieta w starożytności chrześcijańskiej", w: *Kobieta w kulturze średniowiecznej Europy*, Poznań : Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk 1999², 23-39.
170. "Komentarze biblijne patrystyczne w *De viris illustribus* św. Hieronima", *WST* 12(1999) 205-216.
171. **Publicystyka** : "Apostołowie", *Posłaniec Serca Jezusowego* (Chicago), X,1999. "Medytacje nad obrazem Rembrandta", *Laetare* 1999, nr 4/5, 13-17. "Rozważania adwentowe", *Inspiracje* 1999, nr 7(61) 35n. "Legenda o Bożym Narodzeniu", *Inspiracje* 1999, nr 8(62),12-16. "U początków chrześcijaństwa był list", rozmowa J. Kliś, T.J. Żołąćski, *Pocztą Polską* 7 XI 1999, 16-17; 14 XI 1999, 16-17. "Nasi bracia, chrześcijanie Wschodu", *Pielgrzym*, Pelplin 1999: 1. "Początki chrześcijaństwa w Gruzji", *tamże*, nr 16; 2. "W walce z pogaństwem", *tamże*, nr 17; 3. "Męczeństwo św. Szuszanik", *tamże*, nr 18; 4. "Między mazdaizmem a islamem", *tamże*, nr 19; 5. "Piotr Iberyjski", *tamże*, nr 20; 6. "Gruzja poza granicami Gruzji", *tamże*, nr 21; 7. "Historia o Barlaamie i Jozafacie", nr 22; 8. "Gruzińskie kwiatki św. Franciszka", *tamże*, nr 23;

2000

172. *Karmię was tym, czym sam żyję, Ojcowie Kościoła komentują Ewangelie niedzielne roku C*, Warszawa : IW Pax 2000, ss. 254.
173. GRZEGORZ WIELKI, *Dialogi*, tł. E. Czerny, A. Świderkówna, wstęp A. de Vogüé, komentarz i opracowanie, (Źródła monastyczne 23), Tyniec 2000, ss. 385.
174. "Uwagi o patrologii w Polsce", *VoxP* 19(1999) z. 36-37, 11-20.

175. "Rodzące się chrześcijaństwo wobec filozofii", w: *Inspiracje platońskie w literaturze staropolskiej*, red. A. NOWICKA-JEŻOWA, T. STĘPIEŃ, Warszawa 2000, 15-32.
176. "Apofthegmata Poustníh Otčů z hlediska litarárního", w: *Apoftegmata*, I, Praha 2000, 9-32.
177. **Publicystyka** : "Zagłaskana teologia", *Więź* 43(2000) nr 10(504), 69-80 = "Az elkényeszetett teológia", *Tanítvány* (Budapest) 2000, nr 3-4, 57-70. "Apologetyka na odwrót", *Życie* 4 IV 2000. "Chrześcijananie i poganie", *Inspiracje* 2000, nr 1-3, 63-65. "Nasi bracia, chrześcijanie Wschodu", *Pielgrzym*, Pelplin 2000: "Początki chrześcijaństwa w Armenii", *tamże*, nr 3; "Początki chrześcijaństwa w Armenii, Wiek V", *tamże*, nr 6; "Początki chrześcijaństwa w Armenii, Literatura", *tamże*, nr 8; "Legenda Bożego Narodzenia", *Powściągliwość i praca* 2000, nr 12; "Piekielne pytania, Piekielne kompromisy", w: *Puste piekło*, Warszawa 2000, 203-205, 210-213.

Ks. Tomasz STĘPIEŃ

lic. teologii, dr nauk humanistycznych

Urodzony 25 grudnia 1969 r. w Warszawie. Po ukończeniu XXXVI L.O. im. Świerczewskiego Waltera w Warszawie w 1988 r. i zdaniu egzaminu maturalnego, został przyjęty do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Jednocześnie rozpoczął studia na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Dnia 22 V 1994 r. otrzymał święcenia kapłańskie z rąk Kard. Józefa Glempa. W roku 1994 ukończył studia otrzymując tytuł magistra teologii (19 II 1994) po przedstawieniu pracy pt.: *Problem orzekania negatywnego w pismach "Corpus Areopagiticum"*. Po ukończeniu kursu licencjackiego praca magisterska została obroniona jako licencjacka (15 VI 1995 r.) i stanowiła podstawę do nadania tytułu licencjata teologii. Jednocześnie w czerwcu 1995 r. otworzył przewód doktorski na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Rada wydziału przyjęła tytuł pracy, który brzmiał: *Jednia i egzystencja. Filozoficzne aspekty egzystencjalne w "Traktatach teologicznych o Trójcy Świętej" Mariusza Wiktoryna*. Praca została obroniona 15 XI 1996 r. i decyzją rady wydziału został mu nadany stopień doktora nauk humanistycznych.

Od 1995 r. jest pracownikiem naukowym Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie. W latach 1995-1997 prowadził wykłady z zakresu antropologii filozoficznej i metafizyki na Studium Teologicznym w Wilnie (oddział PWTW). Od roku 1997 prowadzi wykłady oraz ćwiczenia z filozofii i antropologii kulturowej na wydziałach Marketingu i Socjologii Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Warszawie. Od 1997 r. jest adiunktem przy katedrze Teologii Dogmatycznej Wydziału Teologicznego UKSW. Na Wydziale teologicznym i Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej prowadzi wykłady kursoryczne i monograficzne, ćwiczenia i proseminaria z zakresu filozofii (historia filozofii starożytnej, średniowiecznej, nowożytnej i współczesnej; Wstęp do filozofii, Antropologia filozoficzna, Metafizyka, Filozofia Boga). Od roku 1997 pełni także funkcję duszpasterza akademickiego UKSW. Od 1999 r. prowadzi wykłady i ćwiczenia z filozofii w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie.

Od 1997 r. aktywnie współpracuje z Komisją Bizantynologiczną Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN, uczestnicząc w sesjach, wyjazdach naukowych i wygłaszając referaty. Od 1999 r. jest członkiem tejże komisji, oraz członkiem *Association Internationale des Études Byzantines*.

Prowadzi badania naukowe w zakresie ostatniego okresu filozofii starożytnej, który charakteryzuje się wzajemnym przenikaniem myśli pogańskiej i chrześcijańskiej. Jego zainteresowa-

nia skupiły się na dwóch myślicielach chrześcijańskich Pseudo-Dionizym Areopagicie i Mariuszu Wiktorynie. Wzajemne przenikanie się myśli pogańskiej i chrześcijańskiej jest śledzone poprzez ujęcie takich problemów jak: teoria emanacji, Opatrzność Boża, rozumienie filozofii, jako drogi ascetycznej i mistycznej.

Publikacje

I. Książki

1. *Jednia i Egzystencja. Filozoficzne aspekty egzystencjalne w "Traktatach Teologicznych o Trójcy Świętej" Mariusza Wiktoryna*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza NAWO 1998, ss. 109.

II. Artykuły naukowe

2. "Teologia negatywna w pismach *Corpus Areopagiticum*", *WST* 7(1994) 131-156.
3. PSEUDO-DIONIZY AREOPAGITA, *Pisma teologiczne*, tł. M. Dzielska, przedmowa T. Stępień, Kraków: Znak 1997, 9- 36.
4. "Problem rozumienia pierwszej triady hierarchii kościelnej u Pseudo-Dionizego Areopagity", *STV* 2(1998) 9-17.
5. "Etyczne aspekty pracy duszpasterskiej", w: *Zagadnienie etyki zawodowej*, Warszawa 1998, 45- 52.
6. PSEUDO-DIONIZY AREOPAGITA, *Pisma teologiczne II*, tł. M. Dzielska, przedmowa T. Stępień, Kraków: Znak 1999, 15-44.
7. "Dziedzictwo antyku we wczesnym chrześcijaństwie", *Wiadomości historyczne* 2000, nr 2/3, 65-77.

III. Tłumaczenia

8. KANDYD ARIANIN, *List do Mariusza Wiktoryna o Boskim Zrodzeniu*, przekład z języka łacińskiego i wstęp ks. Tomasz Stępień, *VoxP* 17(1997) z. 32-33, 457- 466.
9. MARIUSZ WIKTORYN, *Hymny o Trójcy Świętej*, przekład i opracowanie T. Stępień, *STV* 37(1999) nr 2, 7-26.

Ks. Janusz STROJNY

dr teologii

Urodzony 20 lipca 1939 r. w Czerlejnem, powiat Środa k/Poznania, z ojca Kazimierza i matki Heleny z domu Michalskiej. Maturę uzyskał w Liceum Ogólnokształcącym im. A. Mickiewicza w Poznaniu w 1959 roku. Przyjął święcenia kapłańskie w 1969 r. po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie.

Studia magisterskie odbył w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1974-1978. Dyplom magisterski uzyskał dnia 19 czerwca 1978 roku po przedstawieniu pracy zatytułowanej: *Wątki eklezjologiczne w twórczości księdza Władysława Kornilowicza* (ss.182), która została również uznana za licencjacką. Praca została napisana pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Henryka Bogackiego. Następnie podjął dalsze studia specjalistyczne w teologii dogmatycznej. Rok doktorancki odbył na ATK w roku akademickim 1980/1981. Doktorat uzyskał 21 stycznia

1985 roku po przedstawieniu dysertacji zatytułowanej: *Obraz Kościoła w przepowiadaniu i piśmiennictwie Stefana Kardynała Wyszyńskiego* (ss. 392). Rozprawa została napisana pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Alfonsa Skowronka.

Prowadził badania teologiczne w zakresie eklezjologii. Na etapie pracy magisterskiej badania te dotyczyły eklezjologii dwudziestolecia międzywojennego oraz odnowy eklezjologicznej w Polsce tego okresu. Dalsze badania, związane z pracą doktorską, dotyczyły eklezjologii powojennej, a zwłaszcza nauczania Prymasa Stefana Wyszyńskiego.

Od 1987 roku podejmował wykłady w zakresie teologii dogmatycznej w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. W 1989 roku podjął także wykłady na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie dla studentów świeckich, na Trzyletnim Studium Teologii dla Świeckich, oraz w Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrznego. Wykłady w zakresie teologii dogmatycznej obejmowały: eklezjologię, propedeutykę teologii, chrystologię, eschatologię, traktat „o wierze”, sakramentologię oraz mariologię. W ramach pracy dydaktycznej prowadził także seminaria dla alumnów WMSD oraz świeckich z PWTW w zakresie teologii dogmatycznej. Owocem tej pracy jest 12 licencjatów oraz 94 magisteria. Nadto wykonał 97 recenzji prac licencjackich i magisterskich. W związku z działalnością dydaktyczną udzielał wielu wywiadów radiowych i telewizyjnych.

Publikacje

I. Artykuły naukowe

1. "Spotkania małżeńskie", w: *Pomoc rodzinie niepełnej*, Sandomierz 1998, 79-88.
2. "Rola Ks. Władysława Kornilowicza we wspólnocie Kościoła", w: *ChŚ* 1984, nr 5/128, 25-43.
3. "Obecność Kościoła w społeczeństwie w nauczaniu Kardynała Stefana Wyszyńskiego", w: *ChŚ* 1984, nr 7/130, 20-40.
4. "Myśli Kardynała Stefana Wyszyńskiego o człowieku, Kościele i narodzie", w: *WST* 3(1985 – 1990), 75-94.
5. "Maryjność rzeczywistości zbawczej u Sługi Bożego Stefana Kardynała Wyszyńskiego", w: *Przewodniczka*, Częstochowa 1994, 425-433.
6. "Eklezjalny wymiar współczesnej ewangelizacji", w: *Z Maryją na drogach nowej ewangelizacji*, Kraków 1994, 32-46.
7. "Powołanie Kościoła do ewangelizacji" (materiały homiletyczne), *Biblioteka kaznodziejska*, 133(1994), nr 8-9, 209-215.
8. "Dary Boga" (materiały homiletyczne), *Biblioteka kaznodziejska*, 133(1994) nr 11-12, 373-378.
9. "Kościół - misterium Zbawienia", *WST* 8(1995), 173-217.
10. "Duchowy wymiar Prymasa Polski Stefana Kardynała Wyszyńskiego", *WST* 9(1996), 97-112.
11. "Kapłaństwo darem dla Kościoła - wymiar teologiczny", w: *Kapłaństwo i życie zakonne darem dla Kościoła*, Warszawa 1997, 9-27.
12. "Eschatyczna i Maryjna droga Kościoła", w: *Kapłaństwo i życie zakonne darem dla Kościoła*, Warszawa 1997, 87-101.

13. "Pneumatologiczny wymiar ludzkiego życia", w: *Duch Chrystusa i duch świata*, Warszawa 1998, 17-45.
14. "Duch Święty, który od Ojca i Syna pochodzi, obecny w tajemnicy Wcielenia i Odkupienia", *WST* 11(1998), 189-202.
15. "Duch Święty w życiu Kościoła, sakramenty, charyzmaty", *Laetare* (WMSD Warszawa), 1998, nr 2-3, 99-120.
16. "Kapłan wobec wyzwań trzeciego Tysiąclecia", *Laetare*, 1999, nr 6-7, 27-44.
17. "Jedność działania stwórczego i Opatrzności Bożej podstawą chrześcijańskiego *Credo*", *WST* 12(1999), 217-228.
18. "Prymas Tysiąclecia – kapłan wierny Ewangelii", *Laetare*, 2000, nr 8-9, 95-111.
19. "Objawienie się Trójcy Świętej Maryi w Zwiastowaniu w świetle nauczania Jana Pawła II", *Salvatoris Mater* 2(2000), nr 3(7), 94-112.
20. "Jedyność pośrednictwa zbawczego Chrystusa i Kościoła w perspektywie *Dominus Iesus*", *WST* 13(2000) 155-170.

II. Artykuły popularno-naukowe

21. *Kościół wobec związków niesakramentalnych*, Warszawa 1990, ss.1-24.
22. "Kościół - misterium Zbawienia", w: *Trwać w sercu Kościoła*, Kraków 1998, 95-193.
23. "Matka serc ludzkich", *Słowo - Dziennik Katolicki* (Magazyn) 2(1994), nr 22(33). (27-28-29. 05. 1994), 9 kolumn.
24. "Maryja w tajemnicy Boga", *Powściągliwość i Praca*, 1993, nr 5(512), s.1, 9, (4 kolumny).
25. "Maryja znak nadziei Kościoła", *Powściągliwość i Praca*, 1993, nr 10(517), s. 13, (4 kolumny).
26. "O małżeństwo sakramentalne", *CREDO* (miesięcznik), 1993, nr 4, 13-17, 10 kolumn.
27. "Eucharystia a kapłaństwo", *Życie konsekrowane*, 1997, nr 2(14), 61-63.
28. "Wyznanie wiary prowadzi do Zbawienia", *Biblioteka kaznodziejska*, 134(1995), 1-2, 69-71.
29. "Dekalog", *Młodzież katolicka*, nr 10, 11, 12 (XIII) 1985, 22-25.
30. "Wiara Wielkanocnego poranka w relacji Świętego Łukasza", *Laetare*, 1998, nr 1, 86-91.
31. "Otwarta brama Chwały", *Laetare*, 1998, nr 2-3, 149-155.
32. "Miłość czasu tłoczni", *Laetare*, 1999, nr 4-5, 144-155.
33. "Szaleństwo zła", *Laetare*, 2000, nr 6-7, 123-130.
34. "Chleb codzienności", *Laetare* 2000, nr 8-9, 154-165.

Gość Niedzielny (GN)

35. "Odnów nas", *GN*, nr 50, (10. XII. 1995).
36. "Wezwanie do jedności", *GN*, nr 4, (28. I. 1996).
37. "By wiara była rozumna", *GN*, nr 16, (21. IV.1996).
38. "Milczący świadek historii", *GN*, nr 19, (12. V. 1996).
39. "Matka a zarazem Królowa", *GN*, nr 21, (26.V. 1996).
40. "Wydarzenia znad Jordanu", *GN*, nr 22, (2.VI. 1996).
41. "Wędrówka z Jezusem", *GN*, nr 23, (9. VI. 1996).

Kościół znakiem Chrystusa, Wydział duszpasterstwa Kurii Metropolitalnej Warszawskiej (materiały), Warszawa 1992:

42. "Sakrament wiary", s. 6 -12
43. "Kościół wspólnotą ochrzczonych", s. 16 - 21
44. "Znak przebaczenia", s. 26 - 32
45. "Eucharystia - centrum życia Kościoła", s. 36 - 42
46. "Jedność Kościoła", s. 46 - 52.
47. "Namaszczenie świeckich w Kościele", s. 57 - 63
48. "Rodzina jako Kościół domowy", s. 67 - 73
49. "Posługa kapłaństwa hierarchicznego", s. 77 - 83
50. "Kościół znakiem nadziei", s. 87 - 92
51. "Człowiek znakiem obecności Boga", s. 94 – 99

III. Sympozja

52. "Pomoc rodzinie niepełnej", *Spotkania Mażeńskie* (referat), KUL - czerwiec 1986.
53. "Ogólnopolski kongres mariologiczny", *Maryjność rzeczywistości zbawczej u Sługi Bożego Stefana Kardynała Wyszyńskiego* (referat), Częstochowa 20 - 23, IX. 1990.
54. "Kongres teologów Europy Środkowej i Wschodniej", *Ut non evacuetur crux Christi* KUL 11 - 15. VIII. 1991.
55. Sympozjum: "25 - lecie Ruchu Pomocników Maryi Matki Kościoła", *Eklezjalny wymiar współczesnej ewangelizacji* (referat), Częstochowa 23 - 25. V. 1994.
56. Sympozjum: "Kapłaństwo jako dar dla Kościoła - wymiar teologiczny" (referat), Warszawa 20. XI. 1996.
57. Sympozjum Katechetyczne: "Chrystologia wiary" (referat), Kuria Warszawska 19. X. 1996.
58. Ogólnopolskie Sympozjum Akcji Katolickiej: "Eschatyczna i Maryjna droga Kościoła" (referat), Warszawa 7. XI. 1996.
59. Ogólnopolskie Sympozjum CARITAS: "Prawe sumienie fundamentem życia ewangelicznego" (referat), Warszawa 15. III. 1996.
60. Ogólnopolskie Sympozjum Sodalicji Maryjnej: "Rola Maryi w Kościele w świetle VIII rozdziału *Lumen Gentium*" (referat), Warszawa 20. I. 1996.
61. Spotkanie Stynodalne archidiecezji: "Jezus Chrystus wczoraj i dziś ten sam także na wieki" (referat), Warszawa 14. XII. 1996.
62. Sympozjum PWTW: "Pneumatologiczny wymiar ludzkiego życia" (referat), pt: *Duch Chrystusa i duch świata*, Warszawa 21. II. 1998.
63. Diecezjalne spotkania Akcji Katolickiej i kół synodalnych: "Duch Święty, który od Ojca i Syna pochodzi obecny w tajemnicy Wcielenia i Odkupienia" (referat), Warszawa 21 III 1998.
64. Ogólnopolskie Sympozjum Polskiego Związku Kobiet Katolickich: "Duch Święty w Życiu Kościoła charyzmaty, sakramenty" (referat), Warszawa 9. V. 1998.
65. Sympozjum Synodu Archidiecezji Warszawskiej: "Jedność działania stwórczego i Opatrzności Bożej podstawą chrześcijańskiego Credo" (referat), Warszawa 09.01.1999

66. Sympozjum – Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie, "Bóg Ojcem człowieka" (przewodniczenie) Warszawa WMSD 13.02.1999
67. Sesja naukowa poświęcona męczennikom: "Męczennicy świadkami miłości" (przewodniczenie), Warszawa WMSD 01.05.1999
68. Sesja naukowa pt. *Kapłan wobec wyzwań trzeciego tysiąclecia według Listu Kongregacji d/s Duchowieństwa*, (referat) Warszawa 16.09.1999
69. Sympozjum – Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie: *Kościół wobec przemian cywilizacyjnych u progu trzeciego tysiąclecia* (przewodniczenie) Warszawa WMSD 22.02.2000
70. Sympozjum - Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie, *Media zagrożeniem ewangelizacji?* (przewodniczenie) Warszawa WMSD 28.10.2000

IV. Recenzje

71. "Stefan MOYSA, *Nadzieja zawieść nie może*, ss. 170", w: *PP* 1983, nr 1/737, 144 – 146.
72. "Michał ŻÓŁTOWSKI, *Blask prawdziwego światła. Matka Elżbieta Czacka i jej dzieło*, Lublin 1999, ss.322", w: *WST* 12(1999), 335-338.

V. Wywiady

73. "Świecki teolog w świecie", *PKat* 1997, nr 39(606), 16.
74. "Dynamizm Jana Pawła II ma swe źródło w mocy Chrystusa", *KAI - Biuletyn Prasowy* 1996, nr 92(192) (15.XI.1996).
75. "Tajemnica Kościoła", *Słowo Dziennik Katolicki - Magazyn* 2(1994) nr 48(59), 5-7.
76. "Tajemnica Kościoła", *Słowo Dziennik Katolicki - Magazyn* 2(1994) nr 49(60), 4-6.
77. "Świat potrzebuje duchowych autorytetów", *PKat* 1999, nr 32(703) (7.XI.1999).

Ks. Sławomir SZCZEPANIAK

lic. teologii, dr filozofii i filozofii moralnej

Urodzony 4 czerwca 1963 r. w Warszawie. Świadectwo maturalne otrzymał w 1983 r. W latach 1983-1989 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, otrzymując magisterium po napisaniu pracy pt.: *Problem filozofii religii w pismach M. Jaworskiego*, pod kierunkiem ks. prof. B. Dembowskiego na seminarium z historii filozofii. Święcenia kapłańskie otrzymał 20 maja 1989 r. W roku 1991 r. na PWTW otrzymał tytuł licencjata teologii w zakresie historii filozofii. W latach 1992-1995 studiował na Wydziale Filozofii *Institut Catholique de Paris*, otrzymując w 1995 Dyplom Studiów Specjalistycznych (DEA) po przedstawieniu dysertacji zatytułowanej: *De la Morale à Dieu. Esquisse de la philosophie de Maurice d'Hulst (1841-1896)*, napisanej pod kierunkiem profesora J. Greischa. W latach 1995-1999 podjął dalsze studia na Wydziale Filozofii *Institut Catholique de Paris* oraz na Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych *Université de Marne-la-Valée*. Poszukiwania skoncentrowane wokół problematyki etycznej we wczesnej fenomenologii uwieńczone zostały obroną rozprawy doktorskiej pt.: *La philosophie pratique de Franz Brentano*, napisanej pod kierunkiem profesora J. Greischa. W 1999 r. otrzymał stopień doktora filozofii Instytutu Katolickiego w Paryżu i stopień doktora filozofii moralnej Uniwersytetu Marne-la-Valée. W 2001 r. na mo-

cy decyzji Rady Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Wyszyńskiego dokonano nostryfikacji uzyskanych dyplomów i stopni, uznając je za równorzędne z dyplomem i stopniem doktora nauk humanistycznych.

Od 1999 r. wykładowca teorii poznania, wykładów monograficznych oraz prowadzący ćwiczeń z lektury tekstów filozoficznych na PWTW. Od 2000 r. wykładowca, a od 2001 r. adiunkt na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego przy Katedrze Historii Etyki. Wykładowca etyki życia społecznego, wykładów monograficznych oraz prowadzący ćwiczeń z etyki ogólnej, metodyki pracy naukowej, a także seminaria licencjackie i magisterskie z etyki. Uczestniczy w pracach *Laboratoire d'Anthropologie et de Philosophie Morale* w Paryżu.

Jego poszukiwania dotyczą głównie problematyki odnowy filozofii Arystotelesa w końcu XIX wieku i jej znaczenia dla filozofii współczesnej, która na nowo podejmuje zagadnienie etyki życia społecznego, szukając nowych inspiracji i dróg wyjścia z matni dominującego indywidualizmu etycznego. Wyrazem tych poszukiwań jest dyskusja, która miała miejsce w Niemczech w latach sześćdziesiątych XX wieku, rozpoczęta przez H.-G. Gadamera i H. Arendt, a znana dziś pod hasłem *Rehabilitierung der praktischen Philosophie*, jak również dyskusja lat osiemdziesiątych w Stanach Zjednoczonych Ameryki między *liberalizmem* i *komunitaryzmem* (J. Rawls, A. MacIntyre, Ch. Taylor), czy w końcu próba opisu sfery afektywnej życia ludzkiego i jej analizy pod kątem określenia jej udziału w decyzji moralnej, proponowana przede wszystkim przez M. C. Nussbaum i znana w Stanach Zjednoczonych Ameryki pod hasłem *Therapy of Desire*. Cechą wspólną tych dyskusji jest powrót do inspiracji arystotelesowskich. Powstaje jednak pytanie: która z tych interpretacji pozwala nam na pełniejszą eksploatację problemów, przed którymi staje współczesna etyka?

Pełni funkcję duszpasterza niewidomych oraz asystenta KIK-u.

Ks. Bolesław SZEWC

dr matematyki, dr filozofii

Urodzony 22 maja 1955 r. w Warszawie. W latach 1974-1979 studiował na Wydziale Matematyki, Mechaniki i Informatyki Uniwersytetu Warszawskiego, uzyskując tytuł magistra. Od 1979 r. do 1983 r. pracował w Instytucie Zastosowań Matematyki i Statystyki w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego Akademii Rolniczej w Warszawie. Otworzył wtedy przewód doktorski na Uniwersytecie Warszawskim w dziedzinie układów dynamicznych. Brał również udział w dwóch konferencjach naukowych we Francji i w jednej w Czechosłowacji. Pracę doktorską obronił w 1983 r. po przedstawieniu rozprawy pt.: *Operator Perrona -Frobeniusa w przestrzeniach funkcji gładkich na odcinku*, pod kierunkiem prof. dr hab. Wiesława Szlenka. W roku 1984 opublikował ją po angielsku w czasopiśmie specjalistycznym *Ergodic Theory and Dynamical Systems*, wydawanym w Wielkiej Brytanii.

W latach 1983-1988 odbywał formację w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 24 VI 1990 r.

Od 1990 roku podjął studia na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, na kierunku Logiki i Metodologii. Pracę doktorską napisał pt.: *Podstawy metanauki Tadeusza Czeżowskiego*, uzyskując stopień doktora nauk humanistycznych 13 VI 1994 r. Od 1994 r. jest adiunktem na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej ATK, a od 25 X 1996 r. wykładowca Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie.

Publikacje

1. "Existence of a homoclinic point for the Henon Map", *Commun. Math. phys.* 75(1980) 285-291.
2. "Some construction of measures with maximal entropy in Stielman's example", *Bull. Ac. Pol.: Math.*, 29(1981) 439-448.
3. "The Perron-Frobenius operator in spaces of smooth functions on an interval", *Ergod. Th. & Dynam. Sys.* 4(1984) 613-643.

Ks. Robert Rafał SZEWCZYK

Urodzony 24 marca 1965 r. w Warszawie. Tam też uczęszczał do szkoły podstawowej w latach 1972 -1979, oraz do liceum 1979 - 1983. Po maturze, w 1983 r. wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie oraz rozpoczął studia teologiczne na Papieskim Wydziale Teologicznym, zakończone w 1989 r. magisterium (w zakresie teologii duchowości), na podstawie pracy pt. *Nawrócenie jako podstawa życia chrześcijańskiego w nauczaniu Papieża Jana Pawła II*. W tym samym roku otrzymał święcenia kapłańskie i został skierowany jako wikariusz do parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Piastowie, gdzie pracowałem do roku 1991. Następnie został skierowany na studia specjalistyczne z katechetyki w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie otrzymał stopień licencjata w 1993 r. oraz stopień doktora teologii (w 1995 r.) na podstawie pracy pt. *Tożsamość katechety w świetle dokumentów Kościoła w latach 1965 - 1991*, pisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Mieczysława Majewskiego. Jest kapłanem diecezji Warszawsko-Praskiej. Od 1995 r. pracuje w Kurii Biskupiej, jako wizytator katechetyczny oraz wykłada katechetykę na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. W roku 2001 został wpisany na listę ekspertów MEN ds. kwalifikacji nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy.

Publikacje

1. *Tożsamość katechety w świetle dokumentów Kościoła w latach 1965 – 1991*, Warszawa 1996.
2. "Egzegeza i katecheza", *WST* 10(1997) 319 – 328 (wraz z ks. J. Skarpetowskim).
3. *Pozwólcie dzieciom przychodzić do mnie. Podręcznik katechetyczny dla uczniów klasy I*, Warszawa 1998. (Red.)
4. *Przyjdźcie do mnie wszyscy. Podręcznik katechetyczny dla uczniów klasy II*, Warszawa 1998. (Red.)
5. *Pozwólcie dzieciom przychodzić do mnie. Podręcznik katechetyczny dla uczniów klasy I*, Warszawa 2000. Wydanie II poprawione (Red.)

Ks. Jan SZUBKA

mgr teologii, dr prawa kanonicznego

Urodzony 15 stycznia 1957 r. w Jaworzynie. Świadcetwo maturalne uzyskał w 1976 r. Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Żychlinie. W latach 1976-1982 odbywał studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, które ukończył magisterium teologii na podstawie pracy pt.: *Przepisy karne w ko-*

ścielnym prawie partykularnym polskim w latach 1945-1981 napisanej w ASTK pod kierunkiem Ks. dra Antoniego Gościmskiego w 1981 r. W latach 1985-1989 odbywał studia doktoranckie w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Doktor prawa kanonicznego na podstawie pracy pt.: *Przestępstwa i kary w statutach polskich synodów odprawionych w latach 1918-1983* napisanej pod kierunkiem Ks. prof. dra hab. Krukowskiego na Wydziale Prawa Kanonicznego i Świeckiego KUL w 1991 r.

Od 1990 r. jest pracownikiem PWTW i WMSD w Warszawie. Wykłada prawo kanoniczne i wyznaniowe. Przynależy do Stowarzyszenia Kanonistów Polskich, Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego im. bł. Ks. Romana Archutowskiego.

Jest promotorem 3 prac licencyjnych i ponad 30 prac magisterskich, autorem kilku niewielkich artykułów popularnonaukowych oraz kilkunastu haseł w Nowej Encyklopedii Powszechnej PWN.

Ks. Marek SZYMULA

dr teologii

Urodzony 20 stycznia 1961 roku w Warszawie. Ukończył Technikum Nukleoniczne w Otwocku, uzyskując świadectwo maturalne i tytuł technika elektroniki jądrowej w 1981 r. Też rok rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Tytuł magistra teologii uzyskał w roku 1988 na podstawie pracy pt.: *Duchowość kapłańska w nauczaniu papieża Pawła VI*, napisanej na seminarium teologii duchowości ASTK w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie pod kierunkiem ks. dra Leszka Slipka. W roku 1989 rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, gdzie ukończył studia specjalizacyjne o kierunku Biblijno-Pastoralnym. W latach 1990-1992 odbył dwuletnie studia specjalistyczne z zakresu teologii duchowości, uwieńczone złożeniem egzaminu licencyjnego. W roku akademickim 1992/93 ukończył kurs doktorancki z zakresu teologii duchowości na Wydziale Teologicznym ATK w Warszawie. Stopień naukowy doktora teologii uzyskał na podstawie dysertacji pt.: *Duchowość zakonna według pism bł. Honorata Koźmińskiego*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Stanisława Urbańskiego na seminarium teologii duchowości Wydziału Teologicznego ATK w roku 1998.

W 1993 roku został mianowany przez Ks. Prymasa Józefa Glempa wykładowcą i duszpasterzem Archidiecezjalnego Kolegium Teologicznego w Warszawie. W ramach zajęć dydaktycznych podejmuje wykłady z zakresu teologii duchowości, patrologii oraz teologii moralnej. Jednocześnie w latach 1993-95 pełnił funkcje ojca duchownego Archidiecezjalnego Kolegium Teologicznego.

Od roku 1995 na mocy dekretu Ks. Prymasa Józefa Glempa pełni obowiązki ojca duchownego w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Wraz z nominacją na pracownika Seminarium Duchownego zostały mu zlecone wykłady z zakresu teologii duchowości dla alumnów i osób świeckich studiujących na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. W latach 1995-1997 uczestniczył w dwuletnim kursie „Szkoly Formacji Ojców Duchownych Seminariów Diecezjalnych i Zakonnych” organizowanym pod patronatem Komisji ds. Duchowieństwa przy Episkopacie Polski.

Na mocy dekretu Kard. Józefa Glempa od roku akademickiego 1998/99 podejmuje wykłady zlecone na specjalizacji z teologii duchowości na Wydziale Teologicznym ATK. Od 1999 r. jest pracownikiem ATK (a następnie UKSW) na Wydziale Teologicznym na stanowisku adiunkta przy katedrze Teologii Życia Duchowego.

Jest członkiem Sekcji Duchowości Teologów Polskich, Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego oraz należy do Sekcji Ojców Duchownych Wyższych Seminarium Duchownych Diecezjalnych i Zakonnych. Współpracuje ze Stowarzyszeniem Chrześcijańskich Dzieł Wychowania, biorąc udział w programie Projektu Odbudowy Struktur Wychowawczych jak również ze Stowarzyszeniem Psychologów Chrześcijańskich, prowadząc zajęcia dydaktyczne z zakresu teologii duchowości.

Jest wykładowcą Centrum Duchowości „Honoratianum” w Zakroczymiu, gdzie podejmuje zajęcia dydaktyczne w ramach Studium Duchowości Honorackiej jak również uczestnikiem naukowych spotkań Wspólnot Honorackich organizowanych przez Zakon Braci Mniejszych Kapucynów w Warszawie.

Jest współredaktorem wraz z ks. prof. dr hab. Stanisławem Urbańskim, pozycji serii wydawniczej „Mistyka Polska” prezentującej dorobek naukowy warszawskiego środowiska naukowego w dziedzinie badań nad duchowością polską oraz współorganizatorem ogólnopolskich sympozjów naukowych organizowanych przez Sekcję Teologii Duchowości UKSW.

Jako wykładowca teologii duchowości uczestniczył w licznych sympozjach i zjazdach naukowych. W roku 1996 brał udział w sympozjum poświęconym 50-tej rocznicy święceń Jana Pawła II w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie nt. „Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II”. W ramach sympozjum wygłosił komunikat pt. „Kapłan jako głosiciel słowa Bożego i szafarz Eucharystii według nauczania Pawła VI i Jana Pawła II”. W roku 1998 uczestniczył w ogólnopolskim sympozjum Mistyki, zorganizowanym przez Sekcję Teologii Duchowości ATK, gdzie wygłosił referat pt.: „Życie mistyczne podstawą duchowości zakonnej w świetle nauczania bł. Honorata Koźmińskiego”. Jest uczestnikiem corocznych sympozjów organizowanych przez Wyższe Seminarium Duchowne Braci Mniejszych Kapucynów Prowincji Warszawskiej w Lublinie. W roku 2000 miał w ramach tegoż sympozjum referat pt. „Błogosławiony Honorat i jego sposób prowadzenia dusz”. Uczestniczył w sympozjum organizowanym przez Wydział Teologii KUL Sekcję Teologii Duchowości i Wicypostulatora Sprawy Kanonizacji bł. Honorata Koźmińskiego nt.: W X Rocznice Beatyfikacji o. Honorata Koźmińskiego. W ramach tegoż sympozjum odbyła się promocja książki jego autorstwa pt.: „Duchowość zakonna. Duchowość zakonna według nauczania bł. Honorata Koźmińskiego”, Warszawa 1998. Brał udział w 6 audycjach radiowych Radia „Józef” i „Warszawa-Praga”.

Szczególnym przedmiotem jego naukowych zainteresowań jest teologia duchowości. Problematyka jego badań obejmuje przede wszystkim zagadnienia związane z duchowością kapłańską, zakonną i laikatu, jak również dynamiczną koncepcją życia duchowego, teologiczną analizą poszczególnych szkół duchowości chrześcijańskiej, ze szczególnym uwzględnieniem duchowości polskiej oraz diarystyką duchową. Jako drugi nurt badań objęte są zagadnienia związane z teologią moralną, pastoralno-biblijną, oraz patrologią. Prowadzi badania naukowe nad źródłami historycznymi dotyczącymi przedstawicieli duchowości honorackiej na terenie Polski i Rosji. Jest promotorem prac magisterskich w ramach prowadzonego seminarium naukowego w UKSW oraz WMSD. Dotychczas zostały napisane i obronione cztery prace magisterskie natomiast 20 jest w toku opracowywania.

Publikacje

I. Książki

1. *Duchowość zakonna. Duchowość zakonna według pism bł. Honorata Koźmińskiego*, Warszawa: ATK 1998², ss. 279

2. *Mistyka drogą zjednoczenia z Bogiem*, red. S. URBAŃSKI, M. SZYMULA, Warszawa: ATK 1999, ss. 423.
3. *Duchowość przelomu wieków*, red. S. URBAŃSKI, M. SZYMULA, Warszawa: UKSW 2000, ss. 406.

II. Artykuły naukowe

4. "Podstawowe funkcje posługi kapłańskiej w świetle nauczania papieża Pawła VI", *WST* 8(1995) 149-158.
5. "Fundamentalne elementy duchowości kapłańskiej w świetle nauczania papieża Pawła VI", *WST* 10(1997) 367-378.
6. "Kapłan jako głosiciel słowa Bożego i szafarz Eucharystii według nauczania Pawła VI i Jana Pawła II", w: *Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II. Sympozjum naukowe z okazji 50-lecia święceń kapłańskich Jana Pawła II*, red. J. SZCZUREK, Kraków: PAT 1997, 183-187.
7. "Naśladowanie Chrystusa", *W Służbie Oblicza* 34(1997) nr 125, 49-50.
8. "Rachunek sumienia", *W Służbie Oblicza* 34(1997) nr 125, 51-59.
9. "Życie zakonne według rad ewangelicznych na podstawie nauczania bł. Honorata Koźmińskiego", *WST* 11(1998) 239-248.
10. "Dążenie do świętości jako podstawowy warunek życia chrześcijańskiego według nauczania bł. Honorata Koźmińskiego", w: *Człowiek wielkiej mądrości i świętości. Błogosławiony Honorat Koźmiński kapucyn*, red. G. BARTOSZEWSKI, Lublin: TNKUL 1999, 223-238; także w: *Wspólnota Honoracka* 1998 (Wydanie specjalne), 13-22.
11. "Współpraca w dziele Odkupienia podstawą życia zakonnego", *W Służbie Oblicza* 35(1998) nr 126, 46-48.
12. "Charyzmat wynagradzania drogą do świętości", *W Służbie Oblicza* 35(1998) nr 126, 49-56.
13. "Duchowa sylwetka Matki Elizy Cejzik", *W Służbie Oblicza* 35(1998) nr 126, 57-60.
14. "Kult Najświętszego Oblicza w duchowym doświadczeniu Matki Elizy Cejzik", *W Służbie Oblicza* 35(1998) nr 128, 41-46.
15. "Akt ofiarowania się Chrystusowi przez Niepokalane Serce Maryi", *W Służbie Oblicza* 35(1998) nr 129, 37-41.
16. "Kult Najświętszego Oblicza w duchowym doświadczeniu Kościoła i osobistym świadectwie Matki Elizy Cejzik", *W Służbie Oblicza* 36(1999), nr 130, 38-41.
17. "Mały katechizm o tajemnicy śmierci według Matki Eleonory Motylowskiej", *Ancilla* 33(1999) nr 1/137, 7.
18. "Wewnętrzny obraz i dynamika życia duchowego", *Biuletyn Wychowania Seminaryjnego - Przemyśl* 41(1999) 39-50.
19. "Ewangelizacja Samarytanki - osoby inicjującej wspólnotę wierzących", *Biuletyn Wychowania Seminaryjnego - Przemyśl* 41(1999) 51-56.
20. "Wspólnoto-twórcza działalność św. Pawła Apostoła", *Biuletyn Wychowania Seminaryjnego - Przemyśl* 41(1999) 57-62.
21. "Osiągnięcia naukowo-badawcze pracowników naukowych Sekcji Teologii Duchowości ATK", w: *Mistyka drogą zjednoczenia z Bogiem*, red. S. URBAŃSKI, M. SZYMULA, Warszawa: ATK 1999, 239-295; *RT* 46(1999) z. 5, 21-52; *AK* 92(2000) t. 134, nr 1/545, 62-87.

22. "Sekcja Teologii Duchowości ATK (1989-1999)", *AK* 92(2000) t. 134, nr 1/545, 50-61.
23. "Życie mistyczne podstawą duchowości zakonnej w świetle nauczania bł. Honorata Koźmińskiego", w: *Mistyka drogą zjednoczenia z Bogiem*, red. S. URBAŃSKI, M. SZYMULA, Warszawa: ATK 1999, 90-99.
24. "Źródła duchowości honorackiej. Bibliografia bł. Honorata Koźmińskiego", w: *Duchowość przelomu wieków*, red. S. URBAŃSKI, M. SZYMULA, Warszawa: UKSW 2000, 166-192.
25. "Formacja do modlitwy wewnętrznej", w: *Biuletyn wychowania seminaryjnego - Przemysł* 42(2000) 41-56.
26. "Błogosławiony Honorat i jego sposób prowadzenia dusz", w: *Franciszkańskie kierownictwo duchowe*, red. A. DERDZIUK, Lublin: WSD OFMCap 2000, 53-78.
27. "Droga życia konsekrowanego na przykładzie Matki Elizy Cejzik (1858-1898)", *Laetare* 2000, nr 8-9, 136-145.
28. "Duchowa dynamika przebaczenia", *Zeszyty Formacji Duchowej* 2000, nr 14, 39-47.

III. Recenzje

29. S. URBAŃSKI, M. SZYMULA (red.), *Mistyka drogą zjednoczenia z Bogiem*, Warszawa: ATK 1999, w: *CzST* 27(1999) 352-356; *Via Consecrata* 1999, nr 10, 45-47; *STV* 38(2000) nr 1, 237-242; *HD* 70(2000) nr 2/255, 149-154.
30. S. URBAŃSKI, M. SZYMULA, *Duchowość przelomu wieków*, Warszawa: UKSW 2000, w: *STV* 38(2000) nr 2, 240-243.
31. P.P. OGÓREK OCD, *Mistrz Jan Eckhart a święty Jan od Krzyża*, w: *Zeszyty Karmelitańskie* 2000, nr 2/12, 124-127.

IV. Sprawozdania

32. "Pierwsze Ogólnopolskie Sympozjum Mistyki zorganizowane przez Sekcję Teologii Duchowości Akademii Teologii Katolickiej", *WST* 11(1998) 411-415; *Kroniki Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie* 4(1998), 177-184; *STV* 37(1999) nr 1, 207-212.
33. "Sprawozdanie z II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Sekcję Teologii Duchowości ATK", *HD* 69(1999) nr 3/252, 135-138, *STV* 38(2000) nr 1, 195-199.
34. "Pokłosie Konferencji *Nowe religie – Nowe duchowości*", *Via Consecrata* 1999, nr 7-8, 54.
35. "Milenijne Ogólnopolskie Sympozjum Duchowości pt.: *Duchowość Europy* zorganizowane przez Sekcję Teologii Duchowości Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego", *STV* 38(2000) nr 2, 209-213, *AK* 92(2000) t. 135, nr 548, 178-182.

Ks. Ryszard ŚLIWIŃSKI

dr filozofii w zakresie psychologii

Urodzony 16 marca 1926 r. w Żyrardowie. Święcenia kapłańskie przyjął 24 VIII 1952 r. z rąk kard. Stefana Wyszyńskiego. Studiował psychologię i filozofię na Wydziale filozoficznym KUL, gdzie uzyskał doktorat w 1969 r. Wykładał w WMSD psychologię i filozofię. Przebywał

na misjach w Sudanie i Keni. Po powrocie z Afryki wykładał filozofię w WSD w Grodnie (Białorusi). Zmarł 31 XII 1997 r. w Białymstoku. (Publikacje: zob. *WST* 2/1984, 236).

Ks. Wojciech TABACZYŃSKI

dr teologii, dr hab. teologii fundamentalnej, prof. zw. teologii

Urodzony 22 kwietnia 1923 r. w Pruszkowie. Świadcstwo dojrzałości uzyskał w 1944 r. w ramach tajnego nauczania Liceum im. Tomasza Zana w Pruszkowie. Studia seminaryjne odbył w latach 1945-1950 w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, będąc jednocześnie studentem Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego. Świecenia kapłańskie otrzymał 16 IV 1950 r. Magisterium z teologii w zakresie apologetyki uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim w 1952 r. na podstawie pracy: *Tekst obietnicy prymatu (Mt 16, 18ns) w świetle problematyki tomistycznej i historyczno-morfologicznej*. Doktorat teologii w zakresie apologetyki uzyskał w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w 1965 r. na podstawie pracy: *Wpływ przeżycia religijnego na formalną strukturę osobowości w świetle warstwowej teorii Rempleina oraz eksperymentalnej psychologii Gruenhna* (wydana drukiem 1982 r.). Stopień doktora habilitowanego w zakresie apologetyki uzyskał w ATK w 1975 r. na podstawie pracy: *Geneza mariofanii z Lourdes w świetle źródeł historycznych* (wydana drukiem w 1984 r.). Stopień docenta w ATK uzyskał w 1981 r. Tytuł profesora (potwierdzony przez Centralną Komisję Kwalifikacyjną) uzyskał w 1990 r.

Od 1959 r. prowadził wykłady w Seminarium Metropolitalnym Warszawskim (najpierw z liturgiki, później zaś z teologii fundamentalnej w ramach Akademickiego Studium Teologii Katolickiej i z kolei na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie). Od 1977 r. prowadził wykłady na ATK (Instytut Studiów nad Rodziną). Aktualnie prowadzi wykłady zlecone w Instytucie Studiów nad Rodziną Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Jest członkiem redakcji czasopisma *Warszawskie Studia Teologiczne*. Przez szereg lat uczestniczył w dorocznych sesjach naukowych wykładowców teologii fundamentalnej w Polsce. Zajmuje się problematyką chrystofanii, a także mariofanii. Jest promotorem ok. 30 prac magisterskich i licencjackich oraz jednej pracy doktorskiej.

Publikacje

(do roku 1982 zob. *WST* 2/1984, 237)

I. Książki

1. *Geneza mariofanii z Lourdes w świetle źródeł historycznych. Próba oceny hipotezy psychogennej*, Warszawa 1984, ss. 128.
2. *Wprowadzenie do teologii katolickiej*, Warszawa 1994, ss. 78.
3. *Apologetyka (Teologia fundamentalna)*, Warszawa 1994, ss. 133.

II. Artykuły i recenzje

a. naukowe

4. "Wartość krytyczna najważniejszych świadectw heterograficznych Bernadety Soubirous o mariofaniach z Lourdes, *WST* 1(1983) 155-176.
5. "Ks. Prof. Dr hab. Ryszard Paciorek (1908-1981)", *STV* 24(1986) nr 1, 5-18
6. "Rec.: Ks. M. Rusecki, *Wierście moim dziełem. Funkcja motywacyjna cudu w teologii XX wieku*, Katowice 1988", w: *STV* 29(1991) nr 1, 166-171.

7. "Status naukowy teologii małżeństwa i rodziny", *Z pomocą Rodzinie* 2(1992) 53-55.
  8. "Kryteria myślenia naukowego w ujęciu Ks. prof. W. Kwiatkowskiego", *WST* 6(1993) 83-100.
  9. "Kościół Domowy w świetle nauki papieża Jana Pawła II", *AK* 86(1994) nr 509, 15-29.
  10. "Konstytucja Apostolska Ojca św. Jana Pawła II o uniwersytetach katolickich", *WST* 9(1996) 301-306.
  11. "Struktura pełnego przeżycia religijnego w świetle eksperymentalnej psychologii religii W. Gruehna", *WST* 10(1997) 379-387.
  12. [Hasła] w: *Słownik małżeństwa i rodziny*, Warszawa-Łomianki 1999: "Akt małżeński: V – Cele", s. 15; "Kursy przedmałżeńskie", s. 210; "Małżeństwo XIV – Małżeństwo z niekatolikiem", s. 238; "Małżeństwo XV – Małżeństwo z wyznawcą innej religii", s. 238 n.; "Małżeństwo XVI – Małżeństwo z niewierzącym", s. 239; "Monogamia", s. 281; "Ochrzczeni niepraktykujący", s. 311 n.; "Prawo do prawdy", s. 236 n.; "Prawo do wychowania", s. 367.; "Prawo do życia", s. 367 n.; "Rodzice VI – Rodzice w chrześcijańskich małżeństwach mieszanych", s. 387; "Rodzina I – Pojęcie", s. 388; "Świętość rodziny", s. 446; "Wieloleństwo (poligamia)", s. 467; "Życie III – Prawa", s. 506.
  13. "Przedmiot formalny apologetyki. Punkt widzenia autora", *WST* 12(1999) 239-242.
  14. "Rec.: Ks. Tadeusz Pikus, *Aksjologiczny wymiar religii w twórczości Aleksandra Mienia. Studium analityczno-krytyczne*, Warszawa 1999, ss. 490", w: *WST* 12(1999) 325-328.
- b. popularno-naukowe
15. "W dziesiątą rocznicę śmierci ks. Prof. Wincentego Kwiatkowskiego", *WAW* 64(1982) 301-304.
  16. "Unia Apostolska Najświętszego Serca Jezusa w Archidiecezji Warszawskiej (1907-1982)", *WAW* 64(1982) 347-356.
  17. "125 rocznica odrodzenia Unii Apostolskiej Kleru (1862-1987)", *WAW* 69(1987) 296-301.
  18. "Przygotowanie do życia chrześcijańskiego w rodzinie", *Odpowiedzialność i Czyn* 1(1988) 17.
  19. "Seminarium w Orchard Lake", *PKat* 77(1989) nr 26, 6.
  20. "Jakie mogły być istotne pobudki ofiary św. Maksymiliana Marii Kolbego w Oświęcimiu?", *Rycerz Niepokalanej* 1991, nr 6, 2 i 3. Ten sam art. pt.: "Korony Ojca Maksymiliana", *Słowo - dziennik katolicki: Magazyn* 3(1995) nr 3 (11-13 VIII 1995).
  21. "Uwagi na temat pornografii: Tak – życiu, tak – prawdzie", *Biuletyn Instytutu Studiów nad Rodziną* (ATK) 6(1993) 13 n.
  22. "Unia Apostolska a formacja ciągła kapłana diecezjalnego", *Notitiae Unionis Apostolicae* 25(1992) 65 n.
  23. "130 rocznica odrodzenia Unii Apostolskiej Kleru (1862-1992)", *Wiadomości Warszawskie Praskie* 2(1993) 108-112.
  24. "Ks. Prał. Dr Zbigniew Starnawski. Wspomnienie", *Notitiae Unionis Apostolicae* 28(1994) 90-94.
  25. "Homilia na Mszy św. pogrzebowej śp. Ks. Mikołaja Nowaka", *WAW* 75(1993) nr 12, 777-779.

26. "Ks. bp dr Zbigniew Kraszewski a Unia Apostolska Kapłanów Najświętszego Serca Jezusa", w: *Maria vincit*, Warszawa 1995, 50-53.
27. "Ks. Prałat mgr Czesław Miętek (1906-1986)", *Notitiae Unionis Apostolicae* 32(1996) 74-78.
28. "Siewca nowej ewangelizacji", w: *XX lat pontyfikatu Ojca św. Jana Pawła II*, Warszawa 1998, 120-122.
29. "Nowe elementy w statucie Unii Apostolskiej Kleru", *Notitiae Unionis Apostolicae* 36(1998) 24-27.
30. "Śp. Ks. doc. Jerzy Nosowski (1921-1999)", *Notitiae Unionis Apostolicae* 39(1999) 69 n.
31. "Czy światopogląd może mieć charakter naukowy?", *Laetare* 6/7 (1999) 114-118.
32. "Wielki charyzmatyk Kościoła", w: *Sluga Boży Stefan Kardynał Wyszyński*, Warszawa 2000, 185-187.

Nadto szereg sprawozdań z obrad Rady Krajowej Unii Apostolskiej Kleru w Polsce, z dorocznych sesji księży dyrektorów diecezjalnych Unii, z pielgrzymek krajowych Unii Apostolskiej Kleru na Jasną Górę w Częstochowie a także z działalności Unii Apostolskiej Kleru Archidiecezji Warszawskiej i Diecezji Warszawsko-Praskiej. Sprawozdania te były opublikowane w *Notitiae Unionis Apostolicae*, zwłaszcza w nr: 29(1994), 31(1995), 33(1996), 34(1997), 35(1997).

Ks. Janusz TARNOŃSKI

mgr filozofii, dr filozofii chrześcijańskiej, dr hab. nauk teologicznych, prof. nauk humanistycznych

Urodzony 11 lipca 1919 r. w Warszawie. Świadectwo maturalne uzyskał w Warszawie w 1937 r. Studiował w WMSD w latach 1937-1943. Magisterium z filozofii w zakresie pedagogiki UW uzyskał w 1951 r. a magisterium z filozofii w zakresie psychologii KUL w 1956 r. Doktorat z filozofii chrześcijańskiej w zakresie filozoficzno-pedagogicznym uzyskał na KUL w 1962 r. Stopień doktora habilitowanego nauk teologicznych w zakresie pedagogiki otrzymał w ATK 1972 r. Został docentem przy katedrze katechetyki na Wydziale Teologicznym ATK w 1980 r. Profesorem nadzwyczajnym nauk humanistycznych został mianowany przez Radę Państwa 1987 r. Profesorem zwyczajnym został na PWTW w 1990 r.

Był wykładowcą psychologii, pedagogiki i katechetyki w WMSD 1956 - 1996, pedagogiki na ASTK – PWTW do 1996, na ATK 1966 - 1996 oraz w katowickiej filii ATK 1970 - 2000 i przez 4 lata w Wyższym Seminarium Duchownym Pallotyńów w Ołtarzewie.

Pełnił funkcję krajowego duszpasterza nauczycieli (1963 – 1970). Był członkiem Komisji Duszpasterstwa Specjalnego Archidiecezji Warszawskiej, Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN 1985 – 1991, Międzynarodowego Komitetu Biura ds. Dziecka w Genewie, Międzynarodowego Stowarzyszenia Badań Osobowości i Charakteru w Paryżu, Międzynarodowego i Polskiego Komitetu Korczakowskiego oraz Polskiego Towarzystwa Pedagogiki Porównawczej, a także polskim korespondentem kwartalnika *Lumen Vitae* wychodzącego w Brukseli.

Wygłaszał wykłady na wielu uczelniach zagranicznych np. w Wyższej Szkole Pedagogicznej we Fryburgu: „*Wenn ihr nicht wie Kinder werdet...*” *Wir und die Kinderwelt* (także w Wiedniu, Berlinie, Düsseldorfie, Mannheim...) oraz w kraju np. *Realia i nadzieje pedagogiki personalno - egzystencjalnej* na UAM w Poznaniu (również w Warszawie, Krakowie, Łodzi, Wrocławiu, Toruniu...).

Prowadził Naukowe Koło Studentów Pedagogiki w latach 1986 - 1990; na seminaria Koła poświęcone dialogowemu wychowaniu do miłości przybywali studenci z wielu uczelni. Przedmiotem jego badań było teoretyczne i praktyczne wprowadzanie postawy dialogowej dorosłych wobec dzieci i młodzieży. Występował często w programach radiowych i telewizyjnych np. prowadził w roku 1998/9 teleturniej „Salomon” metodą dialogu z widzami ucząc stosowania Biblii w życiu codziennym.

Prace magisterskie i dyplomowe związane z badaniami pedagogicznymi Ks. prof. Janusza Tarnowskiego (kontynuacja z *WST* 11/1998) :

6. WŁODKOWSKA R., *Moralne postulatory wychowawcze w pismach ks. J. Tarnowskiego*. Praca magisterska pisana pod kier. ks. dr J. Mazura na seminarium z teologii moralnej w Instytucie Studiów nad Rodziną ATK (filia w Szczecinie) 1998.
7. KUBÓW M. J. S. J., *Dialog w zastosowaniu katechetycznym w ujęciu ks. J. Tarnowskiego*. Praca magisterska z katechetyki pisana pod kier. ks. prof. dr Murawskiego ATK Warszawa 1999.
8. KONKOL A., *Spotkanie i dialog jako podstawowa kategoria pedagogiki w ujęciu J. Tarnowskiego*. Praca magisterska pisana pod kier. prof. dr hab. J. Radziejwicz. Wyższa Szkoła Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie 2000.
9. PEŁNIA-IWANICKA B., *Dialog: rodzice – dzieci wg J. Tarnowskiego*. Praca dyplomowa pisana pod kier. dr J. Lachowicza w Szkole Wyższej im. P. Włodkowica Płock 2000.

Recenzje prac doktorskich

28. GOŁĘBIEWSKI A., *Katecheza formą profilaktyki choroby alkoholowej i narkomanii*, Warszawa 1999, WSPS im M. Grzegorzewskiej.
29. CHIBOWSKI H., *Radio w służbie nowej ewangelizacji w świetle dokumentów Magisterium Kościoła*, Lublin 2001, KUL.
30. RUTKOWSKI J., *Filozofia polityczna arystotelizmu i neoliberalizmu a wychowanie*, Warszawa 21001, UW.

Publikacje

(do roku 1998 r. zob. w *WST* 11/1998. Por. także *WST* 2/1984, 237-241)

1998

363. "Spotkanie dziecka ze światem sacrum", w: *Dzieciństwo i sacrum. Studia i szkice literackie*, Warszawa 1998, ss. 17-23.

1999

364. "Dialog podstawową kategorią personalistycznej teorii wychowania", w: *Wychowanie na rozdrożu. Personalistyczna filozofia wychowania* (red. F. Adamski) Kraków 1999, 185-186.
365. "Dialog z ofiarą i sprawcą przemocy", *BPS* 1999, nr 1 (35), 34 – 48.
366. "Mój ojciec umarł, gdy miałem dwa lata", *Zeszyty Formacji Duchowej* 1999, nr 9, 81 – 85.
367. "Oby przeniknęło Cię Słowo Boże", (Wprowadzenie i redakcja) w: *Weź - czytaj: Słowo Boże na niedziele i święta roku A*, Warszawa 1999, 8 – 13.

368. "To się bardzo przyda", *PKat* 1999, nr 3, 23.
369. "Dwa demony atakują księdza", *PKat* 1999, nr 4, 10.
370. "Człowiek otwarty", *GN* 1999, nr 17, 32.
371. Wprowadzenie wielogłosowe i red. (wraz z J. Fuglewiczem), w: *Weź i czytaj: Słowo Boże na niedziele i święta roku B*, Warszawa 1999, 5 – 14.
372. "Dialog z ofiarą i sprawcą przemocy", w: *Prawa dziecka. Deklaracje i rzeczywistość*, Kraków 1999, 183 – 194.
373. "Dialog z dzieckiem poranionym: rany – dialog – próby", w: *Pokój z dziećmi. Pedagogika chrześcijańska wobec rozwoju dziecka* (red. B. Smolewska-Ineiss) Warszawa 1999, 111 – 121.
374. "Pięćdziesięciolecie przyjaźni z Makarenką", w: *Antoni Makarenko. Konfrontacje pedagogiczne z końcem wieku* (red. M. Bybluk) Toruń 1999, 33 – 38.

2000

375. "Pasjonat Boży", w: *Sluga Boży Stefan Kardynał Wyszyński (1901 – 1981)*, Warszawa 2000, 188 – 189.
376. "Upominać czy tolerować?", *GN* 2000, nr 17.
377. *Tele – Salomon radzi szukającym prawdy*, Warszawa 2000, ss. 344.
378. "Moi mistrzowie duchowi", *Więź* 43(2000) nr 9, 137 – 140.
379. "Reforma szkolna pod znakiem zapytania", w: *Humaniści o prawach dziecka* (red. J. Bińczycka) Kraków 2000, 81 – 85.
380. "Trzej mistrzowie dialogu", w: *Edukacja alternatywna. Nowe teorie, modele badań i reformy* (red. J. Piekarski i B. Śliwerski) Kraków 2000, 81 – 85.
381. "Kara cielesna w świetle Biblii", *Niebieska Linia* 2000, 5, 3 – 5.
382. "Upominać czy tolerować", *Opoka* (internet) 2000, 1 – 3.

Ks. Piotr TOMASIK

dr teologii

Urodzony 22 lipca 1961 r. w Warszawie. W roku 1980, po zdaniu matury w XXI L.O. im. Hugona Kołłątaja w Warszawie, rozpoczął studia matematyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Po zdaniu na III rok przerwał je i wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Studia seminaryjne ukończył w roku 1988 z tytułem magistra teologii. 28 maja 1988 r. otrzymał święcenia kapłańskie z rąk kardynała Józefa Glempa. W roku 1991, po odbyciu studiów specjalistycznych z historii filozofii i napisaniu pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Bronisława Dembowskiego pracy pt.: *Dobro osoby a dobro wspólne. Filozoficzne aspekty dyskusji nad karą śmierci*, otrzymał na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie stopień licencjata teologii.

Pracował jako wikariusz w parafiach św. Stanisława w Siennicy, Matki Boskiej Częstochowskiej w Zielonce, Przemienienia Pańskiego w Radzyminie oraz Matki Boskiej Loretąńskiej w Warszawie. W latach 1990-94 był kapłanem Domu Pomocy Społecznej w Zielonce. Pracował również jako nauczyciel religii młodzieży szkół średnich: w Studium Nauczycielskim i Zespole Szkół Mechanicznych w Siennicy, w L.O. i Zespole Szkół Elektrycznych w Zielonce, w II L.O. im. C. K. Norwida w Radzyminie, w L.O. im. R. Barbosa w Warszawie. Trzykrotnie

otrzymał nagrodę dyrektora za wyróżniającą pracę pedagogiczną i czynną pomoc w organizacji pracy szkoły.

W roku akademickim 1994/95 odbył kurs doktorancki w Papieskim Wydziale Teologicznym *Bobolanum* w Warszawie. Pracę doktorską napisaną pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Romana Murawskiego SDB pt. *Nauczanie religii w publicznym liceum ogólnokształcącym wobec założeń programowych polskiej szkoły* obronił na tymże Wydziale w 1997 r. uzyskując stopień doktora teologii w zakresie katechetyki.

Od roku 1998/99 prowadził wykłady dla specjalizacji katechetycznej na Wydziale Teologicznym ATK. W roku 1998/99 wykladał pedagogikę i dydaktykę w PWT w Warszawie. Prowadzi również zajęcia w ramach permanentnej formacji katechetów diecezji warszawsko-praskiej. Od roku 2000/01 jest adiunktem w Katedrze Katechetyki Fundamentalnej i Historii Katechezy na Wydziale Teologicznym UKSW, wykładowcą katechetyki i pedagogiki w WSD Diecezji Warszawsko-Praskiej, wykładowcą katechetyki w WMSD w Warszawie i Sekcji św. Jana Chrzciciela PWT w Warszawie. Jest autorem książki (praca doktorska wydana przez Wydawnictwo Salezjańskie) i artykułów z zakresu nauki religii i katechezy oraz podręczników do nauki religii (spis publikacji zostaje dołączony).

Jest członkiem Zespołu do opracowania programów katechizacji i podręczników przy Konferencji Episkopatu Polski, Rady Programowej Miesięcznika *Katecheta* oraz Diecezjalnej Rady Katechetycznej Diecezji Warszawsko-Praskiej. W Warszawskim Towarzystwie Teologicznym im. bł. ks. R. Archutowskiego pełni funkcję sekretarza Zarządu.

Brał również udział (wygłaszając referaty) w następujących ogólnopolskich kongresach katechetycznych: 1998 – Ogólnopolski zjazd odpowiedzialnych za katechizację w Radomiu, 1998 – Sympozjum sekcji wykładowców katechetyki i pedagogiki wyższych seminariów duchownych w Polsce w Częstochowie.

Publikacje

I. Książki

a. naukowe i podręczniki do nauki religii

1. *Nauczanie religii w publicznym liceum ogólnokształcącym wobec założeń programowych polskiej szkoły*, Warszawa 1998: Wydawnictwo Salezjańskie, ss. 482.
2. *Dom na skale. Podręcznik do nauki religii dla II klasy gimnazjum*, Warszawa 2000: Kuria Biskupia Diecezji Warszawsko-Praskiej, ss. 332.
3. *Dom na skale. Poradnik dla nauczyciela religii w II klasie gimnazjum*, Warszawa 2000: Kuria Biskupia Diecezji Warszawsko-Praskiej, ss. 168.
4. *Idźcie na cały świat. Podręcznik do nauki religii dla klasy VIII szkoły podstawowej*, Warszawa 1998: Kuria Biskupia Diecezji Warszawsko-Praskiej, ss. 244.
5. *Słowo blisko ciebie. Podręcznik do nauki religii dla I klasy gimnazjum*, Warszawa 1999: Kuria Biskupia Diecezji Warszawsko-Praskiej, ss. 328.
6. *Słowo blisko ciebie. Poradnik dla nauczyciela religii w I klasie gimnazjum*, Warszawa 1999: Kuria Biskupia Diecezji Warszawsko-Praskiej, ss. 114.
7. *Tak niech świeci wasze światło. Podręcznik do nauki religii dla III klasy gimnazjum*, Warszawa 2001: Kuria Biskupia Diecezji Warszawsko-Praskiej, ss. 293.
8. *Zbudować dom na skale. Podręcznik do nauki religii dla klasy VII szkoły podstawowej*, Warszawa 1998: Kuria Biskupia Diecezji Warszawsko-Praskiej, ss. 266 [wydanie II pt.

Zbudować dom na skale. Dekalog gimnazjalistów, Warszawa 1999: Kuria Biskupia Diecezji Warszawsko-Praskiej].

b. popularnonaukowe

9. *Totus Tuus. Przygotowanie do pielgrzymki Jana Pawła II w Ojczyźnie*, red. P. TOMASIK, Warszawa 1999: Kuria Biskupia Diecezji Warszawsko-Praskiej, ss. 119 [autorstwo fragmentów: ss. 42-43, 53-54, 64-78].

II. Artykuły

a. naukowe

10. "Kara śmierci w aspekcie prawnym", *ChS* 23(1993) nr 3, 87-100.
11. "Uwagi w sprawie korelacji treści katechezy i przedmiotów humanistycznych w klasie I szkoły średniej", *Katecheta* (1993) nr 2, 76-78.
12. "Katecheza w misji ewangelizacyjnej Kościoła. Refleksje nad I częścią nowego *Dyrektorium ogólnego o katechizacji*", *Katecheta* 42(1998) nr 6-7, 9-18.
13. "Pedagogika wobec kryzysu wychowania", *WST* 11(1998) 287-318.
14. "Charakterystyka *Dyrektorium ogólnego o katechizacji*", w: *Katecheza Kościoła w świetle „Dyrektorium ogólnego o katechizacji”*, red. A. HAJDUK, Kraków 1999: WAM, 45-65.
15. "Encyklika *Fides et ratio* jako inspiracja dla wychowania katolickiego", *Katecheta* 43(1999) nr 2, 4-13.
16. "Zmiany w programach nauczania przedmiotów świeckich w liceum ogólnokształcącym po roku 1989 jako kontekst szkolnego nauczania religii", w: *Z dziejów edukacji narodowej i chrześcijańskiej*, red. M. J. ŻMICHROWSKA, z. 3, Niepokalanów: Wyd. OO Franciszkanów 1999, 153-173.
17. "Katecheza a szkolne lekcje religii", *HD* 68(1999) nr 1, 71-79.
18. "Lekcja religii katolickiej: wybór między dwiema skrajnościami", *Katecheta* 43(1999) nr 7-8, 92-95.
19. "Nauka religii w warunkach zreformowanej szkoły polskiej", *Wiadomości Archidiecezjalne Łódzkie* 73(1999) nr 9, 645-664.
20. "Nauka religii wobec reformy programów nauczania w polskiej szkole", *Bobolanum* 10(1999) nr 1, 193-217.
21. "Nauka religii wobec reformy", w: *Katecheza wobec zadań nowej szkoły*, red. D. JACKOWIAK, J. SZPET, Poznań 1999: Bogucki, 15-30.
22. "Nowe wyzwania dla katechezy i kształcenia religijnego w szkole", *WST* 12(1999) 243-258.
23. "Katechetyczny charakter lekcji religii", *Katecheta* 44(2000) nr 7-8, 100-102.
24. "Czy nauka religii docenia podmiotowość polskiej szkoły?", *Katecheta* 44(2000) nr 11, 65n.
25. "Korelacja nauki religii z programem szkolnym i duszpasterstwem parafialnym", *Zeszyty Katechetyczne – Szczecin* 2000, nr 17, 85-102.
26. "Korelacja religii i historii Kościoła w programach i podręcznikach do historii w gimnazjum", *Katecheta* 44(2000) nr 7-8, 11-17.
27. "Kształtowanie postaw społecznych na lekcjach religii", *Katecheta* 44(2000) nr 9, 9-18.
28. "Ku nowej podstawie programowej katechezy", *HD* 69(2000) nr 4, 27-34.

29. "Sens i treść katechezy parafialnej", *Zeszyty Katechetyczne – Szczecin* 2000, nr 17, 47-66.
30. "Szanse i zagrożenia nauki religii w zreformowanej szkole", *Katecheta* 2000, nr 1, 5-13.
31. "Zasady integrowania treści programowych historii i religii", *Horyzonty Wiary* 2000, nr 4, 17-34.
- b. popularno-naukowe
32. "Ocena z religii", *Przegląd Katolicki - Głos Diecezji Warszawsko-Praskiej* 1994, nr 18, 7.
33. "Po co religia w szkole?", *Przegląd Katolicki - Głos Diecezji Warszawsko-Praskiej* 1994, nr 1, 6-7.
34. "Osiemdziesiątce Szkoły w Kolonii Wileńskiej", *Głos Polski – Tygodnik Polaków w Kanadzie* (1995), nr 45, 17.
35. "Czas naszej wiary. Rozważania o Wielkim Tygodniu", *Gazeta Radzywińska* 1995, nr 14, 11; nr 15, 12.
36. "Jakich lekcji religii oczekuje młodzież?", *Przegląd Katolicki - Głos Diecezji Warszawsko-Praskiej* 1995, nr 36, 7.
37. "Wiara i władza", [polemika z artykułem R. Graczyka] *Gazeta Wyborcza* 1995, nr 206, 13.
38. "Nie za wszelką cenę", *Najwyższy Czas!* 1996, nr 20, 13.
39. "Czy Duszpasterstwu Akademickiemu potrzebne jest przedszkole?", *Brama Czasów* 1996, nr 2, 1-2,6.
40. "Czy kara śmierci jest rozwiązaniem? ", *Brama Czasów* 1996, nr 1, 3,6.
41. "Czy powrót ideologii?", *Niedziela Warszawska* 1996, nr 45, 3.
42. "Wolność słowa i teologia", [polemika z komentarzem J. Turnaua], *Gazeta Wyborcza* 1996, nr 142, 14.
43. "Światła Wielkiej Nocy", *Brama Czasów* 1996, 1-2.
44. "Gdzie katechizować dorosłych?", *Niedziela Warszawska* 1997, nr 4, 3.
45. "Grzech Kaina i kara", *TPow* 1997, nr 27, 5.
46. "Współczesność jako wyzwanie dla Kościoła", *Niedziela Warszawska* 1998, nr 48, 2; nr 49, 2; nr 50, 2; nr 51-52, 2.
47. "Wiara nie lubi myślenia?", *Niedziela Warszawska* 1998, nr 7, 1.
48. "Próba odczytania nowego *Dyrektorium ogólnego o katechizacji w warunkach polskich*", *Niedziela Warszawska* 1998, nr 38, 2.
49. "Lekcja religii czy katecheza", *Niedziela Warszawska* 1999, nr 13, 2; nr 14, 4.
50. "Posługa Słowa w Kościele Warszawsko-Praskim", *Niedziela Warszawska* 1999, nr 6, 2.
51. "W drodze ku Świętom Wielkanocnym", *Akcja Katolicka Diecezji Warszawsko-Praskiej* 1999, nr 1, 27-31.
52. "Wielkanoc", *Gazeta Marecka* 1999, nr 2, 1.
53. "Nowe podręczniki do religii w gimnazjum", *Wiadomości KAI* 1999, nr 36, 10.
54. "Olimpiada Wiedzy Religijnej", *Niedziela Warszawska* 1999, nr 14, 3.
55. "Droga do nowej koncepcji katechezy", *Niedziela Warszawska* 2000, nr 36, 1 i 6.

Ks. Jan TWARDOWSKI*

mgr filologii polskiej

Urodzony 1 czerwca 1915 r. w Warszawie, jako syn Jana Twardowskiego i Anieli z Konderskich. W 1936 r. uzyskał maturę w gimnazjum matematyczno-przyrodniczym im. Tadeusza Czackiego. W roku 1937 rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim na Wydziale Filologii Polskiej, które z powodu wojny ukończył dopiero w 1947 r. uzyskując tytuł magistra filologii polskiej w oparciu o pracę pt.: „*Godzina myśli*” Juliusza Słowackiego, napisaną pod kierunkiem prof. Wacława Borowego. W roku 1944 brał udział w Powstaniu Warszawskim w szeregach AK. W latach 1945-1948 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 4 lipca 1948 r.

W latach 1933-1935 był współredaktorem międzyszkolnego pisma młodzieży gimnazjalnej „*Kuźnia Młodych*”. Pełnił również funkcję redaktora działu literackiego. Na łamach tego pisma miał miejsce jego debiut poetycki i prozatorski. Po święceniach kapłańskich (1948-1952) pracował jako wikariusz w Żbikowie koło Pruszkowa, gdzie był prefektem Państwowej Szkoły Specjalnej. W latach 1953-1959 był wikariuszem kolejno w trzech parafiach w Warszawie a także prefektem w liceum Adolfa Sowińskiego na Woli. Był wieloletnim wykładowcą języka polskiego w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Od 1 VIII 1959 r. do chwili obecnej jest rektorem kościoła Sióstr Wizytek w Warszawie.

Otrzymał doktorat *honoris causa* przyznany przez Katolicki Uniwersytet Lubelski (1999). Jest laureatem wielu prestiżowych nagród literackich.

Publikacje (wybrane)

I. Wiersze

1. *Powrót Andersena*, Warszawa: F. Hoessick 1937 (reprint, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 1999).
2. *Wiersze*, Poznań: Pallottinum 1959.
3. *Znaki ufności*, Kraków: Znak 1970 (wyd. 2 1971; wyd. 3 1995; wyd. 4 [błędnie podano: 3] 2000, łącznie ze zbiorem *Niebieskie okulary*).
4. *Poezje wybrane*. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył Autor. Nota biograficzna Jadwiga Bandrowska-Wróblewska, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 1979, seria: *Biblioteka Poetów* (wyd. 2 1999. Nota biograficzna Stanisław Grabowski).
5. *Niebieskie okulary*, Kraków: Znak 1980 (wyd. 2 1996; wyd. 3 2000, łącznie ze zbiorem *Znaki ufności*).
6. *Rachunek dla dorosłego*, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 1982 (wyd. 2 1998; wyd. 3 1999).
7. *Który stwarzasz jagody. Wiersze wybrane*. Wyboru dokonał Andrzej Kaliszewski, Kraków: Wydawnictwo Literackie 1983 (wyd. 2 zm. 1988; wyd. 3 1990).
8. *Nie przyszedłem pana nawracać. Wiersze 1937-1985*. Wybór i opracowanie Jacek Giebułtowicz, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1986 (tylko w wyd. 1 *Posłowie* Jacka Giebułtowicza; wyd. 2 zm. 1989, od tego wydania pt. *Nie przyszedłem pana*

---

* Opracowała Aleksandra Iwanowska

- nawracać. Wiersze 1945-1985*; wyd. 3 1990; wyd. 4 1991; wyd. 5 popr. 1992; wyd. 6 popr. 1992; wyd. 7 1993; wyd. 8 popr. 1994; wyd. 9 1995; wyd. 10 1997; wyd. 11 zm. Wybór i opracowanie Jacek Giebułtowicz, Aleksandra Iwanowska 1998).
9. *Na osiołku*, Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL 1986.
  10. *Polska litania*. Ilustr. Jerzy Skąpski, Kraków: Znak 1988 [wydanie bibliofilskie].
  11. *Wiaro malutka. Wybór wierszy i wiersze najnowsze*. Wybór Józef Baran, Kraków: Wydawnictwo Miniatura 1989.
  12. *Sumienie ruszyło*, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1989.
  13. *Sumienie ruszyło i nowe wiersze*, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1990 (wyd. 2 1991; wyd. 3 1992; wyd. 4 1992; wyd. 5 1995).
  14. *Stukam do nieba*, Warszawa: Dom Księgarski i Wydawniczy Fundacji Polonia 1990 [wybór wierszy-modlitw].
  15. *Tak ludzka*. Wybór i opracowanie Aleksandra Iwanowska. Posłowie Jadwiga Kotarska, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha oraz Poznań: Wydawnictwo Literackie „Parnas” 1990 (wyd. 2 rozsz. — złożone do druku) [wybór wierszy maryjnych].
  16. *Nie bóg się kochać*. Wybór i opracowanie Barbara Arsoba. Posłowie Andrzej Sulikowski, Szczecin: Książnica Szczecińska 1991 (wyd. 2 zm. 1997).
  17. *Nie martw się*. Wybór i opracowanie Barbara Arsoba, Szczecin: Książnica Szczecińska 1992.
  18. *Wiersze*. Wybór i posłowie Waldemar Smaszcz, Białystok: Wydawnictwo Łuk 1993 (wyd. 2 1993; wyd. 3 1994; wyd. 4 1995; wyd. 5 uzup. 1996); wydanie pierwsze otrzymało nagrodę: „Książka stycznia 1993 roku”.
  19. *Słownik skowronek. Mini-antologia ornitologiczna*. Ilustr. Zygfried Gardzielewski. Posłowie Roman T. Marchwiński, Toruń: Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Książnica Miejska im. M. Kopernika 1993.
  20. *Wielkie i małe*, Poznań: Wydawnictwo Literackie „Parnas” 1993 [wiersze o tematyce przyrodniczej].
  21. *Krzyżyk na drodze*. Zdjęcia Piotr Cieśla, Kraków: Znak 1993.
  22. *Tyle jeszcze nadziei*. Oprac. Waldemar Smaszcz, Białystok: Wydawnictwo Łuk 1993; wyd. 2 Białystok: Unikat 2001.
  23. *99 wierszy...* Posłowie Jarosław Gawlik, Warszawa: Wydawnictwo S. R. [Agencja Artystyczna Sound Records] 1993 [wydanie pirackie].
  24. *Trzeba iść dalej, czyli spacer biedronki. Wiersze wszystkie 1981-1993*. Zebrała i opracowała Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1994 (wyd. 2 popr. 1995; wyd. 3 popr. 1996; wyd. 4 1998; wyd. 5 zm. 1999).
  25. *Wiersze wybrane*. Posłowie Bohdan Urbankowski, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1994, seria: *Lektury Szkolne* (wyd. 2 uzup. 1995).
  26. *Miłość za Bóg zapłać*. Wybór Autor, Aleksandra Iwanowska. Wstęp Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Anagram, Veda 1994, seria: *Antologia Nowej Poezji Polskiej* (wyd. 2 rozsz. 1996; wyd. 3 zm. 1999).
  27. *Litania polska*. Zdjęcia Piotr Cieśla, Kraków: Znak 1994.
  28. *Śpieszmy się kochać ludzi*. Wybór i posłowie Czesław M. Szczepaniak. Grafiki i linoryty wykonane przez dzieci, Sejny: Dziecięca Oficyna Wydawnicza 1994.

29. *Sześć pór roku*. Zdjęcia Piotr Cieśla, Kraków: Znak 1995.
30. *Przed kapłaństwem klękam...* Wybór Waldemar Wojdecki, Aleksandra Iwanowska. Posłowie Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Wydawnictwo Lumen; Wydawnictwo Sióstr Loretanek 1996 (wyd. 2 1997).
31. *Kazanie gorętsze*. Wybór Bohdan Drozdowski, Warszawa: Interart 1996, seria: *Biblioteka Poezji* (wyd. 2 1996; wyd. 3 1997).
32. *Trochę plotek o świętych*. Wybór i opracowanie Joanna Kurella. Ilustracje: podhalańskie malarstwo na szkle, Warszawa: Czytelnik 1996 (wyd. 2 1997).
33. *Spóźnione kukanie*. Zdjęcia Aleksandra Iwanowska, Kraków: Znak 1996.
34. *Rwane prosto z krzaka*, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 1996, seria: *Kolekcja Poezji Polskiej XX Wieku* (wyd. 2 1998, wyd. 3 rozsz. 2000).
35. *Biedroneczko leć do nieba*. Wybór Autor, Aleksandra Iwanowska. Wstęp Helena Zaworska, Kraków: Wydawnictwo Literackie 1997, seria: *Lekcja Literatury*.
36. *Spacer po Biblii*. Wybór, opracowanie, zdjęcia Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna Adam 1997 [wybór wierszy o tematyce biblijnej].
37. *Dom pod Dobrą Nowiną*. Wybór, wstęp Waldemar Smaszcz. Zdjęcia Wojciech Wyrzykowski, Urszula Zawadzka-Wyrzykowska, Białystok: Wydawnictwo Łuk 1997.
38. *Koty świętej Gertrudy*. Wybór i opracowanie Joanna Płaza. Zdjęcia Anna Teresa Godlewska, Warszawa: LTW 1998.
39. *Jak tęcza co sobą nie zajmuje miejsca. Wybór wierszy*. Wybór, opracowanie, wstęp, kalendarium Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 1997, seria: *Biblioteka Poetów*.
40. *Niebo w dobrym humorze*. Redakcja i zdjęcia Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 1998.
41. seria *Bliskie-Ważne-Najważniejsze* — tomiki wierszy: *Bóg, Cierpienie, Milczenie, Miłość, Modlitwa, Nadzieja, Nawrócenie, Pejzaż polski, Pokora, Prośba, Przemijanie, Pytania, Radość, Samotność, Smutek nie-smutek, Spotkania, Tęsknota, Wdzięczność, Wiara, Życie* (t. 1-20). Wybór tekstów Aleksandra Iwanowska. Zdjęcia Tadeusz Bach, Aleksandra Iwanowska. Oprac. graficzne Katarzyna Popławska, Poznań: Wydawnictwo Literackie „Parnas” 1998-1999.
42. *Miłość miłości szuka. Wiersze 1937-1998*. Zebrała, opracowała, posłowiem i kalendarium opatrzyła Aleksandra Iwanowska, t. I-II, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 1999.
43. *Trzeba iść dalej, czyli dalszy spacer biedronki. Wiersze wszystkie 1994-1998*. Zebrała i opracowała Aleksandra Iwanowska. Ilustr. Barbara Pogorzelska-Gac, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1999.
44. *Śpieszmy się kochać ludzi tak szybko odchodzą. Wiersze księdza Jana Twardowskiego. Pamiętka wystawy w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie*. Scenariusz wystawy Łukasz Kossowski, przy współpracy Ireny Kossowskiej. Wybór i opracowanie Aleksandra Iwanowska. Zdjęcia Aleksandra Iwanowska, Łukasz Korolkiewicz, Wojciech Prażmowski, Czesław Rzońca, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 1999 (wznowienie 2000).
45. *Zgoda na świat*. Wybór i wstęp Anna Janko, Warszawa: Prószyński i S-ka 1999, seria: *To jest poezja* (wyd. [2] 2001).

46. *Zeszyt mamusi*. Opracowanie, posłowie, noty Stanisław Grabowski, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 2000.
47. *Biedna logiczna głowa*. Opracowanie, nota biograficzna Stanisław Grabowski, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 2000.
48. *Stare fotografie*. Opracowanie, wstęp, nota biograficzna Stanisław Grabowski, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 2000.
49. *Ja ksiądz wędrujący jak grzyb po deszczu*. Wybór i opracowanie Marta Hydzik-Żmuda, Warszawa-Rzeszów: Agencja Wydawnicza Ad Oculos 2000, seria: *Klejnoty Poezji Polskiej*.
50. *Resztę zostawić Łasce*. Wybrała i opracowała Aleksandra Iwanowska. Opracowanie graficzne Katarzyna Popławska, Poznań: Wydawnictwo Literackie „Parnas” 2000 [wybór wierszy-modlitw].
51. *Wiersze o nadziei, miłości i wierze*. Wybór i posłowie Waldemar Smaszcz. Ilustr. Krzysztof Tur, Białystok: Wydawnictwo Łuk 2000.
52. „*Rzuć na bezsensnych garsteczkę siania*”. *Wiersze nie tylko o Bożym Narodzeniu*. Wybór, opracowanie i wstęp Bernadetta Kuczera-Chachulska, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2000.
53. *Nadzieja uczy czekać*. Wstępem opatrzył Autor. Wyboru dokonała Teresa Wrodycka, Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza ANAGRAM 2000/2001.
54. *Z pliszką siwą. Dawne i nowe wiersze o przyrodzie*. Zebrała, opracowała i wstępem opatrzyła Aleksandra Iwanowska. Zdjęcia Tadeusz Bach, Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 2000.
55. *Jakby Go nie było*. Opracowanie, nota biograficzna Stanisław Grabowski, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 2001.
56. *Prośba o uśmiech*. Opracowanie, nota biograficzna Stanisław Grabowski, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 2001.
57. *Lekcja z księdzem Twardowskim*. Prowadzi Helena Zaworska. Wybór wierszy Jan Twardowski, Aleksandra Iwanowska, Kraków: Wydawnictwo Literackie 2001.
58. *Jak tęcza co sobą nie zajmuje miejsca. Wybór wierszy*. Wybór, opracowanie, wstęp, kalendarium Aleksandra Iwanowska, wyd. 3, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 2001.
59. *Z opłatkiem i sercem*. Ilustracje graficznych opłatków i projekt tomu Marek Sobaciński, Świdnica: Wydawnictwo Beta.
60. *Nadzieja uczy czekać*. Wiersze wybrała Aleksandra Iwanowska. Ilustrował Marcin Strzembosz, dodatek do „Rzeczpospolitej” 2001 nr 298 z dn. 21.12 (nakład 300 000 egz.)
61. *Miłość miłości szuka. Wiersze 1937—2000*. Zebrała, opracowała, posłowiem i kalendarium opatrzyła A. Iwanowska, t. I-II, wyd. 2 zmienione, Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha 2002.

II. Wiersze i proza

62. *Miłość zdjęta z krzyża*. Wybór, opracowanie, wstęp Aleksandra Iwanowska, Poznań: Wydawnictwo Literackie „Parnas” 1995 (wyd. 2 zm. 2001) [wiersze i proza o tematyce wielkanocnej].

63. *Noc Szczęśliwego Rozwiązania*. Wybór, opracowanie, wstęp Aleksandra Iwanowska, Poznań: Wydawnictwo Literackie „Parnas” 1995 (wyd. 2 rozsz. 2000) [wiersze i proza o tematyce bożonarodzeniowej].
64. *Blisko Jezusa*. Wybór Waldemar Smaszcz, Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1995, seria: *Z Listkiem* (wyd. 2 1996; wyd. 3 rozsz. 1998; wyd. 4 1999).
65. *Milczysz ze mną*. Wybór i opracowanie Aleksandra Iwanowska. Posłowie Jadwiga Kotarska, Poznań: Wydawnictwo Literackie „Parnas” 1996 [wiersze i proza o tematyce maryjnej].
66. *Na plebanii w Lesznie*. Oprac. Waldemar Wojdecki, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej; Leszno k/ Błonia: Wydawnictwo Lumen 1994.
67. *Trzy wiersze i trzy krótkie opowiesci*. Oprac. Waldemar Wojdecki, Leszno k/ Błonia: Wydawnictwo Lumen 1996.
68. *Znów najpiękniejszy w Polsce jest lipiec nad wodą*. Wiersze i prozę wybrał i ułożył Jerzy Skwara, Katowice: Wydawnictwo Unia 1996, seria: *Biblioteka Polska*.
69. *Po wszystkie dni*. Wybór, opracowanie, posłowie Aleksandra Iwanowska. Ilustr. Maria Joachimowska, Poznań: Wydawnictwo Literackie „Parnas” 1997 [wiersze i proza o tematyce eucharystycznej]; książka ta wydana zostaje również alfabetem Braille’a (Laski).
70. *Miłości wystarczy że jest*. Wiersze i prozę wybrał i ułożył Jerzy Skwara, Katowice: Wydawnictwo Unia 1999.
71. *Elementarz księdza Twardowskiego dla najmłodszego, średniaka i starszego*. Teksty wybrała i ułożyła Aleksandra Iwanowska, Kraków: Wydawnictwo Literackie 2000. Nagrody honorowe: pierwsze miejsce w ogłoszonym przez „Rzeczpospolitą” plebiscycie na najważniejsze książki-wydarzenia roku 2000; Książka Roku (2000) „Magazynu Literackiego”.
72. *Zielnik x. Jana Twardowskiego*, Warszawa: Bronowski Studio 2000.
73. *Kalendarz*. Wybór Marta Hydzik-Żmuda. Fotografie Józef Ambroziewicz, Warszawa-Rzeszów: Ad Oculos 2001.

III. Proza i wiersze dla dzieci

74. *Zeszyt w kratkę. Rozmowy z dziećmi i nie tylko z dziećmi*. Ilustr. Jerzy Skąpski, Kraków: Znak 1973 (wyd. 2 poszerz. 1978).
75. *Nowy zeszyt w kratkę*, Poznań: Pallottinum 1986.
76. *Patyki i patyczki*. Ilustr. Joanna Ksycińska, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1987 (wyd. 2 1987; wyd. 3 zm. 1988; wyd. 4 1988; wyd. 5 1991; wyd. 6 1992; wyd. 7 1995; wyd. 8 1996; wyd. 9 1997; wyd. 10 1998).
77. *Dzieci na Drodze Krzyżowej*. Ilustr. Joanna Ksycińska, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 1989 (wyd. 1 pt. *Czternaście przystanków smutnych przed jednym wesołym*; wyd. 2 1990; wyd. 3 1993, wyd. 4 1996, wyd. 5 1998).
78. *Uśmiech Pana Boga. Wiersze księdza Jana Twardowskiego ilustrowane przez dzieci Podhala*, Warszawa: Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia” 1991.
79. *Kasztan dla milionera*. Ilustr. Dorota Usowicz, Szczecin: Wydawnictwo „Barbara” 1993 (wyd. 2 zm. 1993).

80. *O świętym Mikołaju*. Ilustr. Marzena Zacharewicz, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1994.
81. *Święty Mikołaj na Gwiazdkę*. Ilustr. Krzysztof Tur, Białystok: Wydawnictwo Łuk 1994; wyd. 2 Białystok: Unikat 2001.
82. *Najnowszy zeszyt w kratkę*. Przygotowała do druku Aleksandra Iwanowska, Kraków: Znak 1997 (wyd. 2 2000).
83. *Dwa osiołki*. Wybór i opracowanie Waldemar Smaszcz. Zdjęcia Wojciech Wyrzykowski, Urszula Zawadzka-Wyrzykowska, Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1998 (wyd. 2 2000); Instytut Wydawniczy PAX „za książkę ks. Jana Twardowskiego *Dwa osiołki*” wygrał Konkurs na Najlepszą Książkę roku 1998 „O Pióro Fredry” w kategorii literatura dla dzieci i młodzieży.
84. *Kubek z jednym uchem*. Wybór i opracowanie Aleksandra Iwanowska. Ilustracje wykonane przez dzieci pod kierunkiem sopockiego pedagoga Józefa Golca, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1998.
85. *Książd Jan Twardowski — dzieciom*. Wybór i wstęp Grzegorz Leszczyński. Ilustr. Mirosław Siara, Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 1998, seria: *Klasyki — Dzieciom*.
86. *Nie tylko wrona chodzi zdziwiona*. Wybrała, ułożyła i opracowała Aleksandra Iwanowska. Ilustr. Bartosz Drejewicz, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 2000; wyróżnienie dla PIW w Konkursie „Najpiękniejsze Książki Roku 2000” przyznane przez Polskie Towarzystwo Wydawców.
87. *Ile słońca w słończniku, powiedz, drogi mój chłopczyku? Wiersze i proza dla dzieci 1973-1998*. Zebrała i opracowała Aleksandra Iwanowska. Ilustracje wykonane przez dzieci pod kierunkiem sopockiego pedagoga Józefa Golca, cz. 1-2, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 2000.
88. *Uśmiech na Gwiazdkę*. Wybrała i opracowała Aleksandra Iwanowska. Ilustr. Marcin Strzembosz, Warszawa: WAW 2001 (tematyka bożonarodzeniowa);
89. *Naucz się dziwić*. Wybrała i opracowała Aleksandra Iwanowska, Warszawa: WAW 2001 (tematyka bożonarodzeniowa).

IV. Komentarze ewangeliczne

90. *Zapisane w brulionie [Rok B]*, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1986.
91. *Zapisane w brulionie. Rok C*, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1988.
92. *Zapisane w brulionie. Rok A*, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1989.
93. *Wszędy pełno Ciebie*. Wybór i opracowanie Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1991 (wyd. 2 1992; wyd. 3 1993; wyd. 4 1995; wyd. 5 1997; wyd. 6 zm. 1999).
94. *Krzyżu Chrystusa, bądźże pochwalony. Spotkania na Drodze Krzyżowej*. Wybór, opracowanie, wstęp Aleksandra Iwanowska. Zdjęcia Aleksandra Iwanowska, Stanisław Jankowski, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 1997.
95. „*Niech Cię wielbią, kochają i słyszą*”. *Kazania i homilie*. Wybór i opracowanie Maria Piwocka, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Adam 1999.

96. *Kilka myśli o ośmiu błogosławieństwach*. Wybrała Aleksandra Iwanowska, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 1999 (wyd. 2 zm. 2000).
97. *Kościół Cię nie ogarnie*. Wybór i opracowanie Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 2000.
98. *Kilka myśli o modlitwie*. Wybrała Aleksandra Iwanowska, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 2000.
99. *Kilka myśli o Sercu Pana Jezusa*. Wybrała Aleksandra Iwanowska, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 2001.
100. *Kilka myśli na Wielkanoc*. Wybrała Aleksandra Iwanowska, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 2001.
101. *Kilka myśli o ośmiu błogosławieństwach*. Wybrała i opracowała Aleksandra Iwanowska, wyd. 3; wyd. 1 w nowej edycji, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 2001.
102. *Kilka myśli o modlitwie*. Wybrała i opracowała Aleksandra Iwanowska, wyd. 2; wyd. 1 w nowej edycji, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 2001.
103. *Kilka myśli o różańcu*. Wybrała Aleksandra Iwanowska, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 2001.
104. *Kilka myśli o aniołach*. Wybrała i opracowała Aleksandra Iwanowska, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 2001.
105. *Kilka myśli na Boże Narodzenie*. Wybrała Aleksandra Iwanowska, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 2001.

V. Eseje

106. *Smak radości. Felietony*. Wybór i opracowanie Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 2000.
107. *Nie tylko o jeżach. Myśli i opowieści o przyrodzie*. Zebrała, opracowała i wstępem opatrzyła Aleksandra Iwanowska. Zdjęcia Tadeusz Bach, Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 2000.

VI. Aforyzmy

108. *Niepodzielne słowa*. Wybrał Waldemar Smaszcz, Białystok: Wydawnictwo Łuk 1994, seria: *Myśli i Sentencje*.
109. *Pewność niepewności czyli paradoksy, aforyzmy, pytania, złote myśli etc. z wierszy i prozy*. Wybór Aleksandra Iwanowska. Posłowie Kazimierz Orzechowski, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1995 (wyd. 2 popr. 1996; wyd. 3 1998).
110. *Zapomnij że jesteś gdy mówisz że kochasz*. Wybór, wstęp Aleksandra Iwanowska. Oprac. graficzne Barbara Krajewska, Warszawa: Veda 1995 (wyd. 2 1997).
111. *Dzień po dniu*. Wybór, opracowanie, zdjęcia Aleksandra Iwanowska, Warszawa 1995 [kalendarium na każdy rok z cytatami na każdy dzień].
112. *Dłużej niż na zawsze. Nie tylko aforyzmy*. Wybrała, opracowała i wstępem opatrzyła Aleksandra Iwanowska. Zdjęcia Tadeusz Bach, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 2001.

VII. Anegdoty i wiersze

113. *Niecodziennik*, Kraków: Maszachaba 1991.
 114. *Niecodziennik wtóry*, Kraków: Znak 1995.
 115. *Niecodziennik cały*, Kraków: Znak 2000.

VIII. Wywiady

(wykaz nie uwzględnia wywiadów opublikowanych w czasopismach)

116. „*Jestem bo Jesteś*”. Z księdzem Janem Twardowskim rozmawia Helena Zaworska, Kraków: Wydawnictwo Literackie 1999; wyd. 2 pt. *Rozmowa z księdzem Twardowskim. Helena Zaworska — Ks. Jan Twardowski*, Kraków 2000.
 117. *Jedynie miłość ocaleje*. Z ks. Janem Twardowskim rozmawia Milena Kindziuk, Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1999.
 118. *Rozmowy pod modrzewiem*. Ks. Jan Twardowski opowiada — ks. Waldemar Wojdecki notuje, Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1999.
 119. *Niecodzienne rozmowy z księdzem Janem Twardowskim*. Tekst i fotografie Marian Schmidt, Warszawa: Prószyński i S-ka 2000.
 120. *Ludzie, których spotkałem*. Waldemara Smaszczka rozmowy z ks. Janem Twardowskim, Białystok: Łuk 2001; wyd. 2 rozszerzone, Białystok: Unikat 2001.
 121. *Zgoda na świat*. Z ks. Janem Twardowskim rozmawia Milena Kindziuk, Kraków: Wydawnictwo „M” 2001.

IX. Kalendarze

122. *Kalendarz ziołowy OO. Bonifratrów*, Warszawa: Kuria Prowincjonalna Ojców Bonifratrów 1994.
 123. *Kalendarz 1999*. Wybór wierszy Aleksandra Iwanowska. Zdjęcia Tadeusz Bach, Aleksandra Iwanowska, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 1998.

X. Przekłady

Od 1970 r. ukazują się w czasopismach i antologiach tłumaczenia wierszy m.in. na albański, angielski, białoruski, bułgarski, czeski, fiński, flamandzki, francuski, hebrajski, japoński, niemiecki, rosyjski, słowacki, szwedzki, ukraiński, węgierski, włoski.

124. *Ich bitte um Prosa. Langzeilen*. Aus dem Polnischen übersetzt von Alfred Loepfe, Einsiedeln: Johannes Verlag 1973 [przek³. tomu *Znaki ufnoœci*].
 125. *Langweilig ist es in der Kirche nie... Geschichten zur Erstkommunion*. Aus dem Polnischen übersetzt von Theo Mechtenberg, Leipzig: St. Benno-Verlag 1980 [przek³ad tomu: *Zeszyt w kratkê*], (wyd. 2 1981).
 126. *Fröhlich auf Weg zu Gott. Geschichten nicht nur für Kinder*. Aus dem Polnischen übersetzt von Theo Mechtenberg, Graz, Wien, Köln: Styria 1980.
 127. *Geheimnis des Lächelns*. Auswahl, Übertragung, Herausgabe Karin Wolff, Leipzig: St. Benno-Verlag 1981 [wybór wierszy].

128. *Geheimnis des Lächelns*. Auswahl, Übertragung, Herausgabe Karin Wolff, Graz, Wien, Köln: Styria 1982.
129. *Srdce vytiahnuté z pekla*. Výber zostavil a preložil Vlastimil Kovalčík, Bratislava: Slovensky Spisovatel' 1994.
130. *Hoe ver ben je weggegaan?* Woord vooraf Anton van Wilderode. Gebloemleesd en ingeleid door Zofia Goczol-Klimaj. Vertaald uit het Pools door Pieter de Windt, Averbode: uitgeverij Altiora Averbode 1995.
131. *Wenn du betest atmet Gott in dir. Religiöse Lyrik mit biblischer Lesehilfe*. Auswahl und Übersetzung aus dem Polnischen Rudolf Bohren, Zollikon: Glaube in der 2. Welt 1996.
132. *Bóg prosi o miłość. Gott fleht um Liebe*. Wybór i opracowanie Aleksandra Iwanowska. Posłowie Autora. Przekład Karl Dedecius, Karin Wolff, Rudolf Bohren, Ursula Kiermeier, Alfred Loepfe, Kraków: Wydawnictwo Literackie 1998, *Seria Dwujęzyczna*.
133. *Vjaro mynička*. Podbor i prevod Ango Bojanov, Sofia: Izdatelsko Atelie Ab 1999.
134. *Dépechons-nous d'aimer*. Tradiut du polonais par Iadviga Abraham, Claude-Henry Du Bord, Nancy: RBL 1999.
135. *La maison pleine de proches. Dom pelen bliskich*. Przekład Rufin Goczol. Wybór wierszy i wstęp Zofia Klimaj-Goczol, Białystok: Wydawnictwo Łuk 1999 [edycja dwujęzyczna].
136. *Trzeba iść dalej czyli spacer biedronki. Poezje wybrane. Treba iti dali abo proguljanka sonečka. Vibrani poezii*. Wybór, tłumaczenie na język ukraiński, wstęp i przypisy Tatiana Czernysz, Sergiusz Jermolenko, Kraków: Stowarzyszenie Pomocy Wydawnictwom Katolickim na Ukrainie Kairos 2000 [edycja dwujęzyczna].
137. *Ljubovta ljubov bara [Miłość miłości szuka]*. Izbor, prevod, pogovor Petre Nakovski, Struga: Stryški večeri na poezijata 2000 [przekład na język macedoński].
138. *Kiedy mówisz. When You Say*. Wybór i opracowanie Aleksandra Iwanowska. Posłowie Autora. Przekład Stanisław Barańczak, Zofia Błaszczyk, Myrna Garanis, Małgorzata Koraszewska, Sarah Lawson, Anna Mioduchowska, Maya Peretz, Kraków: Wydawnictwo Literackie 2000, *Seria Dwujęzyczna*.
139. *Trávo — sestřičko moje. Výběr z tvorby*. K vydání připravili Sławomir Sułowski a Marta Kornelová. [Zdjęcia] Sławomir Sułowski, Pardubice: Vydavatelství Marie Mlejnková 2000.
140. *Egy remete skrupulusai [Skrupuly pustelnika]. Válogatott versek*. A nyersfordítás és a szakmai lektorálás Tereza Worowska, a műfordítás a Sajgó Szabolcs, Dobogókő: Manréza 2001.
141. *Modré brýle*. Přeložil František Xaver Halaš, Olomouc: Votobia 2001.
142. *Trzy królowe*. Na hebrajski tłumaczyła Szoszana Raczynska, Warszawa: Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Izraelskiej 2001; edycja dwujęzyczna.

Ks. Józef WARZESZAK

lic. filozofii, dr teologii, dr hab. teologii dogmatycznej

Urodził się 5 lutego 1951 r. w Lipnicy Małej (Kiczory) na Orawie, w archidiecezji krakowskiej. W 1969 r. po ukończeniu matury wstąpił do Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Świecenia kapłańskie otrzymał w 1975 r. z rąk Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Licencjat z teologii uzyskał w Akademickim Studium Teologii Katolickiej w Warszawie w

1977 r. na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem bpa K. Romaniuka pt.: *Tradycje eliańskie w Nowym Testamencie*. Po dwóch latach pracy duszpasterskiej został wysłany na studia z teologii dogmatycznej na Gregorianum, które ukończył doktoratem w 1980 r. (*Influsso dello Spirito Santo nella Chiesa e nel mondo secondo San Bonaventura*). Ponadto zrobił licencjat z filozofii (*Esquisse de la métaproblématique théodicéenne chez Gabriel Marcel*). Od 1983 r. jest wykładowcą teologii dogmatycznej w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie (Trójca św., stworzenie, seminarium naukowe). Równolegle prowadził lektorat z języka włoskiego (do 1990 r.) i lektorat z łaciny (do 1993 r.). W tym samym czasie prowadził wykłady z dogmatyki w Studium dla Świeckich. Od 1989 r. wykłada dogmatykę na Papieskim Wydziale Teologicznym, na którym to w 1992 r. uzyskał habilitację w oparciu o rozprawę: *Działanie Ducha Świętego w świecie i w Kościele według średniowiecznej szkoły franciszkańskiej*. Od 1996 r. prowadzi lekturę średniowiecznych tekstów ascetycznych w Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrzznego. Od 1997 r. został zatrudniony na stanowisku profesora ATK/ UKSW, gdzie kieruje katedrą historii dogmatów. Był promotorem dwóch doktoratów, recenzentem sześciu i jednej habilitacji. Był też promotorem pięciu licencjatów i sześciu magisteriów.

Jest członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Skotystycznego, Sekcji Dogmatyków i Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego.

Prowadzi badania w zakresie trynitologii, antropologii teologicznej, teologii kapłaństwa, teologii średniowiecznej, historii dogmatów.

Jest kapelanem Domu Zakonnego Sióstr Felicjanek w Marysinie Wawerskim oraz opiekunem Ośrodka Rekolekcyjnego w Kaniach.

Publikacje

I. Książki

a. naukowe

1. *Dottrina di San Bonaventura sull'influsso dello Spirito Santo nel mondo e nella Chiesa*, Roma 1980, ss. 63,
2. *U podstaw gorliwości kapłańskiej w nauczaniu Jana Pawła II*, Niepokalanów: Wyd. OO. Franciszkanów 1989, ss. 313.
3. *Działanie Ducha Świętego w świecie i w Kościele według średniowiecznej szkoły franciszkańskiej*, Niepokalanów : Wyd. OO. Franciszkanów 1992, ss. 527.
4. *Ks. Antoni Słomkowski (1900-1982). Rektor i odnowiciel KUL, teolog, rekolekjonista, człowiek sumienia*, Warszawa: WAW 1999, ss. 555.
5. *Duchowość Średniowiecza. Wybór tekstów ascetyczno – mistycznych i komentarze*, Warszawa: WAW 2001, ss. 144.

b. tłumaczenia

6. *Rozważania dla Instytutów świeckich, tłumaczenie i wydanie własnym nakładem*, Warszawa 1990, ss. 164.
7. *Instytuty świeckie - czym są?* tłumaczenie i wydanie własnym nakładem, Warszawa 1993, ss. 58.
8. RUPERT Z DEUTZ, "Objawienie Trójcy Świętej", w: M.-A. VANNIER, *Trójca Święta. Tajemnica jedności. Teksty z tradycji*, red. J. NAUMOWICZ, M. STAROWIEYSKI, Warszawa: IWPax 2000, 144-146.
9. GERTRUDA Z HELFTA, "Wizja Trójcy Świętej", *tamże*, 147-149.

10. Św. BONAWENTURA, "Ślady Trójcy", *tamże*, 170-171.
11. *Leksykon religii*, red. F. KÖNIG, H. WALDENFELS, Warszawa: Verbinum 1997: Androgyn, 7; Apokaliptyka, 12-13; Chrystus/Mesjasz, 58; Chrześcijaństwo, 59 – 67; Człowiek w chrześcijaństwie, 71 – 77; Antropologia teologiczna, 78 – 79; Enuma elisz, 108; Czyściec, 80 – 81; Glosolalia, 134 – 135; Góra, 137; Jezus, 166 – 167; Natchnienie, 278 – 279; Paruzja, 323; Przyszłość w chrześcijaństwie, 377 – 379; Raj, 387 – 388; Sabatianizm, 424; Sakrament, 426 – 427; Teofanie, 479; Trickster, 498.

c. książki popularno-naukowe

8. *Błogosławiona Maria Angela Truszkowska patronka chorych*, (nakładem SS. Felicjanek), Warszawa 1993, ss. 78; *tamże* wydanie drugie, ss. 160, Niepokalanów: Wydawnictwo OO. Franciszkanów 1993, *tamże* wydanie czwarte 1998.
9. *Szczęśliwe Bogiem. Konferencje*, (nakładem SS. Felicjanek), Warszawa 1994, ss. 211.

II Artykuły

a. naukowe

1. "Wpływ Ducha Świętego na społeczność Kościoła według św. Bonawentury", *HD* 53(1984) nr 2, 93 - 99.
2. "Zaangażowanie świeckich w Archidiecezji Warszawskiej", *Teologia w Polsce* 1986, nr 15, 13 - 25.
3. "Życie i praca Księdza Antoniego Słomkowskiego (1900 - 1982)", w: *Życie wedle Ducha*, red. E. WERON, Poznań: Pallottinum 1987, 35 - 49.
4. "Kształtowanie się teologii Eucharystii w Średniowieczu", *WST* 4(1991) 113 - 135.
5. "Gabriela Marcela egzystencjalistyczny sposób mówienia o naturze Boga", *Studia Teologiczno-historyczne Śląska Opolskiego* 13(1992) 147 - 157.
6. "Miejsce i rola kapłana w społeczeństwie", *Znaki czasu* 1992, nr 25, 105 - 112.
7. "Chrystocentryzm kapłaństwa służebnego w nauczania Jana Pawła II", *AK* 85(1993) nr 504/2, 266-278.
8. "Duch Święty a Matka Boża według średniowiecznej szkoły franciszkańskiej", *CzST* 19-20(1991/1992) 77 - 91.
9. "Kościół jako sakrament i wspólnota", w: *Formacja animatorów parafialnych kół synodalnych Diecezji Warszawsko Praskiej*, Warszawa 1993, z. I, 11 – 29.
10. "Dyrektorium Kongregacji Wychowania Katolickiego o formacji kandydatów do kapłaństwa", *WST* 7(1994) 289 - 300.
11. "*Liber mortuorum* – śp. ks. Andrzej Buczel (1951-1994)" [zyciorys, bibliografia, kazanie pogrzebowe], *WST* 7(1994) 317 - 318.
12. "Nauka katolicka o wewnętrznym życiu Boga", w: *Wobec Boga i moralności*, red. B. BEJZE, Warszawa 1996, 295 – 319.
13. "Przyczyny ekspansji sekt według Nadzwyczajnego Konsystorza kardynałów", *WST* 9(1996) 307 - 312.
14. "Próba jurydycznego naświetlenia 1 Kor 7,14.16", *WST* 10(1997) 407 - 412.
15. "Pochodzenie Ducha Świętego w tradycji greckiej i łacińskiej według Papieskiej Rady ds. Popierania jedności chrześcijan", *WST* 11(1998) 365 – 371.
16. "Kierunki badań teologicznych ks. prof. A. Słomkowskiego", *WST* 11(1998) 372 – 400.

17. "Nieznane strony życia i działalności ks. rektora A. Słomkowskiego (1900 – 1982)", *WST* 11(1998) 249 – 274.
18. "Otwieranie się na działanie Ducha Świętego", (Seria Pastoralna), *Suplement Hozjański* 5(1999) 23 – 42.
19. "Maryja a Duch Święty w ujęciu teologów średniowiecznych (VII – XV w.)", w: *Duch Święty a Maryja*, red. C. NAPIÓRKOWSKI i inni, Częstochowa 1999, 67 –106.
20. "Współdziałanie Ducha Świętego z Maryją w uświęceniu człowieka według dzieła *Tajemnica Maryi* św. Ludwika Marii Grignon de Montfort (1673 - 1716)", *WST* 12(1999) 287-291.

Recenzje

21. *Nuovo dizionario di mariologia*, red. S. de FIORES e S. MEO con la collaborazione di 63 mariologi italiani e stranieri, Bologna : Edizioni Paoline 1985, s. 1560, w: *Sandomierskie Studia Teologiczne* 5(1985-89) 558 - 565.
  22. J.H. NICOLAS OP, *Synthèse dogmatique. De la Trinité à la Trinité*, Paris: Beauchesne - Fribourg Suisse : Editions universitaires 1985, ss. 1248, w: *STV* 25 (1987) nr. 1, 257 - 262.
  23. G. BÉKES OSB, *Eucaristia e Chiesa, Ricerca dell'unità nel dialogo ecumenico*, ed. i, Casale Monferrato: Piemme di P. Marietti 1985, ss. 124, w: *STV* 25(1987) nr 1, 263 - 268.
  24. G. ANGELINI - G. AMBROSIO, *Laico e cristiano. La fede e le condizioni comuni del vivere*, wyd. Marietti, Mediolan 1987, ss. 298, w: *HD* 57(1988) nr 3, 232 - 234.
  25. B. BOBRINSKOY, *Le Mystère de la Trinité. Cours de théologie orthodoxe*, Paris 1986, w: *Studia i dokumenty ekumeniczne* 1989, nr 2/26, 132 - 134.
  26. J. RATZINGER, *Chiesa, Ecumenismo e politica*, Mediolan 1987, ss. 266, w: *Znaki czasu* 1990, nr 19, 154 - 163.
  27. *Handbuch der Marienkunde*, red. W. BEINERTA, H. PETRI, Regensburg: Pustet 1984, ss. 1042, w: *CzST* 15/16(1991) 360 - 367.
  28. W. KASPER, *Theologie und Kirche*, Mainz 1987, ss. 322, w: *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego* 13(1992) 270 - 273.
- b. popularnonaukowe
29. "O uniwersytetach i teologii hiszpańskiej", (wywiad z ks. prof. Motego Aranda), *PKat* 1984, nr 17.
  30. "Albowiem życie zmienia się, ale się nie kończy", *PKat* 1984, nr 20.
  31. "Nie daj się zwyciężyć złu, wywiad z Bp Wł. Miziołkiem", *PKat* 1984, nr 24.
  32. "Moc truchleje", *PKat* 1984, nr 23.
  33. "Współodpowiedzialność za parafię, dyskusja", *PKat* 1984, nr 27/28.
  34. "Jam zwyciężył świat", *PKat* 1985, nr 13/41.
  35. "Pokuta i pojednanie", *PKat* 1985, nr 8/36.
  36. "Moc Ducha Świętego", *PKat* 1985, nr 21/49.
  37. "Ewangelizacja Europy trwa", [wywiad z Bp J. Dąbrowskim], *PKat* 1985, nr 47/75.
  38. "Synod jedności", *PKat* 1985, nr 51/52.
  39. "Kryteria wolności i wyzwolenia", *PKat* 1986, nr 26/106.
  40. "Pan i Ożywiciel", *PKat* 1986, nr 29/109.

41. "Wierność i oddanie", [wywiad z Matką generalną Sióstr Felicjanek], *PKat* 1986, nr 30/110.
42. "Eucharystia a budowanie nowego świata", w: *II Krajowy Kongres Eucharystyczny w Polsce*, zeszyt IV, Kuria Metropolitalna Warszawska, Wydział duszpasterstwa 1987, ss. 84 - 96.
43. "Eucharystia w dialogu ekumenicznym", *PKat* 1987, nr 3/135.
44. "Eucharystia a nawrócenie", *PKat* 1987, nr 10/142.
45. "Eucharystia a budowanie nowego świata", *PKat* 1987, nr 20/152.
46. "Eucharystia a odnowa narodu", *PKat* 1987, nr 22/154.
47. "Bliżej jedności", *PKat* 1988, nr 4/188.
48. "Sekularyzacja", *PKat* 1988, nr 16/200.
49. "Duch Ożywiciel", *PKat* 1988, nr 21/205.
50. "Etyka demokracji", *PKat* 1989, nr 33/259
51. "Papież do świeckich", *Trzeźwymi bądźcie* 1989, nr 6.

Ponad 100 kazań i konferencji ascetycznych opublikowanych w *Biuletynie Formacyjnym* Instytutu Chrystusa Króla i Maryi Matki Królowej, wygłoszonych w Ośrodku Rekolekcyjnym w Kaniach, w latach 1997-2000.

Ks. Stanisław WARZESZAK

dr teologii, dr filozofii

Urodzony 12 listopada 1958 r. w Lipnicy Małej (Kiczory) na Orawie, w archidiecezji krakowskiej. Świadectwo dojrzałości uzyskał w 1977 r. po ukończeniu LIII L.O. p.w. św. Augustyna w Warszawie. W latach 1977-1983 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. 29 maja 1983 przyjął święcenia kapłańskie z rąk Prymasa Polski Józefa Kard. Glempa i pracował przez kolejne dwa lata w parafii Żychlin i Grodzisk Mazowiecki (św. Anna). W tymże samym roku uzyskał tytuł magistra teologii w ramach Akademickiego Studium Teologii Katolickiej na podstawie pracy: *Pojęcie moralnej godności osoby ludzkiej u przedstawicieli polskiego personalizmu etycznego* (ss. 125), napisanej pod kierunkiem ks. dr Bogusława Inlendera. Na tejże samej uczelni uzyskał w 1985 r. licencjat z teologii, po przedstawieniu pracy: *Wolność jako element ludzkiej godności w świetle Nowego Testamentu* (ss. 235). Promotorem pracy był również ks. dr Bogusław Inlender, a recenzentem ks. dr hab. Roman Bartnicki. W 1985 r. został zwolniony z obowiązków wikariusza i skierowany na studia specjalistyczne z teologii moralnej na Katolicki Uniwersytet Lubelski, gdzie przez trzy semestry uczestniczył w zajęciach z teologii, filozofii, psychologii i nauk społecznych. Tamże uzyskał magisterium państwowe z teologii po przedstawieniu pracy licencjackiej z ASTK w grudniu 1985 r. W styczniu 1987 r. otrzymał stypendium naukowe Prymasa Polski Józefa Kard. Glempa na kontynuację studiów specjalistycznych w Paryżu. W ostatnim roku studiów (1990/1991) był także stypendystą rządu francuskiego. W Paryżu podjął studia teologiczne i filozoficzne w *Institut Catholique de Paris (ICP)* i *Centre Sèvres*. W 1988 r. uzyskał w *ICP* licencjat kanoniczny z filozofii na podstawie gruntownie przepracowanej i rozszerzonej pracy magisterskiej z ASTK pt.: *Notion morale de la dignité humaine dans l'éthique personaliste polonaise* (ss. 186). Promotorem pracy był prof. Bernard Quelquejeu a jej recenzentem prof. Jean Greisch. W kolejnych latach uzyskał *capacité doctorale (DEA)* z teologii i filozofii oraz podejmował badania naukowe w zakresie bioetyki, zwłaszcza inżynierii genetycznej, w *Département d'Éthique Biomédicale du Centre Sèvres*, pod kierunkiem dyr. Patrick Verspieren. Wynikiem tych badań była rozprawa pt.: *Génie génétique et morale chrétienne. Un examen éthique et théologique à partir de critères personalistes* (ss. 503), która została obroniona 22 VI 1991 r. na wydziale teologicznym *ICP* i stanowiła podstawę uzyskania stopnia

doktora teologii. Promotorem był prof. Xavier Thévenot, a recenzentami dyr. Patrick Verspieren i prof. Jean Joncheray. Ekstrakty tej rozprawy zostały opublikowane w *Warszawskich Studiach Teologicznych* i w *Collectanea Theologica*. Dalsze badania w dziedzinie bioetyki, ze szczególnym naciskiem na inżynierię genetyczną i etykę odpowiedzialności Hansa Jonsa, podejmował w czasie rocznego urlopu naukowego (rok akad. 1995/1996) w Rzymie (*Pontificia Università della Santa Croce*) i w Stanach Zjednoczonych Ameryki (Boston-Braintree/Mass – *The Pope John XXIII Medical-Moral Research and Education Center* i New York-Briarcliff Manor/NY – *The Hastings Center*). W Ameryce był stypendystą *Homeland Foundation* (New York). Owocem tych badań była rozprawa nt.: *Les enjeux du génie génétique. Articulation philosophique et éthique des modifications génétiques de la nature* (ss. 490), przedstawiona w *Pontificia Università della Santa Croce* w Rzymie, do uzyskania stopnia doktora filozofii. Obrona doktorska miała miejsce 21 XII 2000. Promotorem rozprawy był prof. Angel Rodríguez Luño, a recenzentami prof. Ignazio Carrasco de Paula i prof. Marco D’Avenia. Praca została wyróżniona do publikacji w serii uniwersyteckiej (*Apollinare Studi*) na rok 2001. Ekstrakty tej rozprawy zostały opublikowane również w *Warszawskich Studiach Teologicznych* i w *Collectanea Theologica*.

W latach 1985-1989 uczestniczył w międzynarodowych kursach językowych: Francja 1985, 1987 (Paryż – Institut Catholique de Paris, Alliance Française, Sorbonne), Niemcy 1986 (Monachium – Pius Kolleg), Anglia 1988 (Londyn – Mayfair School), Włochy 1988 (Perugia – Università per Stragneri), Hiszpania 1989 (Pamplona – Universidad de Navarra).

Od roku 1991 pracuje na stanowisku adiunkta w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, Sekcja św. Jana Chrzciciela. W ramach pracy dydaktycznej w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie wykładał teologię moralną fundamentalną, teologię moralną szczegółową (Sakramenty i Bioetyka). Prowadził także seminaria naukowe i ćwiczenia z teologii moralnej. W ramach zaocznych studiów teologicznych PWTW i Prymasowskiego Instytutu Życia Wewnętrznego prowadził wykłady z teologii moralnej fundamentalnej, z całości teologii moralnej szczegółowej, etyki filozoficznej oraz seminaria naukowe. Od roku akad. 1996/1997 wykłada teologię moralną szczegółową (Sakramenty, Cnoty, Etyka społeczna, Etyka życia małżeńskiego i Bioetyka) i prowadzi seminarium magisterskie w Wyższym Seminarium Duchownym w Grodnie/Białoruś, a od roku akad. 2000/2001 wykłada także teologię moralną szczegółową (Bioetyka i Etyka życia małżeńskiego) w Wyższym Seminarium Duchownym w St Petersburgu/Rosja. W roku akad. 1997/1998 podejmował również zajęcia zlecone w ATK – Instytut Studiów nad Rodziną (z teologii moralnej sakramentów i z bioetyki fundamentalnej). Od roku 1998 podejmuje wykłady z Etyki życia małżeńskiego w Archidiecezjalnym Studium Życia Rodzinnego. Dla tegoż studium przeprowadził dwa kursy bioetyki w roku 2000.

Brał udział w różnych sympozjach krajowych i międzynarodowych, min. w Rzymie: *Humanae vitae 20 anni dopo* (Uniwersytet Laterański 1988), *Radici della Bioetica* (Policlinico Gemelli 1996), w Bostonie/Mass : *XX World Congress of Philosophy* 1998 (sprawozdanie w *WST* 11/1998, 416-424). Nadto uczestniczył w niektórych zjazdach polskich teologów moralistów oraz sympozjach KUL i ATK/UKSW, kilkakrotnie wygłaszając na nich odczyty lub glosy w dyskusji.

Prowadzi badania naukowe w zakresie bioetyki, hermeneutyki filozoficznej i teologicznej oraz etyki odpowiedzialności. Udzielał wywiadów dla prasy oraz dla radia, brał także udział w debatach radiowych. Wygłaszał okolicznościowe konferencje dla różnych środowisk kościelnych, zakonnych i świeckich, na tematy teologiczne, moralne i bioetyczne. Stworzył kompletną bazę bibliograficzną z teologii moralnej i etyki, dostępną w internecie : www.uksw.edu.pl. Był

promotorem 26 prac magisterskich i 3 licencjackich oraz recenzentem wielu prac dyplomowych.

Należy do Warszawskiego Towarzystwa Teologicznego, gdzie pełni funkcję przewodniczącego dwóch sekcji: wydawniczej oraz teologii moralnej, duchowości i prawa kanonicznego. Od roku 1991 jest sekretarzem i wydawcą *Warszawskich Studiów Teologicznych*.

W roku akad. 1991/1992 był rezydentem w parafii św. Stanisława Kostki w Warszawie. Od roku 1992 do 1995 pełnił funkcję sekretarza PWTW. W latach 1992-1998 był prefektem studiów Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie, a od 1998 r. jest dyrektorem studiów zaocznych PWTW.

Publikacje

I. Artykuły naukowe

1. "Osobowa godność człowieka stworzonego na obraz i podobieństwo Boże", *CT* 57(1987) nr 4, 100-111.
2. "AIDS a moralność", *Życie Katolickie* 7(1988) nr 7, 112-125.
3. "Bibliographie de Hans Jonas" i "Bibliographie sur Hans Jonas", w: H. JONAS, *Le principe responsabilité. Une éthique pour la civilisation technologique*, tł. J. Greisch, (Passages), Paris: Cerf 1990, 303-325.
4. "Eutanazja a prawa człowieka", *Medicus* 1(1992) nr 3, 23-24 [Nieco zmieniony tekst publikowany wcześniej w *PKat* 80(1992) nr 1/368 (5-12 I 1992)]
5. "Pojęcie i definicja śmierci", *Medicus* 1(1992) nr 5, 30-32.
6. "Etyka opieki paliatywnej : Na marginesie Raportu WHO (Genewa 1990)", *Medicus* 1(1992) nr 6, 31-33.
7. "Evaluation théologique et éthique des applications technologiques du génie génétique", *WST* 5(1992) 147-199.
8. "Z twórczości Hansa Jonasa (1): Problematyka odpowiedzialności za życie", *WST* 5(1992) 225-234.
9. "Człowiek przekracza człowieka: Głos w sprawie „małej antropologii medycznej”", *Medicus* 2(1993) nr 1/7, 32-34 [Dyskusja z art. ks. Tadeusza Kuczyńskiego pt.: "Mała antropologia medyczna"; *Medicus* 2(1993), nr 1/7, 28-30].
10. "Potrójna specyfika wartości chrześcijańskich", *Przegląd Filozoficzny - Nowa Seria* 2(1993) nr 1, 135-137.
11. "Repères théologique et éthique pour l'autocréation de l'homme dans le champ du génie génétique", *WST* 6(1993) 117-163.
12. "Etyczne problemy opieki paliatywnej", *WST* 6(1993) 285-294.
13. "Humanizować cierpienie i śmierć : Moralne aspekty opieki paliatywnej", *Słowo Dziennik Katolicki - Magazyn* 2(1994) nr 7, 8-11 (11-13.II.1994). [Stanowi skróconą wersję art.: "Etyczne problemy opieki paliatywnej", *WST* 6(1993) 285-294].
14. "Teologia wobec wyzwań bioetyki", *WST* 7(1994) 171-189.
15. "Z twórczości Hansa Jonasa (2): Od starożytnej gnozy do współczesnego nihilizmu", *WST* 7(1994) 269-278.

16. "Un examen éthique et théologique des applications thérapeutiques du génie génétique", *CT* 64(1994) fasc. spec., 123-158.
17. "Hermeneutyka w teologii według Friedricha D.E. Schleiermachera", *WST* 7(1995) 247-268.
18. "Z twórczości Hansa Jonasa (3) : Bóg-człowiek-etyka", *WST* 8(1995) 287-298.
19. "Bioetyka a teologia : Niektóre formy wyzwania bioetyki dla teologii", *HD* 64(1995) nr 3-4, 65-80. [Stanowi skróconą wersję art.: "Teologia wobec wyzwań bioetyki", *WST* 7(1994) 171-189].
20. "Redukcjonizm biologiczny na gruncie współczesnych biotechnologii", *WST* 9(1996) 265-282.
21. "U źródeł współczesnej kultury śmierci", *WST* 10(1997) 413-426.
22. "Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania. Aspekt moralno-duszpasterski", *Wiadomości Diecezjalne Siedleckie* 66(1997) nr 3, 99-104.
23. "Wykorzystanie komputera w seminarium naukowym", w: *Tożsamość i metodyka nauczania teologii moralnej Materiały ze spotkania naukowego Sekcji Teologów Moralistów Polskich: Zakopane-Księżówka 30.04-2.05.1997*, red. J. NAGÓRNY, A. DERDZIUK, Lublin: Polihymnia 1997, 145-148.
24. "Ćwiczenia z teologii moralnej", w: *Tożsamość i metodyka nauczania teologii moralnej Materiały ze spotkania naukowego Sekcji Teologów Moralistów Polskich: Zakopane-Księżówka 30.04-2.05.1997*, red. J. NAGÓRNY, A. DERDZIUK, Lublin: Polihymnia 1997, 149-151.
25. "Etyka na XX Światowym Kongresie Filozoficznym (Boston Mass 10-15 sierpnia 1998)", *WST* 11(1998), 416-424.
26. "Théologie de la création et créativité humaine en technologie moderne", *WST* 11(1998), 203-229.
27. "Notion morale de la dignité humaine dans le personnalisme polonais", *CT* 68(1998), fasc. spec., 125-182.
28. "Sens chrétien de la dignité humaine d'après le personnalisme éthique polonais", *CT* 69(1999), fasc. spec., 143-172.
29. "Etyczne aspekty prawdomówności wobec chorych i umierających", *Medycyna Wieku Rozwojowego* 3(1999) nr 2, supl.1, 17-29.
30. "Z twórczości Hansa Jonasa (4) : Teologia wobec współczesnych wyzwań moralnych", *WST* 12(1999) 305-320.
31. "Aspects métaphysiques du génie génétique", *WST* 12(1999) 259-276.
32. "Świadek dobra wspólnego : Moralne aspekty procesu sądowego ks. A. Słomkowskiego", w: J. WARZESZAK, *Ks. Antoni Słomkowski 1900-1982. Rektor i odnowiciel KUL, teolog - rekolekcjonista, człowiek sumienia*, Warszawa: WAW 1999, 537-540.
33. "*Nec temere, nec timide* : Moralna ocena technologii genetycznych", *Wiadomości KAI* 2000, nr 3/408, 21-23.
34. "Wolność i godność człowieka w personalnym wymiarze etosu Nowego Testamentu", *Studia Loviciensia* 2(2000) 407-425.
35. "Etyczny wymiar ojcostwa", *HD* 70(2000) nr 1/254, 58-71.

36. "Stwórczość człowieka w dziedzinie gentechologii - z punktu widzenia teologa", w: *Inżynieria genetyczna u progu nowej ery*, red. A. ZIMNIAK, (Problemy naukowe współczesności), Warszawa: PAN-CUN 2000, 127-137. [Stanowi rozszerzoną wersję art.: "Nec temere, nec timide : Moralna ocena technologii genetycznych", *Wiadomości KAI* 2000, nr 3/408, 21-23].

Recenzje

37. J. SEIFERT *Istota i motywacje moralnego działania*, tł. S. Frącz, Opole: Wydaw. św. Krzyża 1984, ss. 88, w: *STV* 24(1986) nr 2, 266-271.
38. C. SPICQ, *Connaissance et Morale dans la Bible*, (Etudes d'éthique chrétienne. Studien zur Theologischen Ethik 13), Fribourg/Suisse: Ed. Univ. Fribourg Suisse – Paris: Cerf 1985, ss. 188, w: *RTK* 33(1986) nr 3, 105-109.
39. K. WIŚNIEWSKA-ROSKOWSKA, *Eros zabłąkany*, Warszawa: OdiSS 1986, ss. 244, w: *STV* 27(1989) nr 2, 264-271.
40. X. THÉVENOT, *Une éthique au risque de l'Évangile*, Entretiens avec Y. de Gentil-Baichis, Paris: Desclée de Brouwer/Cerf 1993, ss. 123, w: *WST* 6(1993), 320-322.
41. "Katolicy wobec seksu", *WST* 9(1996) 313-320.
42. J. SOCHOŃ, *Spór o istnienie świata. Monizujące ujęcia rzeczywistości w filozofii europejskiej. Studium historyczno-hermeneutyczne*, Warszawa: IWPax 1998, ss. 522, w: *WST* 11(1998), 364.

II. Artykuły popularno-naukowe

43. "Pokonać AIDS", *PKat* 75(1987) nr 34/166 (23 VIII 1987).
44. "RU 486", *PKat* 77(1989) nr 22/258 (28 V 1989).
45. "Marie, en Pologne", *L'Homme Nouveau* 44(1991) nr 1016 (19 V 1991).
46. "Był godzin. Bóg i Ojczyzna", *Biuletyn poświęcony księdzu Jerzemu Popieluszce* 8(1992) nr 2/70, 29-34 [Homilia podczas Mszy świętej za Ojczyznę 26.IV.1992 r. w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie].
47. "Czy istnieje prawo do eutanazji?" *PKat* 80(1992) nr 1/368 (5-12 I 1992)
48. "Prawo a etyka", *PKat* 80(1992) nr 5/372 (1-8 III 1992)
49. "Czy kapitalizm jest moralny?" *PKat* 80(1992) nr 17/384 (16/23 VIII 1992)
50. "Bóg w centrum życia : Wyzwanie charyzmatyków", *Słowo Dziennik Katolicki - Magazyn* 1(1993) 1-3 (5-7 XI 1993).
51. "Wierzyć dzisiaj : Komu potrzebny jest Katechizm Kościoła Katolickiego?", *Zielony Sztandar* 1995, nr 16, 5 (16 IV 1995).
52. "Demokratyczna kultura śmierci", [Wywiad dla Augustyna Szczawińskiego], *Nasz Dziennik* 1989, nr 196, 9 (19-20 IX 1998).
53. "Klonowanie człowieka jest wykluczone" [Wywiad dla Ewy Jabłońskiej], *Super Express* 4 II 1999.
54. "Sen ostateczny - Krótka rozmowa o dobijaniu : Etyczne problemy opieki paliatywnej" (1), [Wywiad dla Augustyna Szczawińskiego], *Nasz Dziennik* 1999, nr 10/291, 9 (13 I 1999).

55. "Twórcze odejście : Etyczne problemy opieki paliatywnej" (2), [Wywiad dla Augustyna Szczawińskiego], *Nasz Dziennik* 1999, nr 16/297, 9 (20 I 1999).
56. "Śmierć nie jest złem absolutnym : Etyczne problemy opieki paliatywnej" (3), [Wywiad dla Augustyna Szczawińskiego], *Nasz Dziennik* 1999, nr 22(303), 9 (27 I 1999).
57. "Etyka biznesu a etyka lekarska : „Aaaaa. Fachowo zmniejszamy cierpienia”" : [Wywiad dla Augustyna Szczawińskiego], *Nasz Dziennik* 1999, nr 117 (398), 8 (21 V 1999).
58. "Bóg - Ojcem człowieka" [Wywiad dla Augustyna Szczawińskiego], *Nasz Dziennik* 1999, nr 37/318, 6 (13-14 II 1999).
59. "Ojcostwo duchowe", *Więź Salezjańska* 1999, nr 2, 19-22.
60. "Kie ludzie Boga sukajo?", *Orawa* 11(1999) nr 37, 318-320. [Homilia w gwarze orawskiej]
61. "Przeszczepy moralnie akceptowane?", [Wywiad dla Augustyna Szczawińskiego], *Nasz Dziennik* 2000, nr 78/664, 15 (1-2 IV 2000).
62. "Eutanazja jest zabijaniem" [Wywiad dla Augustyna Szczawińskiego], *Nasz Dziennik* 2000, nr 283/869, 13 (5 XII 2000).

Ks. Eugeniusz WERON, SAC

dr teologii, dr hab. teologii laikatu, prof. teologii

(Zob. *WST* 2/1984, 241-244)

Ks. Waldemar WOJDECKI

dr teologii, dr hab. w zakresie teologii pastoralnej

Urodzony 5 września 1941 roku na Kamionku. W latach 1959-1965 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 27 maja 1965 r. W latach 1968-1970 studiował w ATK najpierw historię sztuki pod kierunkiem ks. doc. dr Leszka Kuca. Magisterium z teologii uzyskał w 1971 r. po napisaniu pracy pt.: *Arcybiskup Antoni Szlagowski jako teoretyk kaznodziejstwa*. Po uzyskaniu magisterium rozpoczął studia doktoranckie na Wydziale Teologicznym ATK.

W roku 1974 uzyskał doktorat z zakresu teologii na specjalizacji homiletycznej. Pracę doktorską pisał na temat: *Arcybiskup Antonii Szlagowski jako mówca i konferencjonista*, pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Andrzeja Zuberbiera. Po otrzymaniu doktoratu został mianowany w 1975 r. wykładowcą homiletyki w Seminarium Warszawskim, a następnie zastępcą profesora. W roku 1976 zaczął prowadzić zajęcia z historii kaznodziejstwa i homiletyki na Wydziale Teologicznym ATK jako adiunkt z prawem prowadzenia seminarium naukowego z teorii i historii kaznodziejstwa. W 1998 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego teologii na podstawie dorobku naukowego i rozprawy pt.: *Polska myśl homiletyczna pod zaborem rosyjskim w latach 1818-1918*. Następnie pracował na stanowisku profesora PWTW.

Pełnił funkcje redakcyjne w wielu wydawnictwach kościelnych. Był założycielem i dyrektorem Wydawnictwa Archidiecezji Warszawskiej (1983-1990) oraz Wydawnictwa LUMEN - Leszno koło Błonia (1990-1998; wydał 18 pozycji). Pełnił także funkcję redaktora naczelnego *Przeglądu Katolickiego* (1983-1990), *Warszawskich Studiów Teologicznych* (1983-1990), *Wiadomości Archidiecezjalnych Warszawskich* (początkowo jako sekretarz redakcji a następnie jako redaktor naczelny 1971-1991) i *Studia Theologica Varsaviensia* (1979-1995, najpierw

sekretarz redakcji a następnie zastępca redaktora naczelnego). W latach 1974-1980 współtworzył programy homiletyczne dla Kościoła w Polsce. Ogłaszane każdego roku przez Komisję Episkopatu do Spraw Duszpasterstwa. Razem z ks. prof. Mieczysławem Brzozowskim z KUL i ks. dr Władysławem Basistą z Katowic.

Zmarł w Warszawie 5 XI 2000 r.

Publikacje

(do roku 1982 zob. *WST* 2/1984, 244-246)

I. Książki

a. autorskie

1. *Dobry Pasterz, Ks. Jan Raczkowski (1914-1990)*, Leszno koło Błonia: Lumen [brw], ss. 40.
2. *Rekolekcjonista, Ksiądz Władysław Kornilowicz (1884-1946)*, Leszno koło Błonia: Lumen [brw], ss.40.62.
3. *Dawne Leszno*, Leszno koło Błonia: Lumen [brw], ss. 64.
4. *Na plebanii w Lesznie. Ks. Jan Twardowski opowiada, ks. Waldemar Wojdecki notuje*, Leszno koło Błonia: Lumen 1996, ss. 88.
5. *Arcybiskup Antoni Szlagowski. Kaznodzieja Warszawy*. Warszawa: Wyd. Archidiecezji Warszawskiej 1997, ss. 216.
6. *Polska myśl homiletyczna pod zaborem rosyjskim w latach 1818-1918*, Leszno koło Błonia: Lumen 1998, s. 224.
7. *Dzieje Leszna i Puszczy kampinowskiej*, Leszno koło Błonia: Lumen 1998, ss. 118.

b. współautorskie

8. *Kiedy modlisz się z Maryją*, Warszawa: WSSL 1987, ss. 102 (wspólnie z ks. E. Engelbrechtem).
9. *Litania do świętych patronów polskich*, Leszno koło Błonia: Lumen 1998, ss.32 (wspólnie z ks. J. Zieją).

c. redakcyjne

10. *Ojciec Święty Jan Paweł II ponownie w Warszawie*, Warszawa: WAW 1983, ss. 144, il. tabl.8.
11. *Człowiek niezwyklej miary*, Warszawa: WAW 1984, ss.190.
12. *Wołam do Ciebie, Panie*, Warszawa: WAW 1990, ss. 330.
13. Ks. Jan TWARDOWSKI, *Przed kapłaństwem klękam*, redakcja i posłowie ks. Waldemar Wojdecki, Leszno koło Błonia : Lumen 1996, ss. 208.
14. *W służbie słowa Bożego*, Warszawa: ATK 1985, ss. 180.

d. współredaktorskie

15. *Z Maryją chcę mówić o każdej porze*, Warszawa: ATK 1986, ss. 408 (wspólnie z ks. J. Miazkiem)
16. *Wierzę w ciebie, Boże żywy, wydanie poprawione i uzupełnione*, Warszawa: WSSL 1992, ss. 672 (wspólnie z ks. J. Miazkiem).
17. Ks. Jan ZIEJA, *W ubóstwie i miłości. Wybór kazań*, Leszno koło Błonia: Lumen 1997, ss. 244 (wspólnie z D. Giebułtowicz).

18. Ks. Leszek KUC, *Krótki traktat o teologii komunikacji*, Leszno koło Błonia: Lumen 1997, ss. 272 (wspólnie z ks. R. Bromem).

II. Artykuły naukowe

1. "Wpływ pism Ojców Kościoła na teorię i praktykę kaznodziejstwa w Polsce w XIX wieku", *Vox Patrum* 3(1982) z. 5. 465-478.
2. "Homiletyka i profesorowie homiletyki w Warszawie", w: *300 lat Seminarium Duchownego św. Jana Chrzciciela w Warszawie 1682-1982*, *WST* 1(1983) 407-424.
3. "Posługa słowa Bożego w nauczaniu i praktyce Jana Pawła II", *STV* 21(1983) nr 1, 261-269.
4. "Wkład *Pamiętnika Religijno-Moralnego* w teorie kaznodziejstwa polskiego w XIX wieku", *WST* 2(1984) 122-126.
5. "Budować Kościół żywym słowem. Wskazania kard. Stefana Wyszyńskiego dla głoszących słowo Boże", *WST* t. 3., 1985-1990, 104-111.
6. "Wkład czasopisma *Homiletyka* w rozwój teorii kaznodziejstwa polskiego na przełomie XIX i XX wieku", *STV* 21(1993) nr 2, 261-270.
7. "Program wykształcenia pastoralnego alumnów w seminariach polskich na przełomie XIX wieku i jego realizacja na przykładzie Seminarium Świętego Jana Chrzciciela w Warszawie", *STV* 31(1993) nr 2, 246-252.
8. "Wkład abpa Ignacego Raczyńskiego w rozwój teorii kaznodziejstwa na przełomie XIX wieku", *STV* 31(1993) nr 2, 143-153.
9. "*Moc wielka z niego wychodziła*. Ks. Władysław Kornilowicz - rekolekcjonista na nasze czasy", *STV*, 32(1994) nr 2, 109-138. (Rozbudowana wersja książki: *Ks. Władysław Kornilowicz - rekolekcjonista*).
10. "Homiletyka na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego i w Seminarium Głównym (1816-1831)", *STV* 33(1995) nr 1, 57-67.
11. "Ks. Zygmunt Pilch redaktor *Przeglądu Homiletycznego*", *Przegląd Pastoralno-Homiletyczny* 1997, nr 1, 9-21.
12. "Ks. Jan Zieja, duszpasterz i kaznodzieja Warszawy", *STV* 35(1997) nr 2, 251-274.

III. Artykuły popularno-naukowe

13. "Tajemnica miłości i łaski Bożej. Jubileusz 60-lecia kapłaństwa bpa Wacława Majewskiego", *WAW* 58(1976) nr 6, 163-165.
14. "Wprowadzenie do programu homiletycznego na rok 1980/1981", *Biblioteka Kaznodziejska* 105(1980) nr 5, 257-262.
15. "Sto dwudziesta rocznica powstania *Przeglądu Katolickiego*" *WAW* 1983, nr 4-5, 181-186.
16. "Z dziejów *Przeglądu Katolickiego* wychodzącego w latach 1896-1939", *ChS* 16(1984) nr 4, 45-50. Toż: *PKat* 72(1984) nr 1.
17. "Pięćset osiemdziesiąt lat parafii Zerzeń", *WAW* 82(1992) nr 5, 221-228.
18. "Wspomnienie o ks. Stanisławie Brejnaku", *WAW* 82(1992) nr 5, 316-318.
19. "Dobry Pasterz. Ks. Jan Raczkowski", *WAW* 76(1994) nr 7, 823-826 (skrócona wersja książki pod tym samym tytułem).

20. "Historia parafii rzymskokatolickiej w Lesznie", *WAW* 76(1994) nr 3, 298-300.
21. "Być księdzem w Polsce 1919-1991", w: Ks. Jan ZIEJA, *W ubóstwie i miłości. Wybór kazań*, Leszno koło Błonia: Lumen 1997, 5-56 (Wstęp do książki).
22. "Żyjący Ewangelią", w: Ks. Jan ZIEJA, *W duchu i w prawdzie. Wybór kazań*, Warszawa: WAW 1997, 5-14 (Wstęp do książki).
23. "Ksiądz Jan Zieja, kapelan czterech frontów", *Nasza Służba* 6(1998) nr 20.
24. "W służbie słowu Bożemu, Piętnastolecie Wydawnictwa Archidiecezji Warszawskiej" w: *Jubileusz piętnastolecia Wydawnictwa Archidiecezji Warszawskiej 1983-1998*, Warszawa: WAW 1998, ss. 25-36.

IV. Publicystyka

25. "Postawiliśmy krzyż w Katyniu", *PKat* 1988, nr 9, 1.
26. "Ks. Konstanty Budkiewicz - męczennik za wiarę i polskość", *Gość Niedzielny* 1993, nr 10.
27. "Kapliczka św. Teresy od Dzieciątka Jezus", *Puszcza Kampinoska* 1996, nr 3-4 (12) 27.
28. "Pochwała Przeglądu katolickiego w Gościu Niedzielnym", *Gość Niedzielny* 1996, nr 2.
29. "Historia jednej balustrady", *PKat* 1996, nr 31.
30. "W rocznicę śmierci arcybiskupa Antoniego Szlagowskiego", *WAW* 78(1996) nr 3, 317-318.
31. "Rok 1939 w Lesznie", *WAW* 78(1996) nr 7, 793-803.
32. "Historia jednego zrzutu w Puszczy Kampinoskiej", *PKat* 1996, nr 22.
33. "Kazania księdza Jana Ziei", *Inspiracje* 1997, nr 3-4/45-46, 57-58.

V. Homilie i kazania

34. "Matka Boża nadzieją naszą", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 201-203.
35. "Matka Boża Ciała", *Biblioteka Kaznodziejska* 92 (1974) nr 3-4, 203-204.
36. "Milenijny Akt Oddania - nadzieją naszą", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 204-206.
37. "Pomagamy Maryi Matce Kościoła", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 206-207.
38. "Matka Boża nadzieją Roku Świętego", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 207-208.
39. "Odnowa i pojednanie w Duchu Świętym", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 209-210.
40. "Maryja nadzieja nieustanną", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 210-211.
41. "Nadzieja grzeszników", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 219-220.
42. "Nadzieja w godzinę śmierci", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 219-221.
43. "Przyczyna naszej radości", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 223-224.
44. "Codzienne życie Maryi", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 224-226.
45. "Maryja Kształtuje w nas Chrystusa", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 228-230.
46. "Matka Boża w poezji polskiej", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 234-238.
47. "Nadzieja w każdym czasie", *Biblioteka Kaznodziejska* 92(1974) nr 3-4, 240-241.
48. "Jesteśmy powołani do świętości", *Biblioteka Kaznodziejska* 95(1975) nr 5, 263-265.
49. "Nasz wielkopostny program", *Biblioteka Kaznodziejska* 95(1977) nr 1, 36-38.

50. "Pojednanie człowieka z Bogiem w Chrystusie", *Biblioteka Kaznodziejska* 98(1977) nr 2, 82-83.
51. "Pielgrzymka Ojca Świętego do Ojczyzny. Czytanka na maj, wybór i opracowanie na podstawie przemówień Ojca Świętego", *Biblioteka Kaznodziejska* 106(1981) nr 3-4, 134-156.
52. "On doprowadzi nas do celu", *Biblioteka Kaznodziejska* 106(1981) nr 3-4, 154-156.
53. "Przygotujcie drogę Panu", w: *Kazania radiowe*, Kraków: Instytut Wyd. Księża Misjonarzy *Nasza Przeszłość* 1983, t. 1, 42-45.
54. "Wybrał nas", w: *Kazania radiowe*, Kraków: Instytut Wydawniczy Księża Misjonarzy *Nasza Przeszłość* 1983, t. 2, 277-279.
55. "Pełnia chrześcijańska w życiu św. Szczepana", w: *Kazania radiowe*, Kraków: Instytut Wydawnictwa Księża Misjonarzy *Nasza Przeszłość* 1983, t. 2, 205-207.
56. "Jezus odsłania hierarchię trosk", w: *Kazania radiowe*, Kraków: Instytut Wydawniczy Księża Misjonarzy *Nasza Przeszłość* 1983, t. 2, 233-235.
57. "W Chrystusowej szkole modlitwy", w: *Kazania radiowe*, Kraków: Instytut Wydawniczy Księża Misjonarzy *Nasza Przeszłość* 1987, t. 338-341.

VI. Sprawozdania i recenzje

58. "Nowy podręcznik homiletyki, t. 1", *WAW* 62(1972) nr 12, 363-366.
59. "Sakrament bierzmowania w życiu Kościoła. (Sprawozdanie z Kursu duszpasterskiego na ATK, 1973 roku)", *WAW* 63(1973) nr 10-11, 390-393.
60. *Komentarz biblijny i liturgiczno-homiletyczny do niedzielnych i świątecznych czytań mszalnych* (cykl B), red. bp Jerzy STROBA, Warszawa: ATK 1973, ss. 468", w: *WAW* 63(1973) nr 12, 431-432.
61. Kardynał Stefan WYSZYŃSKI, *Idzie nowych ludzi plemię*, Warszawa – Poznań: Pallottinum 1973, ss. 344, w: *WAW* 63(1973) nr 10-11, 398-399.
62. "Nowy podręcznik homiletyki, t. 2", *WAW* 64(1974) 79-81.
63. "Nowe obrzędy chrztu w polskich publikacjach", *WAW* 64(1974) 72-75.
64. "Tajemnica Eucharystii w świetle odnowionej liturgii", *WAW* 64(1974) 291-295.
65. "Osiemdziesiąta rocznica śmierci abpa Z. Sz. Felińskiego", *WAW* 65(1975), 514-515.
66. Ks. Stanisław KISIEL, *O duszpasterstwie rekolekcyjnym*, Siedlce 1979, w: *STV* 18 (1980) nr 2, 341-348.
67. "Kronika Wydziału Teologicznego ATK", *STV* 19 (1981) nr 2, 347-360.
68. "Kronika Wydziału Teologicznego ATK", *STV* 20(1982) nr 2, 327-352.
69. "Kronika Wydziału Teologicznego ATK", *STV* 20(1982) nr 2, 337-352.
70. "Kronika Wydziału Teologicznego ATK", *STV* 21(1983) nr 1, 323-343.
71. "Niektóre spostrzeżenia z zakresu teorii i praktyki kaznodziejskiej przy lekturze piśmiennictwa z obszaru języka francuskiego", *STV* 22(1984) nr 1, 279-287.
72. "Nowe Wydawnictwo Katolickie w Polsce". Rozmawiał Tadeusz Karolak, *Gość Niedzielny* 61(1984) nr 7.
73. "Niedzielne medytacje. Refleksje nad dorobkiem kaznodziejskim bpa Jana Pietraszki", *PKat* 1988, nr 29.

VII. Nekrologi księży

1. Ks. Zygmunt Włodarczyk, *WAW* 63(1973) nr 3-4, 172.
2. Ks. Jan Kołoczkowski, *WAW* 63(1973) nr 3-4, 173.
3. Ks. Jan Karasiński, *WAW* 63(1973) nr 3-4, 174.
4. Ks. Józef Jakubczak, *WAW* 63(1973) nr 3-4, 175.
5. Ks. Jan Kołodziejcki, *WAW* 63(1973) nr 3-4, 175.
6. Ks. Władysław Skowron, *WAW* 63(1973) nr 3-4, 176.
7. Ks. Eugeniusz Żelazowski, *WAW* 63(1973) nr 12, 335.
8. Ks. Jan Razum, *WAW* 63(1973) nr 12, 336.
9. Ks. Włodzimierz Obiedziński, *WAW* 63(1973) nr 12, 336.
10. Ks. Józef Wójcik, *WAW* 63(1973) nr 12, 338.
11. Ks. Oktawian Kosieradzki, *WAW* 63(1973) nr 12, 338.
12. Ks. Jan Penkała, *WAW* 64(1974) nr 10, 300-301.
13. Ks. Antoni Marylski, *WAW* 64(1974) nr 10, 301-302.
14. Ks. Kazimierz Zieliński, *WAW* 64(1974) nr 10, 303.
15. Ks. Tadeusz Rulski, *WAW* 64(1974) nr 10, 304.
16. Ks. Zygmunt Zieliński, *WAW* 64(1974) nr 10, 306-307.
17. Ks. Edward Grzesznik, *WAW* 65(1975) nr 6-7, 386.
18. Ks. Kazimierz Gryglas, *WAW* 65(1975) nr 6-7, 386.
19. Ks. Stanisław Słaby, *WAW* 65(1975) nr 8, 422-423.
20. Ks. Stanisław Lewarski, *WAW* 65(1975) nr 8, 423-424.
21. Ks. Henryk Wierzbowski, *WAW* 65(1975) nr 12, 552.
22. Ks. Piotr Zajkowski, *WAW* 65(1975) nr 12, 552.
23. Ks. Antoni Żmijewski, *WAW* 65(1975) nr 12, 554.
24. Ks. Stefan Idzi Ugniewski, *WAW* 66(1976) nr 1-2, 57.
25. Ks. Feliks Nowak, *WAW* 66(1976) nr 1-2, 58.
26. Ks. Bolesław Kulesza, *WAW* 66(1976) nr 1-2, 58-59.
27. Ks. Antoni Kuziemski, *WAW* 66(1976) nr 1-2, 60.
28. Ks. Ludwik Jarzębski, *WAW* 66(1976) nr 1-2, 60-61.
29. Ks. Zygmunt Chmielewski, *WAW* 66(1976) nr 1-2, 61-62.
30. Ks. Karol Zdebski, *WAW* 66(1976) nr 1-2, 63.
31. Ks. Wacław Her, *WAW* 66(1976) nr 1-2, 63.
32. Ks. Stanisław Skrzypczak, *WAW* 66(1976) nr 12, 339.
33. Ks. Mieczysław Żemralski, *WAW* 66(1976) nr 12, 380-381.
34. Ks. Leon Jakubowski, *WAW* 67(1977) nr 1, 27.
35. Ks. Stanisław Arnt, *WAW* 67(1977) nr 1, 27.
36. Ks. Edward Gregorkiewicz, *WAW* 67(1977) nr 1, 28.
37. Ks. Władysław Malej, *WAW* 67(1977) nr 5, 140.
38. Ks. Mieczysław Dybowski, *WAW* 67(1977) nr 5, 143.
39. Ks. Józef Kisło, *WAW* 67(1977) nr 6-7, 181.
40. Ks. Jan Pałgan, *WAW* 67(1977) nr 6-7, 181.

41. Ks. Edward Szmyt, *WAW* 67(1977) nr 6-7, 182.
42. Ks. Eugeniusz Banasiewicz, *WAW* 67(1977) nr 6-7, 182.
43. Ks. Wacław Lipiński, *WAW* 67(1977) nr 6-7, 183.
44. Ks. Stanisław Malesa, *WAW* 67(1977) nr 6-7, 183.
45. Ks. Marian Dembowski, *WAW* 67(1977) nr 6-7, 184.
46. Ks. Henryk Kauczyński, *WAW* 67(1977) nr 10, 272.
47. Ks. Wincenty Stelmaski, *WAW* 67(1977) nr 10, 272.
48. Ks. Henryk Nowosielski, *WAW* 67(1977) nr 10, okładka.
49. Ks. Stanisław Wachowski, *WAW* 67(1977) nr 10, okładka.
50. Ks. Henryk Komorowski, *WAW* 67(1977) nr 10 okładka.
51. Ks. Witold Fultyn, *WAW* 68(1978) nr 5-6, 139.
52. Ks. Jan Trzepańko, *WAW* 68(1978) nr 5-6, 139.
53. Ks. Stefan Ulatowski, *WAW* 68(1978) nr 5-6, 140.
54. Ks. Stanisław Brejnak, *WAW* 68(1978) nr 12, 320.
55. Ks. Henryk Szczypiński, *WAW* 68(1978) nr 12, 320.
56. Ks. Konstanty Boczek, *WAW* 68(1978) nr 12, 321.
57. Ks. Michał Rudzki, *WAW* 68(1978) nr 12, 321.
58. Ks. Jan Sitnik, *WAW* 68(1978) nr 12, 322.
59. Ks. Bogdan Ciepiewski, *WAW* 68(1978) nr 12, 322.
60. Ks. Wacław Palasik, *WAW* 68(1978) nr 12, 323.
61. Ks. Wojciech Dąbrowski, *WAW* 69(1979) nr 12, 332.
62. Ks. Marian Stefanowski, *WAW* 82(1992) nr 9, 519-521.

Ks. Marcin WÓJTOWICZ

dr teologii

Urodzony 11 listopada 1949 r. Świadectwo maturalne otrzymał w 1968 r. w Rawie Maz. Od 1968 r. został przyjęty na pierwszy rok studiów Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie oraz Wydziału Teologicznego Akademii teologii Katolickiej. Przed otrzymaniem święceń 4 marca 1974 r. uzyskałem tytuł magistra teologii ATK. Pracę doktorską bronił 20 listopada 1979 r. w katedrze Apologetyki ATK uzyskując stopień doktora teologii.

Od 1979 r. jest referentem Wydziału Nauki Katolickiej, członkiem Kolegium tegoż wydziału oraz wizytatorem nauczania religii katolickiej. Od 1982 r. prowadzi spotkania ekumeniczne z zakresu teologii prawosławnej. Od 1984 r. wykładowca apologetyki i teologii ekumenicznej w Studium Teologii dla Świeckich.

Ks. Jerzy ZALEWSKI

mgr prawa kanonicznego

Urodzony 9 stycznia 1931 w Warszawie. Studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. W roku 1964 uzyskał tytuł magistra prawa kanonicznego w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 7 sierpnia 1955 roku.

Kapłan Archidiecezji warszawskiej, proboszcz parafii archikatedralnej św. Jana Chrzciciela w Warszawie, dziekan dekanatu staromiejskiego, członek Rady Kapłańskiej i Kolegium Konsultorów Archidiecezji Warszawskiej.

Wykładał liturgikę w WMSD i PWTW w latach 1960-1987.

KS. Jan ZAŁĘSKI

lic. nauk biblijnych, dr teologii, dr hab. teologii biblijnej

Urodzony 10 stycznia 1940 r. w miejscowości Żebry-Sławki, par. Ostrołęka. Świadectwo maturalne uzyskał w 1958 r. w L.O. im. Władysława IV w Warszawie. W latach 1958 - 1964 odbywał studia seminaryjne, zakończone święceniami kapłańskimi. W latach 1970 - 1972 studiował w ASTK uzyskując w 1973 r. stopień licencjata teologii w zakresie Nowego Testamentu na podstawie pracy: *Mt 5,32 w egzegezie patrystycznej*, opublikowanej w 1977 r. w formie artykułu w *CT* 47(1977) nr 1 pod zmienionym tytułem "Elementy egzegezy patrystycznej we współczesnych interpretacjach tekstu Mt 5,32 czy 19,9". Studia specjalistyczne w zakresie Pisma świętego odbywał w KUL w latach 1973 - 1977, gdzie otrzymał w 1974 r. tytuł magistra nauk biblijnych na podstawie w/w pracy licencjackiej. Stopień doktora teologii w zakresie nauk biblijnych otrzymał w 1977 r. w ATK na podstawie pracy: *Przywilej Pawłowy (1 Kor 7,12-16). Studium teologiczno-biblijne*. Pracę doktorską opublikował w 1992 r. pod poszerzonym i nieco zmienionym tytułem: *Nierozzerwalność małżeństwa według św. Pawła. O tzw. przywileju Pawłowym (1 Kor 7,10-16)*. Studia specjalistyczne odbył także w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie w latach 1979 - 1982, gdzie otrzymał licencjat nauk biblijnych w 1982 r. na podstawie pracy *L'obbedienza al potere civile in 1 Pt 2,13-17*, opublikowanej najpierw w polskiej wersji językowej w *CT* 54(1984) nr 4, a później w oryginalnej wersji językowej, włoskiej, w *CT* 55(1985) w zeszycie obcojęzycznym. Stopień doktora habilitowanego uzyskał w ATK w 1996 r. na podstawie dorobku naukowego i pracy habilitacyjnej pt. *Chrześcijanin wobec władzy świeckiej według Rz 13,1-7 i 1 Pt 2,13-17*, opublikowanej w 1996 r. Stanowisko profesora nadzwyczajnego (prof. UKSW) otrzymał w 1998 r. w ATK.

Działalność dydaktyczna: Wykłady z NT w latach 1977 - 1979 i 1994 - 1995 w Wyższym Seminarium Duchownym w Warszawie oraz w latach 2000 - 2001 w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej; w latach 1982 - 1984 wykłady i seminarium z NT i języka hebrajskiego w Wyższym Seminarium Duchownym w Koszalinie; w latach 1984 - 1995 wykłady z NT i seminarium z NT w Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie; od 1986 r. do chwili obecnej wykłady z NT, introdukcji biblijnej, egzegezy tekstów NT, języka greckiego oraz seminarium magisterskie i doktorskie z NT w UKSW w Warszawie. W latach 1997 - 1998 wykłady z NT w filii ówczesnej ATK, w Suwałkach; w latach 1993 - 1995 wykłady monograficzne o małżeństwie w ST i NT w filii ATK, w Łodzi.

Od 1999 r. należy do Associazione degli Ex-alumni Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie. Brał udział w corocznych sympozjach biblistów polskich we wrześniu oraz od 1996 r. co 2 lata - w Colloquium Biblicum w Wiedniu. Jego obecna działalność naukowa koncentruje się na problematyce eschatologicznej w Listach do Tesaloniczan oraz na interpretacji tekstów NT, a ściślej biorąc literatury epistolarnej NT o kobietach. Podejmuje konfrontację wyników egzegetyczno-teologicznych z wynikami egzegezy i teologii feministycznej w tej materii.

Publikacje

I. Książki

1. *Nierozzerwalność małżeństwa według św. Pawła. O tzw. przywileju Pawłowym: 1 Kor 7,10-16*, (Attende Lectioni, t. 16), Katowice 1992, ss. 174.
2. *Chrześcijanin wobec władzy świeckiej według Rz 13,1-7 i 1 P 2,13-17*, Warszawa 1996, ss. 208.

II. Artykuły w czasopismach

3. "Elementy egzegezy patrystycznej we współczesnych interpretacjach tekstu Mt 5,32 czy 19,9", *CT* 47(1977) nr 1, 43-63.
4. "1 Kor 7,12a w świetle patrystycznej i współczesnej egzegezy", *STV* 16(1978) nr 2, 17-30.
5. "Najnowsze próby wyjaśnienia przywileju Pawłowego", *STV* 19(1981) nr 1, 21-34.
6. "Problem *wyjātku* w 1 Kor 7,15-16", *CT* 53(1983) nr 3, 43-63.
7. "Posłuszeństwo władzy świeckiej według 1 P 2,13-17", *CT* 54(1984) nr 4, 39-50.
8. "L'Obbedienza al potere civile in 1 Pt 2,13-17", *CT* 55(1985) 153-162 (zestyt obcojęzyczny).
9. "Nauka św. Pawła na temat małżeństwa mieszanego w 1 Kor 7,12b-13", *RBL* 39(1986) nr 2, 108-111.
10. "Nierozzerwalność małżeństwa według 1 Kor 7,10-11", *STV* 26(1988) nr 1, 137-146.
11. "Pierwotne chrześcijaństwo jako zreformowany judaizm? Jezus i Paweł jako Żydzi" (tłum. z niem., z: H. Frankemölle, Wykład w ATK pt. "Das Urchristentum als Reformjudentum? Jesus und Paulus als Juden"), *CT* 61(1991) nr 1, 5-21.
12. "Modlitwa wstawieniowa za grzeszników (1 J 5,16n)", *STV* 35(1997) nr 1, 33-48.
13. "Główne myśli teologiczne w Listach św. Jana", *WST* 10(1997) 427-434 (FS Bp K. Romaniuk)
14. "Czy kobiety powinny milczeć w Kościele? (1 Kor 14,34-35)", *CT* 67(1997) nr 4, 3-20.
15. "Główne myśli teologiczne Ewangelii Mateusza", *WST* 12(1999) 277-296.

Artykuły w zwartych wydaniach zbiorowych

16. "Zarys historii zagadnienia przywileju Pawłowego", w: *Radość nadziei (W 25-lecie posługi biskupiej ordynariusza koszalińsko-kolobrzeckiego)*, Koszalin 1985, 99-113
17. "Problem "rozvodu" na tle nauki Nowego Testamentu o małżeństwie", w: *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. O Jana Pawła II teologii ciała, t. 2: Chrystus odwołuje się do "serca"*, red. T. Styczeń, Lublin 1988, 193-215.
18. "Chrześcijanin w świecie i wobec świata (Pierwszy List św. Piotra)", w: *Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych, t. 10*, red. J. Frankowski, R. Bartnicki, Warszawa 1992, 102-116.
19. "Chrzest za zmarłych (1 Kor 15,29)", w: *Miłość jest z Boga*, red. M. Wojciechowski, Warszawa 1997, 455-460 (FS Jan Łach).
20. "Znaczenie terminów *władza* i *aniółowie* w 1 Kor 11,10", w: *Mów Panie, bo słucha sługa Twój*, red. W. Chrostowski, Warszawa 1999, 283-294 (FS R. Rubinkiewicz).
21. "Ojcostwo Boga w Listach św. Jana", w: *Ty, Panie, jesteś naszym Ojcem (Iz 64,7). Biblia o Bogu Ojcu* (Rozprawy i studia biblijne, t. 5), red. F. Mickiewicz i J. Warzecha, Warszawa 1999, 149-165.

Recenzje

22. F. FLOR SERANO - L. ALONSO SCHÖKEL, *Dizionario terminologico della scienza biblica*, Roma 1981, ss. 151, w: *CT* 54(1984) nr 4, 187-188.
23. H. BALZ - G. SCHNEIDER, *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, Stuttgart-Köln-Mainz, t. 1, 1980, ss. XXXII + 1131 -1983, t. 2, 1981, ss. XI + 1538, t. 3, 1983, ss. IX + 1223 + 24, w: *CT* 55(1985) nr 1, 209-211.
24. Ch. PERROT - E. COTHENET i in., *Études sur la Première lettre de Pierre*, (Lectio Divina, t. 102), Paris 1980, ss. 279, w: *CT* 55(1985) nr 1, 211-213.
25. B. PRETE, *Matrimonio e continenza nel cristianesimo delle origini*, (Studi Biblici, t. 49), Brescia 1979, ss. 280, w: *CT* 55(1985) nr 4, 166-169.
26. H. J. VOGELS, *Christi Abstieg ins Totenreich und das Läuterungsgericht an den Toten. Eine bibel-theologisch-dogmatische Untersuchungen zum Glaubensartikel "descendit ad inferos"*, Freiburg-Basel-Wien 1976, ss. 267, w: *CT* 55(1985) nr 4, 169-171.
27. L. KLINK, *Wielka Obietnica. Biblia dla dzieci*, (tł. z niem. B. Widła), Warszawa 1984, ss. 559, w: *AK* 78(1986) nr 2, 342-345.
28. S. LYONNET, *Études sur L'Épître aux Romains*, (Analecta Biblica, t. 120), Roma 1989, ss. 388, w: *CT* 61(1991) nr 2, 185-188.
29. I. DE LA POTTERIE, *Studi di cristologia giovannea*, (Studi biblici e giudaistici, t. 4), Genova 1986, ss. 341, w: *STV* 29(1991) nr 2, 265-268.
30. F. BOVON, *L'Oeuvre de Luc. Études d'exégèse et de théologie*, (Lectio Divina, t. 130), Paris 1987, ss. 276, w: *STV* 29(1991) nr 2, 273-276.
31. L. SABOURIN, *Évangile de Luc. Introduction et commentaire*, Roma 1987, ss. 412, w: *STV* 29(1991) nr 2, 269-273.
32. A. MARCHANDOUR, *Lazare. Histoire d'un récit. Récits d'une histoire* (Lectio Divina, t. 132), Paris 1988, ss. 290, w: *STV* 29(1991) nr 2, 281--284.
33. H. FRANKEMÖLLE, *Evangelium - Begriff und Gattung. Ein Forschungsbericht* (Stuttgarter Biblische Beiträge, t. 15), Stuttgart 1988, ss.255, w: *STV* 29(1991) nr 2, 276-280.
34. P. Cz. BOSAK, *Słownik-konkordancja osób Nowego Testamentu*, Poznań 1991, ss. 447, w: *Przegląd Katolicki* 80(1992) nr 9, 8-9.
35. J. GNILKA, *Jesus von Nazaret. Botschaft und Geschichte* (Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament. Supplementband, t. 3), Freiburg-Basel-Wien 1990, ss. 331, w: *CT* 53(1993) nr 1, 179-182.
36. P. Cz. BOSAK, *Słownik-konkordancja osób Nowego Testamentu*, Poznań 1991, ss. 447, w: *AK* 85(1993) nr 1, 180-183.
37. J. FLIS, *Konkordancja do Biblii Tysiąclecia*, Warszawa 1991, ss. 2031, w: *AK* 85(1993) nr 2, 389-390.
38. R. SCHNACKENBURG, *Die Person Jesu Christi im Spiegel der vier Evangelien* (Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament. Supplementband, t. 4), Freiburg-Basel-Wien 1993, ss. 357, w: *CT* 67(1997) nr 2, 232-239.
39. J.-N. ALETTI, *Saint Paul. Épître aux Colossiens*. Introduction, traduction et commentaire (Études Bibliques. Nouvelle série, t. 20), Paris 1993, ss. 310, w: *CT* 67(1997) nr 2, 240-245.

40. J. GNILKA, *Theologie des Neuen Testaments* (Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament. Supplementband, t. 5), Freiburg-Basel-Wien 1994, ss. 470, w: *CT* 67(1997) nr 2, 245-255.
41. C-P. MÄRZ, *Hoffnung auf Leben. Die biblische Botschaft von der Auferstehung* (Begegnung mit der Bibel), Stuttgart 1995, ss. 124, w: *CT* 68(1998) nr 1, 245-251.
42. E. RUCKSTUHL, *Jesus, Freund und Anwalt der Frauen. Frauenpräsenz und Frauenabwesenheit in der Geschichte Jesu* (Mit einem Beitrag von W. Kirschläger), Stuttgart 1996, ss. 208, w: *CT* 68 (1998) nr 1, 181-186.
43. L. OBERLINNER, *Die Pastoralbriefe. Kommentar zum ersten Timotheusbrief* (Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament, t. 11/2,1), Freiburg-Basel-Wien 1994, ss. 312, w: *CT* 68(1998) nr 1, 229-235.
44. L. OBERLINNER, *Die Pastoralbriefe. Kommentar zum zweiten Timotheusbrief* (Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament, t. 11/2,2), Freiburg-Basel-Wien 1995, ss. 187, w: *CT* 68(1998) nr 1, 235-239.
45. L. OBERLINNER, *Die Pastoralbriefe. Kommentar zum Titusbrief* (Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament, t. 11/2,3), Freiburg-Basel-Wien 1996, ss. 209, w: *CT* 68(1998) nr 1, 239-244.
46. J. GNILKA, *Paulus von Tarsus. Zeuge und Apostel* (Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament. Supplementband, t. 6), Freiburg-Basel-Wien 1996, ss. 332, w: *STV* 36(1998) nr 1, 235-241.
47. H. FRANKEMÖLLE, *Sünde und Erlösung im Neuen Testament* (Questiones Disputatae, t. 161), Freiburg-Basel-Wien 1996, ss. 223, w: *STV* 36(1998) nr 1, 241-247.
48. K. LÄGER, *Die Christologie der Pastoralbriefe* (Hamburger Theologische Studien, t. 12), Münster 1996, ss. 221, w: *STV* 36(1998) nr 1, 247-251.
49. U. KMIECIK, *Der Menschensohn im Markusevangelium* (Forschung zur Bibel, t. 81), Würzburg 1997, ss. 335, w: *STV* 36(1998) nr 2, 182-187.
50. R. HEILIGENTHAL, *Der verfälschte Jesus. Eine Kritik moderner Jesusbilder*, Darmstadt 1997, ss. 143, w: *STV* 36(1998) nr 2, 187-193.
51. H. MELZER-KELLER, *Jesus und die Frauen. Eine Verhältnisbestimmung nach den synoptischen Überlieferungen* (Herders Biblische Studien, t. 14), Freiburg-Basel-Wien 1997, ss. 487, w: *STV* 36(1998) nr 2, 193-198.
52. T. SÖDING, *Das Wort vom Kreuz. Studien zur paulinischen Theologie* (Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament, t. 93), Tübingen 1997, ss. 408, w: *STV* 37(1999) nr 1244-247.
53. R. NORDSIEK, *Johannes. Zur Frage nach Verfasser und Entstehung des vierten Evangeliums. Ein neuer Versuch*, Neukirchen-Vluyn 1998, ss. 143, *STV* 37(1999) nr 1, 247-249.

III. Artykuły popularne

54. "Die Kirche in Polen", *Bibel und Liturgie* 65(1992) nr 4, 213-216.
55. "Biblijno-pastoralne spotkanie w Wiedniu", *PKat* 81(1993) nr 24,14.
56. "Biblia-Kniha pre všetkých", *Rytier Nepoškrnenej* 3(1994)12-13.
57. "Biblia a sprawa kobieca", wywiad w *Niedzieli Warszawskiej* z 25 kwietnia 1999.

Ks. Witold ZDANIEWICZ, SAC

dr filozofii, dr hab. socjologii religii, prof. socjologii

(Zob. *WST* 2/1984, 246n)

Ks. Adam ZELGA

mgr polonistyki

Urodzony 11 marca 1953 r. w Starachowicach. Ukończył II L.O. im. Stanisława Staszica w Starachowicach, uzyskując świadectwo maturalne w 1972 r. W latach 1972-1978 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie uzyskał magisterium z literatury dla dzieci i młodzieży. Następnie kontynuował studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie (1979-1984). Od roku 1995 w ramach Archidiecezjalnym Kolegium Teologicznym przy PWTW wykładał literaturę w katechezie.

Opublikował wiele artykułów, felietonów i wywiadów prasowych. Opracowywał audycje radiowe dla dzieci. Jest autorem bajek i powieści dla dzieci, m.in.: *Zajaczek na koniu; Na boisku; Tomek w grobowcach faraonów* (wraz z Alfredem Szklarskim).

Ks. Zbigniew ZEMBRZUSKI

dr teologii

Urodzony 9 marca 1964 r. w Makowie Maz. (diec. płocka). Egzamin dojrzałości złożył 4 czerwca 1983 r. w Liceum Ogólnokształcącym w Przasnyszu. W latach 1984-1990 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym św. Jana Chrzciciela w Warszawie, gdzie 24 maja 1990 r. przyjął święcenia kapłańskie. Studia teologiczne na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie odbył w zakresie teologii ogólnej i po napisaniu pracy: *Pojęcie cudu we współczesnej polskiej literaturze teologicznej*, uzyskał 16 maja 1990 r. tytuł magistra teologii.

W latach 1990-1994 pracował jako wikariusz w parafii Matki Bożej Anielskiej w Skolimowie (dekanat Konstancin Jez.), skąd został skierowany na studia specjalistyczne w Ateneum Rzymskim Świętego Krzyża. Studia w Rzymie ukończył w czerwcu 1996 r., napisał pracę: *Il ministero ecclesastico nei dialoghi cattolico-ortodosso e cattolico-luterano* i uzyskał tytuł licencjata teologii.

Od października 1996 r. rozpoczął studia doktoranckie na Wydziale Teologii w Instytucie Ekumenicznym KUL. 27 maja 1999 r. uzyskał stopień Doktora nauk teologicznych w zakresie teologii ekumenicznej na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej pod tytułem: *Ekumenizm w Warszawie. Studium historyczno-teologiczne*, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Stanisława Celestyna Napiórkowskiego OFM Conv. Od 1. lipca 1999 r. pracuje jako prefekt i wykładowca ekumenizmu w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym oraz na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie.

Publikacje

I. Książki

1. Zembrzuski Z., *Ekumenizm w Warszawie. Studium historyczno-teologiczne*, Warszawa 2001.

II. Artykuły

2. "Verso una testimonianza comune delle Chiese", w: JASKÓŁA P. [red.], *Ökumenische Verantwortung der Kirchen am Beispiel Polens und der Schweiz. Materiały sympozjum polsko – szwajcarskiego zorganizowanego przez Instytut Ekumeniczny KUL, Polską Radę Ekumeniczną, AGCK i Wydział Teologiczny UO. Mikołajki 10-14. 03. 1997*, Opole 1997, 55-60.
3. "Nasze Kościoły – gotowe do pojednania?" Otwarte seminarium dyskusyjne Instytutu Ekumenicznego KUL 21 stycznia 1997, *Biuletyn Ekumeniczny* 1997, nr 2/102, 31-37.
4. "Il ministero ordinato nel dialogo cattolico-luterano", *RT* 45-46(1998-1999) z. 7, 87-105.
5. "Porozumienie w sprawie nauki o usprawiedliwieniu", *Biuletyn Ekumeniczny* 2000, nr 1-2/113-114, 74-77.

Ks. Ignacy ZIEMBICKI

mgr teologii

(Zob. *WST* 2/1984, 247n)